

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Êhmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Sevrê

29 çirî - 4 teşrîn 2001

Civîna 31emîn a Kurmancî di navbera rojên 29/10 ta 4/11/2001an de li bajarê Sevrê (nêzîkî Parîsê), li Fransayê civiya. Beşdarên civînê li ser termên kosmêtîk, peyvên dunavî, navlêkirina heywanên kedî, stranên folklorî, peyvên kurdî di zimanên cîran de û îdyomên kurdî xebitîn...

Di vê civînê de Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Elişêr

(Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçasalan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbakir), Selam Nûman (Qamîşlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Kotol), Newzad Şukrî (Duhok), Têmûrê Xelil (Rewan) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Termên kosmêtîk

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
bêhn: bîn, hilm, bihn	koku	odeur, senteur, fragrance, parfum	fragrance, perfume
bêhna xweş: bîna xweş	güzel koku, parfüm	fragrance, parfum, senteur	fragrance, perfume, scent
gulav	gül suyu, gülâb	eau de rose	rose water
ava gulan	gül suyu	julep	julep
misk	misk	musc	musk
enber	amber	ambre gris	ambergris
esans	esans	essence (d'une fleur)	essence
lewante: lewente, lewento	lavanta	eau de lavande	lavender water
kolonya, qolonya	kolonya	eau de cologne	eau de cologne
krem, çevrînk	krem	crème	face cream
melhem	merhem	pommade, onguent	ointment, ungent
xweçêkirin	makyaj	maquillage	make-up
xwe çêkirin	makyaj yapmak	se maquiller	to make up
dermanên xweçêkirinê	makyaj malzemeleri	produits de beauté	beauty products
xwe sorav kirin	koyu tonda boyanmak	faire un maquillage sombre	put on a dark make-up
xwe spîyav kirin	açık tonda makyaj etmek	faire un maquillage clair	put on a fair make-up
krema hinarokan (hinarikan)	allık	crème pour les joues	face cream
oje, rengê neynûkan (nûnikan)	oje	vernis à ongle	finger nail polish
bêhnkuj, bînkuj, deodorant	deodoran	déodorant	deodorant
ojebir	oje temizleyicisi	dissolvant de vernis à ongle	finger nail polish remover
rûj, lêvsork	ruj	rouge	rouge
qeleva lêvan	dudak kalemi	crayon à lèvres	lip pencil
qeleva birûyan	kaş kalemi	crayon à cils	eye-brow pencil
rimel, maskara	rimel, maskara	rimmel, mascara	mascara
makyajbir	makyaj temizleyicisi, demakiyan	démaquillant	make-up remover
şîrê makyajbir	makyaj temizleme sütü	lait démaquillant	face cleaning milk
krema makyajbir	makyaj temizleme kremi	crème démaquillant	face cleaning cream
pûdre	pudra	poudre	powder
pûdredank	pudra kutusu	poudrier	(powder) compact
sfenc, sunger	sünger	éponge	sponge
sfenca pûdreyê, sungera pûdreyê	pudra süngeri	houppette à poudre	powder puff
fırça	fırça	brosse	brush
penbû	pamuk	coton	cotton
kil	sürme	khôl	kohl
kilçiv	sürme çubuğu	bâton à khôl	stick of kohl
kildank	sürmelik	réipient à khôl	kohl box
sexbêrî, lênêrîn	bakım	soin	care
serşok, hemamok, germav	banyo, hamam	salle de bain	bathroom
pêşgîr, mexmel, qedîfk, destmal, melhefe, xewlî, holî, havlû,	yüz havlusu	serviette	towel
pêstemal, piştemal, pêsmalk, mêzer	banyo havlusu	serviette de bain	large bath towel
birnoz, robê hemamê	bornoz	peignoir	bathrobe
xweya pêyan	ayak tuzu, ayak bakımı tuzu	sel de pieds	footsalt
lûfik, lûfik	lif	gant de toilette	toilette cloth
lûfikê zivir	sert lif	gant de crin	loofah
kîsikê xweşûştinê	hamam kesesi	gant de toilette	cloth bath glove
şampûan, şampo	şampuan	shampooing	shampoo
sabûn	sabun	savon	soap
kevîrê panîyê, berê pahniyê, kûçê pehniyê	sünger taşı	pierre ponce	punice (stone)
krema rû	yüz kremi	crème de visage	face cream
krema destan	el kremi	crème de main	hand cream
krema laşî	vücut kremi	crème de corps	body lotion
krema lêvan	dudak kremi	crème de lèvres	lip cream
balsam; pornermk	balsam	après-shampooing	hair conditioner
losyon	losyon	lotion	lotion
krema tavê	güneş kremi	crème de soleil (crème du jour)	sun tan lotion
mask	maske	masque	mask
krema şevê	gece kremi	crème de nuit	night cream
perixandin; mizdan, mistdan, vemaliştin, firkandin,	masaj	massage	massage
ferikandin, masaj			
tıraş: kurkirin	tıraş	rasage	shaving, shave

neynik, eyne, eynik, mirêk, ayîne, qutiya ronahiyê	ayna	miroir	mirror
berber, kuafor, sertiraş, delak	berber, kuaför	coiffeur	hairdresser
meqesa berberan	berber makası	ciseaux de coiffeur	hairdresser’s scissors
makîneya portiraşiyê	saç kesme makinası	tondeuse	hair clippers
makîneya rihtiraşiyê	sakal tıraş makinası	rasoir electrique	electric shaver
makîneya simbêl tiraşiyê	biyık kesme makinası	appareil de taille des moustaches	moustache clippers
porzuhaker, makîneya porziwakirinê	saç kurutma makinası	sèche-cheveux	hair dryer
losyona berî tiraşê	tıraş öncesi losyon	lotion de prè-rasage	pre-shave lotion
losyona piştî tiraşê	tıraş sonrası losyon	lotion d’après-rasage	after-shave lotion
fırçeya mûpaqijkirinê	kıl fırçası	brosse à poils	hair brush
fırçeya tiraşê	tıraş fırçası	brosse à barbe, blaireau	shaving brush
sabûna tiraşê	tıraş sabunu	savon à barbe	shaving soap
kefa tiraşê	tıraş köpüğü	mousse à raser	shaving foam
spreya poran, bexa poran,	fisfis	aérosol, spray	spray
joleya poran	saç jölesi	gel de coiffeur	hair cream
biryantîn	biryantin	brillantine	brillantine
krema poran	saç kremi	crème pour cheveux	hair cream
cilêt, devik, gûzan, tîxe	tıraş bıçağı, jilet	lame de rasoir	razor blade
destiyê cilêtê, rihtiraşînk	tıraş makinası	rasoir	shaver
gûzan, dûzan	ustura	rasoir, lame à raser	razor
hesanê/hisanê gûzanan	biley taşı	pierre à aiguiser les lames	stropping stone
qayîşa gûzanxeşkirinê	ustura bileme kayışı	pièce de cuir dur servant à aiguiser les lames	leather razor strop
şeb, berikê xwînbirrînê	şap, kantaşı	alun	alum
şe, şeh	tarak	peigne	comb
krema mûwerandinê, mûhilkirinê	tüydökücü krem	crème d’épilation	hair removing cream
deziyê mûkêşanê, takêş, deziyê hefafkirinê	tüydökücü ipliği	fil à extraire les poils	hair removal wire
mûçînk: mûkêş	cımbız	pincés à épiler	tweezers
benîştê mûrakirinê, eqîde, adda, şîre, qajikê mûkişandinê	ağda, çamsakızı	gomme à épiler, cire à épiler	hair removing wax
meqesa neynûkan / nûnikan	tırnak makası	ciseaux à ongles	nail scissors
neynûkbirr: nûnikbir	tırnak kesici	coupe ongles	nail clippers
manîkur	manikür	manicure	manicure
pedîkur	pedikür	pedicure	pedicure
kartik, kêrtik, mevreda neynûkan	tırnak törpüsü	lime à ongle	nail file
macûna diranan	diş macunu	dentifrice	toothpaste
dirankolk, dirankurêsk, zilikê didanan, kurdan, darikê didanan	kürdan	cure-dent	tooth pick
rengkirina poran/ boyaxkirina poran	saç boyama	teinte de cheveux	hair dye
xena, henne, hinne	kına	henné	henna
xena, henne kirin, henne têdan	kına yakmak, kına sürmek	mettre du henné	to henna one’s hair

Navlêkirina heywanên kedî

Amadekar : ‘ELÎŞÊR

PEZ MÎ (MIH, MÎH)			GA	SE (KÛÇIK)	Qezer	GAMÊŞ Û MADEK
Armîşê	Nazê	Zerê		‘Eceb	Qirmo	
Aso	Nexşê	Zêro	Beşo	Bazin	Qolo	
Bager	Nîşan	Zeyno	Çalo	Beşo	Qopo	Batman
Bahzî	Ordek	Zeytîno	Çavreş	Belek	Rikêb	Dewran
Barano	Payîz	Zirav	Çeleng	Bêmal	Seydo	Dîno
Bayêvo	Perê	Zinê	Ceyran	Bênav	Soro	Hêço
Berfo	Porê	Zozan	Çolo	Beyaz	Şemo	Leylan
Bêrivan	Qaşê		Delal	Bigir	Şepal	Maran
Beybûn	Qazê		Dilber	Bikûj	Şêro	
Bêzar	Qemer		Dilo	Bozo	Şevder	Şaho
Bilbil	Qerê		Dusipo	Çavreş	Şîro	Şatir
Binevş	Qerefil	Askê	Findo	Çeper	Şiyar	Şaxo
Bokê	Qerwaş	Beşê	Heyran	Çerxê	Teyar	Şero
Bozê	Qeytan	Belê	Îno	Devreş	Tolê	Şêko
Çîçeko	Qirmizo	Bengê	Kolê	Dijwar	Tolo	Qîro
Cunê	Qulingo	Birdê	Koro	Dîno	Xewar	Xadim
Dahlê	Qurîşo	Çalê	Le’do	Doxê	Xewlê	
Delal	Rêzbar	Çûrê	Lewend	Êrîş	Yeman	
Dirê	Rihan	Gêlaso	Qîro	Gampir	Zalim	HESP Û MEHÎN
Gerdan	Rindê	Gevezê	Qumaş	Gernas	Zalo	
Gewrê	Risel	Guhbel	Reşo	Gevez	Zero	Bazo
Gogerçîn	Sedefo	Gustîlo	Rindo	Gewro	Zinar	Borêger
Gozel	Sêvo	Hejîro	Seyran	Gobel	Zorgîn	Bozê
Guhar	Sînem	Hemsê	Soro	Gurêx		Bozêrewan
Gulê	Sîpan	Henkê	Şatir	Guhdar	PIŞÎK (KÊTIK, PÎŞÎK)	Bozo
Gulîzer	Sîsê	Hîtê	Şatro	Guhderz		Dundil
Heyvo	Sorê	Hoşê	Tehlo	Guhloş	Çavmorik	Gêjo
Hezar	Sorgul	Kelê	Varto	Guhreş	Gogê	Genco
Hezarê	Soryaz	Kevelê	Xezal	Guro	Hevrîşm	Kesra
Horî	Sosin	Keverê		Gurzo	Hevrîşmo	Nûşîrewan
Hurê	Stêro	Kêjal		Haro	Lawê	Nûma
Îpeko	Şahrê	Kirrxinê	ÇÊLEK	Hergor	Mircanê	Rexşêbelek
Kejê	Şe’rê	Kolê	Beşê	Heval	Nêrgiz	Seglawî
Kewê	Tasê	Mewîjo	Borê	Hirço	Nermê	Sîgal
Keyser	Tevrêz	Pihoşê	Çolê	Kapreş	Nermîş	Şemê
Koçê	Tûşê	Şaxê	Delal	Kero	Nermîşo	Zozekê
Kokê	Tûsî	Şe’nê	Dusipê	Kêtik	Pembî	
Kolê	Xalxal	Şengê	Gurcê	Kotan	Reşêle	
Kubar	Xan	Şerabo	Înê	Kulab	Sarê	HÊSTIR
Kulavo	Xanê	Xencerê	Kejê	Lebere	Sebrê	
Kurê	Xarsê	Xencero	Mircê	Melesê	Şepal	Bozê
Kurîso	Xasxask	Xezal	Mîsê	Nezer	Şoxê	Mircê
Leyla	Xemlo	Xezal	Qîrê	Perê	Tiftîko	Oco
Meyrê	Xezal	Xêzê	Rindê	Pişîk	Xewar	Sorko
Mircan	Xezo	Xunavê	Xemê	Qafreş	Xirnê	Xecê
	Xito	Zinê	Zerê	Qerebaş	Zorgîn	Xeco
	Xoxê	Ziravê		Qesab	Zoro	
	Xunaf					

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

1 - Di zimanê tirkî de (VI)

Amadekar: Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

	fransizî	îngilizî
pabuç: papûç, papûçik, <i>far:</i> papûş	chaussure, pantoufle	shoe, slipper
padişah: padişah, <i>far:</i> padişah, <i>peh:</i> patexşa	souverain, sultan ottoman	sovereign, the sultan of the Ottoman empire
pafta: <i>paft</i> e (n), <i>far:</i> baft	section d’un croquis, d’un plan ou d’une carte	section of a large map
paha: biha, <i>far:</i> beha, <i>peh:</i> vehak	prix, valeur	price, value
pak: pak, <i>far:</i> pak, <i>peh:</i> pak	pur, propre, sacré	pure, proper, clean, holy
pakize: paqij, pakij, pakîze, <i>far:</i> pakîze, <i>peh:</i> pakîzek	pur, innocent, chaste	pure, innocent, chaste
palas: palas, <i>far:</i> palas, pelas	tapis grossier fait de poils de chèvre ou de chiffon	coarse carpet of goat-hair or rag
palan: palan, <i>far:</i> palan	bât	broad soft saddle
pamuk: pembû, penbo, pemî, <i>far:</i> penbe, <i>peh:</i> pembeg	coton	cotton
pancar: <i>pincar</i>	herbes comestibles	edible herbs
panzehir: panjehr, panzehr, <i>far:</i> padzehr, <i>peh:</i> padzehr	antidote	antidote
para: pere, pare, <i>far:</i> pare <i>peh:</i> parek	argent	money
pare: <i>pare</i> , <i>par</i> , <i>far:</i> pare, <i>peh:</i> parek	pièce, portion, part	piece, portion, part, fragment
parça: perçe, parçe, <i>far:</i> parçe	pièce, portion, morceau	piece, portion, fragment
parsa: pars, <i>far:</i> parse, perse	mendicité	begging
parsa toplamak: <i>pars berhev kirin</i>	faire la quête, faire la manche	to beg, to take a collection of money from the crowd
patlican: bacan, balincan, balîcan, badimcan, bacanreş, <i>far:</i> badimcan	aubergine	eggplant
pay: par, pay, <i>far:</i> pare, <i>peh:</i> pareg, <i>sans:</i> paj, <i>lat:</i> pars	part, partie	part
payanda: payende, pal, <i>far:</i> payende	étais, support	support, strut
paye: paye, <i>far:</i> paye, <i>peh:</i> payek	degré, grade, dignité, rang	degree, rank, grade, dignity
payidar: payîdar, <i>far:</i> paydar	durable, constant, permanent	enduring, constant, permanent
payitaht: paytext, <i>far:</i> paytext	capitale	capital city
paymal: paymal, <i>far:</i> paymal, pamal	détruit, foulé aux pieds, en ruine	trodden under-foot, destroyed, ruined
pazar: bazar, <i>far:</i> bazar	1) marché; 2) dimanche	1) market, market place; 2) Sunday
pazı: (botanik) pazîk, pazî <i>far:</i> pajû	bette	chard, beet
pazı: (anatomî) pazû, bazû, <i>far:</i> bazû, <i>peh:</i> bazûk	biceps	biceps
pazibend: bazbend, <i>far:</i> bazûbend	amulette portée autour des bras (des biceps)	amulet worn round the arm
peçe: pêçek/ pêçîn, <i>far:</i> pîçek	voile	veil
pederşahi: <i>pederşahî</i> , <i>far:</i> piderşahî	patriarcal	patriarchal
pehlivan: pehlewan, palewan, pahlewan, pêlewan, <i>far:</i> pehlewan	1) lutteur; 2) champion, homme fort, héros	1) wrestler; 2) champion, strong man, hero,
pejmürde: pêjmürde, pejmürde, pejmurde, <i>far:</i> pejmurde	1) usé, râpé, élimé; 2) en haillons	1) shabby, worn out, ragged; 2) in rags
peksimet: beksimed, baqîsme, <i>far:</i> beksemed (beksemat)	sorte de biscuit sec	hard biscuit
pelte: palûze, <i>far:</i> palûde	dessert en gélatine à base de farine et de sucre	flavored jelly-like dessert made with flour and sugar
peltek: peltek, zimanpilt (=zimanviz, zimantil, zimantis)	bêgue, qui zézaie	stutterer, s.o. who lisps
pembe: penbe, pembeyî, perzî, <i>far:</i> penbe, <i>peh:</i> pembek	rose, rosé	pink, rose coloured, rosy
pencidû: pênc û du, <i>far:</i> penc û do	dès de cinq et deux	dice score of five and a two
pencûse: pênc û sê, <i>far:</i> penc û sê	dès de cinq et trois	dice score of five and and three
pencüyek: pênc û yek, <i>far:</i> penc û yek	dès de cinq et un	dice score of five and one
pencere: <i>pencere</i> , <i>far:</i> pencere	fenêtre	window
pençe: pence, penc, <i>far:</i> pence, <i>peh:</i> pencek	griffe	claw, talon
perakende: pergende, perginde, perakende, <i>far:</i> perakende	1) dispersé, confus, désordonné; 2) détaillant	1) scattered, dispersed, confused; 2) retailer
perçem: perçem, pirçem, pirçik, <i>far:</i> perçem	1) touffe ou mèche de cheveux; 2) oriflamme, drapeau, bannière	1) tuft of hair; 2) banner, flag, oriflame
perçin: perçîn, perçîm, <i>far:</i> perçîn, <i>peh:</i> perçîn, perzîn	rivet	rivet
perdah: perdax, <i>far:</i> perdaxt	polissage	polishing
perde: perde, <i>far:</i> perde, <i>peh:</i> perdek	rideau	curtain
pergel: pergel, pergal, pergar, <i>far:</i> pergal, pergar	compas	pair of compasses
perhiz: perhîz, parêz, <i>far:</i> perhîz, <i>peh:</i> pahrêç	diète, régime	diet
peri: perî, <i>far:</i> perî, <i>peh:</i> perîk	fée	fairy
perişan: perişan, <i>far:</i> perişan, <i>peh:</i> perîş	en désordre, en ruine, perturbé	scattered, disordered, wrecked, perturbed
perşembe: pêncşem, pêncşemb, <i>far:</i> pencşenbe	jeudi	Thursday
perva: <i>perwa</i> , <i>far:</i> perva	crainte, retenue, réserve, pertinence	fear, restraint, pertinence
pervane: perwane, <i>far:</i> pervane, <i>peh:</i> pervanek	1) phalène; 2) hélice, pale, ventilateur	1) moth, (insect); 2) flywheel, propeller, paddle wheel, fan
pervaz: perwaz, perwaze, <i>far:</i> pervaz	plinthe, corniche	plinth, cornice, molding
pervin: Perwîn, <i>far:</i> perwîn, <i>peh:</i> pervîç	Pléiades	the Pleiads
perviz: Perwîz, <i>far:</i> perwîz, <i>peh:</i> pervîç	victorieux, puissant, fortuné	victorious, fortunate, powerful
pes: bes, pes, <i>far:</i> bes, <i>peh:</i> pes	1) ça suffit, ça dépasse la mesure; 2) je me rends, j’accepte ma défaite	1) that beats all, it’s the limit; 2) I surrender, I accept my defeat
peşin: pêşîn, pêşî, pêşin, <i>far:</i> pişîn	en avance, paiement d’avance	in advance, prepayment, paid in advance
peşkeş: <i>pêşkêş</i> , <i>far:</i> pişkeş	présent, offrande	gift, offering brought to superior
peşkir: <i>pêşgîr</i> , <i>pêjgîr</i> , <i>far:</i> pişgîr	serviette de bains	towel
peşrev: <i>pêşrew</i> , <i>far:</i> pişrew	avant-garde	vanguard, forerunner
peştamal: pêştamal, pêşmal, piştamal	1) grande serviette de bain; 2) tablier	1) big towel; 2) apron, waist cloth
peyda: peyda, <i>far:</i> peyda, <i>par:</i> peydag	existant, manifeste, visible, produit	existent, manifest, visible, produced
peyderpey: peyderpê, pêdepêde, pêbipê, <i>far:</i> peyderpey	pas à pas, graduellement, peu à peu	step by step, by degrees, little by little
peygamber: Pêxember, pêximber, <i>far:</i> peyxember, <i>par:</i> padxam	prophète, messenger	prophet, messenger
peyk: peyk, <i>far:</i> peyk, <i>peh:</i> peyg	satellite	satellite
peynir: penîr, penêr, <i>far:</i> penîr, <i>peh:</i> penîr	fromage	cheese
peyrev: peyrew, <i>far:</i> peyrew	suiveur, disciple, imitateur	disciple, follower, imitator
pezevenk: pêzeweng, <i>far:</i> pejavend	maquereau, souteneur, chenapan, gredin	pimp, scoundrel

pılı pirtî: pîlî û pirtî, pel û pot, pil û pirt, pîrpot	effets, haillons	old rubbish, rags
pîç: bîj, pîç, bîjî, bêjî, bîc, <i>far:</i> beççe, bece	bâtard	bastard
pilav: pilaw, pelaw, <i>far:</i> pilow	pilaf	pilaf
pîr: <i>pîr</i> , <i>far:</i> pîr	maître spirituel d’un ordre religieux	spiritual leader of a religious order
pirinç: <i>birinc</i> , <i>far:</i> birinc	riz	rice
pis: <i>pîs</i> , <i>far:</i> pîs	sale, impropre, souillé	dirty, filthy, foul
pişman: poşman, pêşîman, peşêman, <i>far:</i> peşîman, peşêman <i>peh:</i> peşêman	repentant, pénitent, désolé	repentent, penitent, regretful
piyade: peyade, pîyade, <i>far:</i> piyade, <i>peh:</i> piyatek	1) piéton; 2) soldat d’infanterie	1) pedestrian; 2) foot soldier, infantry
piyaz: pîyaz, pîvaz, <i>far:</i> piyaz, <i>peh:</i> peyaz	1) oignons coupés; 2) hors d’œuvre à base d’oignon et d’haricot	1) chopped onion; 2) dish principally flavored with onion (beans, etc)
post: <i>post</i> , <i>pîst</i> , <i>far:</i> pûst, <i>peh:</i> pûst	peau d’animal	skin, hide
postal: <i>postal</i> , <i>far:</i> pûstgale	bottes de soldat en cuir	heavy army boot
pul: <i>pûl</i> , <i>pol</i> , <i>far:</i> pûl, <i>peh:</i> pûl	1) monnaie; 2) timbre; 3) écaille	1) money; 2) stamp; 3) scale, shell
polat: polat: pola, polad, pîla, <i>far:</i> pûlad, <i>peh:</i> polat	acier	steel
puşt: pûşt, <i>far:</i> puşt, <i>peh:</i> puşt	jeune prostitué	catamite
puşu, puşi; pûşî, poşî, <i>far:</i> pûşî	voile	veil
put: <i>pût</i> , <i>far:</i> but, <i>peh:</i> but	idole	idol
putperest: <i>pûtperest</i> , <i>far:</i> butprest	idolâtre	idolater
pûf: <i>puf</i> , <i>pîf</i> , <i>far:</i> puf	souffle	breath
raf: <i>ref</i> , <i>refîk</i> , <i>far:</i> ref	étagère	shelf
rahşan: <i>rehşan</i> , <i>rexşan</i> , <i>far:</i> reşşan	brillant, reluisant	gleaming, glittering, shiny
rahvan: <i>rewan</i> , <i>rehwan</i> , <i>far:</i> revan, <i>peh:</i> ruwan	qui court bien, qui coule bien	running or flowing easily
rast: <i>rast</i> ; <i>far:</i> rast, <i>peh:</i> rast	droit, vrai	right
reçel: <i>reçel</i> , <i>rîçal</i> , <i>rêçal</i> , <i>far:</i> rîçar, rîçal	confiture	jam
rehber: <i>rêber</i> , <i>rehber</i> , <i>far:</i> rehber	guide	guide
rencide: <i>rencîde</i> , <i>far:</i> rencîde, <i>peh:</i> reng, rencênîten	offensé, peiné, tourmenté, blessé	pained, tormented, injured, hurt
rençper: <i>rêncber</i> , <i>rêcber</i> , <i>far:</i> rencber	laboureur, travailleur	labourer, workman
rende: <i>rende</i> , <i>rinde</i> , <i>far:</i> rende, <i>peh:</i> rendîten	rabot	carpenter’s plane, scrapen
rengarenk: <i>rengareng</i> , <i>rengûreng</i> , <i>rengrengî</i> , <i>far:</i> rengareng	multicolore	multicolour
renk: <i>reng</i> , <i>far:</i> reng, <i>peh:</i> reng	couleur	colour
reva: <i>rewa</i> , <i>far:</i> rewa, <i>peh:</i> rewak	convenable, digne, propre	suitable, worthy, propre
revan: <i>rewan</i> , <i>far:</i> rewan, <i>peh:</i> ruwan	âme	soul
revanî: <i>rewanî</i> , <i>far:</i> rewanî	dessert à base de semoule de maïs	sweet made of corn semolina
rezene: Rizyan, rizyane, raziyane, rizyank, <i>far:</i> raziyane	<i>lat:</i> feoeniculum, fenouil	fennel
rihtim: <i>rixtim</i> , <i>far:</i> rîg, <i>peh:</i> rîk	quai	quay, wharf
ruşen: <i>rûşen</i> , <i>far:</i> roşen, <i>peh:</i> roşn	lumineux, radieux	luminous, radiant with happiness, beaming with joy

Îdyomên kurdî

Amadekar : Mistefa AYDOĞAN
Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
ma ez li ber golika me? ma ez serê kerê me?	eşek başı mıyım?	à quoi donc je sers? (litt.) suis-je donc le gardien de veaux? c'est-à-dire quelqu'un qui ne compte pas, à qui on ne demande pas son avis	what use am I? (lit.) “Am I the calves’ gardian?” i.e. someone of no account, whose opinion is not asked
ma arvan avêtiye nav me? ma qey serê min ji xela û celayê derxistiye?	sanki dar günümün kurtarıcısı mısın? sana ne minnet borcum olabilir ki?	(litt.) ce n'est tout de même pas toi qui m'a sauvé de la famine: pour quoi te serais-je redevable?	(lit.) after all, it wasn’t you who saved me from starvation : why should I be endebted to you?
lingê wî erd nagire: daweta diya wî ye	keyiften ayağı yere basmıyor	(litt.) de plaisir ses pieds ne touchent pas terre: être sur un nuage; planer de plaisir, être tout à son plaisir	(lit.) his feet didn’t touch the ground; he was so glad; crazy with joy
ma bêjiyê ser bava ye? ma te li erdê diye?	yerde mi buldun ki değer vermiyorsun?	l'as-tu donc trouvé par terre au point de ne lui donner aucune importance?	did you find him so beaten down that you thought him so unimportant?
li kerê mirî gerîn, li malê mirî gerîn	beleşçi olmak, bedava mal peşinde koşmak	(litt.) chercher les charognes d’âne; courir après des choses gratuites	(lit.) looking for donkey’s scavengers; running after things which are free
li ser (pey) pejnê çûn	duyumlarla hareket etmek	agir selon son flair ou ses intuitions	act by intuition
li qoziyê / quncikê asê bûn	köşeye sıkışmak	être coincé, être acculé	to be caught or pushed into a corner
li ser qûnê rûniştin: li ser qûna xwe rûniştin	kıçı üstüne oturmak	rester assis sur le cul, renoncer à ses prétentions	remain seated on one’s arse, to give up one’s claims
ma den e ku tuê tê de kî? ma gana li ser pirê ye?	boya küpü değil ki batırıp çıkarasın? alel acele olacak iş değil	ce n'est pas quelque chose qu'on puisse faire à la va-vite	It’s not something one can do in a hurry
ma ji hina xwîn, ji hina av dihere: ma ê te tenê can e?	seninki can, bizimki patlıcan mı?	(litt.) est-ce que les uns versent du sang les autres versent de l'eau? ne pense pas seulement à ta peine, les autres peuvent aussi avoir mal	(lit.) do some shed blood and others shed water? i.e don’t just think of your own troubles, others can have them too.
ma min cilikê camiyan diziye? ma min sûçik rewisandine? ma min hecacî tazî kirine? ma min pisikê dêr û mizgeftan kuştine?	çok büyük kabahat mı işledim?	(litt.) ai-je volé le tapis de la mosquée? ai-je commis une faute très grave?	(lit) have I stolen the mosque’s carpet? i.e. have I committed a serious offence?
ma tu li ser mûristanê (xuluqî) yî? ma gêrik di qûna te de ye? tu li ser kuna mûriyan rûniştîyî? agir/ filfil/ îsot ketiye qûna te?	kıçına biber mi ekildi, acelen ne?	(litt.) es-tu assis sur une fourmillière? pourquoi donc es-tu si pressé?	are you sitting on an ant hill ? why are you in such a hurry ?
maht (qan) sar kirin: deqê (hewesê) yekî şikandin	oyunu soğutmak, hevesini kırmak	calmer le jeu, briser l'enthousiasme, apaiser l'ardeur	calm things down, dampen enthusiasm, cool tempers

te mal anîn stûna malê: te ediland! te kire çîrik	maşallah tam da becerdin!	(litt.) tu as apporté la belle affaire jusqu'au pilier rompu: c'est tout ce que tu rapportes; la montagne a accouché d'une souris	(lit) you've brought a fine bargain to the broken pillar, is this all you've brought, made a mountain out of a mole hill
mala xwe bi destê xwe xerab kirin	kendi eliyle evini yıkmak	causer sa propre perte	brought about his own downfall
malik li hevdû şewitandin: malik li hev xerab kirin	biribirinin evini yıkmak	causer la perte de l'une et de l'autre partie	brought about the downfall of both parties
mastê xwe li gelek sûkan firotin	deneyimli olmak, görmüş geçirmiş olmak	(litt.) avoir vendu son yaourt sur beaucoup de marchés; être expérimenté	(lit) to have sold one's yoghurt on several markets, i.e. to be very skillful
mêşa girî li dorê çûyîn û hatin	belasını aramak	chercher la punition, (litt.) la mouche à pleurer tourne autour de lui	looking for punishment (lit.) the fly of tears is buzzing around him
mêjiyê kera xwariye	eşek beyinli, kaz kafalı	(litt.) qui a mangé de la cervelle de l'âne; stupide, écervelé	(lit) someone who ate the donkey's brains, i.e. is stupid, brainless
meriv newêre li ber bîna wî bisekine	çok asabi	soupe au lait, très irascible	very ill tempered
mexelê wî bi qurîncok (gurîne) e	huzursuz, diken üstünde duruyor	il est mal à l'aise, sur la braise	he is on hot coals, i.e. he is ill at ease
min ne kirîye û ne firotiye: haya min jê tune	bu işten haberim yok, ilgim yok	je ne suis pas au courant de cette affaire, je n'y suis pour rien	I know nothing about this, I'm not involved
mirad di qirikê de mayîn: miraz di çav de man	muradına ermemek	ne pas voir la réalisation de ses vœux, en particulier être frustré en amour	does not see his wishes achieved (especially meaning frustrated in love)
mirina wî hatiye	eceline susamış	il cherche sa mort	he's trying to kill himself
mîza wî ne zela e; ava wî şolî ye	tekin değil, güvenilmez	il n'attire pas confiance	he does not inspire confidence
li morîkên diya xwe geriyan	ilgisiz bir yerde bulunmak, ilgisiz bir işle uğraşmak	se trouver en un lieu ou dans une affaire inattendus	to find oneself in an unexpected place or situation
mû bi zimanê me ve hat	dilimizde tüy bitti	(litt.) à force de répéter des poils ont poussé sur notre langue; nous avons tant répété	(lit) repeated oneself so often that hairs have grown on the tongue, i.e. we have repeated it so often
mû li zimanê wî nagere /naaliqe	akıcı bir şekilde konuşmak	parler couramment, sans hésitation	to speak fluently, without hesitation
nan bi xwê, xwê bi tam hiştin	tadında bırakmak; ölçüyü kaçırmamak	ne pas franchir les bornes; garder la mesure	does not go overboard, i.e. keeps his balance
nanê bêxwê xwarin: nanê gêjê xwarin	güçsüz, dayanıksız olmak	(litt.) manger du pain sans sel; être peu résistant, peu robuste	(lit) to eat bread without salt; i.e. to have fragile health, not strong
nanê min bêxwê ye: şikeva ye, qenciya min vala diçe	iyiliğim boşuna gidiyor, karşılık bulmuyor	(litt.) mon pain est sans sel, mes bonnes actions ne sont pas récompensées; je fais du bien mais nul ne m'exprime de la reconnaissance	(lit) my bread is unsalted, i.e. my deeds are unrewarded, I do good but no one shows any gratitude
nan û xwêyê wî li ser çoka(çonga)/ gûzika wî ye	nankördür	(litt.) son pain et son sel sont sur ses genoux; il est ingrat, il s'en va dès qu'il a fini de manger et oublie son bienfaiteur	(lit) his bread and his salt are on his knees; i.e. he is ungrateful, he leaves as soon as he's finished eating and forgets his benefactor
nava xwe xistin!	ağır bir iş becermek	s'acquitter d'une lourde mission, déployer de grands efforts	to have achieved a heavy task, to have made great efforts
navika yekî birîn	göbeğini kesmek, birinin göbeğini kesmiş gibi yakından tanımak	connaître qn de près (comme si on lui avait coupé son cordon ombilical)	to know someone intimately (as if one had cut his umbelical cord)
navika wan bi hev re girêdayî ye	göbeği birlikte kesilmiş, birbirinden ayrılmaz iki kişi	(litt.) leur cordon ombilical est commun, ils sont inséparables	(lit) they share the same ombelical cord, they are inseparable
ziravqetandî bûyîn: dil bizdiyan: navqetandî bûyîn: navik piçan/ piçîn	ödü kopmak, ödü patlamak	(litt.) avoir la vésicule biliaire éclatée de peur; avoir une peur bleue	(lit) to burst a gall bladder with fear; to be dead scared
navqetyayî; dilbizdiyayî, ziravqetiyayî, navzikpiçyayî	ödlek	poltron	poltroon, coward
nayê xwarin: nayê daqurtandin, nema di yekî de hilatin; gihiştin serê difnê	tahammül edilemez, dayanılmaz, yutulamaz	insupportable, impossible à avaler	unbearable, hard to swallow
ne bi kêrî defê, ne bi kêrî zurnê tê : ne bi kêrî mizgeftê ne bi kêrî dêrê tê!	bir işe yaramıyor	(litt.) il n'est utile ni pour la grosse-caisse ni pour le haut-bois, ou ni pour la mosquée ni pour l'église; c'est un bon à rien	(lit) he is useless both for the kettle drum or the flute, neither for the mosque nor for the church; i.e. he's a good for nothing
ne bi minê ne bi teyê: ne li min û ne li te ye, ne ker ket ne hîz diriha	umursamaz, hiçbirşey olmamış gibi hareket eden	indifférent; qui ne s'en soucie pas, qui se comporte comme il ne s'était rien passé	indifferent; he doesn't bother; he acts as if nothing had happened
ne sar lê tê ne germ	ona bir türlü yaranamaz, ne soğuk yarar ne de sıcak	ni le froid ou le chaud ne lui conviennent; on ne peut lui plaire	neither hot nor cold suit him; i.e. it's impossible to please him
ne xêra sibê, ne qeda êvarê (şevê)	ne sabahın balı, ne de akşamın belası	(litt.) il vaut mieux ne pas avoir du bien le matin s'il doit apporter une calamité le soir	(lit) it's better not to have a good morning if it means having a disaster in the evening
nebûye dîk azan (bang) dide	horoz olmadan ötüyor	(litt.) il chante avant de devenir un coq; entreprendre des actions au-dessus de ses forces	(lit) he crows before becoming a cock, i.e. he takes on more than he's capable of doing
(bila) nehikê li ser dehikan (be)	dokuzu kabul eden onuda eder	qui accepte 9 coups peut encaisser aussi le dixième	if s.o. accepts 9 blows he can stand the tenth
neynûk (nenûk, neynok) nemaye ku pê bixurîne	kaşınacak tırnağı bile kalmayan, herşeyini kaybetmiş	(litt.) il ne lui reste plus rien, pas même des ongles pour se gratter; il a tout perdu	(lit) he has nothing left — not even nails to scratch with ; he has lost everything
nigê (lingê) xwe li guhê xwe dixe	boş konuşuyor, konuşmasına hiç değer verilmeyen	nul ne prend en compte ses paroles; le chien aboie la caravane passe	no one takes any notice of his words; the dogs barks but the caravan goes on
niklê yekî sîr kirin	kışkırtmak, tahrik etmek	provoquer, exciter, inciter	to provoke, to excite; to incite
nîskek morîkan di nav gûyê xwe de dîtiye	kendini bir şey sayıyor; bokunda boncuk görmüş	(litt.) il a trouvé une lentille dans ses excréments; se prendre pour qn d'important	(lit) he found a lentil in his shit; i.e. he thinks he's someone important
nivîšta wî di stûyê wî de ye	tescilli deli, zır deli	c'est un fou confirmé	he a certified lunatic
nivîştên wî ketine avê	şansı yok, değeri bilinmiyor	il n'a pas de chance, ses qualités sont ignorées	he has no luck, his qualities are ignored

Peyvên Stranên folklorî

Amadekar : M. Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
birader (<i>n</i>)	yakın arkadaş, dost	ami intime	close friend, intimate
heçî: herçî	... gelince	quant à	as for
guhdar (<i>n</i>)	dinleyici	auditeur	listener
guhdarî (<i>nm</i>)	dinleme, dinleyiş	audition	hearing, listening
xweşikbûn (<i>nm</i>)	güzellik	beauté	beauty
ji dêl ve: dêvla, di şûna (dewsa, cihê) ... de	... yerine	à la place de, au lieu de	instead of, in place of
leyistin: lîstin, yarî kirin	oynamak	jouer	to play
xort	genç erkek	jeune homme	young man
hiz kirin: hez kirin, hejî kirin	sevmek	aimer	to love
defa singê: depê singî	göğüs kafesi, göğüs	poitrine, cage thoracique	chest, thorax
dişiv	çift vuruş	coup double	double rythme
dişiv kirin,	oyunda iki defa vurmak	donner un coup double	to play double time
vegerandin	geri çevirmek, geri vurmak	retourner, renvoyer	to return, to send back
îro: evro	bugün	aujourd'hui	today
tep	şamar	tape	slap
qê: qey	sanki	comme si	as if, as though
xwestin: xwastin	istemek	demander	to ask
şev	gece	nuit	night
xencer	hançer	poignard, dague	dagger
hestî	kemik	os	bone
deşt	ova	plaine	plain, lowland
perê avê: rexê avê, lêva avê, kenarê avê	su kenarı	bord de l'eau	bank of river, shore
çiqas, çend	ne kadar	tant, autant	so much
xwe lê girtin: xwe li yekî girtin	1) birine sığınmak, himayesini dilemek; 2) birini beklemek	1) s'en remettre à qqn, chercher la protection de qn; 2) attendre qn	1) to put one's trust in s.o., to seek protection from s.o.; 2) wait for s.o.
xwe li tiştêkî / cîhekî girtin	bir şeye /yere yönelmek, o yönü hedef almak	s'orienter vers qqch; aller dans la direction de	to go towards s.th
gav (nm): pêngav (nm)	adım	pas	step
axa (n)	ağa	agha	agha
axatî (nm)	ağalık	dignité d'agha	state and condition of being an agha
mexsed: mebest, meram	maksat	intention, but	intention, purpose, aim
bedl: qat, taxim, destekinc	takım elbise	costume	suit (of clothes)
şivan	çoban	berger, pâtre	shepherd
zeraq (nm)	tanyeri	premières lueurs de l'aube	first rays of the daybreak
mij	sis	brouillard, brume	fog, mist
qahwe: qawe	kahve	café	coffee
ewr	bulut	nuage	cloud
gumgum	kumkuma	un grand récipient au col étroit	a large bodied narrow necked vase
şiv	akşam yemeği	dîner	dinner
şerjêkin, serjêkirin (nm)	kesme, başını kesme	égorgement, abattage	slaughter
mazûvan/mazûrvan: mêvandar, mêhvandar	ev sahibi	hôte	host
qedîyan: qedîn	bitmek	finir, se terminer	to end, to come to an end
seqet	sakat	handicapé, infirme, invalide, défectueux	handicapped, invalid disabled, infirm, defective
bawî	romatizmalı	rhumatisant	rheumatic
kurk (nn)	kürk	fourrure, manteau de fourrure	fur, fur coat
kimêl: kembêl, şaqûl, gincî	dışkılı yün	laine souillée de crottes	wool soiled with shit
bêrîvan: banedar	sağıcı kadın	trayeuse, femme qui traite du lait	milk maid
taştê, têşt	kahvaltı	petit-déjeuner	breakfast
ta (n), hevta, hemta	hemta, denk, eş	égal, de même niveau	equal, of the same level
hêdî	yavaş	lentement	slowly
şamgeylanî	kadın giysilerinde kullanılan bir cins çiçekli kumaş, bir tür kadın giyşisi	sorte de tissu à motifs floraux utilisé dans les vêtements féminins	flowered cloth used for women's dress
çira şîr	1) süt sıkımı; 2) tertemiz	1) un filet de lait; 2) pur, sans défaut	1) a trickle of milk; 2) pure, flawless
kişandin	çekmek	tirer, attirer	to pull, to draw, to attract
wext	vakit	temps	time
ketin heyre	ne yapacağını bilmemek, çaresiz olmak	être désarmé, ne pas savoir quoi faire	to be disarmed, not to know what to do
xatûn	hatun	dame	lady
veşartin	saklamak, gizlemek	cacher, dissimuler	to hide, to conceal
rîş	püskül	pompon	tassel
xelk: gel, xelq	halk	peuple	people
kenîn	gülmek	rire	to laugh
şev lê gerîn	gece sersemliğine uğramak	être mal réveillé,être étourdi	to be half awake
kengî: kengê	nezaman	quand	when
xatir	hatır	considération, estime, considération qu'une personne attend d'une autre	esteem, consideration, the consideration that one person expects from another
ji xeynî: ji bilî, bilî, xeynî; zêdeyî, ji derveyî	gayri, başka, dışında	à part, hormis, outre, excepté	besides, except
deqandin: deq kirin, deq lê dan, deq lê kirin	dövme yapmak	tatouer	to tattoo
qeşa	buz	glace	ice
dor	1) sira; 2) etraf, çevre	1) tour; 2) autour	1) turn; 2) around
dora elbê	kutunun çevresi	autour de la boîte	going round in circles
hîva çardeşevî	dolunay	pleine lune	full moon
stêr, stêrk	yıldız	étoile	star
bi şewatî	yakıcı, etkileyici	brûlant, touchant	burning, touching
xurbet: xerîbî, biyanî	gurbet	terre étrangère, exil	exile, foreign country

qatılme: qitilme	verimli, yeşilliği bol, şen	prospère, abondant	prosperous, abundant
bihara qatılme	şen, yeşilliği bol bahar	printemps abondant, prospère	prosperous spring
merxes: sinceq, çelok, derziya xileqandî,	çengelli iğne	épingle double, épingle de nourrice, épingle de sûreté	safety pin
kebas: çitpit	çıtpıt	bouton de pression	press stud
abor: ebûr, idare	geçim	subsistance	living, livelihood
zarok: mindal, biçûk, sebî, gede, sêwelek	çocuk	enfant	child
sabûn	sabun	savon	soap
bes	1) yeter, kafi; 2) yalnız, sadece	1) assez; 2) sauf, seulement	1) enough; 2) but, only
şimamok	şamana	melon	melon
xulam	hizmetçi	serviteur	servant
qapan	kantar	bascule	steelyard for weighing
gelacî: fesadî	fesatlık, dedikodu	intrigue, médisance	intrigue, slander
mêzîn: terazî, şihîn	terazi	balance	balance, pair of scales
xeyidin: silbûn, aciz bûn	darılmak	se fâcher	to become cross, angry
baran	yağmur	pluie	rain
rijandin	dökmek	verser	to pour
xan	han, kervansaray	caravansérail	caravanseraï
selefek siwar	bir atlı grubu	un groupe de cavaliers	a group of horsemen
sond xwarin	yemin etmek	jurer, faire le serment	to swear, to take an oath
jînberdan	kadın boşama	répudiation, divorce	repudiation, divorce
ji kîsê yekî	birinin kesesinden, hesabından	pour le compte de qn	to s.o.’s account or debit

Peyvên dunavî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
Ç			
çal û çavî	göz gözenek	poreux	porous
çal û kort	delik deşik, çukur hendek	cahoteux, plein de trous	full of holes
çarşî û bazar, çarsû û bazar, sûk û bazar	çarşı pazar	quartier commerçant, commerces	shopping district, shops
çek û çol	araç gereç	outils, outillage	tools, set of tools
çek û posat	silah ve techizat	équipement militaire, armement	military equipment, arms
çek û rihêl (rihel, rihal): cihêz	çeyiz	trousseau	trousseau
çek û rext	techizat	équipement militaire, attirail	military equipment
çek û sîleh	silah	armes	arms, weapons
çerm û hestî	et kemik, deri kemik	très émacié, squelettique	skeleton-like, skinny
çê û xerab: baş û xerab, qenc û xerab	iyi kötü	tant bien que mal, d’une manière ou d’une autre	somehow, in some way or other
çil û çiya: çel û çiya: çiya û banî	dağ tepe	par monts, à travers les montagnes	over the mountains
çol û çiya	dağ bayır, dere tepe	par monts et par vaux	up hill and down dale
çirt û pirt	abuk sabuk laflar, zırt pırt	paroles incohérentes, bavardage creux	nonsensical talk
çol û beyar	kır kurak, kır kıraç	terre non cultivée	waste land
çol û pesar	kır yamaç	dans les collines	up in the hills
çûn û hatin	gidiş geliş, sosyal ilişki	va-et-vient, allées et venues, relations sociales	comings and goings, social intercourse

D			
dan û standin	alış veriş, ilişki, irtibat	commerce, échange, relation	commerce, trade, business, relations
dar û ber	ağaçlık, yeşillik	boisé, verdoyant	woody, green
dar û deste	uşak	laquais, valet	lackey, valet
ta û derzî, darik û derzî, ta û dezî	ipince, çok zayıf	très mince, maigrelet, maigrichon, fluet	scrawny, thin, skinny, reedy
dar û devî	çalılık	buisson	bush
dar û dirrî	ağaçlık dikenlik	buisson épineux	thorny bush, thorn bush
dar û derman	ilaç, derman	remède	remedy
das û qeynax: das û tar	orak ve parmaklık, biçici araçlar	outils du moissonneur	harvester’s tools
def û zirne: dihol û zirne	davul zurna, şenlik	réjouissances, fête	festivities, celebrations
dek û dolab	entrika	intrigue	intrigue
del û dîn	deli dolu	inconsidéré, irréfléchi	unconsidered, thoughtless
dem û dezgeh	düzen, kurum, kuruluş	ordre, établissement, institution	order, establishment, institution
dem û dewran	zaman, felek	époque, fortune	epoch, time
der û cînar: der û cîran	konu komşu	voisin	neighbour
der û dinya	elalem	les gens, autrui	people, all the world, everybody
der û dor, dor û hêl, dor û ber, dewr û ber	etraf, çevre	milieu, alentours, voisinage	neighbourhood, surroundings
derd û kul: kul û derd	dert ve elem	peines, soucis, tourments	pains, worries, torments
dest û lep: lep û dest; bi dest û lep bûn	eline güçlü olmak, yiğit olmak	être brave (dans une empoignade), savoir se défendre	to be brave (in a fight), to know how to defend oneself
ji dest û lep ketin: ji dest hilanînê ketin	erkeklikten, yiğitlikten düşmek, dirençten düşmek	manquer de bravoure; ne plus être en mesure de se défendre	to lack courage, to be unable to defend oneself
bi dest û lep ketin nav	paldır küldür girişmek	attaquer sans mesure, s’empiffrer	1) to attack recklessly; 2) to gorge oneself
bi dest û pê: dest û ling	elli ayaklı, hareketli, iş bitiren, iş gören	actif, dynamique	active, dynamic
ji dest û pê ketin	takatten düşmek, hareketten düşmek	perdre sa mobilité, devenir dépendant	to be immobilised, to become dependent
dest û çav: ser û çav	el yüz	visage	face
deşt û çiya, deşt û banî	dağ ve ovalar	par monts et par vaux	up hill and down dale
deşt û zozan	ovalık yaylalık	hauts plateaux, alpages	high plateau, summer grazing grounds

dev û çav: ser û çav	sima, yüz	visage	face
dev û deling: daw û deling berhev kirin	tası tarağı toplamak	faire sa valise et s’en aller	to pack up and go
dev û diran	diş	dentition	dentition
dest û dar	koşul, şart	circonstance	circumstances
bi dev û ezman: bi dev û ziman	konuşkan, ağzı laf yapan	disert, loquace	fluent, loquacious
bê dev û ziman	az konuşan, sessiz	taciturne, peu loquace, silencieux	taciturn, silent
dev û lêvên lihev an xweşik	yüzü gözü düzgün	joli minois, visage harmonieux	pretty face
dev û lêvên şîrîn	tatlı diller	langage agréable	pleasant language
dev û poz	ağız burun	gueule	mug
dev û rû	sima, yüz	visage	face
dê û bav: daybab, daybav	ebeveyn	parents	parents
dê û dot: dê û qîz; day û kiç	ana kız	mère et fille	mother and daughter
dê û mak	anne	mère	mother
dîl û ceger: dil û gurçik: dil û hinav; dil û mêlak	iç organları	entrailles	entrails, guts
diz û keleş	harami, soyguncu	brigand, bandit	robber, bandit
wek dîk û mirîşk li hember hev bûn	horoz ve tavuk gibi sürekli kapışmak	se regarder en chiens de faïence	to look at one another like porcelain dogs
dîn û cinî: pîr dîn, hir dîn	zır deli	fou à lier	raving mad
dîn û har	azgın deli	fou furieux	mad with anger
dost û yar	sevgili	bien-aimé(e)	beloved
dûr û dirêj	uzun uzadıya	longuement	at great length
dû û dûman: dû û dûxan	toz duman	fumée épaisse	thick smoke
E			
ehd û peyman: ad û qerar; ehd û wehd, soz û qewl	söz, ahid	engagement, pacte	commitment, pact
ehd û beht; di ehd û behtê de bûn	kararsız olmak	être indécis	to be indecisive
emr û îrade	emir, buyruk	ordre, commandement	order, injunction
erd û esman	yer gök	ciel et terre	heaven and earth
eşq û evîn, îşq û evîn	aşk	amour	love
evd û qûl	kul köle	esclave	slave
eyd û erafat: îd û erafat	arife ve bayram günleri	veille et jour de fête religieuse	the eve and day of a religious festival
erz û eyal: irz û eyal: zar û zêç	çoluk çocuk	femme et enfants, famille	wife and children, household, family
Ê			
êk û dû: ji êk û dûya xwe nehate xwarê	dediğinde ısrar etmek, taviz vermemek	rester sur ses positions, refuser toute concession, sans hésitation	to dig one’s heels in, to refuse any concessions, unhesitatingly
bê êk û dû	tereddütsüz	sans hésitation	without hesitation
êş û azar	acı ve ızdırap	peine et souffrance	pain and suffering
êş û elem	acı ve elem	peine	pain, effort
êş û jan	hastalık	maladie	illness
êş û kul	acı ve dert	peine, souffrance	pain, suffering
êtîm û sêwî	anadan babadan öksüz	orphelin de père et de la mère	orphaned (of both parents)
F			
fen û fût: fen û fêl: fêl û fen, fêl û fût, find û fêl	hile, dalavere, hilehurda	ruse, fourberie, tromperie, stratagème	trick, cheating, guile, stratagem
fera û fol	kap kakak	vaisselle	dishes
feryad û fîxan	feryat ve figan	cris plaintifs, lamentations	lamentations, wailing cries
filan û bêvan	falan filan	tel et tel	such and such
filankes û bêvankes	falanca ve filanca	un tel et un tel	this one and the other
fort û zirt	övünme, hava atma	forfanterie, vantardise	bragging, boastfulness, boasting
G			
gede û gûde	çoluk çocuk	gamin, garnement	kid, brat
gef û gurr, gurr û gef	tehdît	menace	threat, menace
bi gef û gurr	hiddet ve tehditle	furieusement, d’un air menaçant et furieux	furiously, having a furious and threatening air
gend û gemar : gil û gemar, gil û gû	pislik, toz toprak	saleté, immondice	dint, filth
geşt û seyran: ger û seyran	seyran, piknik, gezinti	excursion, promenade pique-nique	excursion, picnic, stroll, promenade
germ û germistan	kavurucu yaz sıcakı	grandes chaleurs d’été	the heat of summer, a heat wave
gewr û boz: spî û boz	bembeyaz	tout blanc, blanc de neige	pure white; snow white
gil û gemar: gend û gemar: gil û gû	pislik, kir, pasak	saleté, immondice	dirtytiness, filth
gilî û gazin	şikayet ve yakınma, sitem	plainte et reproche	complaint and reproach
gilî û gotin	söz, laf	mot, parole	word
gil û gilêş: qirş û qal	çerçöp	brindilles, ronce	twigs, brambles thorns
girr û rik: kirr û rik	aşırı inat	obstination, entêtement	stubbornness, obstinacy
goşt û xwîn: li te bibe goşt û xwîn!	afiyet olsun, yarasın!	que cela te fasse du bien	may it do you good
ji goşt û xwînê hev bûn	aynı soydan olmak	être du même sang; être de proches parents	to be of the same blood; to be very closely related
bi goşt û xwîn bûn	etli butlu olmak	être bien en chair	to be full bodied, to be plump
gotin û galegal	laf	propos creux, paroles creuses	empty works, idle talk
govend û dîlan	şenlik, düğün dernek	réjouissances, festivités	festivities
gulik û gulabend	püsküllü, allı pullu	richement décoré	colourful and richly decked out
gul û çiçek, gul û gulçîçek, gul û kulîlk	çiçek	fleurs	flowers

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna

Dihokê

Payîz 2002

Cara pêşîn e, ku koma xebata **Kurmancî**, piştî şazdeh salên xebatê bû xwedî delîve ku berê xwe bide welatê xwe û li wê, li ser axa rizgarkirî û di hewa û bayekî azad de li gor bernameya xwe ya kar bixebite.

Koma me, dikarî bi dirêjahîya du hefteyan, di gel pêrabûna karê xwe, bi awayekî rêkûpêk here seredana demûdezhgehên dewleta kurdî ya federal. Kar û karbidestên wan ji nêzik ve binase û zanyariyan di warê karûbarên wan de werbigire.

Hêjayî gotinê ye, ku ji Dihokê heta bi Silêmanîyê, xebata di rêka danîna himên sazîyên dewletê û gerandina wan, şên û avadankirina welat, parastina tenahî û ewlekariyê û herweha xweshkirina rewşa kurdistanîyan de serî li me hemûyan bilind kir. Nemaze di doz û daxwazên xwe de yekbûna hêzên siyasî, pêşeng û karbidestan hêviyeke gelekî mezin dide me ku dê xewna me rast vegere.

Di dema kar û seredana me de, me ji her aliyî ve xwe deyndarê qedirzanî û mêvandariya pir germ ya gelê xwe, karbidest û berpirsên dewleta xwe dît. Ji lewra, em tevî spasdariyên xwe yên ji dil û can, dilsozîya xwe bi xebat û keftelefta wan ya ji bo pêşdebirina doz û daxwazên kurdistanîyan berpêş dikin.

Civîna 32yan ya **Kurmancî** rojên di navbera 6 – 12/10-2002an de li dar ket. Beşdarên civînê vê carê bi tenê li ser navên heywan, dar û ber, gul û giyayên Kurdistanê xebitîn. Hewil da ku navên wan yên zanistî, ku latînî ne, bibîne û hêdî hêdî rê li ber tevliheviyan bigire.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Salih Akin (Xerzan), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Seyîd Ebdulsetar Hemîd Çemseydî (Bervarîbala), Dr Emîn Ebdo (Şengal), Elîşêr (Wan), Samî Ergoşî (Barzan), Doktorant Cewher Fetah Seîd (Hewlêr), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kîlicaslan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbakir), Cemal Onursal (Cizîr), Dr Enwer Osman (Silêmanî), Zinar Şoran (Dêrik), Dr Selîm Îsmail Şehbaz (Dihok), Newzad Şukrî (Dihok), Mueyîd Teyîb (Dihok), Têmurê Xelîl (Rewan) û Reşo Zilan (Agirî).

Encamên ji xebata vê civînê di vê hejmara **Kurmancî** de tên belav kirin.

Heywan

hayvanlar / animaux / animals

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	latînî	tirkî	fransizî	îngilizî
sivoreav, sivoreyê avê, qûz, qûzik, kûje, kûze, kûjik	<i>castor faeber</i>	kunduz	castor	beaver
seyê avê, seav, segav	<i>lutra lutra</i>	susamuru	loutre	otter
qurebeşk, qurebeş, qurebeşe, qurbeşe, qurbeşk, kurîbeşk, kurebeşk, kurbeşk	<i>meles meles</i>	porsuk	blaireau	badger
çeqel, wawîk, tûrk, tûrî, tûrge	<i>canis aurius</i>	çakal	chacal	jackal
kitika kûvî, pisîka kovî, pisîka bejî	<i>felis silvestris</i>	yaban kedisi	chat sauvage	wild cat
şivir, şivrik, şor	<i>cervus elaphus</i>	geyik	cerf commun	red deer
ask, mamiz, xezala çîyayî, şeqil, şift	<i>capreolus capreolus</i>	karaca	chevreuil	roe deer
bizina kovî, bizinkovî, nêriyê kûvî, nêrikovî	<i>capra ibex</i>	yaban keçisi	bouquetin, ibex	wild goat, ibex
pezkovî, pezê kovî, pezkûvî,merê kûvî	<i>ovis sp.</i>	yabani dağ koyunu	mouflon	mouflon
berazê kovî, berazkûvî, berazê kûvî, berazê birra	<i>sus scrova</i>	yaban domuzu	sanglier	wild boar
sîxur	<i>histrix indica</i>	oklukirpi	porc-épic	porcupine
mişkê kor, kişmişkor, mişkore, koremişk, kuremişk, xilt, curdê kore	<i>spelax sp.</i>	köstebek	taupe	mole
cird, circ, cirdan, cirdon	<i>rattus rattus</i>	lağım faresi	rat d’égout, surmulot	common rat
mişkê zevîyan		tarla faresi	mulot, campagnol	field mouse
cerbû’, culbu’	<i>jarboa sp</i>	kır faresi	gerboise	jerboa
xezal	<i>gazella dorcas</i>	ceylan	gazelle	gazelle

sivoreyê avê, sivoreav, qûz, kûje

seyê avê, segav

qurebeşk, kurîbeşk

wawîk, çeqel, tûrk, tûrî, tûrge

kitika kûvî, pisîka kovî, pisîka bejî

şivir, şivrik, şor

ask, mamiz, xezala çîyayî, şeqil, şift

bizina kovî, bizinkovî, nêrikovî

pezkovî, pezê kovî, merê kûvî

berazê kovî, berazkûvî, berazê birra

sîxur

mişkê kor, koremişk, xilt, curdê kore

cird, circ, cirdan, cirdon

mişkê zevîyan

cerbû’, culbu’

xezal

Gul û gîya

flora

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurmancî	latînî	tirkî	fransizî	ingilîzî
gulav	<i>rosa elmaditica</i>	yaban gülü	églantier	wild rose
‘endeko, ‘indeko, hendekû	<i>melilotus</i>	eşek yoncası	mélilot	melilot
belalîzk, bizbizok, bilbizik, bilerzik, bilbizîk pirpizêk	<i>crocus biflorus</i>	safran, çiğdem	safran, colchique	saffron, meadow saffron
pîvok, pîvong, pîvik, pîvûk, seradok	<i>crocus cancellatus</i>	bir tür çiğdem	variété de crocus	crocus, concellalus
axbandir, zûzûbax	<i>ornithogalum narbonense</i>	ak baldır	ornithogale	Bethleem star
bûk, bûkik, bûkanî, bûka gulan, bûkûzava, nanbûkan, gulbûk, bîk, bûka piçûk, bitank, bargulik, bihargulik, nîsanok, pîtanok, gangilok, gangulî	<i>papaver</i>	gelincik	coquelicot	poppy
xaşxaşk, xweşxweşk, xaşxaş, xaşxaşok, pitpitok, rebenok	<i>papaver rhoeas</i>	haşhaş	pavot	poppy
xuşîl, xuşîlk, xeşûl, xulişîrk, xurşîl, xweşîl, xwelîşîr, şîremar, şîrmar, şîranok, kucîlk, kujîlk, îrkitik	<i>euphorbia</i>	sütleğen	euphorbe	euphorbia
masîcanik, masîjehr, mehsîcark, masîcark, majîjarik	<i>verbascum sinuatum</i>	bir tür sığırkuyruğu	molène blanche	mullein
heliz	<i>ferula rigidula</i>	çakşır otu	férule	giant fennel
şahdane, kinif	<i>cannabis sativa</i>	kenevir otu	chanvre	hemp
gezgezok, gezînk, gezgezk, gîyagezok, gezgezûk, gezok, geznik, gûyadûpişk, gîya agirik	<i>urtica</i>	ısırgan otu	ortie	stinging nettle
rextok, gîyarîxtok	<i>hippocrepis unisiliquosa</i>		fer-à-cheval à deux fleurs	horseshoe vetch
zirawend, qelûna şeytanî, marske, guhnînk	<i>aristolochia maurorum/bottae</i>	loğusa çiçeği	aristoloche	moorish birthwort
nefel, sêbelg, sêpel	<i>trifolium</i>	yonca	trèfle	clover
nefela zer	<i>trifolium campestra</i>	sarı yonca	trèfle des champs	yellow clover
nefela reş(reşîk)	<i>trifolium stellatum</i>	kara yonca	trèfle étoilé	black clover
nefela sor	<i>trifolium pratense</i>	kırmızı yonca	trèfle rouge, trèfle des près	red clover
nefela mor	<i>trifolium resupinatom</i>	mor yonca	trèfle de Perse	reversed clover
nefela spî, sêbelgok	<i>trifolium repens</i>	beyaz yonca	trèfle blanc ou rampant	white clover, dutch clover
nefela zivîr (girr)	<i>trifolium scabrum</i>		trèfle scabre	rough clover
once	<i>medicago sativa</i>	kaba yonca	luzerne, alfalfa	alfalfa
ked: cureyek nefel e		bir yonca türü	variété de trèfle	clover
koringan: cureyek nefel e		bir yonca türü	variété de trèfle	clover
sûs, mêkûk, belek	<i>glycyrrhiza glabra</i>	meyan	réglisse	licorice
xizêmok, mamîtek	<i>scorpiurus muricatus</i>		chenillette à fruits	caterpillar-plant
baqlê fisek: kelîga, şolgenîk	<i>vicia narbonensis</i>	bir tür burçak	vesce de Narbonne	French vetch
şoqîlê xatûnî, kelîxatûn	<i>latyrus odoratus</i>	hatun baklası	pois de senteur	sweet pea
şîlêr, gulşîlêr, gulşîlêl, şîlêl, sernixwîn	<i>fritillaria imperialis</i>	ağlayangelin	fritillaire	crown imperial
helale, lale	<i>tulipa</i>	lale	tulipe	tulip
rihana bejî, rihana kurdî, rihankurdî	<i>salvia multicaulis</i>	Kürt reyhanı	sauge multicaule	sage
so, xilindor, xelendor, benî, belbenî	<i>heracleum mantegazzianum</i>	baldırgan	carotte sauvage	giant hogweed
pêkew	<i>bongardia chrysogonum</i>	çatlak otu	bongardia	golden rod
nêrgizcorî	<i>narcissus tazeta</i>	nergis	narcisse à bouquets	narcissus peerless
nêrgiz	<i>narcissus poeticus</i>	zerrinkadeh	narcisse des poètes, jeannette	narcissus
sêsne	<i>sternbergia clusiana</i>	bir tür tavuk çiçeği	sternbergia	large stenbergia
kîsbelok	<i>iris aucheri</i>	bir tür süsen	variété d’iris	type of iris
belghewêş, belghevêş, pelhewêş	<i>plantago major</i>	bağa yaprağı	grand plantain	common plantain
gîyamambel, gîyabirînk	<i>plantago lanceolata</i>	yilandili	plantain lancéolé	narrow leaf plantain
bendik, benik	<i>apium nodiflorum</i>	yabani kereviz	ache/ faux cresson aquatique	brook lime, cow cress
benc, sekran, xirebend	<i>hyoscyamus nigra</i>	ban otu	jusquiamе noire	common henbane
berfîn, befrîn	<i>galanthus nivalis</i>	kardelen	perce-neige	snow-drop
binevş	<i>viola spp</i>	menekşe	violette	violet
şekirok, şekirûk, baxoxe, teşîlok, sertêşî	<i>echinops rito</i>	topuz otu	chardon ornemental	globe thistle
soryaz, sûryaz	<i>allium ampeloprasum</i>	kaya sarımsağı	faux poireau	broad leaf wild leek
gûlik, loxîn	<i>eremurus spectabilis</i>	çiriş otu	asphodèle	asphodel

Ber - devî / teraş

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	latînî	tirkî	fransizî	îngilîzî
daralînk	<i>hedera helix</i>	duvar sarmaşığı	lierre	ivy
şong, şîn, deşîn	<i>lonicera arborea</i>	bir tür hanımeli	chèvrefeuille arborescent	arborescent honeysuckle
fisegur, fisgurk: cureyek ji “lonicera”	<i>lonicera</i>	hanımeli	chèvrefeuille	honeysuckle
gêzik, gez, gêz, dargez	<i>tamarix</i>	bir tür ılgın	tamaris	tamarind
gulbizîn	<i>paeonia mascula</i>	savul	pivoine	peony
ercink, erguwan, erxewan	<i>cercis siliquastrum</i>	erguvan	arbre de Judée	Judas-tree
xurnûf, xurnîfk, xirnûk, stîrî	<i>prosopis farcta</i>		mesquite	mesquite
kêrat	<i>anagyris foetida</i>	zivırcık	anagyre fétide	bean trefoil
simaq, darsimaq	<i>rhus coriaria</i>	sumak	sumac	sumac
tîrîmar, daralînka dehlan	<i>periploca graeca</i>	ipek fidanı	bourreau des arbres	silk vine
rûl, lûrik, hûrik, jale	<i>nerium oleander</i>	zakkum	laurier-rose	oleander
kîfir, gever	<i>vitex pseudo-negundo</i>	bir tür hayıt	troene de Chine	chaste-tree
darîbrahîm, destbelg, pêncîtibilbelg	<i>vitex agnus-castus</i>	hayıt, acı ayıt	arbre au poivre	chaste-berry
gûnî, kitîre	<i>astragalus hamosus,</i>	geven	astragale, tragacanthе	gum, astragalus, tragacanth plant
kelîmeşk, peqpeqok, pîfdanka sîne	<i>colutea cilicica</i>	yabani sinameki	baguenaudier	bladder senna
dirî, tûtîrk, tûtîrik, twîtîrik	<i>rubus sanctus</i>	böğürtlen	framboisier	rasberry bush

Dar

ağaclar / arbres / trees

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	latînî	tirkî	fransizî	ingilizî
dar		ağaç	arbre	tree
hêvrist, hevris, havrist, evrist, êrvist, darêrvist, qaç sero, selwî, selbî, serwî	<i>juniperus oxycedrus</i>	ardıç	genièvre	juniper
kaj	<i>cupressus sempervirens</i>	servi	cypès	cypress
kaja Zawîte	<i>pinus</i>	çam	pin	pine
guhîj, guvîj, gwîj, gwîşk, gihuşk	<i>pinus brutia</i>	kızıl çam	pin de Turquie	Calabrian pine
guhîja sor	<i>crataegus</i>	alıç, akdiken	aubépine, azérole	hawthorn
guhîja zer	<i>crataegus meyr</i>	kırmızı alıç	azérole rouge	red hawthorn
guhîja reş	<i>crataegus azaroulus</i>	sarı alıç	azérole jaune	yellow hawthorn
	<i>crataegus monogyna</i>	kara alıç	aubépine monogyne, cennelier	hawthorn
guhîja baxç(ey)an	<i>crataegus recemiflorus</i>	alıç, akdiken	aubépine	hawthorn
darbîhok, dara bîhokê, bîh, bih, bîhok, bînok, bêhnok, bînoke, bihî, buyok, biyok	<i>cydonia oblonga</i>	ayva ağacı	cognassier	quince tree
darhirmî, dara hirmiyê, hirmî, hirmîk, hirmo, hirmê	<i>pyrus communis</i>	armut ağacı	poirier	pear tree
karçîn, karçik		yabani armut	poire sauvage	wild pear
darbehîv, dara behîvê, bahîv, behîv, bi'îv, be'îv, bayîv	<i>prunus amygdalus</i>	badem ağacı	amandier	almond tree
helhelok, belalok, belalûk, be'îlalûk	<i>prunus microcarpa</i>	erik	prune	plum
hecîbahîvk	<i>prunus argentia</i>	badem türü	variété d'amandier	type of almond tree
hilûreşk	<i>prunus domestica</i>	kara erik	prune	plum
mişmiş, mijmije, mijmij, arûng, qeysî	<i>prunus armeniaca</i>	kaysi	abricot	apricot
zerdele,	<i>prunus insititia</i>	zerdali	abricot sauvage	wild apricot
şivşîn, şivşînk	<i>prunus arabica</i>			
kinêr, kinêrî, kenêr, darkenêr	<i>prunus mahaleb</i>	kiraz türü	cerisier de Sainte Lucie	cherry tree
xox, xûx, şeftalî, şeftelî	<i>prunus persica</i>	şeftali	pêche	peach
hilîka rezan, hilûka rezan	<i>prunus spinosa</i>	çakal eriği	prunellier	blackthorn, sloe
gêlaz, gêlas, gilyaz, gêlyaz, qeresî	<i>prunus cerasus</i>	kiraz	cerise	cherry
şêlaz, wişne	<i>prunus avium</i>	vişne	griotte	morello cherry
kevot, darkevot, îsfendan	<i>acer</i>	akça ağaç	érable	maple
darqir, meram	<i>cornus sanguinea subsp. australis</i>	bir tür kızılıcık	cornouiller sanguin	red cornel dogwood
çinar	<i>platanus</i>	çinar	platane	plane tree
çinara rojavayî	<i>platanus occidentalis</i>	batı çınarı	platane occidental	occidental plane-tree
çinara rojhelaî	<i>platanus orientalis</i>	doğu çınarı	platane oriental	oriental plane-tree
spîndar, spindar, spîdar, hewr, qewax	<i>populus</i>	kavak ağacı	peuplier	poplar
spîndara spî, şatan	<i>populus alba</i>	ak kavak, akça kavak	peuplier blanc	white poplar
pelt, pelg	<i>populus euphratica</i>	Fırat kavağı, tuzcul kavak	peuplier de l'Euphrate	Euphrates poplar
spîndara reş	<i>populus nigra</i>	kara kavak	peuplier noir	black poplar
darebî, dara bîyê, bî	<i>salix</i>	söğüt	saule	willow
şengebî, bîşeng, şorebî	<i>salix babylonica</i>	salkım söğüt	saule pleureur, saule d'orient	weeping willow
zerebî, zerbî, bîzer, bîzerik	<i>salix alba</i>	ak söğüt	saule blanc, marsault	white willow
bîreşik, bîreş	<i>salix acmophylla</i>	kara söğüt	saule noir	black willow
dara çevrîyê, çevrebî, çervûbî, cebrebî	<i>salix aegytiaca</i>	Mısır söğütü	saule d'Egypte	Egyptian willow
bîya sor	<i>salix purpurea</i>	kırmızı söğüt	saule rouge	red willow
xûşe, darxûşe	<i>betulla alba</i>	huş ağacı	bouleau	birch
darberû, dara berûyê, berû	<i>quercus aegilops</i>	meşe ağacı	chêne	oak
darmazî, dara maziyê, mazi, mazû	<i>quercus infectoria</i>	mazi ağacı	chêne à galles, chêne vert, yeuse	evergreen oak
dîndar	<i>quercus libani</i>	Lübnan mazısı	chêne du Liban	Lebanon oak
daresor	<i>quercus marcanthera</i>	kırmızı meşe	chêne kermès	Caucasian oak
şahbelût, şenbelîk, şebelût, şehbelût, kestane	<i>castanea sativa</i>	kestane	châtaigne	chestnut
gûz, gwîz, dargûz, dara gûzê	<i>juglans regia</i>	ceviz ağacı	noyer	walnut tree
pîkan, zirgûz	<i>carya illinoensis</i>		pécan	pecan
sinc, sinçî, sincê	<i>eleagnus angustifolius var. orientalis</i>	iğde	éléagnus	oriental olive
parz, tevzên, sênc	<i>eleagnus angustifolius</i>	bahçe iğdesi	olivier de Bohême	Russian olive
kinarî, dirkezî, strî	<i>paliurus spina-christi</i>	kara çalı	paliure épine du Christ	Jerusalem thorn
’enab	<i>rhamnus persicus</i>	bir tür cehri	nerprun de Perse	Persian buckthorn
pêkane, demûkawe	<i>loranthus europaeus</i>	meşe burcu	gui	mistletoe
tirîyê çolê, tirîyê bejik, tirîkûvî, tirûyê kûvî, tirhê bejî, tortor	<i>vitis sylvestris</i>	yabani üzüm	lambrusque, vigne sauvage	wild vine
mêw, darmêw, tirî, tirih	<i>vitis vinifera</i>	üzüm asması	vigne	grape vine
dara behişte	<i>ailathus altissima</i>	aylandız, kokar ağaç	ailante	tree-of-heaven
sibahbah, azadar, tizbihok	<i>melia azedarach</i>	yalancı tespih ağacı	margousier, lilas des Indes	margosa tree, bead tree
hêjîr	<i>figus</i>	incir	figue	fig
gladişya	<i>gleditsia triacanthos</i>	glediçya	gleditsia, épine du Christ	honey locust
stirîyê derya	<i>parkinsonia aculeata</i>	isa değneği	parkinsonia, épine de Jérusalem	Jerusalem thorn
kaselpînya	<i>caesalpinia gilliesii</i>	cennet kuşu	oiseau de paradis	yellow bird of paradise
fistiq, fisteq	<i>pistacia vera</i>	fıstık	pistache	pistachio
kizwan, kezan, qizwan, kezwan	<i>pistacia eurycarpa</i>	çeten	térébinth	terebinth
şînok, bêmk	<i>pistacia khinjuk</i>	buttum	pistache khinjuk	khonjok pistachio
menengûş, kizwan	<i>pistacia terebinthus</i>	menengiç, meneviç	térébinth	terebinth
benav, darbenav, dara benavê, binew	<i>fraxinus syriaca</i>	dışbudak	frêne commun	ash-tree
zeytûn, darzeytûn	<i>olea europaea</i>	zeytin ağacı	olivier	olive tree
yasemîn, asmîn	<i>jasminum officinale</i>	yasemin	jasmin	jasmine
tihok, ti’ok, tu’ok, te’îtawûk, tayî	<i>celtis tournefortii</i>	dağdağan,	micocoulier	hackberry ?
tû, tût	<i>morus alba</i>	dut	mûre	mulberry
tûşemî, tûşembî, tûşam, tûşamî, tûyê şemî, tûşimî, tûreş, tûyê reş, gatû	<i>morus nigra kara dut</i>	kara dut	mûre noire	black mulberry
tûyê sor	<i>morus rubra</i>	kırmızı dut	mûre rouge	red mulberry
robînya	<i>robinia pseudoacacia</i>	akasya	faux acacia	black locust
dara înapê	<i>ziziphus spina-christi</i>	hünnap, çiğde	jujubier de Palestine	Arabian jujube

Balinde

kuşlar / oiseaux / birds

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	latînî	tirkî	fransizî	îngilizî
guncêşk, gundik, beytik, beytok, pasavî, pasarî, berşe, şivandîlke, sivyanok, sivyank, sîvandok, çirtok, çûncik, çivîk, çivik, çûçik, çîçik, çivçûk, çûkên navgund (navmalan), çûkên malan	<i>passer domesticus</i>	serçe	moineau	sparrow
qela mizgînî, kelaxê reş, qir, qirereş, qirqirk, qiralk, qijak, qelaşk, qelereşk, qijika reş,	<i>corvus frugilegus</i>	ekin kargası	corbeau	crow, raven
cîq, çîq, cîqreş, çiqreş, zirzûl, zerzûlk, zerzûrî, zerzûl, çûkreş	<i>sturnus vulgaris</i>	sığırçık	étourneau sansonnet	starling
qijika dûvmisas, qijika belek, qijik, qelabaçke, qeşqilank, qışqil, qelqîşk, qelabaçke, keşkerek, etok, etelok	<i>pica pica</i>	saksağan	pie bavarde	magpie
kevok, kevotk, kevûk, kevotar, kotir	<i>columba</i>	güvercin	colombe	dove
pûşîreşk	<i>parus palustris</i>		mésange nonnette	
befrîk	<i>fringilla coelebs</i>	ispinoz kuşu	pinson	chaffinch
şirkak, kirrkak	<i>garrulus glandarius</i>	alakarga	geai des chênes	oak jay
kolke, çûka navzeviyan, zîrzîrk, zîrzîrka şamî	<i>alauda</i>	tarlakuşu	alouette des champs	skylark
pepûk, pepwîk,	<i>cuculus canorus</i>	guguk kuşu	coucou	cuckoo
tîtav, qerqewîl, çor	<i>phasianus</i>	sülün	faisan	pheasant
darkutk, darkutînek, darkol, darniqrok, darniqar, darkitûk, darkutik, darqul, darkoke, kutkutok, kutkutik, darkoka şamî, kutkutk, tiktikok, çikçiko	<i>picidae</i>	ağaçkakan	pic	woodpecker
qîqî	<i>dendrocopos</i>	küçük ağaçkakan	pic épeichette	lesser spotted woodpecker
kund: ji bûman piçûktir e, hem şevê û hem jî rojê derdikeve	<i>strix</i>	baykuş	hibou	owl
bûm, bîm, bum: mezin e û şevê derdikeve, ji yê hemûyan piçûktir re dibêjin “tûk”	<i>strix aluco</i>	alaca baykuş	hulotte	tawny owl

beytik, çirtok, çivîk, çûkên malan, çûncik, guncêşk, pasarî, pasavî, şivandîlke

kelaxê reş, qela mizgînî, qir, qirereş

cîq, çiqreş, çûkreş, zirzûl

qelabaçke, qeşqilank, qijika belek, qijika dûvmisas, qışqil

kevok, kevotar, kotir

pûşîreşk

befrîk

şirkak, kirrkak

kolke, çûka navzeviyan, zîrzîrk, zîrzîrka şamî

pepûk

çor, tîtav, qerqewîl

darkol, darkutk, darniqrok, kutkutok, tiktikok, çikçiko

qîqî

kund

bûm, bîm, bum

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE

Supplément du bulletin de liaison et d'information

N° C.P. : 65913 A.S.

© INSTITUT KURDE DE PARIS

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France

Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64

www.fikp.org

Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN

Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê Bihar 2003

Civîna 33an ya **Kurmancî** rojên di navbera 12 – 19/4-2003an de li Swêdê, li Biskops Arnöyê kom bû. Beşdarên civînê li ser termên komputerê, peyvên dunavî, termên coxrafyayê, stranên folklorî, devoka Berrîyê, zayîn û mirina heywanan û peyvên kurdî di zimanên cîran de xebitîn..

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî

Baksî (Xerzan), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kilicaslan (Mêrdîn), Emîn Narozi (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Newzad Şukrî (Dihok), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zilan (Agirî).

Encamên ji xebata vê civînê di vê hejmara **Kurmancî** de tên belav kirin.

Devoka Berrîya Mêrdînê - I -

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurmancî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aciro dan; (ajro, hacio) dan, aj dan	yeniden filizlenmek, filizlenmek	germer, bourgeonner	to germinate, to bud
agir, sincirandina laş, heraret; germî	hararet, ateş	chaleur, fièvre, température	heat, fever, temperature
agirê gûr; agirê gurr	gür ateş	feu nourri	intense gun fire
agirjen	çakmak taşını çakarak ateş elde etmek için kullanılan demir	briquet, fusil (d’un briquet)	flint, flint-lock gun
alîn, aliyan	1) sarılmak; 2) dolanmak	1) s’enlacer ; 2) s’enrouler	1) to embrace one another; 2) to wrap oneself up
alandin	1) sarmak; 2) dolamak	1) enlacer ; 2) enrouler	1) to embrace; 2) to wrap
lê aliyan	bir işe sarılmak	se donner à un travail	to make work for oneself
alastin; alistin, dalistin	yalamak	lécher	to lick
alguherî, arguherî; warguherî	dinlenmeden sonra hareket ettirmek, sidik ve dışkısını ettirmek maksadıyla ve tekrar yatırılmak üzere sürünün gezdirilmesi	déplacer les bêtes de leur campement pour qu’elles fassent leurs besoins	to herd animals from their corral to let them open their bowels
aliquskî, alquskî	bir tarafı iyi yetişiş olgunlaşmamış karpuz	pastèque dont un côté n’est pas encore mûr	a water melon, one side of which is unripe
anîn; înan, hînan	getirmek	apporter	to bring
arac kirin	yağı saklamak için yağ tulumu ve çömlek gibi araçları kaynatılmış yağ ve pekmeze sıvazlayıp kullanmaya hazır hale getirmek	enduire des récipients en outre ou en terre cuite avec de l’huile et du raisiné bouillants pour les imperméabiliser	to coat skin or earthenware vessels with boiling oil and grape juice to make them water-proof
arîn; aryan	ağrımak	avoir mal, souffrir	to be ill or in pain
arandin	ağrıtmak	faire souffrir	make someone suffer
arav	kirli çamaşır veya bulaşık suyu	eau usée de lessive ou de plonge	waste wash water
li aravê xistin	kirli çamaşır suyunu ikinci bir yıkamada kullanmak	utiliser l’eau usée de la lessive pour un deuxième lavage	to reuse wash water for a second wash
arava dev, devarav	mecazi olarak artık yemek	(fig.) restes d’un repas	the left-overs from a meal
ardik	1) kaba un; 2) ağaç kepeği	1) farine grossière ; 2) sciure de bois	1) coarse flour; 2) wood shavings
ardikê dan	dövme unu	farine de blé décortiqué	flour of dehusked wheat
ardikê bulxur; ardikê savar	bulgur unu	farine de boulghour	bulgar wheat flour
argûşk ketin	bademcikleri iltihap almak (mecazi)	avoir une amygdalite	to have tonsilitis
arîk, arîkê li rez xist	üzüm bağlarına düşen ve düştüğünde tüm yaprakların kül içinde kalışını andıran ve bağların o dönem ürün vermesini etkileyen bir hastalık	maladie des vignes, anthracnose	a vine disease, anthracnosis?
aringî	küçükbaş hayvanların yakalandığı ve ağızlarında yara bere oluşuna neden olan bir hastalık	fièvre aphteuse des ovins	foot and mouth disease
arkolk	ateşi karıştırmakta kullanılan şiş veya ağaç	tisonnier	a poker
arode, ardode; adûde	ucunda yası bir demir bulunan ve kökleri yenen bazı bitkileri çıkartmakta kullanılan bir alet	instrument en forme de longue cuiller servant à déterrer des tubercules	a spoon-shaped spade used for digging up tubercles or potatoes
arsûk; asûk	aile bireylerinin veya evin gereksinim duyduğu öteberi	articles de ménage	house-work equipment ?
arxavk	tereyağında un ve soğan kavrularak üzerine sarmısak eklenip suda kaynatıldıktan sonra doğranmış ekmeğin üzerine dökülüp yenen bir yemek	soupe cuisinée en faisant revenir de la farine dans du beurre avec des oignons et de l’ail à laquelle on ajoute des morceaux de pain	a soup made by frying flour in butter with garlic and onions to which pieces of bread are added
aşiq; gewende, mutrib, mitirp	1) ses sanatçısı, müzisyen; 2) mecazi olarak yüzsüz, arsız	1) musicien, chanteur ; 2) (fig.) effronté	1) musician, singer; 2) (fig) an impudent or brazen fellow

aşt bûn; aş bûn, haş bûn, havîş bûn	1) barışık olmak; 2) gönlü alınmak, ikna olmak	1) être en paix, être apaisé ; 2) être réconcilié, se réconcilier	1) to be in peace, to be appeased; 2) to be reconciled
aşt kirin; aş kirin, haş kirin, havîş kirin	1) barışık hale getirmek, 2) gönlünü almak, ikna etmek	1) apaiser, calmer ; 2) réconcilier, convaincre	1) to appease, to calm, 2) to reconcile, to convince
aştî	barış	paix	peace
aşûre	aşure	plat à base de céréales, de sucre et de raisin secs	sweet dish made of cereals, sugar, and raisins
ava bane	susuz yerlerde dışardan taşımayla getirilen su, taşıma su	de l’eau transportée d’une source ou d’une rivière éloignée	water brought from a distant spring or river
ava ber tavê	güneşte bırakılarak ısıtılan su, sıcak su	eau chauffée au soleil, eau chaude	hot water, sun-warmed water
ava reş	katarakt	cataracte (méd.)	cataract (med.)
ava tirş bi ser dil ketin ; li ser dil tirş bûn, mî’de tirş bûn	midesi ekşimek, mide ekşimesi	avoir des renvois d’estomac, avoir de l’acidité ou des aigreurs à l’estomac	to belch, to have heartburn, acid stomach
avayî ; avahî	1) bina; 2) inşaat; 3) yapı	1) immeuble ; 2) construction ; 3) structure	1) a building, block of flats; 2) building; 3) a structure
avdew	yayık ayranına su eklenmiş ayran	<i>dew</i> (babeurre) très dilué	dilute buttermilk or yoghurt
avdizî; birîna ragirtî, birîna kêmgirtî	irin toplamış yara	plaie infectée	an infected wound
avdizî bûn	iltihaplanmak	s’infecter	to become infected
avdohnk, avdonk; avgoşt	et suyu, et suyu çorbası,	bouillon de viande	clear soup, broth
avgîr	yağmur sularının uzun süre kalmasına rağmen kurumadığı arazi	terre humide	damp earth
avî; xunav	çiğ	rosée	dew
avî, adj.	sıvı	liquide	liquid
avî, n.	su getirmeye giden	personne qui va chercher de l’eau à la source, porteur d’eau	someone who goes to fetch water from a spring
avik	sperma	sperme	sperm
avildan	dölütün içinde bulunduğu sıvı dolu kese	membrane du foetus	membrane of the foetus
avrabûn	1) su kabarması, 2) nehir taşması	1) montée des eaux ; 2) débordement d’une rivière	1) rising waters; 2) the overflowing of a river’s banks
av reşandin	su serpmek	arroser	to water or irrigate
avsîrk, avxwêk; avsûrk	su, tuz ve yağ kaynatıldıktan sonra doğranmış ekmeğin üzerine dökülerek yenен bir yemek	bouillon fait avec de l’eau du beurre et de l’ail	a clear soup made of butter, water and garlic
avzêm, avzên; avzêhn	1) yazları kuruyan sızıntı kaynak; 2) sulak arazi	1) source de printemps qui tarit en été ; 2) terre irriguée ou humide	1) a spring-time spring that dries up in the summer; 2) irrigated or damp land
avzêrkirî, seravzêrkirî; avzêrtamdayî	altın suyuna batırılmış	plaqué or	gold plated
avzûnk; avzûm	kayış tokası	boucle de ceinture	a belt buckle
awir; aşur	bakış	regard	a look
axibîn, axivîn, xewr dayîn ; veaxivîn	nüks, nüksetmek	rechuter, faire une rechute	to relapse, to cause a relapse
axreşk	orgik toprak	terre noire	black earth
axur; axil, axûr, axir	ahır (not: bazı yörelerde Kürtçe’deki afir ‘ın karşılığı olan hayvan yemliğinin konduğu yere de denilir.)	étable	stable
ayn, (aynê bizna kol...); ay, ayik	ah	aïe, cri de douleur	aïe, a cry of pain
azirîn; aryan, arîn, arhan, bi keleşewatî girîn	içli içli ağlamak	pleurer à chaudes larmes	weeping bitterly

Peyvên stranên folklorî

Amadekar : Emîn NAROZÎ			
kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
derdê bêderman	dermansız dert	mal incurable	an incurable illness
êdî; hêdî, îdî	artık	désormais	henceforth
kîjan; kîj, kişk, kîjik	hangi, hangisi	lequel, laquelle	which
bi qîma xwe bûn; bi riza dilê xwe bûn, bi dilê xwe bûn	paşa gönlü bilmek	agir à sa guise	acts in his own way
malmîrat, malxirab, malnexirab, malneket, malwêran, kulmal, kulmalneketî, maldêran	evi yıkılası	ô malheureux, que ta maison soit détruite	oh wretch! May your house be destroyed
malxopan	evi yıkılası, evi barkı yıkılası	que ta maison soit en ruines	may your house be in ruins
xwe avêtin yekî	yalvarmak, yalvarıp yakarmak	supplier qqn	to beg s.o.
helal, helalî; helala (helalîya) yekî / helalê (helalîyê) yekê	zevce, nikahlı eş	épouse légitime	legitimate or legal wife
êra; iro, ero, oro (êra malxirabo)	seni ...!, hele ...! (evi yıkılası seni)	ô toi, malheureux	H! you wretch!
qê; qey, ma, ma qey	sanki	comme si, on dirait que	as if, as though
lî hev civîn, civiyan; li hev kom bûn, xirve bûn	toplanmak	se réunir, s’assembler	to meet, to get together
şîranî; şêranî, şîrînî, şîrînî	1) şerbet töreni; 2) tatlı	1) réception de fiançailles où l’on offre du sirop ; 2) douceur, gâteau, dessert	1) a reception for an engagement in which fruit syrop or cordial is served; 2) a sweet, desert, dessert or cake
siwar; siyar	atlı	cavalier	cavalier, horseman
evdal	abdal	pauvre, pauvre derviche	poor man, poor dervish
naşît	toy	novice, inexpérimenté	a novice, s.o. inexperienced
bermiraz; bermirad	muradına erme çağında olan	adolescent qui arrive à l’âge de se marier	a teen-ager of marriageable age
gîya; gîha	ot	herbe	grass, a herb
încâ; îca, îja, vêca	bu kez, bu sefer, şimdi	cette fois-ci	this time
tek: 1) bi tenê, tinê, bêkes, bêheval; 2) yekane, yekta, bêemsal; 3) kit, fer	1) tek, yalnız, kimsesiz; 2) eşsiz; 3) tek	1) seul ; 2) sans pareil ; 3) impair	1) alone; 2) unparalleled; 3) odd numbered
gelek, gelik, pir, zehf	çok	beaucoup	many
mijîn; mêtin, mêhtin	emmek	téter	to suckle
hinek; hindik, hinik, hin	biraz	un peu	a little
xelk; 1) xelq; 2) gel	1) elâlem, el gün; 2) halk	1) autrui ; 2) peuple	1) other people; 2) people
mêl; mêhl, meyl	eşim, eşiklik, meyl	inclination, penchant	an inclination
sar; tezî	soğuk	froid	cold
bala xwe dan; dîna (dêna) xwe dan, berê xwe dan	dikkat etmek	faire attention, prêter attention	to pay attention
xirboz: “gamêşê xirboz” li vir “gamêşê pîr”	kocamış camuş	vieux mufle, vieille peau	old fool

peya bûn; daketin, hatin xwarê	inmek	descendre	to come down
meşîn / meşîyan; bi rê ve çûn, pîyîn	yürümek	marcher	walk
dîwan	divan	cour, divan, assemblée	court, assembly
çep	sol	gauche	left
rast	sağ	droite	right
silav vegirtin; silav wergirtin, silam standin	selamını almak	recevoir des salutations	to receive greetings
qunc; quncik, goşe, qozî(k), qorzî(k), kunc, qulç	iç köşe	angle intérieur, coin	a corner or interior angle
girmilk; girmil, gurmik, girê mil	omuz başı	épaule	shoulder
gîzme; cîzme, cizme	çizme	botte	high boot, top boot
gîzmeya şiftelî; cîzmeyên şiftelî			
qîdûm şikestin; qedem şikestin, pê sist bûn, çok sist bûn, çok şikestin	dizleri çözülmek	avoir des genoux qui ne portent plus	unsteady at the knees
fîrîn; firyan	1) uçmak; 2) kırılmak	1) s’envoler ; 2) se briser	1) to fly away; 2) to smash oneself
neyartî	düşmanlık	hostilité	enmity
derewîn: 1) ne rast, qelp, ne heqîqî; 2) virrek, virrker	1) yalancı, sahte, uyduruk; 2) yalancı, yalan söyleyen	1) faux, factice ; 2) mensonger, menteur	1) false, fake; 2) a liar
birîna ji binî ve ragirtî	derin yara	plaie infectée	an infected wound
birîn ragirtin (birîna min ragirtiye)	yanarın irin toplaması	s’infecter	to be infected
peya; mêr, zîlam, zelam	erkek	homme	a man
şevêq; şefeq, şivaq	şafak	aube	dawn
teze; nû	taze	nouveau, frais	new, fresh
şax vedan	dallanmak	pousser des branches	growing branches
ocax; ûcax, kûçk	ocak	foyer,âtre	hearth
kûran	havza	bassin (géog.)	basin (geog.)

Termên coxrafyayê

Amadekar : ‘ELÎŞÊR

kurmancî	tirkî	fransizî	îngilizî
çiyavanî, keverî	alpinizm, dağcılık	alpinisme	alpinism, mountaineering
kelebesta çem û rûbaran	akarsu yatağı	lit de rivière	river-bed
kûran	havza	bassin	basin
kûrana çem û rûbaran	akarsu havzası	bassin d’une rivière	river basin
leza herikînê	akış hızı	vitesse d’écoulement	flowrate, speed
perava nizim	alçak kıyı	berge basse	lower bank
rejîma herikîna çem û rûbaran	akış rejimi	régulation fluviale	river regulation
sekûya çem û rûbaran	akarsu sekisi	terrasse d’un fleuve	river terrace
stêrka rijyayî	akan yıldız (yıldız kayması)	étoile filante	shooting star
hindav: alî	yön	direction	direction
hindavên serekî	anayönler	directions cardinales	the cardinal points, point of the compass
bakur	kuzey	nord	North
başûr	güney	sud	South
rojhilat	doğu	est	East
rojava	batı	ouest	West
hindavên navberî	arayönler	directions intermédiaires	intermediary directions
bakur-rojhilat, bakurê rojhilat	kuzey-batı	nord-est	North-east
bakur-rojava, bakurê rojava	kuzey-doğu	nord-ouest	North-west
başûr-rojhilat, başûrê rojhilat	güney-doğu	sud-est	South-east
başûr-rojava, başûrê rojava	güney-batı	sud-ouest	South-west
bapîv	anemometre, rüzgar ölçer	anémomètre	anemometer
daristan	orman	forêt	forest
têrdaristan	yoğun ağaçlı	bien boisé, densément boisé	well-forested..., thickly wooded
erdê daristanî	ormanlık arazi	terrain boisé	forested or wooded country
herêma daristanî	ormanlık bölge	région boisée	forested region (area)
daristanên baranê	yağmur ormanları	forêt tropicale humide	tropical rain forest
daristana ‘talanî	asal orman (balta girmemiş orman)	forêt vierge	virgin forest

Termên komputerê

Amadekar : Newzad HIRORÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
data, komputer	bilgisayar, komputer	ordinateur	data (computer)
dîsketgêr	disket sürücüsü, disket okuyucu	lecteur de disquette	floppy disk drive
CD-gêr	CD sürücüsü, CD okuyucusu	lecteur de CD	CD-drive
ferman	komut	commande	command
listikajo	manevra kolu, joystick	joystick, manette de jeu	joystick
binmişk		tapis de souris	mouse pad
bişkok	buton	bouton	button
nimander	kürsor	curseur	cursor
nîşanker	imleç	pointeur	pointer
tik	tık	clique	click
tikandin <bitikîne!>	tıklamak	cliquer	to click
cottik	çift tıklama	double clique	double click
cot tikandin <cot bitikîne!>	çift tıklamak	double cliquer	to double click
skaner	skaner	scanner	scanner
skaner kirin	skaner etmek	scanner	to scan
mîkrofon	mikrofon	microphone	microphone
kamera	kamera	caméra	camera
qeleva elektronî	ışıklı kalem	crayon lumineux, lecteur de code bare	light pen
bikartûş	fonksiyon tuşları	touches de fonction	function key
tîrtûş	yön tuşları	touches flèches	arrow key
tîptûş	klavye tuşlar	touches de clavier	character key

Peyvên dunavî

Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî

H

hal û hewal, hal û ehwal (pîrsîn)	hal hatır (sormak)	prendre des nouvelles de qqn	(to inquire after) some body’s health
hal û mal, hal û wext	güç ve takat, varlık	fortune, richesse	fortune, wealth
har û dîn, dîn û har	deli divane, çılgın, çılgın deli	fou à lier, fou enragé	mad, insane, furious
har û hêç	azgın	féroce	ferocious
hatin û çûn	1) gelir gider, 2) geliş gidiş	1) revenu ; 2) va-et-vient, aller et retour	1) income; 2) to go back and forth
havîn û zivistan	yaz kış, yılın her dönemi	en toutes saisons	in all seasons
hawar û gazî	imdat	appel au secours	a call for help
hawar û hêwirze	feryat, figan, çığlık	cri (de détresse, de douleur)	a cry (of distress or pain)
hay û bay = hay û guman	haber, bilgi	information	information, news
hazir û nazir	hazır ve nazır	omniprésent et qui voit tout	omnipresent and all-seeing
heft û heyşt	çekişme	engueulade	a telling off
hej û pej	çalı çırpı	brindilles	twigs
hekîm û loqman	tabip	médecin, guérisseur	a doctor or healer
helal û heram	helal, haram	licite et illicite	licit, illicit
helal û xweş = xweşhelal (be)	helali hoş, kemali afiyet (olsun)	que ce soit à vous et puisez-en	let it be yours to have and enjoy
heq û hiqûq	hak -hukuk	droits	rights
heq û neheq	haklı haksız	à tort et à travers	nonsense
hesab û kitab (hisab û kitab)	hesap kitap	comptes	accounts
hev û du /êk û dû, yek û dû	birbiri	l’un et l’autre	the one and the other, both
heval û hogir	arkadaş-dost, eş-dost	amis et relations	friends and acquaintances
hewa û ba = ba û hewa	iklim, hava	climat	climate, weather
hewes û hişmekar = heyr û hişmekar man	bir şeyin güzelliğinden ötürü dona kalmak	rester ébahi	be astonished, thunderstruck
heya û fedî (fihêt) = şerm û fedî (fihêt), şerm û ‘eyp, şerm û ‘eyb, fedî(fihêt) û heya, fedî û şerm	ar-haya	honte, pudeur, vergogne	shame, shyness
heyf û mixabin = heyf û xebînet:	ne yazık ki, malesef	malheureusement	unfortunately
heyî û tunevî = heyî neyî	varı yoku	tout ce qu’il possède	all he owns
hez û hewes	şevk	ardeur, enthousiasme	eagerness, ardor
hîç û pûç	fasafiso	absurdités	nonsense,
hil û morî = hil û mircan	boncuktan boyun takısı	collier de verroterie	necklace of glass beads
hilf û kulf	yemek buharı	fumet	smell or aroma (of good food)
hîlm û gulm = hulm û gulm	kasvetli hava, kalabalıktan oluşan aşırı boğucu hava	air oppressant, air étouffant	an oppressive or stifling atmosphere
hing û dîng	gürültü patırtı	tohu-bohu	chaos
hip û hazir = hîpîhazir	pat diye hazır	tout prêt	all ready
hirç û hov	yabani, vahşi	sauvage	wild
hirm û girm (gurm)	tepinme, gürültü	remue-ménage	turning things topsy-turvy
hirmîn û gurmîn	şamata	vacarme	a din, a row
hiş û aqîl = hiş û ‘eqî	akıl	raison, sagesse	wisdom, reason
hisn û cemal = husn û cemal	güzellik	beauté	beauty
hîz û diz	ibne hırsız, çırkef	abject, minable	abject, despicable
horî û perî = hûrî û perî	huri-peri, çok güzel kadın	beauté féérique	fairy-like beauty
hul û heram = hil û heram, hilî heram	tamamiyle haram, tamamen haram	totalement gâché, inutilisable, interdit	completely ruined, unusable, banned
hûr û gir	irili ufaklı	petit et grand, tout un chacun	small and great, one and all
hûr û kûr = hûr û dûr	ince eleyip sık dokuma	d’une façon approfondie, détaillée	in a detailed or profound manner
hûr û mûr	öteberi	des choses et d’autres, articles de ménage	all sorts of things, household objects
hûr û xaş	paramparça	en pièces, en petits morceaux	in pieces, in fragments

I

‘irz û ‘eyal, ‘erz û ‘eyal	çoluk çocuk	famille, femme et enfants	family, wife and children
‘irz û namûs, ‘erz û namûs	ırz ve namus	honneur, vertu (d’une femme)	honour, virtue (of a woman)

Î

îş û kar, îş û ‘emel	iş güç	occupation, travail	occupation, work

J

jar û sefîl	yoksul	miséreux	poverty stricken, miserable
jeng û gemar	kir, pas, passak	saleté, souillure	dirt, filth
jeng û jahr	1) zehir zemberek; 2) kir, pas	1) empoisonné, très mauvais ; 2) très sale	1) poisoned (poisonous) very bad; 2) filthy, dirty
jîn û mêr	karı koca	couple, mari et femme	a couple, husband and wife
jîn û zar, biçûk û ‘eyal	çoluk çocuk	famille, femme et enfants	family, wife and children
jîntî û mêrtî	karıkocalık	lien de mariage	bonds of marriage
jîr û zana	bilgili ve becerikli	sage et habile	wise or skilful
jor û jêr =jêr û jor, jor û xwar	1) yer gök; 2) alt üst, yukarı aşağı	1) ciel et terre ; 2) haut et bas	1) heaven and earth; 2) high and low

Zayîn û mirina heywanan

Amadekar : Têmûrê XELÎL

kurdî	navên heywanan	ganxwastin	bergirtin, pêmayîn, girtin, tovgirtin	avisbûn	zayîn	mirin
tirkî	hayvan adları	çiftleşme arzusu	döllenme	gebelik	doğurma	ölüm
fransizî	noms d’animaux	en chaleur	fécondation	grossesse	mise bas	mort, crève
îngilizî	animals’ names	on heat	impregnation	pregnancy	giving birth	death
kurdî	mih* û beran (*mîh, mî)	hatin beran	bergirtin	avis	zayîn	mirin
tirkî	koyun ve koç	çiftleşmek	döllenme	gebe	doğurmak	ölmek
fransizî	brebis et belier	être saillie ou couverte	fécondation	pleine	mettre bas	crever, mourir
îngilizî	ewe and ram	to be covered	impregnation	pregnant	to lamb	to die
kurdî	bizin û nêrî	hatin nêrî	bergirtin	avis	zayîn	mirin
tirkî	keçi ve teke	çiftleşmek	döllenme	gebe	doğurmak	ölmek
fransizî	chèvre et bouc	être saillie ou couverte	fécondation	pleine	mettre bas	crever, mourir
îngilizî	goat	to be covered	impregnation	pregnant	to kid	to die
kurdî	çêlek* û ga (*çêl, mange, manga)	hatin ga, hatin kel	bergirtin	avis	zayîn	mirin
tirkî	inek ve boğa (öküz)	çiftleşmek	döllenme	gebe	doğurmak	ölmek
fransizî	vache et taureau	être saillie ou couverte	fécondation	pleine	vêler	crever, mourir
îngilizî	cow and bull	to be covered	impregnation	pregnant	to calve	to die
kurdî	mehîn* û hesp (*mahîn, mi’în)	fehl* bûn (*fal)	bergirtin	avis	zayîn	banzdan, can dan, sekitîn, mirin
tirkî	kısırak ve at	çiftleşmek	döllenme	gebe	doğurmak	ölmek, gebermek
fransizî	jument et étalon (cheval)	être saillie ou montée	fécondation	pleine	mettre bas	crever
îngilizî	mare and stallion (horse)	to be covered	impregnation	pregnant	to foal	to die
kurdî	maker* û nêreker (*manker)	fehl* bûn (*fal)	bergirtin	avis	zayîn	banzdan, can dan, sekitîn, mirin
tirkî	dişi eşek ve eşek	çiftleşmek	döllenme	gebe	doğurmak	ölmek, gerbermek
fransizî	ânesse et âne	être saillie ou montée	fécondation	pleine	mettre bas	crever, mourir
îngilizî	jenny and jack-ass	to be covered	impregnation	pregnant	to give birth	to die
kurdî	dêlese* û se (*dêlik, dêl, dêhl)	hatin ba, bi ba bûn, li ba bûn	bergirtin	avis	teliqîn, terikîn, derikîn	sekitîn, cehimîn, hişk bûn, zuha bûn
tirkî	dişi köpek ve köpek	çiftleşmek	döllenme	gebe	doğurmak	ölmek
fransizî	chienne et chien	être couverte	fécondation	pleine	mettre bas	crever
îngilizî	bitch and dog	to be covered	impregnation	pregnant	to pup	to die
kurdî	pisîk* (*pişik, pisîng, kitik)	gernewikî bûn, nirnewî bûn, qirniyêwî bûn, hatin gon, gonevên	bergirtin	avis	teliqîn, terikîn, derikîn	mirin, sekitîn, hişk bûn
tirkî	kedi	çiftleşmek	döllenme	gebe	doğurmak	ölmek
fransizî	chatte et chat	être couverte	fécondation	pleine	mettre bas	crever, mourir
îngilizî	cat	to be covered	impregnation	pregnant	to have kittens	to die
kurdî	lê siwar bûn = bazdan ser = xwe avêtin ser : gayîn, gan (ji bo hesp û keran)					
tirkî	çiftleşmek (at ve dişi eşekler için)					
fransizî	monter, saillir, couvrir (pour le cheval et l’âne)					
îngilizî	to breed (all male animals)					
kurdî	xwe kişandin = xwe kêşan : ganxwarin (ji bo mehîn û makeran)					
tirkî	çiftleşmek (kısırak ve dişi eşekler için)					
fransizî	être saillie, être montée, être couverte (pour la jument et l’ânesse)					
îngilizî	to be covered					
kurdî	kişandin ser = kêşan ser : gankirin (ji bo hesp û keran)					
tirkî	çiftleşmek (at ve dişi eşekler için)					
fransizî	faire saillir, faire couvrir (pour le cheval et l’âne)					
îngilizî	to breed					
kurdî	rabûn ser = gankirin (ji bo hesp, ker, ga, nêrî û beranan)					
tirkî	çiftleşmek (at, eşek, boğa, teke ve koçlar için)					
fransizî	couvrir, saillir (pour le taureau, le bélier, le bouc, le cheval et l’âne)					
îngilizî	to breed					
kurdî	fiskandin = fisandin, pêde fis kirin, pêde fisîn : gankirin (ya hin heywanên din yên ku hêkan dikin) (>dîk fiskande mirîşkê, dîkilî mirîşk fisand, dîk bi mirîşkê de fis kir)					
tirkî	çiftleşmek (yumurtlayan hayvaların erkek olanları için)					
fransizî	couvrir, (pour les oiseaux et gallinacés)					
îngilizî	to breed					
kurdî	qemitîn = têkdeman : ji ber krampê di organa mêtiyê de asêmana organa nêriyê					
tirkî	vajinizm, penisin vajinada kramptan ötürü kısılması					
fransizî	vaginisme					
îngilizî	vaginism					

Peyvên kurdî-îranî di zimanê cîran de

1 - Di zimanê tirkî de (VII)

Amadekar : Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

	fransizî	îngilîzî
R		
raf: <i>ref, refik, far:</i> ref	étagère	shelf
rahşan: <i>rehşan, rexşan, far:</i> rexşan	brillant, scintillant, luisant	gleaming, shining, glittering
rahvan: <i>rewan, rehwan, far:</i> revan, peh: ruwan	amble	amble, ambling pace
rast: <i>rast, far:</i> rast, peh: rast, part: raşt	1) droit ; 2) vrai	right
reçel: <i>reçel, rîçal, rêçal, far:</i> rîçar, rîçal	confiture	jam, fruit preserue
rehber: <i>rêber, rehber, far:</i> rehber	guide	guide
rencide: <i>rencîde, far:</i> rencîde, peh: reng, rencênîten	offensé, blessé, vexé	offended, hurt, injured
rençper: <i>rênçber, rençber, rêçber, far:</i> rençber	laboureur, journalier	laborer, day laborer
rende: <i>rende, rinde, far:</i> rende, peh: rendîten	rabot	carpenter’s plane
rengârenk: <i>rengareng, rengûreng, rengrengî, far:</i> rengareng	coloré, multicolor	multicolored, of various colours
renk: <i>reng, far:</i> reng, peh: reng	couleur	colour
reva: <i>rewa, far:</i> rewa, peh: rewak	convenable, digne, approprié	suitable, worth, proper
revan: <i>rewan, far:</i> rewan, peh: ruwan	amble	amble
revani: <i>rewanî, far:</i> rewanî	dessert à base de farine, de sucre et des œufs	sweet made of semolina
rezene: <i>rizyan, riziyan, raziyan, riziyan, far:</i> raziyan	fenouil	common fennel
rihtim: <i>rixtim, far:</i> rîg, peh: rîk	quai	quay, wharf,
ruşen: <i>rûşen, rohn, far:</i> roşen, peh: roşn	radieux, rayonnant, lumineux	bright, illuminated, shining

S		
saç: <i>sac, far:</i> sac	1) tôle, en tôle ; 2) plaque de tôle couverte sur laquelle on cuit du pain	1) sheet iron, made of sheet iron; 2) thin iron plate for baking
sade: <i>sade, far:</i> sade	1) simple ; 2) pur, non mélangé	1) mere, simple; 2) unmixed, pure, plain
sahte: <i>sexte, far:</i> saxte, peh: saxten	faux, truqué, apocryphe	false, sham, counterfeit
sahtekâr: <i>sextekar, far:</i> saxte, kar, peh: saxten, kar	contrefacteur, faussaire, truqueur	forger, who counterfeits
salname: <i>salname, far:</i> salname, peh: sal+namek	annales	yearbook, annual
salt: <i>selt</i>	seulement, rien que	merely, solely
salyan: <i>salyane, far:</i> saliyan, salyane	taxe annuelle	yearly tax
saman: <i>saman (milk û saman), far:</i> saman, peh: saman	richesse, bien-être	weatlth, well being
samur: <i>semûr, far:</i> semû, peh: semor	martre, zibeline	sable fur
sandalye: <i>sendel, sendelî, sandelî, sandalye, far:</i> sandelî	chaise, siège	chair, seat
sansar: <i>sansar, sîmsar, far:</i> samsara, simsar	fouine	polecat
saray: <i>sera, seray, far:</i> sera, seray, peh: seray	palais	palace
sarhoş: <i>serxweş, serxoş, far:</i> serxwoş	ivre, ivrogne	drunk, drunkard
sarnîç: <i>sarînc, far:</i> sarûc, çarûk, peh: çarûk	citerne	cistern
sasî: <i>sasî, bîhna sasî, far:</i> sasî(feqîr)	odeur de décomposition d’un légume	smell of decaying vegetable matter
satranç: <i>setrenc, (=kişik), far:</i> şetrenc, şetrenc, peh: çetrenc	échecs	chess
saye: <i>saye, far:</i> saye, peh: sayek	grâce à	thanks to
sayvan: <i>sîwan, sêwan, far:</i> sayeban	ombrelle, parasol	parasol, umbrella
saz: <i>saz (alaveke mûzîkî), far:</i> saz	instrument de musique	musical instrument
sebze: <i>sebze, sewze, far:</i> sebze, sebzî	légume	vegetable
segâh: <i>sêgah, far:</i> sêgah	mode musical segah	segah musical mode
seğmen / seymen/ sekban:	1) serviteur chargé de chiens ;	1) servant in charge of dogs;
1. <i>segvan</i> , 2. <i>sekban, sekvan (=nişangir), far:</i> segban	2) bon tireur	2) a good shot, a sharp-shooter
sehpa: <i>sêpê, sehpa, far:</i> sêpa	1) trépied ; 2) gibet, potence	1) three legged stool or table; 2) gallows
sekî: <i>sekû, sekî, far:</i> sekû	balzane	white sock on a horse
sepet: <i>sepet, sebet, far:</i> sebed	pannier	basket
ser: <i>ser, serî, far:</i> ser, peh: ser	tête, chef	head, chief, headman
serap (îlgîm, yaylîm): <i>serab, far:</i> serab	mirage	mirage
serbaz: <i>serbaz, far:</i> serbaz	brave, soldat	soldier
serbest: <i>serbest, far:</i> ser+beste	libre, indépendant	free, independent
serçe: <i>serçe (=beytik), far:</i> ser+çe	moineau	sparrow
serdar: <i>serdar, far:</i> serdar, peh: serdar	commandant, général	commander, general
serencam: <i>serencam, far:</i> serencam	conclusion, résultat	conclusion result
sergerde: <i>sergerde, far:</i> serkerde, sergerdan, sergeşte	chef de bande	leader of a band
sergûzeşt: <i>serguzeşt, far:</i> serguzeşt	aventure	adventure
serkeş: <i>serkêş, far:</i> serkeş	désobeissant, rebelle	disobedient, unruly
sermaye: <i>sermaye, far:</i> sermaye	capital, fortune	capital, fortune
sermayedar: <i>sermayedar, far:</i> sermayedar	capitaliste	capialist
sermest: <i>sermest, far:</i> sermest	ivre, grisé	drunk, intoxicated with
serpuş: <i>serpûş, far:</i> serpûş	couvre chef	head gear
sersem: <i>sersem, far:</i> sersam	idiot, stupide, abruti	silly, foolish
serserî: <i>serserî, far:</i> serserî	vagabond, errant, vaurien	vagbod, tramp vagrant
sert: <i>sert, far:</i> serd, peh: sert	dur, raide, rude, sévère	hard, rough, sharp, stern
sertaç: <i>sertac, far:</i> ser+tac	1) couronne ; 2) personne vénérée	1) crown; 2) honored person
servi= selvi: <i>selbî, selwî, serwî, far:</i> serv	cypres	cypress
serzenîş: <i>serzenîş, far:</i> serzenîş	reproche, réprimande	reproach, reprimand
seyek: <i>sê û yek, far:</i> sê yek	dans le jeu de dés : trois et un	in dice games: three and one
seza: <i>seza, far:</i> seza, peh: seçak	convenable, approprié	suuitable, convenient
sille: <i>sîle, zele, far:</i> sîlî	gifle	slap
şim: <i>zîv, şîm, far:</i> şîm, peh: şîm	argent, argenté	silver, silvered
şima: <i>şîma, far:</i> şîma	1) visage, figure ; 2) personnage	1) face, features; 2) personage

simurg: <i>sîmir, sîmurx, far:</i> sîmurx̂, <i>peh:</i> sênmurv	un oiseau fabuleux de la mythologie iranienne	a mythical bird inhabiting Elburz Mountain
sincap: <i>sincab</i> (=simore, sihûrî), <i>far:</i> sencab	écureuil	squirrel
sine: <i>sîne, far:</i> sîne, <i>peh:</i> sênek	poitrine, sein	bosom, breast
sini: <i>sînî, sinî, sênî, far:</i> sînî	grand plateau rond en cuivre	large round capper tray
sipah: <i>spah, sûpa, far:</i> sipah, <i>part:</i> spah, <i>peh:</i> spah	armée, troupe	army, troops
sipahî: <i>spahî, far:</i> sipahî	soldat de cavalerie, spahi	cavalry soldier, spahi
sipariş: <i>spariş, spartin, far:</i> sipariş, sifariş, <i>peh:</i> sperten	commande, commission	order, commission
siper: <i>sîper, sper, far:</i> siper, <i>peh:</i> sper	1) abri, protection ; 2) tranchée	1) shelter, protection; 2) trench
sirke: <i>sirke, far:</i> sirke, <i>peh:</i> serkew	vinaigre	vinegar
sitayiş: <i>stayîş, far:</i> sitayiş	louange	praise, enlogy
sitem: <i>stem, sîtem, far:</i> sitem, <i>peh:</i> stehm	reproche	reproache
suç: <i>sûc, far:</i> sûz, sûc, sûç, <i>peh:</i> soç	1) crime ; 2) faute, offense	1) crime; 2) offense, fault
suntıraş, <i>suntıraş: simtraş, far:</i> sum+teraş, <i>peh:</i> sumb	coupe-sabot du maréchal-ferrant	black smith’s paring-iron
suzan: <i>sotin</i> (-soj), <i>far:</i> sûzan, (suxtan: sûz-), <i>peh:</i> suxtan	ardent, fervent, brûlant	burning, ardent, fervent
sülûk: zirî, zirû, zîro, zûrî, zurî, <i>far:</i> zalû, zelû, zelûk	sangsue	leech
sümbül: <i>simbil, far:</i> sunbul	jacinthe	hyacinth
sürme: <i>surme, sirme, far:</i> surme	khôl, collyre	kohl, collyrium
sûsen: <i>sosin, sîsin, sûsin, far:</i> sûsen, <i>peh:</i> sosen	iris	iris
sûtun: <i>stûn, far:</i> sitûn, <i>peh:</i> stûn	colonne, pilier	column, pillar
süvari: <i>swar, swarî, siyar û siyarî, far:</i> sevar, <i>peh:</i> eswar	cavalier	cavalryman
Ş		
şabaş: <i>şebaş, şabaş, far:</i> şad baş, şabaş	bient fait, bravo	well done
şad: <i>şa, şad, far:</i> şad, <i>peh:</i> şad	joyeux, heureux	joyful, merry, happy
şadîrvan: <i>şadurvan, şadirwan, far:</i> şadurvan, şadurban, <i>peh:</i> şaturvan, şadurwan	fontaine formée d’un réservoir circulaire alimentant des robinets pour les ablutions	reservoir with faucets at the sides for ablutions in a mosque courtyard
şah: <i>şah, şa, şeh, far:</i> şah, şeh, <i>peh:</i> şah	chah, roi	Shah, king
şahane: <i>şehane, şahane, far:</i> şahane	royal, magnifique	royal, magnificent
şahbaz: <i>şehbaz, far:</i> şehbaz	faucou royal	royal falcon
şahdamar: <i>şahdamar, şehdamar, far:</i> şah+reg	aorte	aorta
şahdane: <i>şehdane, şahdane, far:</i> şahdane, <i>peh:</i> şahdaneg	perle royale, grosse et brillante, la plus grosse perle d’un rosaire	large and lustrous pearl, largest bead in a rosary
şahî: <i>şahî, far:</i> şahî	royal, impérial	royal, imperial
şahin: <i>şahîn, far:</i> şahin	faucou pérégrin	peregrine hawk
şahinşah: <i>şahinşah, şehinşah, far:</i> şahenşah, <i>peh:</i> şahenşah	le roi des rois, chah de Perse	the king of kings, shah of Persia
şahnişin: <i>şaneşîn, far:</i> şahnişîn	baie vitrée d’un balcon fermé	bay window of a enclosed balcony
şahzade / şehzade: <i>şehzade, şahzade, far:</i> şahzade	prince, fils du sultan	prince, sultan’s son
şal: <i>şal, şalik, far:</i> şal	châle	shawl
şalgam: <i>şelxem, şêlim</i> (=bin’erd), <i>far:</i>	navet	turnip
şalvar: <i>şelwar, şelwal, şalwar, far:</i> şelvar	pantalons bouffants	buggy trousers, shalwar
şaşı: <i>şaş</i> (=çavşaş, wîr, xêl)	louche, louchon, bigle	squiting, squint-eye, crosseyed
şatranc: <i>setrenc</i> (=kişik), <i>far:</i> şetrenc, şetreng, <i>peh:</i> çetreng	échecs	chess
şayan: <i>şayan, şayen, (şayenî behs e), far:</i> şayan	convenable, digne, qui mérite	worthy, fitting, deserving, suitable
şayet: <i>şayed, far:</i> şayed	si, si jamais, au cas où	if, perchance
şebboy: <i>şevbo, far:</i> şebbûy	giroflée	wallflower
şebnem: <i>şewnîm, şebnem</i> (=avî,xunav), <i>far:</i> şebnem	rosée	dew
şeftali: <i>şeftalû, şeftelî, şeftele, çeftelî, far:</i> şeftalû, <i>peh:</i> şiftalûg	pêche	peach
şehir: <i>şehr, şehir, şar, far:</i> şehr, <i>peh:</i> şehr	ville	city, town
şehnaz: <i>şehnaz, far:</i> şehnaz	un mode de musique orientale	an oriental musical mode
şeker: <i>şekir, far:</i> şeker, <i>peh:</i> şeker	sucre	sugar
şekip: <i>şekîb</i> (=bi sebir), <i>far:</i> şekîb	patient, persévérant	patient, enduring, long-suffering
şen: <i>şên, far:</i> şen(g)	joyeux, gai, enjoué	joyous, cheerful
şengül: <i>şêngul, far:</i> şengul	gai, vivant, enjoué	cheerful, lively, playful
şeşcihar: <i>şeş û çar, far:</i> şeş çehar	au tric-trac : six et quatre	in backgommon: six and four
şeşidû: <i>şeş û du, far:</i> şeş o do	au tric-trac : six et deux	in backgommon: six and two
şeşüse: <i>şeş û sê, far:</i> şeş o sê	au tric-trac : six et trois	in backgommon: six and three
şeşyek: <i>şeş û yek, far:</i> şeş yek	au tric-trac : six et un	in backgommon: six and one
şeyda: <i>şeyda, far:</i> şeyda, <i>peh:</i> şêda	1) fou ; 2) amoureux fou	1) mad, insane; 2) madly in love
şira: <i>şîre, far:</i> şîre	jus de raisin	grape juice
şirin: <i>şîrîn, şîrîn, şêrîn, şîrin, far:</i> şîrîn, <i>peh:</i> şîrên	1) doux ; 2) charmant	1) sweet, delicious; 2) charming
şilte: <i>şîlte, şelte, far:</i> şîlte	matelas fin	thin mattress
şimşir: <i>şimşîr, far:</i> şimşar, şimşad, <i>peh:</i> şimşar	buis	box wood
şîrden: <i>şîrdan, şîrden, far:</i> şîrdan	cailllette	second stomach of ruminants
şiri: <i>şîre</i> (=diranên şîrî), <i>far:</i> şîre	de lait	milky
şiş: <i>şîş, sîx, far:</i> şîş	broche, brochette	spit, skewer
şişhane: <i>şeşxane, far:</i> şeşxan	baril d’un fusil	barrel of a gun
şişe: <i>şûşe, şîşe, far:</i> şişe, <i>peh:</i> şişeg	bouteille	bottle
şive: <i>şîwe, far:</i> şîwe,	accent, manière de prononcer	accent, way of pronouncing
şuh: <i>şox, far:</i> şûx,	coquette, drôle, vivante	coquettish, lively, full of fun
T		
ta: <i>ta, heta, far:</i> ta, <i>peh:</i> ta	jusqu’à même	even until, even as far as
tabanca: <i>debançe, far:</i> tepançe	revolver, pistolet	pistol, revolver
taç: <i>tac, far:</i> tac	couronne	crown
tahra: <i>dehre, far:</i> dehre	serpe	reaping-sickle
tahta: <i>texte, far:</i> texte,	bois, en bois, planche de bois	wood, wooden, board
talaş: <i>talaş, telaş, far:</i> teraşe, <i>peh:</i> taşîten	sciure de bois	wood shavings, sawdust
tambur/ tanbur: <i>tembûr, tenbûr, far:</i> tenbûr, <i>peh:</i> tenbûr	luth oriental à longue manche	a kind of oriental lute
tane: <i>dane, tene, far:</i> dane, <i>peh:</i> daneg	pièce, morceau, graine	piece, grain, seed, a single individual thing
tarçîn: <i>darçîn, far:</i> darçîn	cannelle	cinnamon
tarhana: <i>terxane, far:</i> terxwane, terxîn, terîne	préparation de lait caillé séché et de farine	preparation of dried curds and flour
tas: <i>tas, far:</i> tas	coupe, bol en métal	cup, bowl (made of metal)
tasa: <i>tase, taswas, far:</i> tase	chagrin, anxiété	grief anxiety
tav: <i>tav, taw, far:</i> teb, <i>peh:</i> teb	bonne température (pour battre le fer)	proper temperature (for hammering iron)
tava: <i>tawe, tewê, tawek, tarwik, far:</i> tave, <i>tabe, peh:</i> tabeg	poêle à frire	frying pan

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Parîsê

Bihar 2004

Civîna 34an ya **Kurmancî** ji 16 ta 22ê gulana 2004an de li Parîsê li dar ket. Beşdarên civînê vê carê jî li ser termên komputerê, peyvên dunavî, stranên folklorî, devoka Berrîya Mêrdînê û îdyomên kurdî de xebitîn...

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfi Baksî (Xerzan), Michael Chyet (Washington), Elîşêr (Wan), Rûken Keskin

(Stembol), Hemîd Kilicaslan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbakir), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Newzad Şukrî (Dihok), Têmûrê Xelîl (Rewan), Evîn Yalçin (Diyarbakir) û Reşo Zîlan (Agirî).

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara **Kurmancî** de tên belav kirin.

Peyvên dunavî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransîzî	ingilîzî
ka û kapek: alif, êm	1) hayvan yiyeceği; 2) mecazi anlamda geçimlik	fourrage pour le bétail; 2) (fig.) provision	1) forage for animals; 2) (fig.) provisions
kakil kuncî, (syn.) kakil û mewîj, tamtîk, tamatisk, kakil û hejîr	lezzetli kuru yemîşler	amuse-gueule, savoureux, friandises	tasty titbits
kal û bav, (syn.) bav û kal, bav û bapîr	ata, ecdad	ancêtres, aïeuls	ancestors
kal û gewr: gewra xwînsar	alımsız, sevimsiz, soğuk	non attractive, froide	unattractive, cold
kal û kût	yaşlı sakat, malûl	vieux et éclopés	old and shop-soiled
kal û xav	çiğ, kaba saba kişî	cru, qui manque de tact, rude	tactless
kal û kurmî	1) yenilmez karpuz, kavun; 2) işe yaramaz	1) impropre à la consommation (fruits verts ou pourris); 2 inutile	1) unfit for human consumption (unripe or rotten fruit); 2) useless
kar û bar; syn. karûber	görev, sorumluluk, iş	1) devoir, responsabilité ; 2) affaire, occupation	1) duty, responsibility; 2) business, occupation
kar û şuxul, kar û ´emel, kar û xebat, îş û kar	iş güç	travail, occupation	work, occupation
keç û kur, keç û law, qîz û kur, keç û xort	gençler	jeunes gens	young people, youth
dêris: metrûk; gundê dêris	metruk	abandonné	abandoned
kaf û kûn, kavi, wêran	harabe	ruiné, en ruine	ruined, in ruins
kef û kinc/ kef û kunc, kef û kivinc	öfke halinde ağızdan çıkan köpük, köpürme	écume se formant dans la bouche en cas de colère, de crise..	frothing at the mouth (with rage or in a fit)
kef û kunc bi ser devê wî ketin	öfkeden ağzı köpürmek	écumer	to froth or foam or skim the froth
kel û bîn	soluk soluğa, alelacele	à toute vitesse, en toute hâte	with all speed, in great haste
bi kel û bîn hatin	soluk soluğa gelmek	rappliquer à toute vitesse	to get back as quickly as possible
kel û cehd, kelecad	aşırı gayret, yoğun çaba	effort intense	an intense effort
kel û cehd kirin	yoğun çaba, sarfetmek	déployer des efforts intenses	to deploy intense efforts
fodil, gelekî spehî	çok güzel	très beau	very handsome
kel û kût	kör topal	éclopés, handicapés	crippled, handicapped
kel û pel, pel û pot	eşya, pılıpırtı	fripes, effets	old clothes, bellonging
ken û girî	trajikomik	tragi-comique	tragi-comic
ker û kûçik	it, serseri takımı	racaille, fripons, bande de voyous	rabble, gang of rogues, louts
kerr û gêj	sersem	étourdi, abruti	dizzy, stupid
kerr û lal	1) sağır dilsiz; 2) suskun, sessiz sedasız	1) sourd-muet ; 2) silencieux, taciturne	1) deaf amd dumb; 2) silent, taciturn
kert û kort, kend û kûr, çal û kort	çukurlu (yol)	qui a des fondières, des aspérités, cahoteux, raboteux	rough, harsh
kes û kûs, kes û kar, xizm; (bê kes û kûs)	sahip, akraba; (sahipsiz)	parenté, parentèle; seul, (sans parentèle)	relatives; alone, (without relatives)
kade û bişî, kulinc, kuliçe, qiloç	pasta	pâtisserie	pastries
kes û nas	çevre, akraba ve tanıdık çevresi	entourage	circle, entourage, close relatives or associates
ket û ber: ketober, ketber	rastgele	au hasard	at random, haphazard
ketin û rabûn	düşüp kalkma	haut et bas	high and low
kevir û kuçik	taş, taş yağumuru	pluie de pierres, de coups	a shower of stones, of blows
kevir û kuçik lê barîn	ağır bir felakete uğramak	subir une grande calamité	to suffer a great calamity
kevir û kuçik barandin	ağır bir saldırıya uğramak	attaqué de tous côté	attacked on all sides
kevn û nû, kevnênû, bikarhatî	kullanılmış	utilisé, usagé	used, worn
kêm û zêde, kêm-zêde	aşağı yukarı, takriben, yaklaşık	plus ou moins, approximativement	more or less, approximately
kur û kêmasî, kil û kêmasî	eksiklik, kusur	défaut, imperfection	defect, imperfection
kin û kurt	1) ufak tefek, kısa; 2) kısaca	1) menu, petit ; 2) bref, en résumé	1) thin, small; 2) briefly, in brief
kirîn û frotin, nf	alışveriş	commerce, négoce	trade, business
kul û keser, kul û derd, kul û kovan	elem, ah ve keder	peine, tourments	sufferings, torments
kom û koflet	cümbür cemaat, topluca	ensemble, tous ensemble	together, all together
kurm û kêz	börtlü böcek	vermine	vermin
kok û binyad, esl û fesi, esl û esas	köken	origine, racine	origin, roots
koşk û sera, qesr û qonax	köşkler saraylar, debdebe, ihtişam	palais, magnificence	palace, magnificence
kuçe û kolan	sokak sokak, ortalık	rue par rue	street by street
kuçe û kolan gerîn	ortalıkta gezinmek dolaşmak	errer, flâner	to stroll, to walk around
kurt û kurmancî	açıkça, seraheten	clairement, franchement, en bon kurde	clearly, frankly, in good Kurdish
kûr û dûr	uzun uzadıya	longuement, d’une façon approfondie	at length, in depth
kiras û fistan	kadın giysileri	habillement féminin, vêtement de femme	women’s clothing
kit û cot	çokça, alabildiğine	pour la plupart, en grand nombre	mostly, many of them
lava û rica	yalvarış yakarış	supplique, prière insistante	a petition, an insistant request
lehî û lêmist	azgın sel, taşkın su	inondation, forte crue	flood, very high water level
lez û bez	çarçabuk, alelacele, tez elden	à toute vitesse, en toute hâte	with all speed, in all haste

Devoka berrîya Mêrdînê - II

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilizî
babolî: baholî, şemixî; penîrê babolî, zebeşê baholî, xwarina şemixî	kokuşmak üzere olan, yenilmeyen	impropre à la consommation, qui commence à pourir	unfit for human consumption, starting to rot
babûtan: babûtanî, zirnezîq, zirinzoq, hindirhop, çingletûz, daleqîn	tahtirevalli	jeu de bascule	teeter-trotter, see-saws
bacolî, bacilokî, bacolîk	aslı faslı belli olmayan, soyusopu belirsiz	de souche inconnue, qui n'appartient pas à une parentèle	of unknown origins, s.o. who has no relatives
badok, nf.	1) çevirme; 2) tilki avında kullnılan büyük tornavida gibi bir alet; 3) tornavida	1) tour, rotation; 2) un instrument en forme de tournevis utilisé dans la chasse au renard ; 3) tournevis	1) rotating, turning; 2) an instrument in the form of a screw-driver used for fox hunting; 3) a screwdriver
bavfile, bafile	Ermeni asıllı müsülman	musulman d'origine arménienne	a Moslem of Armenian origin
bafon, bafûn, fafon, fafûn	alümyum	aluminium	aluminium
bajarê xwe kirin	yıllık ya da mevsimlik ihtiyaçlarını karşılamak için pazara gitmek, yıllık alışverişe gitmek	se rendre en ville pour effectuer ses achats annuels ou semestriels, faire son marché annuel	to go to town to do one's annual shopping
balifa mêr: pofa diya mar, qota diya mar	bir tür iri kertenkele	une sorte de gros lézard	a kind of big lizard
balo, bavo: 1) qe nebe, qet nebe, hiç nebe, bi hindikî, çi nebe; 2) ne xwe	hiç değilse, hiç olmazsa; 2) demek, yoksa	1) au moins ; 2) cela veut dire	1) at least; 2) that is to say
bane; ava bane	taşıma su, taşıma, taşıman	eau transportée, transportée	transported. waterborn
neban	uyumsuz, geçimsiz		
kesê neban	geçimsiz kişi	personne qui ne s'entend pas avec autrui	someone who doesn't get on with anyone else
banandin (bibanîne); şivan berxê li miyê dibanîne	uyum sağlamak, alıştırmak, adapte etmek	adapter, habituer, accorder	to adapt, to get used to something
lî hev banîn an baniyan	biribirine alışmak, adapte olmak	s'habituer l'un à l'autre	to get used to one another
bapeşk: pêşkên ku ber bayê dikevin	rüzgara karışan ilk yağışın damlaları	premières gouttes de pluie accompagnées de vent	the first drops of rain, accompanied by wind
barbir: sernerm	uysal	docile	docile
barbir bûyîn: hatiye rewşa ku xwe bide ber	uysallaşmak	devenir docile, accepter de porter une charge (pour une bête de somme)	to become docile, to accept to carry a load (for beasts of burden)
barewa; cil hê barewa ye	hafif nemli	légèrement humide, pas encore sec	slightly damp, not yet dry
barewa kirin	nemlendirmek	humidifie	dampened
barê xwe danîn, ji hev xelas bûn, raketin, razan	doğurmak, doğum yapmak	accoucher, délivrer (un bébé)	to go into labour, to deliver (a baby)
hêwî, hêmî	nemli, rütübetli	humide	damp
hêwî (hêmî) kirin	nemlendirmek	humidifier	to dampen
titûn hêwî kirin	tütünü nemlendirmek	humidifier le tabac	dampen the tobacco
barûtî: qutbarût, barîtka qut	bir cins bildircin	une variété de caille	a variety of quail
qitik	bıldırcın	caille	quail
kewçîr	kır keklik	perdrix grise	grey partridge
kewa gozel	kızıl keklik	perdrix rouge	red partridge
bastêq	pestil		
başewal, başewala: bê derpê (başewal gerîn)	donsuz, çıplak	nu, sans culotte	naked, without pants
bavik	boy	lignée	lineage
bawesîr	basur	hemorroides	haemorrhoids
bawî	romatizmalı	qui a des rhumatismes	s.o. who has rheumatism
bawîşk, bawîşk, bawuşk	esneme	baillement	yawnings
bawîşk hatin, bawîşkîn (bibawîşke)	esnemek	bailler	to yawn
bazargerm	pazarlığı kızıştıran	qui fait monter les enchères ou le marchandage	to bid up in an auction or negotiation
bazar germ kirin	pazarlığı kızıştırmak	faire monter les enchères	to bid up in an auction
bazarxweş	anlaşmacı, uzlaşmacı, pazarlıkta yumuşak davranan	conciliant, qui est d'un commerce agréable	conciliatory, s.o. with whom it is easy to do business
bazarhişk	pazarlığı sert olan, uzlaşmaya yatkın olmayan	inconciliant, qui est d'un commerce désagréable	unconciliatory, s.o. with whom it is difficult to do business
bazarqelp	pazarlıkta dürüst davranmayan	qui est malhonnête dans le commerce	who is dishonest in business
bazdan; reqs, dîlan	dans, oyun	danse	dance
bazên; pazên	pazen	flanelle de coton	flannellette
bêxwê: tamsar (mirovekî bêxwê)	tatsız	insipide	tasteless
neranê bastêq, bêçikê bastêq	üzüm şiresine batırılarak yapılan koç şeklindeki pestil	friandise en forme de bélier fabriquée à partir de raisiné	a sweet shaped like a ram made of grape juice and candied fruit
belalûk: palûk	sigil	verrue	wart
belek	beyaz lekeli bir renk karışımı	mélange du blanc et d'une autre couleur, bariolé, tacheté de blanc	a motley of white and another colour with white dots
reşbelek	beyaz lekeli siyah	noir tacheté de blanc	black with white dots
bozbelek	beyaz lekeli gri	gris tacheté de blanc	grey with white dots
sorbelek	beyaz lekeli kırmızı	rouge tacheté de blanc	red with white dots
belekî, nf.	toprağı yer yer örten kar perçaları	plaques de neige qui subsistent	a snow flake that remains unmelted
belekî	iki renkli bir kilim	sorte de kilim ou de feutre bicolore	a sort of felted carpet in two colours
belîk: xuyayî	seçkin, tanınan	distingué, remarqué	distinguished, notable
belîk bûyîn	seçkin olmak	se distinguer, être vu	to be distinguished, well known
belot bûyîn	domalmak	s'incliner jusqu'à ce que le trône forme un angle droit avec les membres inférieurs	to bow low
belotanî	domalma, domalış	inclinaison du buste	to unbend slightly
berqoqanî, berqoqî, sernişîv, serserkî	amuda kalkma, başaşağı durma	sur la tête	on the head
xwe borqoqanî kirin	amuda kalkmak	se tenir sur les mains, la tête en bas	to stand on one's hands, head downwards
belsek, çilpo, çirpo, miftexwer	otlakçı, parazit, beleşçi	pique-assiette, parasite	sponger, parasite
bêmîrês ; bêmîrêz, bêmerêz, şerpûl	1) sevimsiz, antipatik; 2) düzensiz, pasaklı	antipathique ; 2) désordonné, bordélique	1) unpleasant; 2) untidy, chaotic
çikûm: kirasê reş yê keşeyan	1) rahip kıyafeti; 2) kılık kıyafet, tip	1) soutane ; 2) tenue vestimentaire, type	1) cassock; 2) specific type of clothing
çaxûbeng: çaxûbenga wî ye	1) delikanlılık çağı; 2) altun çağı	1) pleine jeunesse ; 2) âge d'or, apogée	1) the height of youth; 2) heyday
benikê fistoqî	kapana kapanma	pris au piège	caught in a trap
benikê fistoqî lê çêbûn	kapana kapanmak	être pris au piège	to be caught in a trap
beran, nf: lema bijarte	seçkin, verimli	cépage productif	high yielding grape
beranek, beranî, girdik, meznîk, spîkuj, beranok	baş parmak	index	index
berberî hev kirin	denkleştirmek	équilibrer, balancer	to balance
berberojk, bertavk, berberoşk, berroj	güneşlenilen yer, ilk bahara doğru çıkılıp güneşlenilen yer	endroit ensoleillé où vers le début du printemps on prend le soleil	a sunny spot where people lie in the sun in spring
nizar, dibûr, zimag, kerresî	güneş görmeyen yamaç	versant ne recevant pas le soleil	shady side of mountain
		ubac	

serçavîka êgir	ateşi tutuşturmada kulanılan kuru ot	brindilles ou herbes sèches utilisées pour allumer le feu	twigs or dried grass used for lighting fires
berçavîk, çavî: serçavîkgeh	ateşi tutuşturmak için kullanılan şeylerin konduğu ocak bölümü	partie de l’âtre ou de la cheminée où l’on dispose les brindilles destinées à allumer le feu	part of the hearth where the twigs for fire-lighting are stored
berdaw: hiriya ber dawê pez	koyunun kuyruk çevresindeki yünü, değersiz yün	laine couvrant la queue du mouton, laine de pauvre qualité	the wool that covers a sheep’s tail, poor quality wool
berder kirin	sızdırmak, duyurmak	donner à connaître, laisser entendre	let something be known or understood
bi (li) ber guh xistin	çıtlatmak, çıtlatmak	donner à entendre, mettre la puce à l’oreille	to let something be understood, to give s.o. a clue
berdîwarkî, berdolabî, berdolavî: peyvên pûç û vala	boş asılsız sözler	bavardage, propos sans fondement	gossip, unfounded remarks
berdolabî, nf.	kadınların çalışırken, özellikle dokuma dolabı çevirirken söyledikleri ezgiler	chants des femmes notamment devant le rouet	songs sung by women, especially when spinning
berpax kirin, pelîxandin	mahvetmek, fena halde ezmek	infliger une lourde défaite, écraser	to inflict a heavy or crushing defeat,
berêv, berêvk, beravk, sabûna heliyayî, sabûna bikarhatî	kullanılmış sabun	savon déjà utilisé	soap that has already been used

Peyvên stranên folklorî

Amadekar : M. Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
îsal: ev sale, ev sal	bu sene, bu yıl	cette année	this year
mexsed, meqsed: mebest, niyaz	niyet	intention	intention
bişkuvîn (bibîşkuve)	açılmak, açmak	s’ouvrir, s’épanouir	to blossom out
hasil bûn	1) gerçekleşmek; 2) baş göstermek, peyda olmak	1) s’accomplir, se réaliser ; 2) se produire, apparaître	1) to accomplish, to achieve; 2) to appear
hasilkirin	gerçekleşme	accomplissement, réalisation	accomplishment
hatin ber hasilkirinê	gerçekleşmek üzere olmak	être sur le point de se réaliser	to be about to achieve
fetlîn, fetilîn	dönmek	revenir, retourner, v.i.	to come back, to return (vrb. intr.)
fetilandin (bifetilîne)	döndürmek	tourner, retourner, v.t., faire un retour	to turn, to turn back (vrb. tr)
tembî, temî, tembih, teminî: qewitî	1) tembih; 2) sipariş	1) recommandation ; 2) commande	1) recommendation; 2) an order
çeng: mist	avuç	poignée	fist
tim: timî, tim û daîm, daîma	her zaman, daima	toujours	always
mîrpenc: mîrê pênc hezaran	beş bin kişilik askeri gücün kumandanı	commandant d’une force de 5000 soldats	regimental commander, commander
mîrxan: mîrê mîran	beylerbeyi, emirler emiri, emir al-umera	l’émir supérieur, seigneur des seigneurs	a senior emir, lord of lords
eşqiya	eşkiya, kanun kaçağı	bandit, hors la loi	bandit, outlaw
şad û şûd: şahid û şihûd	tanıklar, şahitler	témoins	witnesses
hêç	1) çiftleşme zamanında azgınlaşan (deve, camuş); 2) azgın	1) (chameau, buffle) en rut ; 2) furieux en furie, qui voit rouge, hors de contrôle	1) rutting camel or buffalo; 2) furious, enraged, seeing red, out of control
gamêşê hêç, hêç bûn	azmak	être furieux, péter les plombs	to be furious, to blow one’s top
hêç kirin	azdırmak	rendre furieux, mettre hors de soi	infuriate, drive s.o. crazy
tevgerîn (tevbigere!)	hareket etmek, kıvıldamak, tepremek	bouger, se mouvoir	to move,
hêşîr, êşîr, êxsîr, yexsîr: dîl	1) esir; 2) yoksul, perişan	1) prisonnier, captif ; 2) pauvre, malheureux	1) prisoner, captive; 2) poor, unfortunate
çaryar: çar yarên Pêxember, çar xelîfe	dört halife	les quatre premiers califes de l’islam	Islam’s first four Califs
sond, sûnd	yemin, ant	sermon	oath
sond xwarin	yemin etmek, ant içmek	jurer, prêter serment, s’engager	to swear an oath, to vow
dîn, dêhn	deli	fou, folle	crazy
çê: qenc, baş	iyi, değerli, seçkin	bon, bien	good, well
mêrê çê	iyi, seçkin ve yiğit erkek	homme brave et chevaleresque, honnête homme	a brave and chivalrous man, an honest man
çêyîti: qencî, çêyî	iyilik	bonté	goodness
lavekarî	yakariş	supplication	entreaty
pakêta fişekan:: xeşaba fişekan	bıs fişeklik deste	chargeur de cinq cartouches de fusils	a five cartridge magazine
xas	hakiki, standart	véritable, de qualité, de bonne facture	genuine, good quality, well made
qelp	sahte	faux, contrefait, truqué	false, forged
qelp derketin	sahte çıkmak	s’avérer faux	found to be false
qelpî	sahtelik	le fait d’être faux, contrefaçon	the fact of being false
nav di xwe dan	övünmek, kendi kendisini cesaretlendirmek	se vanter, s’exhorter, s’exciter, se donner du courage	to boast, to stir oneself up, to screw up one’s courage
halhel kirin	saldırıya geçmek	sonner le halali	sound the death (at the end of a hunt)
hêl, nt	kale (oyunlarda)	but	goal, aim
xîret	gayret	effort en vue de s’opposer à toute agression contre des valeurs sacrées (de solidarité familiale, d’honneur)	an effort to oppose any attack on sacred values (family solidarity, honour)
xîret kirin, xîret nîşandan	gayret etmek, gayret göstermek	faire preuve d’effort et de courage	
neff’am, nf	toplú sürgün	déportation de masse	mass deportation
neff’am lê rakirin	topluca sürgün etmek	déporter	to deport, to move
sîtavî: talde, sitare	sütire, barınak	abri	shelter
sîwan, nf	güneşlik şemsiye	1) parasol, ombrelle ; 2) halo, aura, (halo de la lune)	1) an umbrella, 2) a halo, aura (eg. of the moon)
sîtav, nf	suda oluşan görünüm, suda yansıma	reflet dans l’eau	reflection in water
teketek: tekatek, tek û tûk	tek tûk	quelques uns, certains	some
dû ji kozika te hilnayê	barınağından duman çıkmıyor, ateş etmiyorsun	(litt.) ton abri reste sans fumée, il n’y a pas de tir, pas de combat ou de mouvement dans ton abri	(litt.) may your home remain without smoke, there is no firing, no fighting in your home
çiriyan: çirîn	yırtılmak	se déchirer, se rompre	tear apart, break off
şewqe	şapka	chapeau	hat
hêla bûn	devrilmek	rouler, rouler par terre	to roll, to roll on the ground
nav pê ketin	adı çıkmak, ünlenmek	devenir célèbre, avoir une réputation	to become famous, to have a reputation
nav pê xistin	adını çıkararak mimlendirmek	rendre célèbre, faire la réputation	make famous, build up a reputation
gurê sebatê	azgın kurt, aç kurt	loup affamé, loup féroce	a starving wolf, a ferocious wolf
birreka çiyê	dağ ile ovanın buluştuğı yer	géog. endroit où se rejoignent la plaine et la montagne	geo: the foot hills, boundary between plains and mountains
himbêz, hambêz, hemêz	bağır, sine, kucak	sein, giron	bosom, lap
kirin himbêza xwe	bağırna basmak, kucaklamak	serrer contre son sein, étreindre	embrace, hug
cindî	yiğit, asker	brave, soldat	a brave man, a soldier

Îdyomên kurdî

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Mistefa AYDOĞAN

kurdî	tirkî	fransizî	ingilizî
paşopê li kerê kirin, berevajî li kerê siwar kirin, paşopêş lê kirin, lê kirin xewn (a qazî), şaş û maş kirin	1) eşeğe ters bindirmek; 2) rezil etmek	1) déboussoler, désorienter ; 2) stigmatiser, mettre au pilon	1) disorient; 2) to pillory so
paşpûk bûyîn		être à la dérive	to drift, to be adrift
paşsitûyê xwe xurandin, patîka xwe xurandin, çema stuyê xwe xurandin	ensesini kaşımak	rentrer bredouille	return empty handed
palê pûş bûyîn / bûn palê pûş	boşuna kürek sallamak, verimsiz iş yapmak		
parsûqalindî, parsûstûrî	1) inat; 2) mağruriyet, kibir	entêtement, arrogance	stubornness, arrogance
parsûqalindî kirin	1) kibirlenmek, kabullenmemek	daigner, consentir	to deign, to grant
patilestûrî bûyîn	ensesi kalın olmak	être inflexible, ne pas courber l’échine	to be inflexible, to refuse to submit
pê li cihê şil nekirin	yaş tahtaya basmamak	agir avec prudence	to act prudently
pê li kerpiçan kirin	pot kırmak, uygunsuz iş yapmak, naneyi yermek	faire une gaffe, gaffer	to make a blunder, to blunder
pê li hêkan kirin	aşırı ihtiyatlı davranmak	marcher sur les œufs	walk very carefully
panga wî rast nebûn	iki yakası bir araya gelmenmek, işi tüm çabasına rağmen düze çıkaramamak	ne pas parvenir à joindre les deux bouts, tirer le diable par la queue	to be unable to make two ends meet
perçên wan li hevdû nehatin: hesinê wan li hev nekirin	uyum sağlamamak, anlaşılamamak	être d’humeur incompatible, ne pas arriver à s’entendre	to be incompatible, to be unable to get on together
perda rû qetandin; ava rû qetandin, heya birin	utandırmak, mahcup etmek	faire honte, confondre	to shame
perîk ketin avê	yelkenleri suya indirmek	rabattre ses prétentions, devenir plus humble	to lower one’s sights, to become more modest
perîk şîn bûyîn	palazlanmak	s’engraisser, prospérer	to prosper
pertav sist bûyîn	eli ayağı boşalmak, tutmamak	avoir les jambes qui flagellent, perdre ses moyens	to have trembling legs,
pêti di ezmanan re derketin	ayyuka çıkmak	devenir très notoire	to become notorious
peyv daqurtandin, gotin daqurtandin	lafı kendine yedirmek	ne pas réagir à des propos offensants	to ignore offensive
peyv xwarin, soz xwarin	sözünde durmamak	ne pas tenir parole	not to keep one’s word
peyv peyvê vedike, gotin gotinê vedike, sohbet sohbetê dikêşe	laf lafi açar	un sujet évoque un autre	one topic leads to another
peyva wî pere kirin; gotina wî pere kirin	sözü para etmek	avoir de l’autorité, avoir une parole qui compte	to have auuthority, to be s.o. whose word counts
pif kirin ewran, pif kirin bin ewran	kendini dev aynasında görmek	être très présomptueux, avoir la grosse tête	to be presumptuous, to be big headed
pişt li tahtê bûyîn	sırtı pek olmak	avoir des arrières solides	to have solid backing
pišta xwe dan yekî: ji yekî xeyidîn	sırtını dönmek, sırt çevirmek, yüz sevirme	tourner le dos à qqn, ignorer qqn	to turn one’s back on s.o.
pişt li têra (şêla) kayê bûyîn	güçsüz olmak, sırtı pek olmamak	avoir des arrières sûre	to be sure of ones backing, of a way out
pišta xwe bi hev girê dan	birbirine güvenmek	se faire confiance, se fier l’un à l’autre	to trust one another
pišta hev girtin	birbirine destek olmak, birbirine sahip çıkmak ya da sırt çıkmak	s’accorder un soutien mutuel, se soutenir réciproquement	to support one another
pišta xwe ji yekî re vekirin, sînga xwe ji yekî re vekirin	birine artık hüsunet duymamak	être désarmé devant qqn, renouer animosité	to be disarmed before s.o., to renew hostilities
pişt sist bûn	çişini tutamamak, altını ıslatmak	être incontinent	to be incontinent, unrestrained, debauched
pişt sar bûn	desteği olmamak, arkası olmamak	être sans soutien, être seul	to be without support, to be alone
pişt lê şkandin / şkênandin	1) belini kırmak; 2) üstesinden gelmek	1) briser les reins de... ; 2) faire le gros d’un travail	1) to break s.o. 2) to do a back-breaking job
pişt hatin / vala bûn	beli gelmek, boşalmak	éjaculer	to ejaculate
pişt qels bûn	1) günsüz olmak; 2) iktidarsız olmak	1) être faible; 2) être impuissant, impotent	1)to be weak, 2) to be powerless, impotent
pişt pê ve nemayîn	takatten düşmek, takatsiz kalmak, hali kalmamak	être épuisé, être à bout de force	to be exhausted, on one’s last legs
pišta xwe rast kirin	belini doğrultmak, durumunu düzeltmek	redresser sa situation, reprendre le dessus	to regain control of one’s situation, to come out on top
pišta yekî li erdê xistin; zora yekî birin	sırtını yere getirmek	mettre qqn à terre, vaincre	beat s.o. down, to win
piştrast bûn	emin olmak	être sûr, faire confiance	to be reliable, to give confidence
pišta wî li erdê ranabe	daima yenik düşen, sürekli kaybeden	être toujours perdan, être toujours à terre	to be a loser,
pišta wê ji erdê ranabe		être dévergondée, être une traînée, être une marie-couche-toi là	to be shameless, a tart
pišta xwe dan kulînê: xwe xistin stûyê yekî	bir kızın bir eve kendisini gelin olarak ferzetmesi, gidip o evde oturması	se dit d’une fille qui s’installe chez qqn pour le forcer à l’épouser	description applied to a girl who goes to live with s.o. to force him to marry her
jê piştikul bûn	birine güvenemek, birinden emin olmamak	ne pas être sûr de qqn, ne pas se fier à qqn.	not to trust s.o., not to rely on s.o.
pirêze nepaqij: ava wî şolî bûn	sicili temiz olmamak	avoir un passé douteux, avoir des antécédents douteux	have a shady past,
pîvaz li ser dilê yekî hûr kirin	yaraya tuz biber ekme	remuer le couteau dans une plaie, raviver une blessure	to turn the knife in the wound, to reopen old wounds
pîvazên mişarekê bûyîn / dizê negebekê bûn, berxê kozekê bûn	aynı türden olmak	être de la même engeance	to be the same sort of scum,
pizika (pizirka) ser zimanê xelkê bûn, benîştê (qamikê) devê xelkê bûn	elalemin diline düşmek, elalemin dilinde sakız olmak	devenir l’objet de médisances	to become the talk of the town
poz pê nekirin: pê ne qeyîl bûn	bir kız ya da erkeği beğenmemek, sevmemek	ne pas consentir à une femme ou à un homme	not to deign to a woman or a man
pûş di eyarê yekî de kirin	kepaze etmek	humilier qqn, mettre au pilori	to humiliate or pillory s.o.
pûş kufandin	boşuboşuna çaba serfetmek, heybeye kürek sallamak	faire la mouche du coche, s’agiter pour rien	make a lot of fuss about nothing

Ferhenga Avestayî-Kurdî

Beş 1

Behroz ŞUCAÎ

Avestayî zimanekî hindûewropî girêdayî grûpa îranî ye. Avestayî zimanê Avestayê, ango berhevoka dînî ya Zeretuştra, ku ji danerê vî dînî bû. Wekî zimanê herî kevn ê îranî, avestayî gelek taybetmendiyên hevpar bi zimanên klasîk wekî sanskrît, yûnanî û latînî re dinimîne; taybetmendiyên ku paşê bûn bingehe lêkolînên komparatîv ên zimanên hindûewropî. Li ser dîroka avestayî zaniyariyên ku berdest in sînorkirî ne. Lê di bermayîyên eserên avestayî de mirov dikare du zaraveyên avestayî bibîne. Ev du zarave wekî Gatha, yan avestayîya kevnar û zaraveyê klasîk, yan avestayîya ciwan têne naskirin. Piraniya eserên avestayî bi zaraveyê ciwan hatiye nivîsandin. Zaraveyê Gathayê zimanê Zerethuştra û bawermendên wî bû.

Avestayî bi tradîsyona vegotinê dev bi dev ji aliyê muxan û bawermendê zerethuşî ve hatiye parastin heta ku derûdora 1000 p.z.

bi ortografiya aramî hate nivîsandin. Dîroka zaraveyê kevn vedigere 1000 b.z û yê ciwan vedigere 500 berî zayînê. Di çarçoveya grûpa îranî de avestayî di asta kevnar de ye. Herçend ku avestayî gelek xusûsiyetên fonolojîk ên şaxê rojhilatî yê zimanên îranî nîşan dide, dîsa jî pozîsyoneke nîvek li gor dabeşbûna zimanên îranî bi ser grûpa rojava û rojhilat de digire. Lê belê mirov dikare gelek refleksên kurdî di avestayî de bibîne û herçend ku pêşdeçûna fonolojîk û semantîk wan ji hev dûr bixe jî ev nêzîkatî dikare bi hêsanî bihête raber kirin. Peyvên avestayî hemû di ferhenga jêrîn de nehatine nivîsandin, tenê ew gotinên kurdî ku mirovî dikarîbû bi ewleyî di avestayî de bibîne hatine nivîsandin. Herçend di kurdî de gelek guhertinên fonolojîk, semantîk û morfolojîk pêk hatine, lê girêdana wê û avestayî di hemû waran de kêmtir zêde dikare bihête peyitandin.

Avesta	kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
a-cyatey	ne-jîyan	yaşamsız	non vie	not-life
afent	avîn	bol, sulak	abondant, riche en eau	aboundant in water, rich in waters
afrîtey-	aferîn, afirî	yaşasın	bénédiction, bravo	blessing
afrîvene	aferîn	yaşasın	bravo	cheers, bravo
aîrya	arya	arya	arien	Aryan
anguşte	(hin) gust(îl)	parmak	doigt	finger
ap	av	su	eau	water
armaê	aram	sakin, sakince	calme, calmement	quietly
axştey	aştî	baris	paix	peace
az-	az	arzu etmek, dilemek	désirer, aspirer à	to wish, to desire, long for
azate	aza, azat(d)	asil	noble	of noble lineage, noble (born)
bêrdêzent	berzend, bilind	yüksek	haut	high ; lofty
bazev	baz, bask	kol	bras	arm, foreleg (of an animal)
beye	beg	malik, tanrı	seigneur, dieu	lord, god
bege, cp. bexte	bac	pay, bölüm	portion, part	portion, share
bend-/best-	bend, best-	bağlamak	lier, attacher	to bind, fetter, to bind
beodey-	bon, bêhn,	parfüm	parfum, encense	perfume, sweet scent, incense
beod-	bon, bihn, bêhn, bihîstin	koku, parfüm	odeur, parfum	to perceive, notice, to smell of
ber-	bi-, ber-, bar...	götürmek, taşımak	porter, emporter	to bear, to carry, to bring forth, to take away
berêz, bêrdêz-	berz, bilind	yüksek, kalkmak	haut, se lever	to rise, go up, high, exalted, loud
berêzeh	berzahî	yüce dağ	hauteur, montagne	height, mount
berêzen	berzî, bilindahî	yükseklik	hauteur, élévation	height
berêziş	balinc, baliş, balîf, balgî	minder	coussin	stuffed seat, cushion
bev, pres. bu-, bv-; beve-, pass. bûte	bi-, bû-, bûyîn	olmak	être	to be
bexş-	bexş(în), beş	bölmek, dağıtmak	répartir, distribuer	to apportion, distribute, divide, give to
bexte	bext	pay, kismet	part, lot, chance	to share, allot, what is allotted (luck, fortune)
bexter	bext (dêr)	dağıtıcı	distributeur	distributor, bestower
brater-, braðer-	bra, brader	erkek kardeş	frère	brother
bray-, brîn-	birrîn, brîn	kesmek	couper	to cut off, to hurt
brvet-	brû, brî, birh	kas	sourcil	brow, eyebrow
bûmî	bûm(elerze)	yer, yeryüzü	terre	earth
bûne	bin, binî	alt, dip	fond, fondement	ground, bottom, deep place
buneve	ji bin ve	alttan, dipten	du fond	from the underside
-ça	jî, -îş, îş, -ş	-dende, de	et aussi, plus encore	and, also, as well as, moreover
çêdru.kerene-	çarkenar	dörtköşe	rectangulaire	with four corners, edgers
çêdwer-, çetur	çiyar, çar	dört	quatre	four
çêitî	çe(nd)	kaç	combien	how many
ceney	jîn	kadın, karı	femme, épouse	woman, wife
çeşmen	çehv, çav	göz	œil	eye
çêrdmen-	çerm(în)	cild, deri	peau, cuir	skin, leather
çere-	çêrîn	taahüt etmek	s’engager	to be engaged in
çexre-	çerx	çark	roue	wheel
çiða-	ceza, siza, seza	ceza	punition, pénalité	atonement, punishment, penalty
çiðre	çihre, çehre	görünüm, yüz	figure, vision	visible, clear, face, vision
cîre	jîr, zîrek	zeki, çevik	habile, intelligent	swift, quick, intelligent, artful
cîtey	jîn, jîwa-	hayat, yaşan	vie	life
cîvye	jîy-, zindî	canlı	vivant	living, alive
cvan	jîyan	canlı	vivant	living, alive
çvet, çvent	çend	nasıl, ne kadar	comment, combien	how, how far, how long
dêrdêz	dîl	prango	fers	fetters
dêduş.meneh	dujmin	düşman	ennemi	hostile, enemy
dêduş.menehye	dujminahî	düşmanlık	hostilité	hostility
da-	d-, da- (dayîn)	vermek	donner	to give, grant, etc.
da-	datîn-, danî-	koymak, yerleştirmek	placer, poser	to place, to create

dar-	-dar	tutmak	tenir	to hold
data	dan, didan, dran	diş	dent	tooth
date	dad (now justice)	hak, yasa	droit, loi	right, law
dauru	dar	agaç	arbre	wood
day	dayik, dê (now mother)	beslemek	nourrir	to nurse, to minister
day, perf. ptcpl. pass dîte	(past stem of) dît-	bakmak	regarder	to see, to look at
deðveh	dat-, (danîn)	kuruçu, yaratıcı	fondateur, créateur	creative, creator
deêna	dîn	din	religion	insight, religion
deêve-	dêw	cin, şeytan	démon, mauvais esprit	name of false gods, demons, devils and evil spirits
deg	dax	yakmak, dağlamak	brûler, marquer	to burn, to scorch
dehyev	dê (now village), dih	köy	village	land, province
deräge	drêj, derg	uzun	long	long
dese	deh, des	on	dix	ten
draceh	drêj	uzun	long	long
draceh	drêjî	uzunluk	longueur	length
draoge	drew, dro, derew	yalan	mensonge	lie
drefşe	drefş, drêş, drûşm, terîş	bayark	drapeau	flag
drûg	drew, dro	aldamatmak, aylan söylemek	mentir, tromper	lie, deceive
dugæder-, deyðer	dot	kız	fille	daughter
duð.enghev	dojeh	cehennem	enfer	hell
duðite	dijwar	güçlük, tehlike	difficulter, danger	difficulty, danger, calamity
dunman	dûman	sis, bulut	brouillard, nuage	mist, cloud
duşmeînyev, dujmeneh	dujmin	düşman	ennemi	enemy, foe
dûre	dûr	uzak	loin	far, afar, distant
dve	du, dudo	iki	deux	two
dvedese	donzde	on iki	douze	twelfth
dver	derî, ber	kapı	porte	door, gate
eðeîrî	jêr	alt, altında	sous, en-dessous	under, below
eðeîrî z me	jêr zevî (zemî)	yeraltı	souterrain	underground
eêsmе	êzing	odun	bûche, bois à brûler	firewood, fuel
eêtevent	hinde, ev hinde	o kadar	tant	so much, so many
eêvendese	yanzdeh, yewdes	on bir	onze	eleven
eêzeh	az	dilek, arzy	désir, souhait	desire, wish
ehme	me, em, ême	bize, bizim	à nous, le nôtre	us
eîbîz	bîz, bijîn, bij-	arzu, dilek	souhait, désir	wish, desire
eîpî.ceîtî	jen(-în), jen(din)	vurmak	frapper	to smite
ejeу	ejdiha, ejdeha	ejderha	dragon, monstre	dragon, monster
enterə	hundir	içinde, dahil	inclus, sous	within, in, under
entere	hundirî	iç	interne, intérieur	inner, interior
eşte	heşt	sekiz	huit	eight
epaxtere	baxter (bakur)	kuzey	nord	northern
epê	pey	sonra	après	after
epere	para	arka, ikinci	derrière, second	posterior, the second
eperem	para, parave	arka dan, ardisira	derrière, après	behind
epeye	pey	sonra, sonradan	après, plus tard	afterwards ; hereafter
erăceу	erc	değer	digne, qui vaut	worthy
esen	seng(în)	taş	pierre	stone
espe	hesp, esp	at	cheval	horse
est-eve	hestî-	kemikli	qui a un os	having, wearing a bone
eve	ev, eva, eve	şu, o	ceci, lui	that, yonder, he
eveðe	evder, vêdê	ora, orada	là, la-bas	there, thither
eveh	av	su	eau	water
event (evevent)	ev hinde	bu kadar	tant	so much, so many
ewre	ewr	bulut, yağmur	nuage, pluie	cloud, rain, shower of rain
ez (eze)	ajotin	sürmek	conduire	to drive
ezəm	ez	ben	je, me, moi	I, me
geoş	guh (ear), gêçk, guçk	duymak, işitmek	écouter	to hear
gerev	gewre, gir, girs, giran	ağır	lourd	heavy
hunere	huner	sanat	art	skill
îme	eme	o, burası	ici, lui, elle	here, he, she, the
îrite	rît(in)	bok etmek	déféquer	to shit

Termên komputerê

Newzad Hirorî

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
dengî	ses, işitsel	audio	audio
paşbirk	geri tuşu, geriye doğru sil tuşu	touche de retour	backspace
çapera rengîn	renkli yazıcı	imprimante couleur	colour printer
DVD	DVD	DVD	DVD
çapera hibrî	mürekkep püskürtmeli yazıcı	imprimante à jet d’encre	inkjet printer
çapera lazerê	lazer yazıcı	imprimante laser	laser printer
modem	modem	modem	modem
navberk	ara çubuğu, boşluk çubuğu	barre espace	spacebar
bilindgo	hoparlör	haut-parleur	speaker
kaxeza/ê şefaf	saydam kağıt	papier transparent	transparent paper
vîdeoyî, nf	video, görüntü	vidéo	video

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du bulletin de liaison et d'information
N° C.P. : 65913 A.S.

© INSTITUT KURDE DE PARIS

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France

Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64

www.fikp.org

Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**

Réalisation : **S. ILITCH & M. HASSAN**

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna payîza 2004an

Civîna 34an ya Kurmancî ji 6 ta 12ê kanûna 2004an li Bîskops Arnö dar ket. Beşdarên civînê vê carê jî li ser peyvên dunavî, stranên folklorî, devoka Berrîya Mêrdînê û îdyomên kurdî xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Xosro Ebdullahî (Salmas), Elîşêr (Wan), Hemîd Kilicaslan (Mêrdîn),

Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan) û Reşo Zîlan (Ağirî).

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Îdyomên kurdî

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Mistefa AYDOĞAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
qaşilkê gûzê danegirtin: qalikê (qaşil) gûzê tijî nekirin	fındık kabuğunu doldurmamak	être sans importance, une broutille, une bagatelle	to be trifling, insignificant
qalibê qûnxwaran: 'elo xemxwarê dinê, 'eliyê xemxwar	dert babası, Marko Paşa	personne qui se soucie exagérément des malheurs des autres, un écorché vif	s.o. who is excessively concerned about other people's misfortunes
qalibbetal: ji keran deyn kiriye	erkeklik organı iri olan	qui a des pieds trop grand, hors normes	s.o whose feet are too big,
qapana yekî seqet bûn	dengeşiz	être déséquilibré	to be out of balance
qeleşor	kaleşör	gratte-papier, plumitif	pen pusher
qermîçekên wî ne yên van salan e: yê berê ye	görünüşünden daha çok deneyimli olmak	être plus mûr que son apparence	to be more mature than he looks
qermîçekên salên xerab dagirtin: 'ewda xwe vekirin	acısını çıkarmak	se rattraper, s'accorder des compensations pour les peines du passé	to compensate one self for, to take revenge for past misfortune
qirikbiqul	boğazı delik, doymak bilmez	glouton, insatiable	a glutton, insatiable
qirika xwe qelaştin (qetandin): tûk di dev de ziwa bûn	boğaz patlatmak	parler sans se ménager, plaider sans cesse	to speak tirelessly, to argue unceasingly
qirik û gewrî li hev zuha kirin	karşılıklı boşuna çene patlatmak	s'épuiser en parlottes ; se parler jusqu'à l'épuisement	to wear oneself out speaking, to talk till exhausted
qirika wî bê derence bûn: bê der û şîpane bûn / bergîya devê xwe nizanîn	patavatsız olmak, ne dediğini bilmemek	parler à tort et à travers, être impertinent	to talk a lot of rubbish, to be impertinent
bi qîra wî kirî, bi qîr û felqîra wî kirî, bi cehenema wî kirî: cehenema wî	canı cehenneme	qu'il aille au diable ! qu'il aille en enfer	let him go to the devil! , let him go to hell
qorikpehn, mezhebîreh	mezhebi geniş	large d'esprit, dévergondée	broad minded, shameless
qudûm şikestin	dizlerinin bağı çözülmek	avoir les jambes coupées, être interdit de mouvement	to have one's legs amputated, to be unable to walk
qûşqetyayî	imanı gevretilmiş	épuisé, usé jusqu'à la corde, à bout de force	exhausted, worn out, at the end of one's tether
qula ber destan	yolgeçen hanı	marie-couche-toi-là, salope	disposable woman, whore
qumaşê xwe nas kirin	malını tanımak	connaître son affaire	to know one's own business
qûn lê qetîn	anası ağlamak	trimer, peiner, suer sang et eau	to slave away, to sweat blood
qûn lê qetandin	anasını ağlatmak	faire souffrir qqn, faire travailler dur	to make s.o. suffer, to make s.o. work hard
qûn pê ve ranebûn	kıçını kaldıramamak	ne plus pouvoir bouger, avoir le cul cloué au sol	to be unable to move, to be pinned to the ground
qûna hev sax kirin: qûna hev pîvan	birbirini sinamak	se tester, se jauger	to test oneself, to size oneself up,
qûna xwe ji erdê ranekirin	kıçını kıpırdatmamak, götünü yerden kaldırmamak	ne pas bouger son cul, ne pas se dépêcher	not to get a move on, not to hurry
qûna mirîşkê li ser hêka betê danîn	birbirine uymayan işler yapmak	faire des choses incompatibles	to do incompatible things
qûn ya mirîşkê ye hêka betê dike, qûn qûna mirîşkê ye hêkên qazan dike	başından büyük işlere girişmek	avoir des prétensions démesurées, entreprendre des actions dépassant ses capacités	to make excessive claims, to undertake actions beyond one's abilities
qûna xwe şuştin û li ser pûngê danîn	suçlu olduğu halde suçu yokmuş gibi davranmak	se disculper et se donner le beau rôle	to exonerate oneself and show oneself in a good light
qûna xwe ji derpê derxistin	çığırından çıkmak	dépasser la mesure	to go too far, to overstep the mark
qûna yekî dan tavê	ipligini pazara çıkarmak	dévoiler, révéler les dessous d'une affaire	to reveal or disclose the hidden side of a scandal
qura yekî germ bûn	kendinden emin olmak	être sûr de soi ; avoir les arrières solides	to be sure of oneself, to have solid backing
qurtequrt li qirîkê daketin	damagı kurumak	avalor sa salive	to gulp
quzê gur pê re bûn: quzê gur pê ve bûn	çok şanslı olmak	être très chanceux, avoir de la veine	to be very lucky, to be a lucky devil
rabûn ser tapanan	gazaba gelmek, köpürmek	s'emporter, écumer de colère	to get carried away, to foam with rage
rabûn ser zengoyan (rikêban)	atağa geçmek	passer à l'attaque, monter sur ses grands chevaux	to go on the offensive
rê nedan yekî	birine yol vermemek, önünü tıkamak	barrer la route à qqn, empêcher qqn d'agir	to stand in s.o.'s way, to prevent s.o. from acting
reqreq (teqreq) ji gewrîyê hatin	açlıktan nefesi kokmak	crever la dalle, avoir l'estomac creux	to be famished, to have an empty stomach
rovîyê (rêvî) zexel: rovîyê xasûk (qurnaz, félbaz, fenek, dekbaz), rovî	kurnaz tilki	renard rusé	sly fox
rişme li serî gerandin	salıvermek	lâcher la bride sur le cou, laisser faire	to unleash
rih li ber tavê spî kirin: rih di aş de spî kirin	sakalı degirmende ağartmak	vieillir sans avoir rien appris	to grow old having learned nothing
riha xwe xistin nav lepan: rihê xwe dan dest	sakalı kaptırmak, sakalı ele vermek	se laisser conduire par le bout du nez, se laisser faire	to allow oneself to be led by the nose
rişkên wî jîr bûn: rişkên wî bişkufin, rişkên wî bûne spî, mû pê ve hatin	biti kanlanmak	prosperer, s'engraisser, devenir riche	to prosper, to enrich oneself
rêya devê xwe nezanîn: bergîya devê xwe nezanîn, persenga devê xwe nezanîn	patavatsız konuşmak, ne dediğini bilmemek	être impertinent, ne pas savoir ce qu'on dit, ne pas mesurer la portée de ses paroles	to be impertinent, not to realise what one's saying,
roj lê gerîn	şapşallaşmak, güpegündüz yolunu kaybetmek	être désorienté, être paumé, perdre la boussole	to be disoriented, to lose one's head
roj lê hilatin	gün doğmak	se lever (soleil)	to rise (sun)
roj lê teng bûn	sıkıntıya düşmek, dara düşmek	se trouver en difficulté, être en détresse	to find oneself in a jam, to be in dire straits
roj li cîhekî teng lê çûn ava	kötü yakalanmak	être dans une mauvaise passe, être pris au dépourvu	to be going through a bad patch, to be caught off one's guard
'esra teng: mêvan di 'esra teng de hatin	kötü zaman: misafirler kötü zamanda geldiler	mal à propos, les invités sont arrivés au mauvais moment	at the wrong time, the guests arrived at a bad time
roj li nîvro	gün ortası, gün ışığında	milieu de la journée, en plein jour	in the middle of the day, in broad daylight
rûnê ji axê	yerde bulunmuş gibi	obtenu sans effort, gratuit	gained without effort, gratuitously

rûyê min ji te reş	kusuruma bakma, hoşgörünüze sığınıyorum, mahcubum	je suis confus devant toi	I am embarrassed or confused to be in front of you
rûyê min li ber te reş	sana karşı mahcubum	je suis confus envers toi	I am embarrassed or confused, to ward you
rûyê min ji ber te reş e	yaptıklarından ötürü mahcubum	j'ai honte de ce que j'ai fait, je suis confus	I am ashamed of what I did, I am embarrassed
rûreş kirin	rezil etmek, rezil rüsva etmek	confondre, faire honte, ridiculiser	to confound, to shame or ridicule
rû li ber yekî ranebûn: serî li ber yekî ranebûn	yüzü tutmamak	ne pas oser, s’empêcher par pudeur de dire ou faire qqch.	not to dare, to be prevented from saying or doing s.th. by modesty or prudery
saxmirî: mirîyê sax	yaşayan ölü	mort vivant	living death
serbêjîng	kalburüstü	distingué, trié sur le volet	distinguished, specially chosen
serdil: delalî, serê biskê	gözbebeği, gözde	chéri, choyé	cherished, pampered
sercêz	1) birinci kalite ; 2) üstün	1) de premier choix, de première qualité ; 2) supérieur	1)first choice, best quality; 2) superior
serderbilind: sivderbilind	konuksever	accueillant, hospitalier	welcoming, hospitable
serî xwarin	başını yemek	être la cause de la perte de qqn	to be the cause of the death of s.o.
serî di avtêzê de kirin	evlenmek için kandırmak	séduire en promettant le mariage	to seduce by promising mariage
serê hespê xwe ragirtin	gemlemek, frenlemek	brider, freiner, contrôler	to rein back, to brake, to control
serî ne li ser tu kevîran bûn	evsiz barksız, işsiz güçsüz olmak	être sans feu ni toit	to be without hearth or home
serî lê gerandin	uğraştırmak	enquiquiner, tracasser	to bother, to harass
serî şuştî gulî hûnayî	ununu elemiş eleğini asmış	il n’est pas né de la dernière pluie	he wasn’t born yesterday
sergirtî	üstü kapalı	discrètement	discreetly
sergobiçûk	dünyası dar	qui a un horizon borné	narrow minded
serî berdan	dizginleri salıvermek	lâcher la bride	to go all out
serî jê standin	gemi aزیya almak	avoir la bride sur le cou	to have a free hand
serî hay ji qûnê tune bûn	başka bir dünyada yaşamak	vivre sur un nuage ; être coupé des réalités	to live on a cloud, to have ones head in the clouds
serî kurr kirin û sûravk lê kirin	bu yetmezmiş gibi bir de ...	de surcroit, comme si cela ne suffisait pas	as if that wasn’t enough
serî lê mezin kirin	pohpohlamak, koltuklarını kabartmak	flatter, donner la grosse tête à qqn	to flatter s.o.
serobinî hev bûn	alt üst olmak, allak bullak olmak	être sens dessus dessous, sombrer dans la pagaille	to be all topsy turvy, in a mess

Peyvên dunavî -VIII-

Amadekar : Reşo ZÎLAN

M

man û neman	ölüm kalım, hayat memat	vie et mort	life and death
mal û ‘eyal	çoluk çocuk	femme et enfants, famille	wife and children, family
mal û hal: = hal û mal-	1) varı yoğu; 2) ev bark	1) biens, possession ; 2) foyer, famille	1) property, possessions; 2) home, family
mal û mulk	mal mülk	propriété, biens	property, goods
mar û mişk: = mişk û mar, mar û mûr	kurt - böcek	vermine	vermin
me'd û mirûz :	surat, yüz - surat	visage renfrogné	sullen scowling look
mêr û jin : jin û mêr	1) kadın erkek; 2) karı koca	1) homme et femme ; 2) mari et femme	1) man and woman; 2) husband and wife
mêş û mûrî: mêş û mûr	haşarat	insectes	insects, vermin
mift û belaş : miftî belaş	bedava, beleş	gratuit	free, gratis
mij û dûman	sis duman	brouillard	fog or mist
mij û moran : mij û mor	sis pus	brume	mist or fog
mirî û zindî	ölü - diri	mort-vivant	living death
mişk û pisîk: wek mişk û pisîkê li benda hev in	kedinin fare ile oynaması gibi	jouer au chat et à la souris	playing cat and mouse
mûr û gizîr	paşa ve yaveri	le prince et l’intendant	the prince and the steward
morî û mircan	inci – mercan türü takı	parure de perles et de corail	pearl and coral jewellery

N

nan û av: mêvanê xwe bi nan û av kirin	1) misafirini ağırlamak, 2) zaruret	1) faire honneur à ses invités ; 2) nécessité	1) to treat with mark of respect and distinction; 2) requirement, necessity
nav û deng: = nav û bang	şan şöhret	renom, réputation	fame, reputation
nav û nişan	ad şan, anlı şanlı	renommmée	name and fame
nav û namûs	şan şeref	nom et honneur	fame and honour
naz û gaz	naz ve sitem	caprices et reproches	tantrums and reproaches
naz û nûz	nazlanma	minauderie, coquetterie, manières	airs and graces
naz û tîz: bi naz û tîzan ez kal û pîr kirim	nazlarıyla beni kocattı :	elle m’a fait vieux par ses manières et coquetteries	she\s put years on me with her mannerisms and coquetry
nav û nûç = nav û nûçîk: nav û nûçîk lê kirin	adını kötüye çıkarmak	dénigrer, diffamer	to denigrate, to defame
nêr û mê	1) ikiyüzlü; 2) çıtçıt	1) hypocrite ; fermoir à pression	1) two faced, hypocritical; 2) snap fastener

P

pak û paqij	tertemiz	propret, tout propre	spick and span, very clean
pak û pis : pak û xerab, qenc û xerab	1) iyi kötü; 2) iyiler kötüler	1) convenable ; 2) les bons et les mauvais	1) adapted to its purpose, suitable; 2) the good and the bad
pal û pişt	arka, destek	support, appui	support and help, backup
per û bask	1) kol kanat; 2) varlık nedeni	1) ailes ; 2) raison d’être	1) wings ; 2) reason for being
pere û pol, pol û pere, pere û pûl, pûl û pere	para pul	argent, monnaie	money, change
pez û şivan	güden ve güdülen	pasteur et ouailles	sheperd with his flock
pê û par : pêpar (bila pê û parê bûkê, pê û parê xêrê be), qedem, ling	ayak (ayağı uğurlu olsun)	pas (que les pas de la mariée apportent bonne chance)	steps (may the bride’s steps bring good luck)
paş û pêş, pêş û paş, ber û paş : paş û pêşê xwe ji hev nas nake	ön ve arka, sağını solunu ayırt etmeme	devant et derrière ; ne pas distinguer la gauche de la droite, être sans discernement	front and back, not to distinguish the right hand from the left one
piçûk û mezin, biçûk û mezin, kiçik û mezin, hûr û gir, çûk û gir	büyük küçük, irili ufaklı	petits et grands, petits et gros	big and little, great and small
pirtî û palas	pirtîpalaz	biens sans valeur	valueless belongings
pis û pismam	kan akrabalışı	parentèle de sang	consanguinity
pîr û pergal	düzen, tertip	ordre	order
pîr û kal, kal û pîr	yaşlı, yaşlı başlı	personnes âgées	aged people,
pîr û pal, kal û kût	koca, kocamış	décrépits, vieux	decrepit old
por û bisk : Em bûne por û bisk	ayrılmazaz	(devenir) inséparable	(to be) inseparable
pol û poşman, por û poşman, kor û perişan	pişman	repenti, plein de remords	repentant, remorse ful
pol û pot, pel û pot, pilî û pirtî :	pılıpırtı	vieilleseries, fripes	Out of date or second hand clothes

Q

qal û bal, qal û behs	konuşulan	objet de conversation	subject of conversation
qal û qîl : qîl û qal: 1) qal û qîl tê de nîne; 2) me daweta xwe bê qîl û qal (qal û qût) kir	1) bunda şüphe yok; 2) düğünümüzü kazasız belasız yaptık	controverse ; 1) il n’y a pas matière à controverse ; 2) nous avons célébré nos noces sans incident	controversy; 1) there is no grounds for controversy; 2) our wedding went off without a hitch
qayîş û berberî	rekabet, çekişme	rivalité	rivalry
qeda û bela	kaza bela	accident, calamité	accident, calamity
qeder û qismet	kader kismet	destin, sort	destiny, fate
qedr û qîmet	kadir kıymet	valeur, considération	value, respect
qewl û qîrar	söz ve karar	promesse, engagement	promise, commitment
qewl û soz	söz	promesse	promise, undertaking
qîrar û qesem	ahd	serment	oath
qîr û qetran : qîr û zift	1) yapışıp kalma; 2) kapkara, simsiyah	1) collant, gluants ; 2) tout noir	1) tights 2) black and sticky (or skin tight)

R			
rabûn û rûniştin	1) örf adet; 2) davranış	1) coutume ; 2) conduite, attitude	1) custom; 2) behaviour
rast û çep : çep û rast; çep û rastê xwe nas nake	1) rastgele; 2) her bir yana ; sağını solunu bilmeme	1) à tort et à travers, au hasard ; 2) à tous vents	1) haphazard, at random; 2) in all directions
rast û durist	doğru dürüst, dürüst	honnête, droit, correct	honest, straight, just
rav û nêçîr	av	chasse	hunt
reng û rû	bet - beniz	teint, visage	complexion, face
req û rût	kupkuru,	tout sec	bone dry
reş û belek	alaca	pie, bariolé	pied, many-coloured
reş û spî : reş û spî ji hev dernaxe	akla karayı seçememe	ne pas savoir distinguer le bien (le blanc) du mal (du noir)	unable to tell good (white) from evil (black)
reş û şîn : reş û mor : 2) em di ber de reş û şîn bûn	1) morartı; 2) tüm çabalarımıza rağmen	1) bleu, hématome ; 2) en dépit de nos efforts	1) bruise; 2) despite our efforts he would
mêrik qebûl nekir	adam kabul etmedi	il n’a pas accepté	not accept
reş û tarî	kapkara	tout noir	all black
rez û pez, dewleta bi lez	hayır ve bereket, bağ ve koyun sürüsü, çabuk zenginlik getirir	vignoble et ovins, (fig.) prospérité rapide ; (vignoble et ovins apportent vite la fortune)	vines and sheep (fig), quick prosperity; (grapevines and sheep quickly bring wealth)
rê û dirb	çare	remède, solution	remedy, solution
rê û rizm : rê û resm	örf adet	coutume	custom
rê û rêwan : rê û rêwanî tê de tune bû	1) olanak; 2) yer yoktu, boş yer yoktu	1) moyen, possibilité ; 2) il n’y avait aucun moyen	1) means, the possibility; 2) there was no way
rê û rêçik	yol yordam, usul	procédé, manière de faire	process, manner of doing s.th
rêk û pêk	düzenli	en bon ordre, bien ordonné, en règle	in good order, correct
rih û simbêl	saç sakal	barbe et moustache	beard and moustache
ruh û can	içten, samimi,	sincère	sincere
rû û rûçik	yüz, surat	visage	face
rûs û tazî, rût û tazî	çulsuz, çırılçıplak	nu, dénudé, tout nu	naked, bare
rût û tût	meteliksiz	sans le sou	penniless

Peyvên di stranan de

Amadekar : Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
Sîmaîl axa (Simko)			
neman	kalmamak, ölmek	mourir, disparaître	to die,
text û pa	taht ve saltanat	trône	throne
tofan	tufan	déluge	flood
germ	sıcak	chaud	warm
xweşkêş	1) bir tür uzun namlulu silah; 2) hafifmakineli tüfek	1) variété de fusil à long canon ; 2) mitraillette	1) a kind of long barrelled gun; 2) a sub-machine gun
kêş : kêşa tîfingê	atış menzili	portée (d’un fusil)	range (of a gun)
esker kişîn	asker yığmak	progression des troupes	advance of troops
esker kişandin	asker sevk etmek, asker yığmak	masser ses troupes	mass one’s troops
xam: hespan dixin xamê	torlak	non dressé	untrained, greenhorn
edilîn	düzelmek, derli toplu hale gelmek	s’améliorer	to be improved
edilandin	düzeltemek, derli toplu hale getirmek,	améliorer, mettre en bon état	to improve, to put into good order
engirîn: enirîn, erinîn, ’ingirîn	kızmak, inatlaşmak, inat etmek	s’entêter	to be stubborn
dûman	duman	fumée	smoke
şidandin	sıkıştırmak	serrer, resserrer, tendre	to tighten, to tense
Bişarê axê			
kulîlk	çiçek, kır çiçeği	fleur	flower
xwegirtî	sığınmış kişi	dépendant, sujet, assujeti, inféodé	a subject, dependent, vassal
deranîn	çıkarmak	sortir, extraire	to take out, to extract,
kenîn: kenîyan	gülmek	rire	laugh
dest hılanîn: dest hildan, lep hılanîn	karşı gelmek, cesaret etmek, direnmek, el kaldırmak	lever la main, s’opposer, confronter	to oppose, to confront
fidayî	kısa mavzer	fusil Mauser à canon court	a short barrelled Mauser rifle
teresbav	teres oğlu	cocu, souteneur	cuckold, pimp
cendek: term, laş, cesed	ceset	cadavre	corpse
bi darê zorê	cebren, cebri, kaba kuvvetle	de force, par la contrainte	under compulsion
mijûlayî: mijûlahî, xeberdan, peyivîn: axaftin, ştexalî, mijûl bûn: xeberdan, peyivîn, ştexilîn, axaftin, qezî (qise) kirin	konuşmak	parler, converser	to talk, to converse
carê: carina	bazen	parfois	sometimes
henek: yarî, yarenî, laqirdî	şaka	plaisanterie, blague	a joke, a trick
henekên xwe pê kirin: qerfê (tinazê) xwe pê kirin	biriyle alay etmek, dalga geçmek	se moquer de qqn, railler	to mock s.o., to jeer
tek: tekane, bêhevta	biricik, yegane, eşsiz	unique, sans pareil	unique, unparalleled
temaşe	bakma, seyretme	observation	observation
temaşe kirin	bakmak, seyretmek	regarder, observation	to look, to observe
roj li nîvro	günortası	midi, milieu de la journée	midday
qeşmer	soytarı	bouffon, clown	buffoon, clown
kuştî	maktul, öldürülmüş, ölü	tué, assassiné	killed, assassinated
teneke	teneke	fer-blanc	tinplate
raxistin	1) sermek, döşemek; 2) dayayıp döşemek	1) étendre ; 2) meubler	1) to spread or stretch out; 2) to furnish
hez kirin: hiz kirin, hej kirin	sevmek, gönül vermek, hoşlanmak,	aimer, s’éprendre	to love, to be in love
hezkirin: hizkirin, hejkirin	sevme, gönülverme, hoşlanma	amour	love,
zehf: zaf	çok, fazla	beaucoup, très	very much, very
xwastin	istemek, arzu etmek, talep etmek, dilemek	demander, désirer, avoir envie de	to ask for, to desire or want
teyrê narî	anka kuşu	phénix	phoenix
parî parî: tike tike, kerr kerr	pare pare	en pièces, en petits morceaux, par morceaux	in pieces, in little pieces
sîngsipî	göğüsü beyaz tenli	poitrine blanche	a white breast
pel: pelete, pelte	1) yaprak; 2) küme; 3) parça; 4) sarma, sarma yemeği; 5) kuş sürüsü	1) feuille ; 2) groupement ; 3) morceau ; 4) feuille de vigne ; 5) nuée d’oiseaux	1) leaf; 2) grouping; 3) a piece; 4) vine leaf; 5) a flock of birds
pel: pal, pelê keviran	tek elle atilabilen taş	grosse pierre qu’on peut jeter d’une main	a large stone that can be thrown with one hand
pelek berf: pelebefir, şekek berf	kar parçası	poignée de neige, boule de neige	a handful of snow, a snowball
berf: befir	kar	neige	snow
fîrîn	1) uçmak; 2) uçma, uçuş	1) voler, s’envoler ; 2 vol envol	1) to fly, to fly away; 2) a fight
quling	turna	grue	a crane
ref	kuş sürüsü	nuée (d’oiseaux)	cloud (of birds), a flock
perbelek	alaca kanatlı (kuş)	aux ailes bariolées	many coloured wings
şîmir: teyrê şîmir	simürg	un oiseau mytique	name of a mythical bird
birrîn	kesmek, biçmek	couper, trancher	to cut, to slice
cozan: cûzan, gûzan, gozan, gwîzan	ustura	rasoir mécanique	razor
belkî: dibe ku, heye ku	belki	peut-être	perhaps
bezîn: avêtin 1) bila êşa canê te li canê min bibeze; 2) tevzek êş li didanê min ket û di hemû serê min de beziya	sirayet etmek, geçmek; 1) varsın ağrın bana geçsin; 2) dişlerime bir sızı girdi ve tüm başıma sirayet etti	contaminer, se transmettre ; 1) que ton mal parcourre aussi mon corps 2) j’ai eu un accès de mal de dent et le mal s’est transmis à toute ma tête	to contaminate, to pass on; 1) may your illness pass on my body too; 2) I had a toothache and the pain has passed on to my whole head

sorgevez: algevez	kan kırmızısı	rouge de sang	bloody red
ay: ayîk, ayn, ah : ah, Xwedê ayîkê min ji te re nehêle	ah, Allah ahımı sana bırakmasın	soupir, cri de douleur, que Dieu ne te laisse pas sans punition pour les souffrances que tu m’as causées	a groan, a cry of pain; may God not spare you any punishments for the pains you have caused me
fîzar: feryad	feryat	cri, appel à l’aide	cry, cry for help
tavesî	gölge	ombre	shadow

Devokê berrîya Mêrdînê - III

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
berfdimsk: berfedims, berfdims, difsûberf, berfemot, berfamotik	kara pekmez karıştırılarak yenen bir tatlı, kar helvası	sorbet fait avec de la neige blanche et du raisiné	a sorbet made with white snow and syrup
dims: mot, doşav, difs	pekmez	raisiné, jus de raisin bouilli	grape juice boited to a heavy syrup
berfxurk: berfexûzî	taneleri çok küçük ve yuvarlak olan kar	neige fine	fine snow
bergî	ön	devant	before, in front
bergî lê girtin	önlemek	prendre le devant, prévenir	to make the first move, to prevent
bergî lê birin: bergîya yekî çûyîn, çûn pêrgîya yekî: çûn pêşîya yekî, çûn pêsera yekî	önüne geçmek, birini karşılamak, karşılamaya gitmek	aller au devant de qqn, accueillir	to go before s.o., to welcome
bêrî kirin: anîn bêriyê :	sürüyü sağıma götürmek	conduire les brebis à la traite	to lead ewes to be milked
<i>berik, beshesûk: latîni: lycium arabicum,</i>			boxthorn
bêrîya yekî kirin: bîrîya (bîr, bêhrî, xerîbî) yekî kirin	özlemek	avoir la nostalgie de, s’ennuyer de	to long for, to yearn for
berkabik: berkavk, bervînek:	işçilerin dizlerine bağladıkları deriden yapılmış önlük	jambière de cuir	leather gaiters
berkaş	yokuşun başlangıcı	début d’une pente ascendante	the beginning of on upward slope
berkurk: çildank, dengik, qelpeçîk	taşlık, kursak	gésier	gizzard
bermalî	ev hanımı, hanım, eş	ménagère, épouse	house wife, spouse
bermeqlûb: berevajî, berovajî, vajî	tersyüz	à l’envers	inside out
berketî	1) değerli, saygın; 2) üzgün	1) cher, honorable ; 2) triste	1) dear, honourable; 2) sad
beropêş: berepêş, ber bi pêş	öne doğru	en avant, vers l’avant	forward, in front, towards the front
beropaş: berepaş, ber bi paş	arkaya doğru, geriye doğru	en arrière, vers l’arrière	behind, towards the rear
berqef:	kovuk	creux, cave	hollow, cavity
bertîl	rüşvet	pot-de-vin	bribe, bribery
berqoqanî: beloqanî, serserkî, li ser serî, xweqoqkirin:	amuda kalkma	équilibre sur les mains, poirier	handstand
berr	kilim	kilim	kilim, hand woven carpet
berşo, berşok	1) elbise yıkanırken geçici olarak giyilen yedek giysi; 2) yarım yamalak yıkanmış elbise	1) vêtement de rechange, porté provisoirement, en attendant que sèche le vêtement usuel ; 2) vêtement mal lavé	1) spare clothing, worn temporarily while usual clothes are being dried ; 2) badly washed clothes
bêserî	1) düşünüp taşınmadan; 2) hararetle.	1) irréfléchi, d’une manière irréfléchie ; 2) avec ardeur	1) thoughtless, recklessly 2) enthusiastically, ardently
min xwe bê serî lê qeliband	düşünüp taşınmadan bu işe giriştim	je me suis lancé dans cette affaire d’une manière irréfléchie	I threw myself into this business in a reckless manner
bê serî lê gerîn	bir şeyi hararetle aramak	chercher ou désirer ardemment	to seek or desire ardently
xwe bê serî lê qelibandin	düşünüp taşınmadan bir şeye girişmek	entreprendre une action sans réfléchir	to undertake an action without thinking
bêş	1) salgın; 2) salma; 3) iane	1) imposition ; 2) taxation ; 3) contribution, taxe, impôt	1) taxation; 2) taxing; 3) contribution, taxes, dues
betan kirin: astar kirin	astar çekmek	doubler, mettre une doublure	to line, to make a lining
betixîn: petixîn, fetixîn:	batmak	couler, sombrer, faire naufrage	to sink, to founder, to be shipwrecked
betixandin: petixandin, fetixandin:	batırmak	faire sombrer, couler vite, faire échouer	to cause to sink, to sink rapidly, to run aground
bexîl: pexîl, bexîl, hesûd:	kıskanç	envieux	envious
bext lê qulipandin: bext lê qulibandin, bext lê wergerandin:	birine döneklik/ kalleşlik etmek	jouer un sale tour à qqn., renier sa parole, trahir	to play a dirty trick on s.o., to break one’s word, to betray
beyik: rot, rewî	uzun ve kalın sırık	poteau, poutre	post, pillar
beyandûr	kız ve gelinlerin başlarına taktıkları kıymetli taşlarla işlenmiş altın takı	diadème en or et en pierres précieuses porté par les jeunes femmes	a diadem in gold and precious stones, worn by young women
bez:	1) koşu, 2) sürat, hız	1) course ; 2) vitesse, vélocité	1) a race ; 2) speed, swiftness
beza	iyi koşan, süratlı, hızlı	bon coureur, rapide	a good runner, fast
bi lez û bez	çok acele, süratle, çarçabuk	en toute hâte, précipitamment	hastily, precipitately
bi bayê bezê	rüzgar hızıyla	en coup de vent	in a flash
bezîn: bezyan	1) koşmak; 2) koşma, koşuş; 3) birine kızmak, bağırmak	1) courir ; 2) course ; 3) crier sur qqn., vociférer	1) to run ; 2) race ; 3) to shout at s.o.,
bezîn hev: bezyan hev, xwe li hev rakişandin	atışmak, kavgaya yeltenmek	s’empoigner en venir aux mains	to grapple with
bezandin	1) koşturmak; 2) hızlandırmak	1) faire courir ; 2) accélérer	1) to race ; 2) to accelerate
baz: qevz, qevaz	atlayış	saut, bond	jump
baz dan	1) atlamak; 2) kaçmak, firar etmek; 3) koşmak; 4) halay çekmek, dans etmek	1) sauter, faire un saut ; 2) s’enfuir, s’évader ; 3) courir ; 4) danser en ronde	1) to jump, make a leap; 2) to flee, to escape ; 3) to run ; 4) to danse a round dance
bazdan	1) atlama; 2) kaçma, firar; 3) koşma; 4) halay çekme, dans etme	1) saut ; 2) évasion, fuite ; 3) course ; 4) danse	1) a jump, a leap; 2) an escape; 3) a race; 4) a dance
bêzarî, belaşo, malbelaşo: şito, ketenbelaş	adi bir kumaş türü	cotonnade grossière et est bon marché	coarse and cheap coton cloth
bi cinikan ketin: bi cinan ketin, bi dayê ketin, bi atiyê ketin, edroyî bûn, tep ketin, ketin	sara nöbeti gelmek	avoir une crise d’épilepsie	to have an epileptic fit
bizar: bizirreşandin, tovreşandin	tohum serpmek, ekmek	semailles	seed grain
bi qîra te kirî, felqîra te kirî	git ne belan varsa gör	va au diable	go to the hell
bi serûbinê mehan ketin: bi heyvokî bûn, bi hîvê ketin, serobino bûn, heyvok, hîvik	aysar, aysar olmak (ayın etkisiyle huyunun değiştiğine inanmak)	être perturbé par la nouvelle lune, être perturbé sous l’influence de la nouvelle lune, être mal luné	to be disturbed by the new moon, to fall ill under the influence of the new moon
bîboq: bîbok, bîbik, belboq, bîbûk, bîbî	göz bebeği	prunelle, pupille de l’œil	pupil of the eye
bîlîn (bi tîşteki): pê bîlîn	bir şeyle meşgul olmak, uğraşmak	s’occuper, être occupé par qqch.	to be busy, to be busy with s.th.
bilandin, digot û dibiland: zarîn /dizarîne	söylenip yakınmak	se plaindre, se lamenter, geindre	to complain, to lament, to sob
bilbilînek, bilînek: lûlik, bilbilîk:	ibrik lülesi	bec-verseur (d’une aiguière)	spout
beliqandin: beliqandin: vîzikandin, pijiqandin	fişkırtmak	faire jaillir	to make s.th. spurt out

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du Bulletin de liaison et d’information
N° C.P. : 65913 A.S.

© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64

www.fikp.org

Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**, Réalisation : **S. ILITCH & M. HASSAN**

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna bihara 2005an

Civîna 36an ya Kurmancî ji 19 ta 26ê adara 2005an li Swêdê, li Lövstabrukê kom bû. Beşdarên civînê li ser peyvên dunavî, peyvên lîstikên kaxezan, stranên folklorî, îdyomên kurdî, devokê Berriyê, zimanê Avesta û paşgirên kurdî xebitîn.

(Xerzan), Elîşêr (Wan), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behrûz Şucaî (Kotol), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Peyvên kaxezên lîstikan

Amadekar : Mistefa AYDOĞAN			
kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kaxez, kaxet	kağıt, iskambil kağıdı	carte	card
kaxezên listikê	iskambil kağıdı, oyun kağıdı	carte à jouer,	playing xcard
destekaxez, desteyek kaxez, desteyeke kaxezan	bir deste oyun kağıdı	un jeu de cartes	a card game, a pack of cards
bêrik, maçe, mançe, qeremanc	maça	pique	spades
dilik, dil, kûpe	kupa	cœur	hearts
dînar, qaro	karo	carreau	diamonds
nefel, îspat, gijnîj, çibîn	sinek	trèfle	clubs
yekdeq, yeklib	birli	un	one
dudeq, dulib	ikili	deux	two
sêdeq, sêlib	üçlü	trois	three
çardeq, çarlib	dörtlü	quatre	four
pêncdeq, pênclib	beşli	cinq	five
şeşdeq, şeşlib	altılı	six	six
heftdeq, heftlib	yedili	sept	seven
heştdeq, heştlib	sekizli	huit	eight
nehdeq, nehlib	dokuzlu	neuf	nine
dehdeq, dehlib	onlu	dix	ten
lawik	oğlan	valet	jack
keçik	kız	dame	queen
papaz, keşe	papaz	roi	king
şeh kirin, kaxez şeh kirin	kağıt taramak	battre les cartes	to shuffle the cards
şeh lê xistin, şeh li kaxezan xistin (dan)	kağıt taramak, tarak vurmak	mélanger les cartes	to shuffle the cards
şikandin, kaxez şikandin, dest şikandin	kağıt kesmek	couper les cartes	to cut the cards
dest dan, kaxez dan	kağıt dağıtmak	distribuer les cartes	to deal the cards
li hev xistin, kaxez li hev xistin (dan)	kağıt karıştırmak /karmak	battre les cartes	to shuffle the cards
destê xwe hejmartin, dest hejmartin	kağıt saymak	compter sa main	to calculate one’s hand
’eyne: kaxeza binî	en alttaki kağıt	carte du dessous	the card beneath, the bottom - card
dî jokêr de şikandin	jokerde kesmek	couper avec le joker	to play the joker
listik	oyun	jeu	gambling
listikvan	oyuncu	joueur	player, gambler
listikvanî	oyunculuk	action de jouer, jeu	a gamble, gambling
maht /mat: 1. car, listik	oyun	1) jeu, partie (d’un jeu)	game, gamble, round (of a game)
maht /mat: 2. dor	oyun sırası	2) tour	turn
me du mahtan (caran /destan) zora wan bir	onları iki kez yendik	on a gagné deux parties contre eux	we won twice against them
maht sar kirin	oyunu soğutmak	calmer le jeu	calm things down
ji listikê sar bûn	oyundan soğumak	ne plus avoir envie de jouer	not to want to play any more
ta(h)ma listikê nehêlan /nehiştin	oyunun tadını kaçırmak	gâcher le jeu	to spoil the game
ta(h)m di listikê de nehêlan /nehiştin	oyunda tat bırakmamak	gâcher le jeu	to spoil the game
listik xweş (geş) kirin	oyunu şenlendirmek	animer le jeu	to liven up the game
listik xerab kirin	oyunu bozmak	déjouer	to foil, to outsmart
listik germ kirin	oyunu ısıtmak	chauffer le jeu	to heat up the game
li listikê germ bûn	oyuna ısınmak	être pris par le jeu	to be absorbed by the game
listik sar kirin	oyunu soğutmak	calmer le jeu	to calm things down
listik beravêtî kirin	oyunun gidişatını bozmak	troubler le jeu	to disturb or spoil the game
listik kuştin	oyunu öldürmek	casser le jeu	to break up the game
şewitîn, sotin	oyunda yanmak	être foutu, perdu	to be finished, to have lost
listik bi der dan /di listikê de xesirîn	oyunu kaybetmek	perdre au jeu	to lose at gaming
zor çûn /jê çûn /winda kirin, dorandin	oyunda kaybetmek, yenilmek, ütölmek	perdre au jeu, être perdant	to lose at gaming, to be a loser
kewijîn	oyuna bir türlü doymamak	avoir la passion du jeu	to have a passion for gambling
kewijî	oyuna bir türlü doymayan,	passionné par le jeu, accro du jeu	to be addicted to gambling
kevizikî	oyuna hasret kalmış, oyun için yanıp tutuşan, oynamak için can atan	en manque de jeu	suffering withdrawal symptoms from lack of gambling
sor bûn	oyuna kapılmak	être pris par le jeu	to be addicted to gambling
lê sor bûn	kendini oyuna kaptırmak	se laisser aller au jeu	to let o.s.go in gambling
lê sor kirin	kızıştırmak	attiser le jeu, inciter au jeu	to stir up or incite a gamble
dest danîn	el dökmek	étaler sa main	to show one’s hand
destê xwe rast kirin	eldeki kağıtları dizmek (/düzeltmek)	ranger ses cartes	to sort one’s cards
kaxez kişandin	kağıt çekmek	tirer une carte	to draw a card
kaxez avêtin, daketin	kağıt atmak (düşmek)	jouer une carte	to play a card
hîle kirin	hile yapmak	tricher	to cheat
bi hevaltî listin	eşleşerek oynamak, eşli oynamak	jouer en partenariat	to play with a partner
listika bihevaltî	eşli oyun	jeu en partenariat	game with a partner
her yek ji xwe re listin	herkes kendine oynamak	jouer pour soi	to play for oneself, to play one’s own hand
lê bûn yek, lê civiyan	birine karşı birlik olmak	jouer ensemble contre quelqu’un	to play against s.o.
kaxez li hev siwar kirin	kağıt düzmek (kurmak)	ranger, ordonner ses cartes	to stack

Devokê Berriya Mêrdînê - III

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
binbar	esas yük	charge principale, fardeau	main burden
bincêz	tahullarda yığın altı	rebut de la récolte de céréales	the left overs from the cereal harvest
binçal	tahullarda çukur altı	fond du silo, odeur du fond de silo	the bottom of the silo, the smell of the silo bottom
bîn çikîn	nefesi kesilmek	s’essouffler, être essoufflé	to lose one’s breath, to be out of breath,
bînfiskî kirin	halden düşürmek	épuiser, exténuer	exhausted,
bingewrî	atlarda yuların çene altına gelen kısmı	sous-gorge (partie du harnachement d’un cheval)	breast band, part of a house haness
beligoşkî	kaba kulak	oreillons	mumps
binik	altlık; ilk budamadan alınan yapraklardan yapılan kalitesi düşük tütün	tabac de mauvaise qualité tiré des feuilles de la première coupe	poor tobacco made from leaves of the first cuttings
bîrbir	ergin; akli başında, bilen	mûr, sage, expérimenté	ripe, wise, experienced
birdikî	alaca	bariolé, multicolore	gaily coloured, gaudy
bîrnebir	aklı başında olmayan, bilgisiz	ignorant, inexpérimenté	ignorant, inexperienced
birûsîn	parıldamak	scintiller	to sparkle
bîsorî	yanık	brûlé	burned
bişavtin	suda çözmek, eritmek	dissoudre	to dissolve
bişêvk	çökelek ve benzerlerinin eritildikten sonra kalan ufak parçaları	résidus ou miettes d’une substance dissoute	remnants or crumbs of a dissolved substance
bizdîn	ödü patlamak	avoir une peur bleue	to be frightened stiff, to be in a blue funk
bizmik (kilîta devê karan)	dişindirik, burunluk	muselière (pour agneau ou veau sevré)	muzzle (for a lamb or calf being weaned)
boçikî bûn (qaçikî bûn)	siyatikten rahatsız olmak	avoir une sciaticque	to suffer from sciatica
bok: beranê beranan	koçlar koçu	bélier parmi les beliers, très brave	a ram above all rams (very brave)
boq: nêrik	soğan cücüğü	cœur de l’oignon	heart of an onion
birîn	yara	plaie	a wound
birîn şuştin	yarayı yıkamak	laver une plaie	to wash a wound
birîna reş	kara yara	anthrax, charbon	carbuncle
bixudandîn	böbürlenmek	s’enorgueillir	to be proud of s.thg
bixuşk	çakıl, elek altı	gravier	gravel
caris	cazgir	qui a la peau dure, dur à cuir	having a tough skin, hard as leather
cefnî: cifnî	bir cins büyük lenger	sorte de plateau pour repas	sort of tray for meals
cênik kutan	şakağa dövme yapmak	faire un tatouage sur les tempes	to tattoo s.thg on the temples
cênik lêdan	tepesi atmak	éclater de colère, piquer une grosse colère	an outburst of temper, fly into a rage
cinûsî bûn	cin çarpmışa dönmek	être possédé, perdre ses esprits	to loose one’s mind
cirnexweş	geçimsiz, huysuz	qui a un sale caractère	s.o. who has a bad temper
cit bûn	saplamak	tomber à pic, se planter droit	arrive at just the right moment, plant s.thing vertically
cit kirin	saplatmak	planter tout droit, verticalement	to plant it vertically
citê (lîstika xilçanan)	değnegi bir dairenin ortasına dik saplatma oyunu	un jeu de berger consistant à planter droit son bâton à l’intérieur d’un cercle	a shepherd’s game that consists of planting his stick inside a circle.
cûg: du kabên şayikkirî yên ji bo lîstikê	bir çift aşuk	paire d’osselets polis	a pair of polished knucklebones
cuher: tûrik	yern torbası	mangeoire	manger
cûn	gri	gris	grey
çapan	çap, kapasite	capacité	capacity
çaqoberî	rastgele	à tort et à travers, jeu libre	
çaqûr, xar û menaş, ketober	neye rastgelse	dans un jeu de billes, coup libre : la bille peut frapper n’importe quelle autre	in a game of marbles, a free shot, the marble can hit any other
çargav	dörtнала	galop	gallop
çarhawîr	dört bir yanı	de tous côtés	on all sides
çarmêrkî	bağdaş kurmak	en tailleur	cross legged
çaroçep	bela satan, belalı	belliqueux, qui cherche querelle autour de lui	bellicose, s.o. picking a fight with everyone around him
çarpî	emekleme	à quatre pattes	on all fours
çekar: qumaşê ku du rengan vedide	yanar döner kumaş	tissu chatoyant, qui change de couleur selon la lumière	shimmering cloth, that changes colour according to the lighting
çekem: nêrebend	yakı	cataplasme fait de goudron, du savon ou d’olive et du blanc d’œuf utilisé pour les côtes cassées	a poultice, made of pitch, soap and the white of eggs, used to treat broken ribs
çekur: eyarê hişkbûyî, meşka hişkbûyî	kurumuş deri parçası	peau de bête séchée	dried animal’s skin
çelpandin	1) şapırdatmak; 2) yapıştırmak	1) claquer, giffler ; 2) enduire	1) to slap, 2) to glue, to coat, to paste
çelpîn	şapırdamak	être giflé	to be slapped
çem	(1) nehir; (2) polo değnegi	1) rivière ; 2) club de polo	1) a river 2) a polo club
çemandin	eğmek, бүkmek	courber	to bend or bow
çen, çenek	tutam, avuç	une poignée	a handful
çengur	kol	bras	an arm
çeqloberkê, çeqloberî	üç taş ya da dokuz taş oyununda çapraz ya da doğru taş oynama halinde de kaybetme	dans le jeu de sêberkî ou nehberkî (à trois ou cinq cailloux) être dans une situation de perdant en diagonale ou en avancée normale	in a game sêberkî or nehberkî (with 3 or 5 pebbles to be in a losing position, diagonally or normally advanced
çilapek	ilk yağmur damlaları	les premières gouttes de pluie	the first rain drops
çilî kirin	imrendirmek, ağzını sulandırmak	mettre de l’eau à la bouche, donner envie	make the mouth water
çindik	hoplama, zıplama	sautillement (pour les agneaux)	skipping or hopping (for lambs)
çipik	damla	goutte	a drop
çirçire	çok yalan atan, desteksiz atan	mythomane, affabulateur	mythomaniac
çirg	sert çimen	pré d’herbes dures	meadow of hard grasses
çirvirî: çiriyayî diryayî	kontrolden çımuş	incontrôlable, qui fait eau de toutes parts	incontrable, leaking uncontrably
çiv	1) viraj; 2) hile, oyun	1) virage ; 2) intrigue, tricherie	1) a bend or curve 2) a plot, trick
çîz: çîz kirin	pes, pes etmek	accepter sa défaite, jeter l’éponge	to accept defeat, to throw in the towel

çopalk: zîla kerengan ya sala yekem	kenger fidesi	jeune plant de carline	a “kereng” plant
çorî	aşırı sulama ve gübrelemenin yol açtığı çürüme	pourrissement d’une plante dû à un excès d’eau ou d’engrais	rotting of plant due to too much water or fertilizer
day: atî; bi dayê ketin	sara, saraya tutulmak	épilepsie, avoir une crise d’épilepsie	epilepsy, to have an epileptic fit
daçîrikandin	taviz vermek	concéder, céder	to concede, to give way
dahf dan, delk dan	itelemek	pousser, bousculer	to push, to shove
dangî: piştî bêriyê dema ku mirov berxan bera ber mîhan dide	sabah ve öğlen arası oğllakların koyunları emzirmeğe salma zamanı	milieu de la matinée où on lâche les agneaux sous les brebis	mid-morning, when lambs are put to suckle the ewes
daqûl: daqûl hatin	eğilme, eğilmek	pencher, se pencher, se courber	to lean, lean forward, to bend over
darbinçeng	koltuk değneği	béquilles	crutches
daweriqandin	sopasını tereddüt etmeden vurmak	asséner des coups de bâton, rouer de coups	to strike with a stick, to beat up
daxwarin	taviz vermek, iddiasından vaz geçmek	céder, rabattre ses prétentions	to give way, lower one’s demands
dawerivîn	hastalıktan dolayı erimek	être diminué, être affaibli, être émacié	to be in poor health, weakened, emaciated
demîna xwe girtin	bağışıklık kazanmak, alışmak	être immunisé, être habitué, avoir pris le pli	to be immunised, to be used to s.thng, to have got the habit
deng jê bilîn	sesi kesilmek	être silencieux, devenir silencieux	to be silent, to become silent
deqdar: pê derxistin	bilen, isabet buyuran	qui met dans le mille	to hit the bull’s-eye
deqerû	dobra	impertinent	impertinent
derbidûrê	taşı uzağa atma oyunu	jeu consistant à jeter au plus loin une pièce	a game of seeing who can throw a coin furthest
der kirin	deşmek	crever (l’abcès), vider	(fig) lance the boil, clear the air
derbihar	bahara doğru	vers le printemps	towards springtime
derdîlk	kapak	couvercle	a cover
deribî, derblêketî	darbe yemiş	qui a reçu un coup, blessé	to be hit or wounded
derne: çermê qulbûyî	delinmiş deri	peau percée, trouée	a holed or pierced skin
derzik	tarandığında saçı ikiye ayıran çizgi	raie de séparation des cheveux	a parting in the hair
dewbir	toptan, tümüyle	en bloc, en totalité	as a whole
dîlim	dilim	tranche	slice
dilme	rafadan	œuf à la coque	boiled egg
dirûn	dikmek	coudre	to sew
dîndoq: cîncoq	cam ve porselen kırıkları	tesson, morceau de poterie cassée	potsherd, a broken piece of glass or pottery
dobelan	lezetli bir mantar türü	truffe	truffle
derzika piştê	bel kemîği	épine dorsale	spinal column
derzika serî	saç ayırma çizgisi	raie de cheveux	a parting in the hair
pez dewbir frotin	sürüyü toptan satmak	vendre en bloc tout le troupeau	to sell a herd as a whole

Peyvên dunavî -IX-

S	Amadekar : Reşo ZÎLAN		
kurdî	tirkî	fransizî	ingilizî
sal û duwazdeh meh / sal duwazdeh meh	yıl on iki ay	toute l’année, tout au long de l’année	all year, all year long
sal û zeman	yıllar	des années	years
salix û sûlix	bilgi ve haber	des nouvelles	where abouts
salix û sûlixê yekî dan (standin)	biri hakkında bilgi almak (vermek)	donner/prendre des nouvelles de qqn	get information about someone
sar û germ	soğuk ve sıcak	le chaud et le froid	blowing hot and cold
sar û germ bûn / sarogermî bûn	soğuk almak	prendre le froid	catch a cold
sar û serma	çok soğuk	très froid	very cold
saw û tirs / tirs û xof	korku ve dehşet	grande peur, épouvante	great fear, terror
sax û selamet	sağ salim	sain et sauf	safe and sound
se û kûçik	it köpek	meute, meute de chiens	a pack, a pack of hounds
se û tûle	it ve enik	chiennerie	kennel
seg û segbav	köpoğlu köpek	chien, fils de chienne	dog, son of a bitch
sehet û qewet	sağlık ve afiyet	santé et force, vigueur	health and strength, vigour
ser û ber	tafsilat, tertip, tanzim	ordre, ordonnancement	order, organisation
bê ser û ber	düzensiz, dağınık	désorganisé, désordonné	disorganised, in disorder
ser û bin	alt üst	sens dessus dessous	to be upside down
ser û bin bûn (kirin)	alt üst olmak (etmek)	être (mettre) sens dessus dessous	to be topy tuvy
ser û çav	baş göz; tip	visage, figure, tête	face, head, expression
bê ser û çav xwarin	kendini kaybederek yemek	manger sans retenue, d’une manière irréfléchie	to eat greedily, thoughtlessly
ser û çavê wê li hev e	yüzü gözü düzgündür	elle a un visage harmonieux	she has a
ser û pê	1) kelle paça; 2) kılık kıyafet	1) (cul.) pieds et tête de mouton ; 2) tenue, accoutrement	1) sheep’s feet and head; 2) dress, uniform
ser û sinc / ser û sîçe / ser û sîç	surat, tip, çehre	visage, gueule, apparence	face, mug, appearance
seyr û sefer	seyrüsefer	trafic, circulation	traffic
sibe û êvar	sabah akşam	matin et soir	morning and evening
silav û kilav / selam û kelam	selam kelam	salutation	greeting
siwar û peya	herkes, tümü	tout un chacun, tout le monde	each and every, everyone
sist û pist	gevşek	faible, indolent, qui manque de zèle	weak, lazy, lacking in enthusiasm
sîng û ber	göğüs	poitrine	chest, breast
sond û qesem	yemin billah	serment	oath, vow
soz û peyman / soz û qerar	ahd	engagement, promesse solennelle	a commitment, a solemn promise
surr û serma / surr û seqem	ayaz	froid sec, grand froid	a dry cold, freezing
surr û sewda / ser û sewda / sewdaserî	kara sevda	amour fou, passion	a great or passionate love
sûk û bazar	çarşı pazar	marché, souk	market
sûtal û tolaz	çapkın	libertin, séducteur	a libertine, a seducer
Ş			
şahid û şihûd	tanıklar, şahitler	témoins	witnesses
şan û şeref	şan ve şeref	renom et honneur,	fame and honour
şan û şohret	şan ve şöhret	réputation	reputation
şekir û şima	mum gibi	comme une bougie	like a candle

şer û de’wa	anlaşmazlık	conflit, contentieux	conflict, dispute, litigation,
şer û pevçûn	kavga gürültü	altercation, bagarre	altercation, quarrel. punch-up
şer û şemate	hengame, şamata	tohu bohu, vacarme	chaos, row, din
şer û şiltax	iftira	calomnie	calumny
şeref û heysiyet	şeref ve haysiyet	honneur	honour
şeref û namûs	şeref ve namus	vertu, honneur	virtue, honour
şerm û fedî / şerm û ‘ar	utanma	vergonne, honte, déshonneur	shame, dishonour
şerq û xerb	doğu ve batı	orient et occident	West and East
şên û ava	şen ve mamur	prospère	prosperous
şev û roj	gece gündüz	nuit et jour	night and day
şîlf û tazî / tip û tazî / şût û tazî / rût û tazî	çırılçıplak	tout nu	completely naked, stark naked
şîl û pil	sırılsıklam	tout trempé	soaked
şîlî û şepelî	yağışlı hava	pluvieux	rainy
şîn û şahî / şîn û şadî (şayî)	kıvanç ve tasa	deuil et joie, épreuves de la vie	mourning and joy, the trials of life
şîr û şekir	bal şeker	(litt.) avec du lait et du sucre, avec un grand soin	(litt) with milk and sugar - with great care
şox û şeng	şuh ve cazibeli	vive et coquette	lively and coquettish
şor û qise	dedikodu	médisance	slander
şûr û mertal	kılıç kalkan	épée et bouclier	sword and shield
T			
ta û dezî / ta û derzî	ipince	très mince, effilé, filiforme	very thin, slender,
taĵî û tûle	av köpekleri; ipsiz sapsız	(litt.) lévriers, canaille, racaille	(litt) greyhounds, riffraff
talán û tajan	yağmalama	pillage	loot
tar û mar	darmadağın	en pièces, en ruine	in pieces, in ruins
tan û niç / niç û tan	taş atma	taquinerie	teasing
ter û hişk / hişk û ter	kuru ve yaş	(litt.) sec et humide, tout ensemble sans distinction	(litt) dry and damp. all together, indiscriminately
ter û şil	ıslak	humide, mouillé	damp, wet
ter û can	körpe	tout jeune, en pleine jeunesse	young, full of youth
terş û talan	talana değer	biens à piller	goods for looting
tevn û teşî / tor û tebîet	huy ve adet, huyu suyu	caractère, nature	character, nature
teyr û tilûr / teyr û tûr	kuşlar	oiseaux	bird
tevir û bêr	kazma kürek	pic et pelle; terrassement	pick and shovel, leath levelling
têr û tijî	müreffeh	prospère	prosperous
tîk û tenê / tip û tenê / tek û tinê, tiq û tenê	yapayalnız	tout seul	all alone
tî û birçî / tî û bîrsî	aç ve susuz	affamé, indigent, nécessiteux	hungry, pour, in need
tol û tolaz	çapkın	libertin, dragueur	libertine, s.o. who picks girls up
tor û bext	insaf, merhamet	pitié, compassion	pity, compassion
tore û terbiye	görgü ve terbiye	us et coutume	usage and customs
toz û dûman / toz û xubar / xwelî û xubar	toz duman	poussière, nuage de poussière	dust, a cloud of dust
tût û rût / şût û rût / rût û tût	meteliksiz	sans le sou, fauché	penniless, broke
V			
vik û vala / virt û vala / vitî vala / vilqî vala	bomboş	tout vide, sans âme qui vive	completely empty, without a living soul
virr û derew	yalan dolan	mensonge	a lie
vir û wir	burası orası	ça et là	here and there
W			
war û berwar	yer yurt	feu et lieu	hearth and home
bê war û berwar	yerziz yurtsuz	sans feu ni lieu	without hearth and home
X			
xan û man	ev bark	propriété, résidence	property, residence
xanim û xatûn	hanım hanımcık	gentille dame	a kind lady
xelq û ‘alem	el alem	autrui	others
xem û xeyal/ xwen	özlem ve hayal	rêverie	reverie, dreaming
xeml û xişir	süs ve bezek	parure	finery
xerc û xerac	haraç	rançon	ransom
xêr û bereket / xêr û bêr	bolluk bereket	profit, bénéfice	profit, benefit
xêr û guneh	günah ve sevap	responsabilité	responsibility
xêr û şer	iyilik ve kötülük	le bien et le mal	good and evil
xêr û xweşî	dirlik	aisance	ease, affluence
xîl û xwar/xwar û vîç/xwar û xîç/xwar û maro	eğri büğrü	tout tordu, tarabiscoté	all bent, twisted, over-ornate
xîl û xwavî	tatsız tuzsuz	insipide, fade	insipid, tasteless
xîr û cîr	kargaşa	embêtement, ennui, conflit	an annoyance, a problem, a dispute
xîr û xalî	bomboş, ıssız	désert, vide	deserted, empty
xwarin û vexwarin	yeme içme	subsistance	subsistence
xweyî û xudan / xwedî û xudan	kimi kimsesi	parents, famille, soutiens familiaux	relatives, family, family support
xwîşk û bira	kardeş	fratrie	brothers, a brotherhood
Z			
zar û zêç	çoluk çocuk	famille, femme et enfants	family, wife and children
zar û ziman	ağzı dili	langage, parole	language, speech
zar û zor	zar zor	contrainte	constraint
zept û rept	zapturapt	capture	capture
zer û zûtikî / zip û zer / zipîzer	sapsarı	tout jaune	all yellow
zerî û esmer	dilberler	beautés	beauties, beautiful things
zevî û zar	tarla, ekilir toprak	champ, terre cultivable	field, arable land
zêr û zeber / zêr û zeger	süsleme	parure, ornement	finery, ornaments
zêr û zîv	takı	bijoux	jewels
zîr û zop / zirzop	zirzop	écervelé, idiot	crack brainless, silly
bî zar û ziman	konuşkan, ağzı laf yapen	loquace, disert	loquacious, talkative
bê zar û ziman	suskun, dilsiz	taciturne, peu disert	tacitern, saying little

Peyvên di stranan de

Amedekar : Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
Siyabend û Xecê			
dûkêl/dûman	duman	fumée	smoke
çakî	iyilik	bonté	goodness
rondî/rondik, ronik, stêrk, hêstir, hêsir	gözyaşı	larme	a tear
nezera mal û mêra	dünya malı ve erkek arama	quête de biens et d’hommes	to seek goods and men
hemaîl	hamayıl	amulette, gri-gri, porte-bonheur	amulette, good luck charm
vekujîn/serjêkirin	baş kesmek	décapiter	to decapitate
kefş: binçeng	koltuk altı	aisselle	armpit
deman/daw	etek	jupon, giron	skirt
bêmûk/kizwan	menengiç	fruit de térébinthe	terebinth fruit
berçem/ berxwar	meyilli	en pente	sloping
cemandin/ civandin	toplamak	rassembler, collecter, réunir	to gather, collect, unite
cemîn/ civîn	1) toplanmak; 2) toplantı	1) rassembler, se réunir ; 2) réunion	1) to rally, to meet; 2) a meeting
gorî/qurban, feda	kurban	victime, sacrifice	a victim, a sacrifice
cinawir	canavar	bête sauvage, fauve	a wild animal
zerîb	uçurum	précipice	precepice
pel/sing, xîp, kelem	diken	chardon	thistle
benîşteke/benîştok	sakız ağacı	mastic	mastic tree
dotira rojê/roja din	ertesi gün	lendemain	the day after
tera bûn	düşmek, yuvarlanmak	tomber, se rouler	to fall, to roll up in a ball
deskir/desgir, hefsar, rişme	yular	licol	halter
gerînek	girdap	tourbillon	whirlpool
Saliho pismamo			
kevirê birrî	kesme taş	pierre taillée	hewn stone
dormedor	çepe çevre	alentours, environs	all around, in the neighbourhood
temaşe	bakma, seyretme	regard, spectacle	a look, a show
kelekvan	kayıkçı	canotier	boatman
gemîvan/keştîvan	gemici	marin	sailor
telaqdan	boşama	répudiation, divorce	repudiation, divorce
lûf/luveluv, lûbelûb, lavelav	yakarma	supplication	supplication
li têlê xistin	telgraf çekmek	télégraphier	to telegraph
jînberdan	kadın boşama	divorce, répudiation	divorce, repudiation
Seydik û seydvan			
seydvan/nêçîrvan	avcı	chasseur	hunter
bilûrbêj/bilûrvan	kavalcı, kaval sanatçısı	joueur de flûte, flutiste	flute player, flautist
tembûrvan	saz sanatçısı, sazçı	joueur de luth (tembûr)	luth (tembûr) player
bertîl	rüşvet	pot de vin	backhander
hisar	hisar	fort, forteresse	fort, castle
veresiyan/filitîn/belav bûn	yayılmak, dağılmak, yulardan boşalmak	se répandre, s’éparpiller	to be spread out, scattered
şevba	akşam yeli	brise du soir	evening breeze
şaxvedayî	boynuzu dallanmış, boynuz salmış	cornu, qui a des bois (cerf)	horned, a horned animal (stag)
canbêzar/fedayî	bir tüfek türü	une variété de fusil	a kind of gun
korebîn/çavkorî	körlük	cécité	blindness
pêşber/î	karşı	contre, en face de	against, facing up to
Cembeliyê mîrê Hekariya			
xencer	hançer	poignard	dagger
cewher/gewher	cevher	essence, joyau	essence, substance, gem
rewneq/ronak	aydınlık, ışıklı	lumineux	luminous
fêza devan/mexelê huşturan, guhera heywanan	develerin dinlenme yeri	aire de repas des chameaux	area for feeding camels
berbang	seher, şafak	aube	dawn
stêrka berbangê	seher yıldızı	étoile du matin	morning star
rewş	1) güzel, gözde 2) durum	1) beauté, favorite ; 2) situation, état	1) beauty, favourite; 2) situation, state
derbûn	yerden çıkmak, kaynamak (su için)	sourdre, émerger	to well up, to emerge,
tajî	tazı	lévrier	greyhound
desmêj/destmêj, destnivêj	abdest	ablutions	ablutions, washing
qutnî/qumaşê şivzirav ê şayîk	ipekli ve pamuklu bir kumaş	étoffe de coton et de soie	a cloth of cotton and silk mixture
bihost/buhust/bust	karış	empan	span (space)
kaboka qonderê/panîya solê	ökçe	talon	heel
ramûsan/maçî kirin, paç kirin	öpmek	embrasser, baiser	to kiss
tareş/terş	sığır, hayvan sürüsü	bétail	cattle
bi darê zorê	zorla, zor kullanarak	par la force	by force
kara xwê/kana xwê	tuzla	mine de sel	salt mine
poxan	çöplük	dépotoire, décharge publique	place for dumping garbage, waste dump
şêl	görünüş, tavır, tip	apparence, attitude	an appearance, an attitude
revoke	kaçan, kaçkın	fugitif	a fugitive
lorandin/lorîn	ninni söylemek	bercer, chanter une berceuse	to rock or cradle, to sing a lullaby
delalî	sevgili, şımarık	choyé, bien-aimé	cherished, beloved
qal û şer	kavga döğüş	altercation, bagarre	altercation, a fight

Îdyomên kurdî

**Amadekar : MISTEFA AYDOĞAN
Hemîd KILIÇASLAN**

S

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
serbir kirin : qutûbir, qutbir kirin	tümüyle kesmek	trancher, couper	to slice, to cut, to cut off
serkur, porkur	işlediği kabahattan ötürü saçları kesilmiş	tondu (comme punishment)	to have one’s hair close cropped (as a punishment)
seroqûnî hev kirin	alt üst etmek, allak bulak etmek	mettre sens dessus dessous	turn things upside down
seroqûnî hev bûn	alt üst olmak, allak bulak olmak	être sens dessus dessous	to be upside down, confused
serpîrek: serjinik	kılıbık, kadın işlerini yapan	femmelette, homme qui s’adonne aux activités féminines	a weakling, a man who indulges in women’s activity
sersal û meyremok ketin tev: (du kar ketin eynî demê)	iki işin aynı zamana rastlaması	télescopage de deux activités, mélange des genres	telescoping two activities, mixing of styles or genres
serxur	uğursuz	porte-malheur	a jinx, s.thg that brings bad luck
sêwiyê kuçan	kimsesiz, başı boş, berduş, baldırı çıplak	orphelin, délaissé, vagabond, va-nu-pied	orphan, s.o. deserted or abandoned, a tramp
sêwiyê bîngengşewîfî: sêwiyê serqertel	kirli, pasaklı; sürekli itilip kakılan	poisseux, pouilleux	filthy, flea-ridden
sibatoka dînîk	sağı solu belli olmayan, güvenilmeyen	(litt.) février fou, imprévisible, peu fiable	(litt) mad as February; crazy, erratic, unreliable
sibehê bîhn derketin: sibehî bîhn dan	kokusu sonradan çıkan	qui se fait sentir plus tard, dont les effets désagréables se font sentir plus tard	s.thg felt afterwards, that has unpleasant after-effects
simbêl ba dan	gönüllü olmak	être volontaire, accepter avec plaisir	to volunteer, to accept with pleasure
simbêl alastin	tadına doymamak	se lécher les babines	to lick one’s lips
singê yekî kutan	birini şikayet etmek	se plaindre de qqn.	to complain about s.o.
sipiya berêş: sipiya beraşê: rûqayim: birû	küstah, utanmaz, arsız	insolent, éhonté	insolent, isolated, shameless
sipiya firkandî	takatten düşmüş; sinmiş, çok korkmuş	épuisé, dissuadé, terrifié	exhausted, deterred, terrified
sipiya yekî belek bûn (sipiya wî belek e)	göze batmak	se faire remarquer	to draw attention to o.s.
sîr li serî çandin	başına kakmak	reprocher, rappeler constamment à qqn. ses torts	to reproach s.o, to constantly remind s.o. of his/her faults
sivik bûn (sivik e)	hafif olmak, ucuz olmak	être léger, se comporter légèrement, compter peu	to be frivolous, to act frivolously, to count for little
sola yekî di taqê re avêtin	birini kötü huylarda geride bırakmak	dépasser qqn., être pire que lui	to exceed s.o., to be worse than him
sola hesinî: kirasê hesinî	ömür boyu, ölene dek	(litt.) soulier de fer; durable, pour toute la vie	(litt) an iron shoe; durable, lasting a lifetime
stêrka yekî li ezmanan nebûn (stêrka wî li ezmana tune ye)	gözünü budaktan sakınmamak, ölümü hiçe saymak	défier la mort	to defy death
stûyê min û şûrê te, tu kêr û ez penêr (li ber cezayê xwe sekinîn)	verilecek cezaya razı olmak	tendre le cou, consentir à être puni, se soumettre	to crane one’s neck, to lay one's head on the block, to agree to be punished, to submit
şapat rawestan	(fırtına) dinmek	se calmer (tempête)	to calm down (a storm)
şekirek xwarin: şekirek şikandin	konuyu açmak, söze başlamak	(litt.) manger ou casser un sucre; aborder un sujet délicat	(litt) to eat or break sugar, to approach a sensitive subject
şitil danîn: ducanî kirin, avis kirin, bi hemle kirin	gebe bırakmak	engrosser, rendre enceinte	to get s.o. pregnant
şujde (/secde) jî yekî re raxistin	itaat etmek	obéir, se soumettre	to obey, to submit
şujde (/secde) bûn	boyun eğmek	se prosterner, se plier	to prostrate o.s., to yield

T

taştiya Xwedê jê re birin: taştiya ezmanan birin	çok uzun olmak	de très haute taille, très grand	very tall
tahta (ku) te lê rît baranê şuşt	geçti Bor’un pazarı	il est trop tard, tu as raté le coche	it is too late, you’ve missed the bus
talîşk di xwe de dan	kendini bir türlü sevdirememek, beğendirememek	être incapable de se faire aimer ou apprécier	to be unable to make o.s. liked or appreciated
tam jê nekirin	tat alamamak	ne pas y goûter	not to taste it
tava biharê	gelip geçici	(litt.) soleil du printemps ; passager, inconstant	(litt.) spring sun; passing or fickle
taya mirinê bi qirikê girtin	ölüm korkusuna kapılmak	être obsédé par la mort	to be obsessed by death
tayê bi tenê: tiliya bi tenê	biricik	unique, enfant unique	sole, only child
teşiya belikorê bûn	ters gitmeyi alışkanlık edinmek	faire à l’envers, aller à contre sens	to do the opposite, to go in the opposite direction
tembûra yekî şikandin	forsunu bozmak	déjouer le jeu de qqn., rabaisser qqn.	to foil s.o.’s plans, to bring s.o. down
tembûra yekî şikestin	forsu bozulmak	perdre son prestige	to lose prestige
teqeteq jî sîngê hatin	meteliğe kurşun sıkmak	être sans le sou	to be penniless
terî jê kê m bûn	kuyruğu eksik olmak	il ne lui manque que la queue pour être bête	all he lacks is a tail to be stupid
teriya kûçîk : zimanê kûçîk, kêrê kûçîk, tu car rast nabe	it kuyruğu, düzelmez	il est incorrigible (comme la queue du chien)	he is incorrigible (litt. like a dogs tail)
tevn li dar xistin	başına çorap örmek	se jouer de qqn., intriguer contre qqn.,	playing tricks on s.o., plotting against s.o
tevrê bêdox	kimsesiz, sahipsiz	seul, sans soutien	alone, without support
texî bûn: bitir bûn, gewî bûn	şımarmak	être gâté	to be spoild
texîbûyî: bitirbûyî, gewîbûyî	şımarmış	gâté (enfant)	spoilt (child)
tiştê jî me kê m e, guhar û xizêm e	olanlar yetmezmiş gibi	de surcroît, par dessus-le marché	moreover, on top of all that
tişte k bi ber (/li ber) guhan ketin (tişte k bi ber guhê wî ketiye)	kulağına çalınmak	avoir vent de qch.	to have wind of s.th
tişte k di bin cilikê de nehêlan	saklı gizli birşey bırakmamak, herşeyi açığa vurmak	déballer, révéler au grand jour	give vent to, bring out into the open
tiştên nemayî bi serê yekî de anîn: tiştên nemayî anîn serê yekî	rezil rüsva etmek, etmediğini bırakmamak	couvrir qqn d’opprobre, humilier qqn.	to disgrace s.o., to humiliate s.o.
tiliya xwe radan hemî qulan: tiliya xwe kirin hemî qulan, tiliya xwe xistin hemî qulan	her işe parmağını sokmak	mettre son nez partout	to stick one’s nose everywhere
tir tê de nese kinîn	1) sır saklamamak; 2) çok yaşlanmak, çaptan düşmek	1) être très indiscret ; 2) devenir trop vieux	1) to be very inquisitive; 2) to become too old
tir jê berdan	kusursuz yapmak, pestilini çıkarmak	réussir sur toute la ligne, vaincre complètement	to succeed all along the line, to defeat completely
tira birîn	kılıf bulmak	trouver une excuse	to find an excuse
tir li kû û das li kû?	ne ilgisi var?	quel rapport ?	what’s that got to do with it?
tirên yekî jî cîhê germ hatin (tirên wan jî cîhê germ tèn)	varlığına güvenmek	avoir les arrières solides, être sûr de soi	to have strong support, to be sure of oneself
tirên wî hev nagirin	sevinçten uçacak gibi olmak	être fou de joie	to be wild with joy

tiving jê re serberjêr bûn (tivinga min ji te re serberjêr e)	birinin büyüklüğünü kabul etmek (üstünlüğünü kabul ediyorum sana saygım var)	se plier devant qqn., accepter sa supériorité (j’accepte ta supériorité, je me plie devant toi)	to bow down to s.o., (I accept your superiority)
toraqa yekî li ser nanê wî kirin	bohçasını koltuğuna vermek, kovmak, ilişkisini kesmek	mettre qqn. à la porte, chasser qqn., rompre avec qqn.	to show s.o. the door, to drive s.o. away, to break with s.o.
tune ye	hiçtir, işe yaramaz	il n’est rien ; c’est un vaurien	he’s nobody, he’s a good for nothing
tûrê gû	baş belası	sac à merde, ordure	bag of shit, of manure
tûrikê xwe vala kirin	içini dökmek	vider son sac	pour one’s heart out
V			
vîlik li dar xistin	oyun tezgahlamak	ourdir une intrigue	to hatch a plot
W			
were û vî kerî di vî bihurî re derbas bike	gel de bu işin içinden çık	(litt.) viens faire passer cet âne sur ce gué : comment se sortir de cette passe difficile	(litt)easier to get this donkey over this ford, how can we get over this difficulty
warê xwe genî kirin	beceriksizliğinden dolayı kendi işini bozmak	nuire à ses intérêts par son incapacité	to harm one’s interests by one’s incompetence
wezna wê hatin	yeri ve zamanı gelmek	arriver à point nommé	just at the right moment
X			
xelkê tir kir toq ket sitûyê me	başkasının suçunun ceremesini çekmek	payer pour les fautes d’autrui	to pay for s.o. else’s mistakes
xezeb di çavan de bûn	gözünü kan büürümek	voir rouge	to see red
xiyarê mişarekê	aynı türden olmak	être de la même engeance	to be of the same gang
xura xwe bi destê xwe şikêrandin: xura xwe bi destê xwe xurandin	göbeğini kendi eliyle kesmek	régler soi-même ses problèmes	to solve problems oneself
xurîn	kaşınmak	démanger, avoir des démangeaisons	to itch
xwê û sabûn jê hatin xwastin	evin geçimi ile ilgili sorumluluk sahibi olmak	être en charge de la subsistance d’une famille	to take charge of the expenditure of a family
xwe bera çolê dan	ayıp yerleri meydana çıkarmak	avoir les couilles en l’air	to expose oneself
xwe berdan	kendini koyvermek	se laisser aller	to let oneself go
xwe di kerî de bihartin	duymazlığa vurup geçiştirmek	faire la sourde oreille	to turn a deaf ear
xwe qoçandin ser hev (xwe diqoçîne ser hev)	büklüm büklüm olmak	se recroqueviller	to curl oneself up
xwe dîtin	kendini beğenmek	avoir une haute opinion de soi, prendre des airs	to have a high opinion of o.s., to put on airs
xwe şidandin	sıkı sarılmak; giyinip kuşanmak	s’attacher, se vêtir	to button o.s. up, to dress o.s.
xwe şuhurandin	açık saçık giyinmek	avoir une tenue légère	to be lightly ot frivolously dressed
xwe girtin	1) kendine hakim olmak; 2) maddi açıdan toparlanıp güçlenmek	1) se retenir, se maîtriser ; 2) faire fortune, prospérer	1) to control oneself; 2) to make a fortune, to prosper
xwe jê şuştin	kendini temize çıkarmak	se blanchir, se déculpabiliser, se disculper	to whitewash onself, to remove guilt feelings
xwe jê bêrî kirin	sahip çıkmamak, ilişkisini kesmek; kendini muaf tutmak	s’innocenter, se tenir en dehors de qch.	to prove oneself innocent, to keep out of s.thg
xwe ji hev bêrî kirin	birbirine sahip çıkmamak, birbiri ile ilişkisini kesmek	s’ignorer, couper les relations réciproques	to ignore one another, to break off mutual relations
xwe jê re danîn: xwe jê re nizam kirin	taviz vermek, boyun eğmek	se soumettre, se plier devant qqn.	to submit, to bow down to s.o.
xwe li ba kirin	sallana sallana yürümek	marcher en se dandinant	to waddle
xwe li ber baranê şil kirin	kendi kendine gelin güvey olmak	faire son cinéma, prendre ses désirs pour des réalités	to put on an act, to take wishes for realities
xwe li ber nexistin	anlamazlıktan gelmek	feindre, faire semblant	to feign, to pretend
xwe li ber xweş kirin	hevesle hazırlanmak	faire les yeux doux, convoiter	to make eyes at s.o., to desire
xwe tê derxistin	girişmek, yapmaya cesaret etmek	entreprendre, oser faire	to undertake, to dare to do
xwe li ser hev guvaştin	havasını atmak	prendre des airs	to put on airs
xwe xistin êgir	kendini ateşe atmak	se jeter au feu	to jump in a deepend
xwe xwarin	kendini yiyip bitirmek	s’épuiser en reproche, se consumer	to wear oneself out with self reproach
xwe lê rast kirin: xwe lê qelibandin	üstünkörü girişmek	entreprendre à l’aveuglette	to undertake s.th. in the dark
xwe lê danîn	tenezzül etmek; çatmak	reconnaître, être condescendant	to recognise, to be condescending
xwe lê dan	girişmek	entreprendre, se coltiner avec	to undertake s.thg., to get landed with s.thg.
xwe li ber danîn	beklemek; gözetlemek	attendre, observer	to await, to observe
xweş kirin	cilalamak; bir şeyi olduğundan farklı biçimde ballandırarak anlatmak	embellir, enjoliver	to beautify, to brighten up
xwelî li serî!	toprak başa!	(litt.) que la terre tombe sur sa tête; pauvre de toi, misérable	(litt.) may earth fall on your head, you unfortunate miserable one
xwelîser	toprak başına, zavallı	pauvre de toi, misérable	you unfortunate miserable one
xweziya mirov bi dilê yekî bûn	birine imrenmek	envier qqn.	to envie s.o.
Y			
yeka wî nabe dudu	iki yakası bir araya gelmiyor	il tire le diable par la queue	he has difficulty making ends meet
yek nekir dudu	itiraz etmeden yaptı	accepter ou faire sans contester	to accept or do s.thg. without protesting
yekmal çûn	atlamamak; acele etmemek	aller doucement, faire gaffe	easy does it, be careful
yekta nebûn û duta tê re nebûn (yekta nabe û duta tê re nabe)	doluya koydum almadı boşa koydum dolmadı	ne pas réussi qch. quoi qu’on fasse, ne pas s’en sortir	failing at s.thg.whatever one does, having no way out
Z			
zar û ziman tune	ağzı var dili yok	être sans défense, incapable de riposter	being defenceless, unable to ripost
zêdaya ser kezebê	cabası	la cerise sur le gâteau	the icing on the cake
zerhimî bûn: zermihî bûn	sararıp solmak	pâlir	to turn pale
zik li yekê werimandin: zik tije kirin: avis kirin	karnını şişirmek, gebe bırakmak	1) engrosser; 2) excéder	1) to get some one pregnant; 2) to exceed
zik li xwe kirin tipilk	karnını davul gibi şişirmek	se goinfrer, se remplir la panse	to stuff oneself, to fill ones belly
zik dan ber	karnını tika basa doldurmak	s’empiffrer	to stuff oneself
zikê xwe guvaştin (zikê xwe diguvêşe)	karnı zil çalmak	avoir une faim de loup, crever de faim	to be ravenous, starving
zipzurne	zil zurna	remonté	furious, livid
zik çêrandin	otlamak	être pique-assiette ou parasite	to be a sponger, a scrounger, or parasite
zimankin: zimankurt	dili kısa	redevable, qui a la langue courte	to owe s.b. s.thg,
zimanê yekî kin bûn	dili kısa olmak	se retenir de parler parce qu’on a qch. à se reprocher ou qu’on est redevable	to hold back from talking because one feels guilty or owes s.o. sthg
zimanê yekî birîn	sesini kesmek	faire taire qqn., clouer le bec à qqn	to silence s.o., to shut s.o up
zincîr qetandin	dizginleri koparmak	être déchaîné, sans retenue	to be furious, unrestrained
ziravqetandî (/qetyayî)bûn	ödü patlamak, ödü kopmak	avoir une peur bleue	to have a bad fright, to be in a blue funk
zirav rêşin	günden güne erimek	fondre jour après jour, maigrir	to melt away, to get thin
zivistan kirin kundir	kış karşılamaya hazır olmak	être fin prêt pour l’hiver	to be all ready for winter

Ferhenga Avestayî-Kurdî

Beş 2

Bêhrûz ŞUCAÎ

avestî	kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
pesev	pez	koyun	mouton	sheep
entere	hundir, hindir	iç, içeri	interne, intérieur	inner, interior
frezentey	ferzende	çocuk, oğul	enfant, fils	child, son
eyen	heyam	gün, gündüz	jour	day, daytime
avar	arî, alî, hawar	yardım	aide	help
erş-date	... dat(in)-	iyi yapılmış	bien fait	well made, well built (things and people)
manah	ra(man), mane	anlam	signification	think, meaning
veçeh	bêj-,vaja, bêje	söylemek	dire	to say
zə me	zevî	toprak	terre	earth
uştire	huştir	deve	chameau	camel
ke	kê, kî, kîjan	hangi	qui	who, which
kete	key, ke(ke-banî)	oda	chambre	room, small house
meseh	mezin	büyük	grand	big
kede, kede, ket	ke(ngê), key	olduğu zaman	quand	when
ken-	kend û kor	kazmak	creuser	to dig
keinye, keinî, keinîn	keynik, keç(ik), keynê	kız	fille	young girl, daughter
ker-,	kir-, -ki-	yapmak	faire	to do
kehrkase	kerkes	karga	vautour	vulture
kerət-	ker(i) kirin	kesmek	couper	to cut
keräte	kêr, kêrd	bıçak	couteau	knife,
kerəne	kerr	sağır	sourd	deaf
keirye	kar	iş, işlev	fonction	function
dûme	dûv	kuyruk	queue	tail
kerş, kerəşe	kêşan, kişandin	çekmek	tirer, porter	to draw, to carry
danev	dane, dene	tohum	graine	seed
kame	kam	arzu	désir	desire
zreya	zerya, derya	deniz	mer	sea, lake
kû	(li) kû	orada	où	where
kuda	kûda, kuda ?	nerede?	où ?	where?
kve	kude, kuve ?	nereye?	vers où ?	whither
gao	ga	öküz	bœuf	ox
daye	dayîn, dê	bakmak, ilgilenmek	prendre soin	taking care, (now mother)
gaona	gon, gûn	renk	couleur	colour
meêze	mîz	idrar	urine	urine
zeste	dest	el	main	hand
geoş	guh, goş	kulak	oreille	ear
geoşvare	guhar	küpe	boucle d’oreille	ear-rings
gen-, cen-, cegn-,	jen-	vurmak	frapper, battre	to smite, to strike
gey, cigey, cve-, cvya	ji(iyîn), jiyan	yaşamak	vivre	to live
da-	da-	vermek	donner	to give
gaveiqye	gavan	çoban	bouvier	herd of cattle
gar	gewrî, gerû,	boğaz	gorge	throat, neck
gerey-, geiri	gir	tepe	colline	hill
gerəz-, gərəz, gərəza, gərəzeête	gaz-, gazinde, gazinc	siten	complainte	a lament
gaça	gazî	şarkı	chant, hymne	song, hymn
gamen	gav	adım	pas	step, pace
gəne, gəne	jin	kadın	femme	woman
xan-, xanye	kan, kanî	çeşme	source, fontaine	source, fountain, spring
xreos	xiroş	bağırmak, korkutmak	crier, effrayer	to cry, to frighten
xrûnəra	xwîn-	kanlı	ensanglanté	bloody, blood soaked
xrûre	xwîn-	kana susamış	assoiffé de sang	blood-thirsty
puçre	pis	oğul	fils	son
xşegre-	şah	şah	règne, souverain	reign, dominion, sovereign
xşegrye	şahanî	şahane	royal	royal, kingly,
xşep	şev	gece	nuit	night
xşaye	şah	şah, kral	prince, roi	sovereign, king, prince
xşa(y)	şıyan, eşê, şe (kirin, weşe kirin	yapabilmek	être capable de, maîtriser	to be able to, to master
xşnaoçre	xweşnûd	hoşnutluk	satisfaction	satisfaction
zan-	zanîn	bilmek	savoir	to know
xşveş	şeş	altı	six	six
zyam	(ziv)istan	kış	hiver	winter
çeqwer-, çetur-	çar, çwar, çiyar	dört	quatre	four
çegru-kerene	çar-kenar	dört köşe	quatre coins	four corners
çenre-nhak-	çêre, çêr-	otlak	prairie	grazing
çarəmen	çerm	deri	peau	skin, leather
çiça	ceza, siza	ceza	punition	punishment, penalty
teoxmen	tov, toxim	tohum	graine	seed
tenû	ten	vücut	corps	body
tev-, tu-, tûtev, tûtu	twan-în	yapabilmek	être capable	to be able
terşne	tî, tenî	susamış	assoiffé	thirsty
teş-	teşe	biçim	forme	shape, form
teşte	teşt	tabak	assiette, coupe	dish, cup
tigrey, tigre	tîr	ok	flèche	arrow
tîjî	tîj, tûj	keskin	pointu, acéré	sharp
tvəm	tu, te	sen	tu	you, thee/thou (obsolete)
deêna	dîn	din	religion	religion
deêve-	dêw	şeytan	démon	false god, demon, fiend, devil
dag-, deje-	dax	yakmak	brûler	to burn
dedveh-, daduş-	da-ner	yaratıcı	créateur	creator
dar-	-dar	tutmak	tenir	to hold, maintain...
derəge	drêj	uzun	long	long
bazev	bask, bazk, (baz)bend	kol, kanat	bras, aile	arm
dese	des, deh	on	dix	ten
dese-gaye-	deh-gav	on adım	dix pas	(length of) ten paces
desəme	desem, dehem	onuncu	dixième	tenth
dehake	dehak	şeytani yaratık	être démoniaque	fiendish being
dehyev, dehyu-	dêh (niha gund), dih	toprak	terre	land
ejey-dehake	ejdehak, ejderha	Dahak	Az-Dahak, roi démoniaque	Azhdehak, mythical fiendish king
			mythique d’Iran	of Iran
da	dan(în)	yaratmak	créer	to create

day	daye, dê	1) dadî; 2) özenle bakmak	1) nounou ; 2) élever avec soin	1) an child’s nurse 2) to bring up (a child) carefully
day-, dite-	dît-în	bakmak	voir, regarder	to see, to look at
date	dad, dat	doğru, kanun	droit, loi	right, law
data	dan, dran, didan	diş	dent	tooth
dauru	dar	ağaç	bois	wood
dvedese	donzde, dvedese	oniki	douze	twelve
qwe-	tu	sen	tu	you, thee / thou (obsolete)
grey	sê, hirê	üç	trois	three
qreh-, təræse-,	tirs	korku	peur, effroi, frayeur	fear, fright, dread
qri-sete	sê sed	üç yüz	trois cents	three hundred
zefen, zefeh-	dev	ağız	bouche	mouth
peêse	pîs	cüzzamlı	lépreux	leper
pek-, peçe	pat-, peht-, pêj-	pişirmek	cuire	to cook
pet-, pete-, peteye-,	peyt, pêt, pît	sıvısmak	sortir en vitesse, filer à l’anglaise	to rush (out), to take French leave
perştey	pirs	bilgi, soru	information, question	information, question
ped, pad, pede	pê	ayak	pie	foot, step
pegene	pehn, pan	geniş	large, spacieux	broad, wide, spacious
pençe	pênc	beş	cinq	five
pençe.dese	panzde	on beş	quinze	fifteen
pença-sent-	pêncî	elli	cinquante	fifty
perev, peuru, peouru-	pir	çok, birçok	nombreux, abondant, fréquent	many, abundant, often
pero	berî, pêr, par	önce	avant	before, foreword
peirî	berê, berî, par, pêr	önce, önceden	avant	before, formerly
pairî.deêze	parêz	ağıl	enclos	enclosure
perâne, pərâne	perr	tüy	plume	feather
perşta (from fras-)	pirs	sormak	demander	ask
parşte	parast-in	korunmak	protection, garde	cover, protection, wardship, guard
pesçe	paş	arka	derrière	behind
pezdeye	bizd-în	korkutmak	effrayer	to scare, to frighten,
pa(y)-, paye-, papey-, pah-	pa-yîn	beklemek	attendre, garder	to expect, to guard
paşne	pehnî, panî	topuk	talon	heel
pərätev	pirî, pire, pir	köprü	pont	bridge
pərəgev	freh	geniş	large	wide, broad
einike	enî	alın	front	front
pərâne	pirr, purr(di klasîkan de)	dolu	plein	full
pərəseiti	pirs-în	sormak	demander	ask
sare	ser, serî	baş, kafa	tête	head
pourucîre	pir-jîr	zeki	intelligent, doué	intelligent, gifted
mehrke-	merg	ölü	mort	dead
sete	sed	yüz	cent	hundred
hezenre-	hezar	bin	mille	thousand
pasto-, peste-	post, pîst	post	peau	skin, hairy skin
pitêr, piqr-,	pî (dimilî)	baba	père	father
beod, beode-, baoda-,	bîhn, bihist(in)	fark etmek, kokusunu almak	sentir, percevoir	to perceive, to feel smell of
beodey (beod)	bîhn, bîn	koku	parfum	perfume, sweet scent
beodeh-	bihîst-	algılama	perception	perception, consciousness
bege	beg	malîk, tanrı	seigneur, Dieu	lord, god
bend-, bendeye-, beste-	bend-, best-in	bağlamak	relier, coller	to bind, glue
bu-, bv-, bûte	bû(n)	olimak	être	to be
ber-, bere-, bareye-	bir, bar	taşımak	porter	carry, bear
mahye-	meh	ay	mois	month
bûne	bin	alt	fond, dessous	bottom, underneath
espe	hesp	at	cheval	horse
sraogra, srûtey	sirûd	ezgi, dua	chant, prière	a chant , prayer
dûreţ	dûr	uzak	loin, éloigné	far, far off, far away
fşţane	bistan	kadın göğsü	poitrine de femme	woman’s breast
ne	na, ne	değil	ne... pas	not
neê-çe	ne-jî	ve de	non plus	neither
neême-	nîv, nîm	yarı	moitié	half
neve-	neh, noh	dokuz	neuf	nine
nepat, nept, nepter, naptî	nevî, nebî	torun	petit-fils	grandson / daughter
neptye	nevîtî	zürîyet	descendant	descendant
neve	nû	yeni	nouveau, frais	new, fresh
nes-, nese, nase, naş	nêz, nêzîk	yaklaşmak, ulaşınak	approcher, atteindre	to approach, to come near, to reach

Paşgirên kurdî

- I -

Amadekar : Reşo ZÎLAN

Paşgir, ango paşdanî yan jî paşpirtik, ew peyvên pir kurt in ku bi dawîya peyvên xwedîmane yê n sade yan jî hevedudanî ve tên girê dan û bi vî rengî maneyeke nû didin peyva ku nû hatîye afirandinê. Eger peyva berî paşgirê sade be, êdî ev peyva nûafirandî ya bi alîkarîya pirtikan dibe peyveke hevedudanî.

Heke em vê bi nimûneya peyva **”tîrsonek”** ve binimînin, em dibînin ku ev peyveke hevedudanî ye û ji du beşan pêk hatîye, **”tîrs”** û **”onek”**. Beşa pêşîn, ku **”tîrs”** e, xwedîmane ye. Peyveke ne hevedudanî ye, sade ye û em dizanin ku ew ji aliyê maneyê ve rewş û haletêke ruhî nîşan dide. Beşa didwan ya vê peyvê **”onek”** e, ku ne xwedîmane ye. Bi tena serê xwe hîç maneyekê nade. Lê gava ku ew bi beşa yekê ve tete girêdan, peyveke nû diafirîne, dibe **”tîrsonek”**. Hingê peyva nûafirandî dibe peyveke hevedudanî. Ev peyva nûafirandî, çendî ji aliyê maneyê ve bi peyva pêşîn ve peywendîdar be jî, êdî xwedîmaneyeke nû ye û ji me re rewşa ruhî ya kesekî salox dide.

Di peyveke weha de, em ji vê beşa didwan, ku **”onek”** e, paşgir dibêjin. Ev bi tena serê xwe ne xwedîmane ye û em bi misogerî nizanin ji çi peyvê hatîye û ketîye vî rengî. Li milekî din, paşgireke holê çu caran jî bi tena serê xwe nahête bi kar anîn. Ji ber vê yekê jî, divê bi dawîya peyvekê ve bête nûsandin (zeliqandin), ku jê maneyeke din biafirîne. Em vê rewşê di peyvên wek; zirtonek, bizdonek, fitlonek, zivronek / zîvronek û hwd de xweş dibînin.

Lê carina hin peyv hene ku em dizanin paşgira wan ji çi afirîne. Bo nimûne, peyva **”masîgir”**, ango mirovê ku masîyan digire, bi karê girtina masîyan radibe. Em dibînin ku ev peyv ji beşên **”masî”** û **”gir”** hevedudanî ye. Beşa pêşîn, ku **”masî”** ye, navê malbateke heywanan e ku di avê de dijîn. Beşa didwan, ku **”gir”** e, di rewşêke bi tena

serê xwe de dikare jê sê maneyên jihevduêr derkevin. Ya yekemîn, **”gîr”** di maneya *”gîrik, çîyakok, tepe, til”* de ye. Ya didwan, di maneya **”mezîr”** de ye. Heçî maneya sisyan e, ji lêkera *”gîrtin”*ê ye. Qurma wê ya dema niha ye; ez digirim, tu digirî, ew digire, em / hûn / ew digirin. Ne xwe, di peyva **”masîgîr”** de, qet herdu maneyên pêşîn yê **”gîr”**ê tune ye. Lê, maneya wê ya sisyan tê de heye. Li vir êdî ew perçeyek yan jî pirtikek e ji peyvekê. Ew wek pirtik, herçendî zû yan jî dereng peyva *”gîrtin”*ê bîhîne bîra mirov jî, bi tena serê xwe ne xwedîmane ye. Bi tena serê xwe jî ne bi kar têt û ne jî têtê nivîsandin.

Di kurdî de, kîjan zarava dibe bila bibe, paşgîrên heyî yan ji qurmên lêkeran yan jî ji parçepeyvên ku îro êdî bûne pirtik pêk tên. Piranîya van paşgîran bi tena serê xwe nahên bi kar anîn. Lê hindek ji wan hene, ku îro di gel rola xwe ya paşgîrê wek peyveke serbixwe jî têne bi kar anîn; wek -kar, -bend, -xane û hwd. Di vê listeyê de me behsa çendek ji wan jî kiriye.

Di afirandina peyvên nû yên ji paşgîran hevedudanî de divê mirov berî her tiştî bala xwe bide nimûneyên ji berê de di zimanê kurdî de heyî. Li gor naveroka wê, xwe ji maneyên wê yên dîrokî bi duêr neêxe û bi vî awayî peyva nû li hev siwar bike.

Herçendî me ji bo peyva paşgîrê, ku di zimanên ewropî de jê re *suffix* dibêjin, berê **”paşdanî”** gotibe jî, piştî gotûbêjeke duêr û dirêj, me baştir dît ku em di şûna wê de peyva *paşgîr* bi kar bînin. Di termînolojîya zimannasîyê de mefhûma paşgîr çêtir mane dide û ji bo wergerandina mefhûmên din yêr babetên cînar hêsanîyekê pêşkêş dike.

Em ê li vê jêrê listeyeke alfabetîk ya ji paşgîrên di zaravayê kurmancî de heyî berpêş bikin û hewil bidin da ku bi kurtî rol û maneya wan ya fonksîyonel salox bidin.

-a (I) : Ev paşgîr têtê dawîya hin qurmên lêkeran, yêr dema niha yan jî borî, da ku merama ji lêkerê bide naveroka peyvê.
Nimûne: zana, beza, bîna, nebîna, fehma, xwenda, xura / xure (xwera / xwere)

-a (II) : Têtê dawîya hin rengdêran û wan dike navdêr.
Nimûne: germa, serma

-a (III) : Ji rengdêrekê rengdêreke nû diafirîne.
Nimûne: xama

-ahî / -ayî / -hî / -yî : Bi alîkarîya vê paşgîrê navdêrên abstrakt tên çêkirin. Peyv eger bi tîpeke dengdar xelas be (**-a**)ya wê dikeve û dibe (**-hî / -yî**). Lê eger peyv bi tîpeke bêdeng dawî bêt, hingê (**-a**)ya vê paşgîrê nakeve. Di devokên kurmancî de du formên vê paşgîrê hene: 1. **-ahî**, 2. **-ayî**. Heçî kurdîya kurmancî ya nivîskî ye, rastnivîsa wê li ser bingeha klasîkên me, ku wê jî li ser bingeha devoka botî bejin daye, qanûnek daye ber xwe. Ji ber vê yekê ye, ku forma serekî ya vê paşgîrê (**-ahî**) ye.
Nimûne: dûrahî, bilindahî, mezinahî, berahî, dirêjahî, germahî, bînahî, piçûkahî, sorahî, reşahî, zerahî, keskahî, hêşinahî, terahî, şilahî, kûrahî, avahî / avayî, şahî / yî, şênahî, şînahî, ronahî, korahî

-ajo : Paşgîra ji lêkera *”ajotin”*ê ye û maneya *”kesê / tiştê ku bi karê ajotinê radibe”* dide peyvê.
Nimûne: kera**jo**, ga**jo**, dû**jo**

-ak : Ji rengdêrekê rengdêreke nû diafirîne.
Nimûne: ronak,

-al : Bi alîkarîya vê paşgîrê navdêr têne çêkirin.
Nimûne: heval, kortal, tengal, kendal

-alês : Paşgîra ji lêkera *”alastin, alistin”*ê ye û maneya *”kesê / tiştê ku bi karê alastinê radibe”* dide peyvê.
Nimûne: qûnalês, solalês, kodâlês, kasalês (kasealês), firaqalês

-an /-yan (I) : Nîşana piranîyê ye. Piranîya forma nebinavkirî ye û têtê dawîya navdêrên hem mê û hem jî nêr.
Nimûne: kofîya jinan, kumê mêran, erdê gundîyan, welatê kurdan

-an /-yan (II) : Wek nîşana piranîyê navê êl û eşîretekê dide xuya kirin.
Nimûne: heyderan, demenan, kîkan, milan, reşkotan, celalîyan, gawestîyan, Goyîyan

-an /-yan (III) : Navê herêmekê ku êl û eşîreta navkirî lê dijî yan jî lê dima nîşan dide.
Nimûne: Botan, Soran, Mukrîyan, Behdînan

-an /-yan (IV) : Wek nîşana piranîyê ji navdêran navdêreke nû û xwedan maneyeke nû diafirîne.
Nimûne: gul**an**, xal**an**, ap**an**

-ane (I) : Paşgîrek e ku pê hoker têne çêkirin û maneya *”bi awayê, bi rengê, bi tehrê, bi şiklê”* dide peyvê.
Nimûne: kurd**ane**, serxweş**ane**, mîr**ane**, dost**ane**, şêr**ane**, mêr**ane**, yek**ane**, tek**ane**, jin**ane**, sextekar**ane**, şah**ane**, merd**ane**

-ane (II) : Hoker dem û zemanan çêdike û maneya *”her..., wek her...,”* dide peyva ku ew pê ve têtê girêdanê.
Nimûne: roj**ane**, meh**ane** / heyv**ane**, heft**ane**, sal**ane**,

-ane / (III): Bi alîkarîya vê pirtikê hoker yan jî navdêr tên çêkirin.
Nimûne: yek**ane**, per**ane**, tek**ane**

-anê / -anî: Bi alîkarîya vê pirtikê navên listik û yarîyan tên çêkirin.
Nimûne: topanê (talanê), goganê / goganî, kêlanê / kêlanî, bersing**anê**, çoganê, hêlanê, beranê

-anî (I) : Bi alîkarîya vê paşgîrê hem ji navdêr û hem jî ji rengdêran navdêrên abstrakt tên çêkirin.
Nimûne: piranî, mêranî, xortanî, koranî, kêmanî, keçanî, qîzanî, jinanî

-anî (II) : Bi alîkarîya vê paşgîrê navên hin xwarinan û hwd tên çêkirin.
Nimûne: boranî, çortanî, şîranî, doşanî

-anok : Bi alîkarîya vê paşgîrê navdêr tên çêkirin.
Nimûne: tiştanok, çivanok

-ar (I): Ji bo çêkirina navê tişteki bi kar têt.
Nimûne: destar, guhar

-ar (II): Têtê dawîya peyvên ji qurma lêkeran afirî û heyset û rengêki dide gotinê. Heye ku ji kurtbûna paşgîra *”-dar”* be.
Nimûne: nivîsar, gotar, didar, reftar, kuştar, kirdar, mirar

-ar (III): Ji bo çêkirina navê kesê ku kareki dike û pê radibe” têtê bi kar anîn. Heye ku ji kurtbûna paşgîra *”-yar”* be.
Nimûne: cotar / cotyar, xewar, mirar, kirar

-ar (IV) : Ji rengdêran rengdêreke nû çêdike.
Nimûne: kevnar, jengar / jingar / zengar / zingar

-ar (VI) : Ji hokeran hokereke nû diafirîne.
Nimûne: pêrar

-are (I) : Ji rengdêran rengdêreke nû çêdike.
Nimûne: kevnare

-are (II) : Ev paşgir bi maneya “xemilandî, bi xemil” de ye.
Nimûne: dil**are**

-asa : Bi maneya “wek, mîna, fena, mînanî, şitî, şubhê” de hokeran çêdike.
Nimûne: dêw**asa**, hût**asa**

-asî : Ji rengdêr yan jî ji navekî navdêreke abstrakt çêdike. Heye ku ev pirtik ji guhirîna “-asa” ya bi maneya “wek, mîna, fena, mînanî, şitî, şubhê” de be.
Nimûne: kêmas**î**, kurtas**î**, kurdas**î**

-atî /-yatî : Bi alîkarîya vê paşgirê navdêrên abstrakt tên çêkirin.
Nimûne: kirîv**atî**, êzdîy**atî**, mirov**atî**, xizma**tî**

-avêj : Paşgira ji lêkera “avêtin, havêjtin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê avêtinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: topav**êj**, bombeav**êj**, tîrav**êj**, dûrav**êj**, gûav**êj**

-avî : Di zaravayê kurmançî de peyva “avî” bi tena serê xwe xwedîmane ye, maneyeke taybetî dide. Ev peyv ji bo tiştêkî “avdar, bi av û herikok” têtê gotin. Bo nimûne: sêveke avî, xwarineke avî, erdê avî, avî û dêmî. Lê, herwekî di van çend nimûneyên jêrîn de xuya dibe, peyva “avî” ji vê maneyê piçekî dûr e. Ew êdî bi rola paş girîyê radibe. Bi alîkarîya vê paşgirê ji navdêrekê hokerek têtê çêkirin.
Nimûne: ewravî, çiravî, giravî, qiravî

-wî / -yî : Ji vê paşgirê navê hin nexweşîyan têtê çêkirin.
Nimûne: tawî, bawî

-awer : Paşgira ji lêkera “awerden”a farisî û “awirden, hawirden”a kurdîya jêrîn e, ango “anîn, hanîn, înan, hînan”. Lê wek paş gir ji maneya bingeheîn ya lêkerê bi dûr ketîye, bûye xwedî maneyeke duhemîn, ku ew jî maneya “xwedîbûn, têdehebûn”ê ye.
Nimûne: cengaw**er**, dilaw**er**

-wend : Xudaw**end**

-ayetî : Ev paşgir di van çend dehsalên dawîn de ji zaravayê soranî ketîye kurmançî. Bi alîkarîya vê paşgirê navdêrên abstrakt tên çêkirin.
Nimûne: kurd**ayetî**, bir**ayetî**

-bar (I) : Ev paşgir bi maneya “destûr heye ku bikî, dikare bête kirin, qabilî kirinê” ye.
Nimûne: guhêr**bar**, guhêz**bar**, bir**bar**, dît**bar** / dî**bar**, nedî**bar**, xwar**bar**

-bar (II) : Ev ji lêkera “barîn”ê afirîye û wek paş gir bi maneya “tijî (bi), dagirtî (bi)” de ye.
Nimûne: guneh**bar**, tawan**bar**, xem**bar**, çavne**bar**, zîyan**bar**, xeta**bar**

-bar (III) : Ev paş gir ji zimanê pehlewî hatîye û bi maneya “perav, qirax, kenar, rêya avê” ye.
Nimûne: rû**bar**, cob**ar**, zê**bar**

-bare : Bi maneya “car”ê de ye.
Nimûne: dub**are**, sê**bare**

-baz (I) : Paşgira ji lêkera “bazdan”ê, ango “lîstin”ê ye. Di kurmançîya bo nimûne Berazîyan û ya hêla Ruhayê de, ji bo lîstina bi maneya “dîl kirin û reqs”ê de, dibêjin “bazdan”. Ji ber vê yekê, gava ku ev paşgir têtê dawîya peyvekê, maneya “kesê ku bi karê lîstinê radibe” dide peyvê. Peywendîya vê lêkerê bi “bazdan”a ku bi maneya “revîn, xwe nedan dest, xwe hilavêtin, xwe çeng kirin, hop kirin û hwd”ê tune ye.
Nimûne: fêl**baz**, qumar**baz**, can**baz**, kindir**baz**, ser**baz**, şûr**baz**, rim**baz**, jin**baz**, kiç**baz**, dil**baz**, sêhr**baz**, hîle**baz**, hoq**ebaz**, dek**baz**, tewle**baz** (fêl**baz**), çene**baz**

-baz (II) : Ji lêkera “bazdan”ê ku peywendîya wê bi “çûn”ê heye.
Nimûne: der**baz**, , rê**baz**

-bêj : Paşgira ji lêkera “gotin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê gotinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: deng**bêj**, stran**bêj**, çirok**bêj**, henek**bêj**, xweş**bêj** (xoşbêş), gotû**bêj**, gotin**bêj**, Pîrb**êj**, ezber**bêj**

-bend (I) : Paşgira ji lêkera “bestin”ê, ango “girêdan”ê de ye.
Nimûne: baz**bend**, der**bend**, girê**bend**, çiçik**bend**, terkî**bend**, dest**bend**, dol**bend**, rû**bend**

-bend (II) : Bi maneya “girêdan û bestin”ê de kar û pêşeyekê nîşan dide.
Nimûne: sol**bend**, nal**bend**

-bend (III) : Bi maneya “xwe bi tiştêkî ve girêdayî dîtin”ê dide.
Nimûne: saz**bend**, heval**bend**

-ber (I) : Paşgira ji lêkera “burden”a farisî û “birin”a kurdî ye ku maneya “kesê / tiştê ku bi karê birinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: rê**ber**, dil**ber**, rêve**ber**, emir**ber**, name**ber**, ferman**ber**, penab**er**, pêxamb**er** / pêxemb**er** / peyam**ber**, ajne**ber**

-ber (II) : Bi maneya “hebûn”ê de ye.
Nimûne: sî**ber**, ruh**ber**

-best : Paşgira ji lêkera “bestin”ê, ango “girêdan”ê ye ku maneya “kesê / tiştê ku bi karê girêdanê radibe dide peyvê.
Nimûne:dar**best**, ser**best**, ben**best**, hel**best**

-bir : Paşgira ji lêkera “birin”ê ye û maneya “kesê/tiştê ku bi karê birinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: bar**bir**, avrû**bir**, zor**bir**, bîr**bir**

-birr : Paşgira ji lêkera “birrîn”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê birrînê radibe” dide peyvê.
Nimûne: dar**birr**, rê**birr**, caw**birr**, çol**birr**, av**birr**, ser**birr**, nav**birr**, kurte**birr**, qut**birr**, dest**birr**, dew**birr** (yê ku pezê xwe liserhev difroşe), tab**birr**, çil**birr** (yê ku çilê zarokan dibire), şikêl**birr** (nexweşîya zarokan e û heta dibin 3-4 salî nikarin bimeşin. Yê ku şikêlê dibirre), mehr**birr**, cob**birr**

-bihêrk / -buhêrk /-bêrk : Paşgira ji lêkera “bihartin / buhartin”ê ye û maneya “tiştê ku bi karê bihartinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: şev**bihêrk**, rê**buhêrk**, dil**buhêrk**

-bîn : Paşgira ji lêkera “dîtin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê dîtinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: dûr**bîn** /dûre**bîn**, bed**bîn**, hûr**bîn**, xweş**bîn**, neb**bîn**, geş**bîn**, rast**bîn**

-ç : Paşgira ji bo piçûkkirinê ye û kurtbûyîya “çe”yê ye.
Nimûne: rê**ç**, ri**ç** (rîçal, reh û rîçal)

-çe : Paşgira ji bo piçûkkirinê ye.
Nimûne: alû**çe**, bax**çe**, par**çe**, box**çe**, nîv**çe** (nîv**cî**, nîv**co**), kema**nce**, xalî**çe**, nal**çe**

-çik : Paşgira ji bo piçûkkirinê ye. Ji du pirtikên piçûkkirinê, ji “ç” û “ik”ê pêk hatîye.
Nimûne: rû**çik**, rê**çik**

-çin : Paşgira ji lêkera “çinîn”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê çinînê radibe” dide peyvê.

Nimûne: mazî**çin**, gul**çin**, pembû**çin**, titûn**çin**

-**çing**: Paş girek e, ku ji pirtika “çin”ya ya ji lêkera “çinîn”ê û pirtika “g”yê, ku ji paş gira “ing”a ji bo piçûkkirinê ye, pêk hatîye. Bi vê paş girê navên alavan tête çêkirin.
Nimûne: mû**çing**

-**çîn** : Paşgira ji lêkera “çandin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê çandinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: derew**çîn**, gul**çîn**

-**çolkî** : Ji rengdêrekê hokerê diafirîne.
Nimûne: spi**çolkî**

-**da** : Paşgira ji lêkera “dan / dayîn”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê dayînê radibe” dide peyvê.
Nimûne: nanda / nande, xwedê**da**

-**dan** (I) : Derdana tişteki nîşan dide.
Nimûne: der**dan**, şimad**dan**, mûmd**dan**, agird**dan**, çay**dan**, gul**dan**, kild**an**,

-**dank** : Derdaneke piçûk ya tişteki nîşan dide. Paş gireke hevedudanî ye û ji peyva “dan” û pirtika piçûkkirinê ya “k”yê pêk hatîye.
Nimûne: agird**dank**, av**dank**, avild**dank**, çay**dank**, der**dank**, derzî**dank**, gulçî**dank**, kevçî**dank**, kild**dank**, mîz**dank**, mûm**dank**, pîf**dank**, pîz**dank**, şekird**dank**, şimad**dank**, xwê**dank**, xwelî**dank**

-**dar** /-(**e**)**dar** (I) : Paşgira ji lêkera “daştin”a farisî ye ku di hin zaravayên kurdî de “darîn” e û hevmaneya lêkera “hebûn”ê ye. Paş gira “dar” bi maneya “heye / heyî”yê de ye.
Nimûne: agah**dar**, aheng**dar**, av**dar**, bêhnd**dar**, birînd**dar**, çek**dar**, cind**dar**, dênd**dar**, derded**dar**, deynd**dar**, dikand**dar**, dînd**dar**, evînd**dar**, ferman**dar**, kird**dar**, kirê**dar**, mald**dar**, mêvand**dar**, nand**dar**, ned**dar**, payed**dar**, pişt**edar** / piştî**dar**, remild**dar**, ser**dar**, sermayed**dar**, xwînd**dar**, zord**dar**,

-**dar** (II) : Di zaravayê kurmancî de bi tenê di peyva “guhdar” de, ku bi awayekî ş aş , paş gira “dar” di maneya “dan / dayîn”ê de ye. Rastîya vê, herwekî di klasîkên me de jî derbas dibe, “dêr” e û ji lêkera “dêrîn / dêran”ê ye. Di klasîkan nivîskî de ev wek “guh bidêre” ye û peyva “guhdar” jî di edebîyata devkî de “guhder” e.
Nimûne: guhd**ar** / guhdêr

-**de** : Paşgira ji lêkera “dan / dayîn”ê ye û maneya “dayîn”ê dide peyvê.
Nimûne: nande (nanda, nandar), dîyar**de**, qûn**de**

-**dek** : Navên alav û hacetekê nîşan dide.
Nimûne: bad**ek**, nişand**ek**

-**der** /-**eder** (I) : Ev paşgir maneya “derve” dide peyvê.
Nimûne: şev**der** / şev**eder**, çav**der** (çavlider), dader

-**der** (II) : Paşgira ji lêkera “dan / dayîn”ê ye û maneya “dayîn”ê dide peyvê.
Nimûne: ferman**der**

-**derz** : Paşgira ji lêkera “dirûn, dirûtin”ê ye û maneya “kesê ku bi karê dirûtinê radibe” dide peyvê. Peyva “derzî” û “terzî” jî her ji vê peyvê hatine.
Nimûne: qûnd**erz** (cureyek kêlê /dirûtinê ye), duder**z**

-**dêr** : Paşgira ji lêkera “dêran / dêrîn”ê ye û maneya dayînê dide peyvê. Li „-**dar** (II)”an binihêre.
Nimûne: av**dêr**, guhd**dêr**, çav**dêr**, kard**dêr**, kirê**dêr**

-**dêrî** / -**dorî** : Paşgireke hevedudanî ye û ji “dêr”a ji lêkera “dêran / dêrîn”ê, ku bi maneya “dan / dayîn”ê ye, û ji pirtika “î”yê pêk hatîye. Navdêreken abstrakt diafirîne.
Nimûne: gadê**rî** / gador**î**, şevdê**rî** / şevdor**î**

-**dirû** : Paşgira ji lêkera “dirûn, dirûtin”ê ye û maneya “kesê ku bi karê dirûtinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: sold**irû**, kurtand**irû**, cild**irû** (kinc**dirû**)

-**dîn** : Bi maneya “cih, sitar”ê de ye.
Nimûne: kad**în**, gîyad**în**

-**doş** : Paşgira ji lêkera “dotin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê dotinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: çêlek**doş**, pezd**oş**, kerdo**ş**

-**doz** / -**diz** (I): Paşgira ji lêkera “dirûn, dirûtin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê dirûtinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: pîned**doz** / pîned**diz**, çewald**oz** / çewald**diz**,

-**doz** (II) : Paşgira ji lêkera “dozîn, doz kirin”ê ye û maneya “kesê ku bi karê peydakirin û bidestxistinê radibe” dide peyvê. Di zaravayê soranî de ev lêker bi tenê bi maneya “peydakirin”ê de ye û gelekî berfirehtir tête bi kar anîn. Lê di kurmancî de, “doz kirin” bi maneya “da’we kirin, xwastin”ê de ye. Lê, bi maneya “peydakirin”ê de, bi tenê di kurmancîya li hêla Depê / Xarpêtê de tête bi kar anîn.
Nimûne: nand**oz**, ward**oz**

-**e** (I) : Tête dawîya peyvên ji qurma lêkeran afirî û heyset û regekî dide gotinê.
Nimûne: bijarte, bijare, bêje, jîmare, bende, kêşe, beste, hinare, şikeste, kirde, xwende, male, awarte

-**e** (II) : Tête dawîya peyvên ku rengan nîşan dide û maneya “rengê ku ber bi wî rengî diçe, rengê ku dişibe wî rengî” dide peyvê.
Nimûne: sore, keske, zere, gewre

-**e** (III) : Tête dawîya hin peyvên ku peywendîya wan di gel zeman heye yan jî zeman nîşan didin û maneya “bi wê demê ve girêdayî, di wan wextan de” dide peyvê.
Nimûne: bihare, êvare, payîze, sere, navsere, hefte, çile (çele)

-**e** (IV) : Ji peyvên navdêr yan jî rengdêr navdêreke nû û xwedan maneyeke nû û taybetî diafirîne.
Nimûne: deste, dermale, çilmêre, şewate, sebze, kore, nerme

-**ek** (I) : Gelek caran navên tiştan, nemaze navên hacet û alavan diafirîne.
Nimûne: dest**ek**, bad**ek**, rast**ek**, pişt**ek**, birr**ek**, xize**ek**, nîve**ek**, şeş**ek**, heşt**ek**, heft**ek**, fitle**ek**, xwast**ek**, kote**ek**, xure**ek** (xware**ek** / xwere**ek**)

-**ek** (II): Navên ku xuy û xeyseteke taybetî dide mirovan diafirîne.
Nimûne: virr**ek**, sere**ek**, kule**ek**, sile**ek**, çile**ek**, zirte**ek**, fise**ek**, tirr**ek**, tirse**ek**, mîre**ek**, pîre**ek**, wêre**ek**, newêre**ek**, fen**ek**, parse**ek**, kule**ek**

-**el** : Ev paşgir maneya “bi rengê” dide peyvê û wê dike xwedan xeyseta navdayî û jê rengdêrekê diafirîne.
Nimûne: çep**el**, kom**el**

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Parîsê ya payîza 2005an

Civîna 37an ya Kurmancî rojên di navbera 10 - 17/12-2005an de li Parîsê kom bû. Beşdarên civînê li ser peyvên kêmnas, termên fûtbolê, termên komputerê, peyvên di stranan de, tiştên xanî û mal û navmalê, devoka Berrîyê û paşgir û pêşgirên kurdî xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Salih Akin (Xerzan), Xosro Ebdullahî (Salmas),

Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Newzad Hirorî (Dihok), Hemûd Kiliçaslan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbakir), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Encamên ji xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Peyvên kêmnas

Amadekar : Kendal NEZAN

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
ajaldarî (m)	hayvancılık	élevage de bétail	cattle breeding
ajaldar	hayvan besleyen	éleveur de bétail	cattle breeder
belot, belût, berû, palût, pelût	palamut	noix de galle	oak apple
şahbelût, şahbelot	kestane	marron, châtaigne	chestnut
berisandin	hesaplamak	calculer	to calculate
berisandin (m)	hesap	calcul	calculation
mazî	mazı	gland	acorn
berjenek (n)	dokuma tezgahı parçası	élément de métier à tisser	part of a loom
dîndoq, cîncoq, cîncix, (m)	incik, boncuk	verroterie brillante	brilliant glass beads
dîndoqî; cîncoxî, (r); xara cindoqî	incikten, incikten cam bilya	bille en verre brillant ; bille	made of brilliant glass, glass bead
birûsîn: teyisîn, îsîn	ışıldamak	scintiller	to glitter
cigur, cîgor (m)	şubat ayında üç gün boyunca kutlanan bir hristiyan bayramı	fête chrétienne célébrée en février pendant trois jours où il y a notamment des processions suivies d’agapes comprenant des panses farcies (zimbeloq)	christian holiday in February celebrated for three days with processions and feasts featuring stuffed intestines
çetiyar (r); şûrê han çetiyar e	vasat, düşük kaliteli / bu kılıç düşük kalitelidir	médiocre ; ce sabre est médiocre	mediocre, this sword is of poor quality
çetiyarî (m)	orta durum, orta değerlilik	médiocrité (n.f.)	mediocrity
cizirandin	incitmek, rencide etmek	humilier	to humiliate
cizirandin (m)	incitme, rencide etme	humiliation	humiliation
xîş bûn	kırlmak	se briser, se casser, être cassé	to be broken
xîş kirin	kırmak	briser, casser	to break
çûr kirin	paha biçmek	priser (v.tr.), mettre un prix	to value, to bid
çûr û xîş kirin	(oyunda) almak, elde etmek	s’approprier au cours d’un jeu, (d’osselets, etc.)	to win
çûr (m)	1) bir oyunda sermayesini tükettikten sonra son avans; 2) avans; 3) bir mecliste asıl şarkıcıları teşvik için söylenen bir ezgi	1) prise dans un jeu une fois que l’on a épuisé son capital, se donner pour une ultime fois un acompte ; 2) avance, acompte ; 3) chanson chantée dans une soirée pour inviter un chanteur à chanter	1) mackings wager after losing ones money; 2) a deposit; 3) a song sung at party, to encourage singer
ev jî cûra filankesê ye	buda falancanın şarkı söylemesi için benden	c’est un acompte pour un tel pour que celui-ci chante	advance payment for a singer
feriqîn (biferiqe)	1) geriye çekilmek, gerilemek; 2) dağılmak (bk... ferikîn)	1) battre en retraite, reculer ; 2) se disperser (voir ferikîn)	1) to retreat; 2) to disperse
feşkirîn (bifeşkire) (v.i.), fişkilîn, bişkivîn	çözölmek, kırılmak	se défaire, se dissoudre, se briser	to be undone, to be dissolved, to break up
feşkirandin (bifeşkirîne), bişkivandin	dağıtmak, çözmek	défaire, disperser, dissoudre	to undo, to dissolve, to break up
fihurco (r)	mahvolmuş, yıkılmış	anéanti	annihilated
fihurco kirin	imha etmek	détruire (v.tr), anéantir	to destroy, to annihilate
finû (r û nav), fenek	asalak, kaypak	scélerat(e), parasite, filou, gredin	scoundrel, swindler, parasite
gilêr (r), gêr, xir, xilor	toplu, toparlanmış	rassemblé(e), assemblé(e),	assembled, gathered
gilêr bûn	yuvarlanmak, toparlanmak, sarılmak	s’enrouler, se lever, être enroulé, être collecté	to be rolled up, to get up, to be collected
gilêr kirin	sarmak, yuvarlamak	rouler, enrouler	to roll
di gîrnîkê de lêxistin	burnunu sürtmek	humilier qqn, frapper qqn au nez, rabaisser le nez de qqn	to humiliate somebody
gîrnîk (m)	burnun ortası	milieu du nez	bridge of the nose
goştezewî (m)	ekime elverişli toprak	terre meuble	loam
gulmanîn (adj.), pîrxur, xure, kulp, gulpişî, kulb, hilpo	pisboğaz, doyumsuz	gourmand(e), vorace, avide	greedy
gulik (n)	bitkilerde asalak bir mantarın oluşturduğu hastalık	(bot.) maladie de certaines plantes (tabac, tomate, etc.), mildiou	mildew
gulîkê li tûtînê xistiye	tütün mantarlanmış	le tabac est atteint de mildiou	tobacco is mildewed
gumgumok (m), kumkume	kertenkele	variété de lézard	type of lizard
margîsk (cureyeke maran e)	bir tür yılan	variété de serpent	type of snake
marîjek, mazîzerk	çayır kertenkelesi	lézard de près	meadow lizard
mêşên gumreh	bir kovanın kalabalık arı topluluğu	abeilles nombreuses et actives (dans une ruche), essaim d’abeilles	swarm of bees
gumtil (n), kêstek, kêstil, şel	toprak topağı	motte de terre	clod of earth
hewaneyî (m)	muhalefet	rare, opposition	rare, opposition

hîç (m)	küçük taşların bir deliğe atıldığı bir kız oyunu	1) pin ; 2) jeu de filles qui consiste à faire entrer des cailloux ou “morîk” dans un trou (voir aussi xîç)	1) pine; 2) girls’ game of throwing stones into a hole
înik (m), pînik ji ber ... ve kirin	kümes (Serhed bölgesinde) birinin yerine tutmak, birinin yerine bir iş yapmak	(dans le Serhed) poulailler se substituer à qqn, remplacer qqn, agir à la place de qqn	(in Serhed) chicken coop to replace somebody, act on behalf of s.o.
înk (m), înt, rik, i’nt; ketin înkê, ji yekî înk kirin	inat, inat etmek	obstination, entêtement; s’obstiner, avoir une dent contre qqn	stubbornness, to insist, to be spiteful
karkenar (n)	emekli	retraité(e)	retired person, pensioner
karkenarî (m)	emeklilik	retraite	retirement, pension
kel (n), qot, ser, zîrwe	zirve	sommet, pic	summit, peak
kelê çiyê	dağın zirvesi	sommet de la montagne	summit of a mountain
kelmezo (r)	çağa uymayan, demode	anachronique	anachronistic
kelmezoyî (m)	zamana uymama, demode olma	anachronisme	anachronism
kelmizo (m), kelmij	buhar	vapeur	steam
ker (m); qerz, deyn	borç	prêt	loan
ker dan	borç vermek	prêter (v.tr.) voir qer, qerz	to lend
kerecî (m), qeyix, belem	kayık	barque	boat
kerğ (n)	tavuk	poulet	chicken
kerikê kerajo, pezko gurko	bindirbir	saute-mouton	leap-frog
kerbîn (bikeribe)	1) üzölmek; 2) merak etmek; 3) özlemek, arzu etmek; 4) öfkelenmek	1) être attristé ; 2) se faire du souci, s’inquiéter (v.pr.); 3) désirer ardemment ; 4) se mettre en colère	1) be saddened; 2) worry; 3) to desire ardently; 4) to be angry
kekûş (n)	ağustos aylarında olgunlaşan küçük taneli ve çok tatlı bir üzüm türü	variété de raisin très sucré utilisée dans la fabrication du raki, aux petits grains, mûrissant début août	very sweet grapes ripening in August used for raki
kerşît (m)	güney Kürdistan yemeklerinden	(culin.) nom d’un mets du Kurdistan méridional	Southern Kurdish dish
kesber, kesper (adj.)	gözleri mavi ile yeşil arası bir renkte olan	qui a les yeux pers	green-eyed
kesperî (m)	mavi ile yeşil arası bir renk	couleur entre le bleu et le vert	blue-green
keskaw (m),silqas	pancar çorbası	soupe de betterave	beetroot soup
keşkele (n), keşkêlene	ağaç kakan	pie	magpie
kevêl (m), kevî	bir kabin kenarı	bord d’un récipient	edge of a dish
kewderî (m)	kar keklîği	(ornith.) perdrix des neiges, lagopède, gelinotte	ptarmigan, grouse
kewş	kuru otlar	brindille	twig, kindling
kewş û kelaş, qirş û qal, pûş û pal	çalı çırpı	petit bois de chauffage, herbes sèches	kindling
kelaş: gelaş	kuru otlar	herbes sèches	dry grass
kewîşandin (bikewîşîne)	1) silkelemek, düşürmek 2) budamak	1) ébranler, abattre, faire trembler ; 2) tailler, émonder	1) to demolish, chop down, shake; 2) to cut, to trim
kewê gozel	kırmızı keklîk	bartavelle, perdrix rouge	red partridge
kewê sûsik: kewsûsk	kır keklîk	perdrix grise	gray partridge
kewê çîrik: kewçîr	beyaz keklîk	perdrix blanche	white partridge
kewê rabat ou ribaş	erkek keklîk	perdrix cacabe	partridge
kewte an kewde (n)	müfreze, askeri birlik	détachement, groupe, unité militaire	military unit
kewteyine xweser	özerk birlikler	unités autonomes	autonomous units
kezab (m)	kezzap	eau-forte, acide nitrique dilué d’eau	diluted nitric acid, aqua fortes
kêr (r), bêoxir	uğursuz	néfaste, porte-malheur	unlucky
kêş (m) kêşa çiyê, sing, darçît	1) dağ yamacı, yamaç; 2) türban; 3) (farsça) inanç (bkz. kîş)	(pers rare) 1) flanc, versant d’une montagne ; 2) turban ; 3) (pers culte) religion, croyance (voir kîş)	1) slope of a mountain; 2) turban, religious, belief (see kîş)
kêzm	1) kazık; 2) destek direği	1) pieu, pal, piquet ; 2) appui, étale	1) stake; 2) support
kêzim (n); feqîrî jê re ne bû kêzim	1) diken; 2) engel, yoksulluk onun için bir engel oluşturmadı	1) écharde ; 2) obstacle ; la pauvreté n’a pas été un obstacle pour lui	1) splinter; 2) obstacle; destination has not ben an obstacle to him
kilîta devger	ingiliz anahtarı	clef anglaise	adjustable wrench or spanner
kilîta pêşgir	civata anahtar	clef à boulon, clef à vis	spanner
kilkemişke	fare kuyruğu gibi sıra	file en queue de rat	queue
kilkehelsîne, şivanxapînok	kuyruk sallayan, çaban aldatan kuşu	hochequeue	wagtail
kirêb (m), xozan	nadas	terre en jachère, jachère	fallow land
erdê kirêb	bir defa sürölmüş tarla	champ labouré une fois	field plowed once
kirêb (r)	bir defa sürölmüş	labouré une fois superficiellement	a field plowed superficially once
kirêb kirin	toprağı bir defa sürmek	labourer une fois superficiellement	to plow superficially once
koçek	bir yezidi kastı; mensupları şeyh Adî’nin kabrini gözetler ve ayinlerde dans ederler. Kendi aralarında yada müritlerle evlenebilirler, cenazeleri yıkamakla da görevlidir	caste yézidie dont les membres surveillent les gardiens de la tombe du Cheikh Adi et qui dansent lors des cérémonies. Ils peuvent se marier avec des fidèles (murîd). Ils sont chargés de la toilette des morts	Yezidi caste whose members watch over the tomb of Sheik Adi and who dance in ceremonies. They can marry with believers. They prepare bodies for burial
koçek, moîde	köçek	jeune danseur travesti en femme	young male dancer dressed as a woman
kod, koda kilîtê	anahtar silindiri	barillet de serrure	cylinder of lock
koga (m)	büyük mağaza	grand magasin	department store
kors (sor.) (r)	sağlam (bkz. qurs)	solide (voir qurs)	solid
kuş, kuşe ; erdê kuşe	kurak, kurak toprak	aride ; terre aride	arid, arid land
kovik, guzvank, tilîvank	yüksük	dé à coudre	thimble
kozlax (m)	siper dizisi	groupe de tranchées	set of trenches
kortika dizan	kafatası tepesinden saçların birleştiği nokta	le creux du sommet du crâne où les cheveux se rejoignent	crown of the head
kubandin (bikubîne)	susturmak	interdire, imposer le silence, (voir kipandin)	to forbid, to impose silence
kud (m)	1) felç (bkz. kût); 2) öcü alınmamış cinayet	1) paralysie (v. kût) ; 2) meurtre non vengé	1) paralysis; 2) unavenged murder
kulk an kurk (m)	yüksek kaliteli keçi yünü; eldiven, çorap ve geleneksel Kürt giysilerinin (şal, şapik) yapımında kullanılır	laine de chèvre de haute qualité épaisse utilisée pour la fabrication de gants, de chaussettes, de costumes traditionnels kurdes (şal, şapik) imperméables	high-quality water-proof goat wool used for gloves, socks and traditional Kurdish costumes
kulk, devşeh	tarak dibi, kalitesiz	laine inutilisable pour filer	wool not suitable for weaving
kulmêrû (m), kumorî, mûrîstan	yüzde kuru beyaz lekeler oluşturan bir ekzema türü	une variété d’eczéma sur le visage sans purulence avec des plaques blanchâtres	psoriasis
kumbir (n)	taşsız ve düz zirve	sommet arrondi et plat sans pierres	flat, round summit without stones
kurad: pirasa	pirasa	poireau	leek
kurîtî (m)	dalma	plongeon	a dive
kurîtî avê bûn, noq çûm (qurî) qurîtî avê bûn	su içmek için kafasını suya veya su birikintisine daldırmak	plonger le museau dans l’eau pour boire, (flaque) (v. aussi qorî, qorîtk, qurisî an qurîyê avê bûn)	to lap

qurî kirin (m)	bir su birikintisinden su içirtmek	faire boire dans une flaque d’eau	to make drink from a puddle
kurmkêz (m)	parazit hastalığı	maladie parasitaire	parasitic disease
kîp kirin	sıkıca kapatmak	fermer hermétiquement, sceller	to seal
kîp	sıkı kapanmış	hermétique	air tight, water tight
kîp (r)	sessiz, suskun	silencieux	silent
kîp kirin, kîpandin	sesini kesmek, susturmak	empêcher de parler, rendre silencieux	to silence (s.o.)
kurm û kêz	kurt, haşere	vermine	vermin
kurm û kêz bi canê te keve	canına kurt dökülsün	que ton corps soit dévoré par la vermine	may vermin devour you!
kurtepank (m)	bir tür mercan	variété de corail, abramis	type of coral
kurûşik (m)	gerilim, tansiyon	tension	tension
kevirê kuş	sünger taşı	pierre ponce	pumice stone
kuş	oyuk, delikli	poreux, creux	porous, hollow
kuşîş (m)	gayret, gayretkeşlik	application, zèle	zeal, fervor
kûsiyê avê, req	su kaplumbağası	tortue d’eau	turtle
kuşk, qûz, delek, kûze	sansar	martre, zibeline	sable
kûşk (m)	kum kırlangıcı	hirondelle des sables	sand martin
lawandin: lûvandin	yakınmak, ağıt yakmak	se lamenter, faire une élegie	to lament, to write an elegy
hîlawêstin (bihîlawêse), lawandin	asmak, askıya almak	suspendre	to suspend
lepke (m), bela; lepkeya me gihîşt wî	bela, müsubet; belamız ona bulaştı	calamité, infortune; il a été atteint par notre infortune	calamity, misfortune; he has been harmed by our bad luck
levkîne (m)	dedikodu	médisance	slander
levkînebar (r)	vasat	médiocre	mediocre
levkînebarî (m)	vasatlık	médiocrité	mediocrity
lewendî (m), ûçîk, hûçîk	1) incelik, ince uzun boy, 2) geleneksel Kürt kadın giysilerinin uzun kol uçları	1) sveltesse ; 2) cordon de la manche des habits traditionnels kurdes	1) slenderness; 2) a cord attached to the sleeve of traditional Kurdish robes
leze (m), hêwirze	kargaşa, gürültü, patırtı	tumulte (n.m.), vacarme, charivari	a din, row, racket
lê dan mandelayê, mandel kirin	inkar etmek	nier (v.tr.), renier (v.tr.)	to deny, to reject
lêbûk, lêpok, şadik	oyuncu, palyaço	acteur(trice), clown, bouffon	actor, clown, jester
lêbûkî	komiklik, palyaçoluk	clownerie, bouffonnerie	buffoonery
lêkandin (m)	bölme	division	division
lêkandin (lêkîne), lêk vekirin	bölmek	diviser (v.tr.)	to divide
lêl, leyl (m)	biri doğu’da biri batı’da olup Leyla ve Mecnun’un ayrılıklarını temsil eden iki yıldız	le nom d’une constellation formée de deux étoiles dont l’une est à l’Est l’autre à l’Ouest symbolisant les amours contrariées de Leyla et Majnoun	a constellation with 2 stars symbolizing the thwarted love of Leyla and Majnoun
lêmişt (m), lehî	1) çamurlu sel; 2) selin götürdüğü çalı-cırpı; 3) lav seli	1) torrent boueux ; 2) brindilles emportées par un torrent ; 3) coulée de lave	1) a muddy stream; 2) dead twigs in a stream; 3) a lava flow
limûzirav	turna balığı	brochet	pike
lok (n)	erkek deve	chameau	camel
lûlikgur	bacakları içe çarpık	qui a des jambes tordues vers l’intérieur	a knock kneed person
maçe (m)	1) dişi eşek; 2) dişi katır	1) ânesse ; 2) mule femelle	1) jenny; 2) mule (female)
maçe (ital), gurz (n)	balyoz	massue	club
malkir, malker, malkirî	tutumlu	économe, ménager, diligent	prudent, thrifty
maman: pîrik	ebe	sage femme	midwife

Xanî

Mal û navmal

-I-

Amadekar: Selam NÛMAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
xanî	ev	maison	house
vîlla	villa	villa	villa
xanîk	evcik	maisonette, petite maison	cottage
rûxanî	cephes, ev cephesi	façade	front, façade, frontage
deriyê hewşê	bahçe kapısı	portail, porte d’entrée dans la cour	gate (to a courtyard)
deriyê derve	dışkapı	portail, porte d’extérieur	outer gate
dergeh	sokak kapısı	porte sur rue	front door, street door
hewş	ev veya bina avlusu	cour	courtyard
dîwarê hewşê, sûra hewşê, benda hewşê	avlu duvarı	mur d’un enclos ou d’une cour	wall (of yard)
saûna	sauna	sauna	sauna
garaj	garaj	garage	garage
tengala xanî	evin yan cephesi	pignon	gable
çavî, ode, jor, menzel	göz, oda	pièce, chambre	room
metbex, aşxane	mutfak	cuisine	kitchen
şirik, meZRîb	oluk	gouttière	[rain]gutter
odeya mêvanan	misafir odası	salon, salle de réception	reception room
odeya rûniştinê	oturma odası	salle de séjour	living room
kîler	kiler	cellier	cellar
kewar	erzak dolabı	garde-manger	larder
malnivîn, malvînk	yüklük	range-matelas	mattress storage
kulîn	1) yüklük ve yüklük altı erzak yeri; 2) bazı yerlerde kiler anlamındadır	1) garde-provision ; 2) cellier (dans certaines régions)	1) food store; 2) cellar (in some regions)
navmale	mefruşat	ameublement, mobiliers, équipements	furnishings
kêzîn	lağım	égout	drain, sewer
curnê serşokê	banyo küveti	baaignoire, bassine de bain	bath tub

Devokê Berriya Mêrdînê - IV

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
doxteşî	kabakulak	oreillons	mumps
dûdayî	tûtsülenmiş	fumé	smoked
masiyê dûdayî	tûtsülenmiş balık	poisson fumé	smoked fish
dûdayî kirin	tûtsülemek	fumer (poisson)	to smoke (fish)
dûdayî bûn	tûtsü kokmak	sentir la fumée	to smell smoke
dûzerkî	sararmış, dumandan sararmış	jauni (par la fumée)	yellowed (by smoke)
dupelkî: cotperkî	taze yeşeren, iki yapraklı, filiz	plant qui commence à pousser, plant avec deux feuilles	seedling
duserî	iki başlı	bicéphale	two-headed
dûserk, dûserik	1) ikinci (oyunda); 2) oynayan	deuxième, la personne qui joue en deuxième	second
duser	iki misli, bire karşı iki takası	double, d’une quantité contre son double (dans un troc)	double, bartering two items for one
sêser	üç müşlı	triple	triple
erc (nf): erk	kadir-kıymet	valeur, estime	value, worth
evor: ebor, gevşol	taranmamış karmaşık saç	chevelure hirsute	hairy
erdî (m)	has yünden yapılan renkli dört köşe örtü ya da şal	châle en laine fine de forme carrée aux motifs colorés	shawl
ewravî	bulutlu	nuageux	cloudy
eyn (n), di eynê xwe de neanîn der / li eynê xwe dananîn	umur, umursamamak, önemsememek	souci, ne pas s’en soucier, ignorer	concern, matter of concern, not to worry, to ignore, not to care about
ezezî (m)	bencilik	égoïsme	selfishness
fendo: fendok, fendoyî, fenek	hilebaz, düzenbaz, oyunbaz, hileci	intrigant, tricheur	deceiver, trickster, deceitful
feq: qaper	tuzak	piège, trappe, traquenard	trap
firk (adj), porên firk	seyrek, seyrek saç	clairsemé, cheveux clairsemés	sparse, sparse hair
firk (m)	spasma	spasme	spasm
firk ket pišta min û pišta min firikî	belime kramp girdi	j’ai eu un tour de reins	I have a backache
fiskirandin: fizikandin, fiskîlandin, viz kirin	sıvışmak, yan çizmek tüymek	filer à l’anglaise, déguerpir discrètement	to take French leave, to leave without being noticed
findirandin	çekip gitmek	s’en aller, déguerpir	to leave
firdik: hewrik, hûrikê nanî	ekmek kırıntısı	miette (de pain)	crumb
navikê nan	ekmek içi	mie de pain	bread
firtefirt: qılqılandin	kaynama, yerinde duramama	bouillonnement (d’impatience)	bubbling (withing impatience)
firtî firtî xelasbûn, filtî filtî xelasbûn	kıl payı kurtulmak, zor bela kurtulmak	échapper de justesse	to have a narrow escape
fisek	1) osurgan, yelli; 2) kirli işler seviren; 3) gevşek, tembel	1) pêteur ; 2) faux jeton, qui ourdit de mauvais coups; 3) paresseux	1) hypocrite; 2) plotter; 3) idler
fit: qerase, fitê mêran	devasa, devasa adam	géant, un homme gigantesque	giant
fîta fîta	zoraki, zorla	de force, par la contrainte	forced, coerced
fîta fîta jê re man	ettiği yanında kar kalmak	agir impunément	to act with impunity
fîta fîta jê standin	zorla almak	prendre par la force	to capture
fnêsk: fêşk	kötü iş, kötü eylem	mauvaise action, méfait	bad behavior
firêz (nf)	ayrık otu	chiendent	couch grass
gadorî: gadêrî	nöbetle sığır otlatma	gardiennage des bœufs à tour de rôle	taking turns guarding cattle
gav qelaştin	çok hızlı ve büyük adımlarla yürümek	avancer vite et à grandes enjambées	to stride
gepekî	böbürlenlen, azamet satan	arrogant, hautain	arrogant, haughty
gepekî kirin	böbürlenmek	prendre des airs	to be pompous
gerase, qerase, girnose	kocaman, iri	grand, gros, colossal	enormous
gereşûn	artık, yemek artığı	reste, surplus, excédent, résidu	surplus
germijandin	1) ısıtmak; 2) harereti yükseltmek	1) chauffer ; 2) faire monter la température	1) to heat; 2) to raise the temperature
germixandin	sıcaktan bunaltmak	provoquer un malaise par excès de chaleur	to make s.o. ill from heat
germijîn:	1) ısınmak; 2) harareti yükselmek	1) se chauffer ; 2) avoir de la température qui monte	1) to warm oneself; 2) to have a rising temperature
germixîn	sıcaktan kokuşmaya yüz tutmak	commencer à pourrir, à se putréfier à cause de la chaleur	to begin to spoil because of the heat
germik: germav, çêrmûk	ılıca, kaplıca	source thermale	hot spring
germiron: derbihar, deraxlêve	baharın ilk dönemleri	début printemps	early spring
germişk	ısırgın	bouton de chaleur	pimple
germoxekî: sermixî	sıcaktan kokuşmaya yüz tutmuş	qui commence à se putréfier sous l’effet de la chaleur	begins to spoil because of the heat

Termên komputerê

Amadekar : Newzad HIRORÎ

kurdî	turkî	fransizî	îngilizî
firehband	geniş band	bande large (large bande)	broadband
internet (bilêvkirin: înternet)	internet	internet	internet
e-meyl (posteya elektronîk)	e-posta	courrier électronique	e-mail
e-name (nameya elektrronîk)	e-mektup	courriel	e-letter
e-pirtûk (pirtûka elektronîk)	e-kitab	e-book, livre électronique	e-book
e-nûçe (nûçeyên elektronîk)	e-haber	e-news, informations électroniques	e-news
e-rojname (rojnameya elektronîk)	e-gazete	journal électronique	e-newspaper
e-çap (çapa elektronîk ya...)	e-yayın	éditions électroniques	e-edition
e-weşan (weşana elektronîk)	e-yayıncılık	publications électroniques	e-publishing
e-kovar (kovara elektronîk)	e-dergi, elektronik dergi	magazines électroniques	e-magazines
e-kartpostal (kartpostala elektronîk)	e-kart	carte électronique, carte virtuelle	e-postcard
e-bilêt (bilêta elektronîk)	e-bilet, elektronik bilet	billet électronique	e-ticket
chat (bilêvkirin: çat), axaftin	sohbet	chat, conversation	chat
çat kirin, axafkirin	sohbet etmek	chater, converser	to chat

Peyvên di stranan de			
Amedekar : Emîn NAROZÎ			
kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
hebûn	sahip olmak	avoir	to have
hebûn (inf)	varlık, zenginlik	avoir, richesse	assets, wealth
berê xwe dan	1) yönelmek; 2) bakmak, seyretmek	1) s’orienter, prendre la direction de ; 2) regarder, observer	1) to head toward, to go toward 2) to observe
dizgîn (ji destgîn)	dizgin	rêne	rein
pate (inf), pate avêtin, pate dan	saygiyla, selam için eğilmek, selamlamak, eğilerek selamlamak	salut, révérence, saluer, se pencher respectueusement pour saluer, faire une révérence	to bow, to show reverence
neheqî	haksızlık	injustice	injustice
parî (n)	parça	morceau	piece
parîyek nan	bir parça ekmek	un morceau de pain	piece of bread
vêga; vê gavê	şimdi, şu an	maintenant	now
tevde	birlikte, beraber, topluca, hepsi	ensemble, tout	together
sûr; sûrh, şûrh	kale duvarı	rempart, muraille	rampart, wall
stil: stêl, tewle; tewlexane, tewle, stewl	tavla	étable	stable
piştevala; piştvala	giyinip kuşanmamış, silahsız	(personne) non équipée, sans armes	an unarmed persone
şîlf:	bıçak, hançer, kılıç, mızrak gibi aletlerin demir kısmı	manche (métallique) de couteau, poignard, épée etc.	handle
henek; yarî	şaka, alay	blague, plaisanterie, moquerie	a joke, a jibe
laqirdî	şaka, lakırdı	blague, plaisanterie	a joke
stûkur	boyun yaka	encolure	neck, collar size
xan	han	auberge, caravansérail	inn
meyizandin : nêrîn, mêze kirin, nihêrîn, fekirin, se kirin, berê xwe dan, temaşa kirin	bakmak, seyretmek	regarder, observer	to look at, to observe
xatûn	hatun	dame	lady
file	hiristiyan	chrétien	christian
dêmgul	yanacağı güllü, gül yanaklı	qui a des joues roses	rosy cheeked
tûzî	dilim	tranche, rondelle	slice
kehreban : karîban, kehrîbar	kehribar	1) ambre, ambre jaune ; 2) électricité	1) amber, yellow amber ; 2) electricity
şîrrik (n)	1) pul ; 2) oluk, çörten	1) paillette ; 2) gouttière, chéneau	1) sequin; 2) gutter
şîrika avê	su oluşu	chéneau	channel
gulîbend: qeytanê guliyan	saç kordelesi	ruban servant à nouer les tresses	hair ribbon
zerbab: zêrbav	zerbaf	brocard	brocade, cloth of gold
heke: eger, ger	eğer	si	if
kêmayî	kusur, eksiklik	défaut, faute, manquement	error, defect
sik	çirkin, uygunsuz	laid, sordide	ugly, dirty
bertîlxur	rüşvet alan, rüşvetçi	corrompu	corrupt
bertîl dan	rüşvet vermek	corrompre, donner un pot de vin	to bribe
bêziman	zavallı, suskun	pauvre, privé de parole	poor, silenced
qewimîn	olmak, meydana gelmek	se produire, arriver	to happen
edilandin	1) süslemek ; 2) düzeltmek, onarmak	1) parer ; 2) arranger, refaire, réparer	1) to decorate, to dress; 2) to repair
bezîn, beziyan	koşmak	courir	to run
asêbûyî	asi, isyankar, başkaldırmış	rebelle, insurgé	rebel, insurgent
li ber hukûmetê asêbûyî	hükümete baş kaldırmış	rebelle au gouvernement	rebel against the government
bastêq	pestil	friandise faite de jus de raisin ou de mûre bouillis, épaissis à la farine appréciée en fines plaques	fruit pulp dried in thin layers on cloth
mewîj	kuru üzüm	raisin sec	raisin
nazdar	nazlı	coquette, maniérée	coquettish, affected
dehl	koru, koruluk	bois, bosquet	a wood, a grove
xavik, xavek	böğür	flanc	flank, side
xavika serî	bıngıldak	fontanelle	fontanelle

Fûtbol			
Amadekar : Mistafa AYDOĞAN			
kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
fûtbol: topanê, gogeling	futbol	football	football, soccer
meydana lîstikê	oyun alanı	terrain de jeu	field of play, pitch, playing field
meydana fûtbolê	futbol sahası	terrain de football	football field
pîvanên meydana lîstikê	oyun alanı ölçüleri	mesures de terrain de jeu	measurements of playing field
dirêjîya meydana lîstikê	oyun alanı uzunluğu	longueur de terrain de jeu	playing field length
berê (berahîya) meydana lîstikê	oyun alanı genişliği	largeur de terrain de jeu	playing field width
gol	1) gol; 2) kale	1) but ; 2) cage	goal
golavêj, golker	golcü	tireur de but	kicker
xêza golê	kale çizgisi	ligne de but	goal line
stûn	yan direk	montant, poteau	upright post
kêran	üst direk	barre transversale	crossbar
devera golê	kale sahası	surface de but	goal area
deqa penaltiyê	penaltı noktası	point du coup de pied de réparation (point de penalty)	penalty mark
devera penaltiyê	penaltı sahası	surface de penalty, surface de réparation	penalty area
kevana penaltiyê	ceza yayı	arc de cercle du point de réparation	penalty arc
deqa nîvekê	başlangıç noktası/orta nokta	point central	centre mark, centre spot
çembera nîvekê	orta yuvarlak	cercle central, rond central	centre circle
xêza nîvekê	yarı saha çizgisi/orta saha çizgisi	ligne médiane	halfway line
nîvmeydan	yarı saha	moitié de terrain	halfway field, half of the field

xêzkenar	taç çizgisi	ligne de touche	touch line, sideline
goşe, korner	korner	coin, corner	corner
devera kornerê	korner alanı	coin de corner	corner arc
darê alaya goşeyê	köşe bayrağı direği	poteau de drapeau de coin, de corner	corner flagpost
alaya goşeyê	köşe bayrağı	drapeau de coin, drapeau de corner	corner flag
top, gog	top	ballon	ball
dadwer	hakem	arbitre	referee
dadwerê alîkar	yardımcı hakem	arbitre assistant	assistant referee
dadwerê çarem	dördüncü hakem	quatrième arbitre, arbitre remplaçant, quatrième officiel	fourth official
devera teknîkî	teknik alan	surface technique	technical area
serwêrê teknîkî	teknik direktör	directeur technique	technical manager
antrenor	antrenör	entraîneur	coach
lîstik, yarî	oyun	jeu	play
sîstema lîstikê	oyun sistemi	système de jeu	playing system, playing formation
dema lîstinê	oyun süresi	temps de jeu, durée de match	game duration
dirêjkirin	uzatma (ekstra zaman)	prolongation	extra time
dema lêzêdekirî	uzatma (kayıp zaman için)	temps additionnel	additional time, added time
destpêka lîstikê	oyunun başlaması	engagement, coup d’envoi	kick-off
lîstikvan, yarîker	oyuncu	joueur	player
fûtbollîz	futbol oyuncusu	footballeur, joueur de football	football player, soccer player
guhertina lîstikvanan	oyuncu değişikliği	changement de joueurs, remplacement	players’ replacement, substitution
lîstikvanên cîgir	yedek oyuncular	joueurs remplaçants	players’ substitutes
fûtbollîzê cîgir	yedek futbolcu	footballeur remplaçant, suppléant	football players’ substitute

Paşgirên kurdî

-II-

Amadekar : Reşo ZÎLAN

-end / -yend : Bi alîkarîya vê paşgirê hem ji navdêr û hem jî ji qurmên lêkeran navdêrên nû tên çêkirin.

Nimûne: nav**end**, rev**end**, zay**end**, gov**end**

-ende / -inde : Bi vê paşgirê hem ji navdêr û hem jî ji rengdêr û qurmên lêkeran navdêrên nû tên çêkirin.

Nimûne: şerm**ende**, berf**ende**, gerîn**ende**, balin**de**, firin**de**, gazi**nde**, ayin**de**

-emenî : Navên koma tiştên ku ji bo mebestekê têne bi kar anîn nîşan dide.

Nimûne: sotem**enî**, xwardem**enî**, teqem**enî**, sardem**enî**

-er / -yer : Bi alîkarîya vê paşgirê hem ji navdêr û hem jî ji qurmên lêkeran navdêrên nû tên çêkirin.

Nimûne: koç**er**, rax**er**, bû**yer**, parê**zer**, nivî**ser**, têko**şer**, bîner**,** firo**şer**

-eve : Paşgireke lêkerî ye û timî bi dawîya lêkerê ve tête girê dan û maneya “dîsan, careke din” dide lêkerê.

Nimûne: gerane**ve**, ketine**ve**, çûne**ve**, dîtine**ve**, kirine**ve**

-ê : Ji bo forma bangkirina navdêrên bi zayenda mê ya yekhejmar e.

Nimûne: keç**ê**!, day**ê**!, et**ê**!, bûk**ê**!, gêj**ê**!, dîn**ê**!

-êr : Bi alîkarîya vê paşgirê hem ji navdêr û hem jî ji qurmên lêkeran rengdêr yan navdêrên nû tên çêkirin.

Nimûne: qul**êr**, dil**êr**, pan**êr**, werz**êr**

-ezar ”bnr ” -zar : Paşgira **–zar** bi maneya cih e, cihê lê çandina tiştêkî ye. Tîpa “e”yê ji bo pevgirêdanê ye. Bi alîkarîya wê rengdêr yan jî navdêr tên çêkirin.

Nimûne: şerme**zar**, tenge**zar**

-ewar : Bi vê paşgirê ji navdêrekê rengdêrek tête afirandin û maneya “wekî, mîna, fena, şibhê” dide peyvê.

Nimûne: bendew**ar**, bextew**ar**

-ewarî / -warî : Bi alîkarîya vê paşgirê ji navdêr yan jî ji rengdêrekê navdêreke nû ya abstrakt tête çêkirin .

Nimûne: kurdewar**î**

-ewer : Bi vê paşgirê ji navdêrekê rengdêrek yan jî navdêreke nû tête afirandin.

Nimûne: bîrew**er**, bextew**er**, canew**er** / cinawir

-firoş : Ev paşgira ji lêkera ”firotin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê firotinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: gulfiro**ş**, zembîlfiro**ş**, xwefiro**ş**, belafiro**ş**, pirtîfiro**ş**

-gar : Ev paşgir maneya “kesê ku dike, kesê ku karekî tîne cih” dide peyvê.

Nimûne: pîgar**,** amojgar**,** rojgar (ev paşgira di vê peyvê de bi wext re mane guhartîye).

Peyva rojgar di maneya “serdem, zeman, dewran, dewr”ê de ye.

-geh : Ev paşgir maneya “cih, dever, şûn, war” dide.

Nimûne: seyrange**h**, havînge**h**, şarge**h**, binge**h**, tavge**h**, çêrege**h**, berge**h**, kêlange**h**,

warge**h**, zanînge**h**, çivge**h**, hêwirge**h**

-gelan : Ev paşgir maneya “kom, piranî û pirhejmarî”yê dide peyvê.

Nimûne: xezûrgel**an**, xînamîgel**an**, mozgel**an**

-ger (I): Paşgira ji lêkera ”gerîn / geriyan”ê ye û maneya kesê / tiştê ku bi karê gerînê radibe dide peyvê.

Nimûne: şevge**r**, bage**r**, bange**r**, şopge**r** / rêçge**r**, peyge**r**, temaşege**r**, dadge**r**

-ger (II): Ev paşgira maneya “kesê ku bi wî karî radibe” dide peyvê û navê pêşeyekê nîşan dide.

Nimûne: hesinge**r**, zêrînge**r** / zêrge**r**, kîmyage**r**

-gêr : Paşgira ji lêkera ”gêrîn (gêran / gêrandin)”ê ye û maneya “kesê ku karê binavkirî digêrîne, dike” dide peyvê.

Nimûne: şoreşgê**r**, wergê**r**, meygê**r**, govendgê**r**, çilingê**r**, pîlangê**r**, kargê**r**, civatgê**r**, dolabgê**r**

-gez : Paşgira ji lêkera ”gestin, gezîn, gez kirin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê gestinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: pelge**z**

-gihan : Paşgira ji lêkera ”gihandin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê gihandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: nûçeg**ihan**

-gir : Paşgira ji lêkera ”girtin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê girtinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: masîg**ir**, sawg**ir**, alîg**ir**, xûg**ir**, hog**ir**, dilg**ir**, mîratg**ir**, rexneg**ir**, rêg**ir**, piştg**ir**, malg**ir**

-gîr : Paşgira ji lêkera ”girtin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê girtinê radibe” dide peyvê. Li ser forma xwe ya kevn maye.

Nimûne: avg**îr**, pêşg**îr**, berg**îr** (barg**îr**, bergîl), kefg**îr**

-gîn : Ev paşgir maneya “tîjî, tîjî bi ... ”ê dide peyvê.

Nimûne: lezgîn, xemgîn, mizgîn, xwazgîn, şermgîn, sawgîn / sehimgîn,
-go : Paşgira ji lêkera ”gotin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê gotinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: rast go , bilind go , xweş go
-gon / -gûn / -gwîn : Maneya ”reng” e.
Nimûne: av gon / arg ûn , argon / arg ûn , algon, genim gon / Genim gûn , gul gon
-guhêz : Paşgira ji lêkera ”guhastin (neqil kirin)”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê guhaztinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: xeber guhêz , warguhêz, barguhêz
-hêl : Paşgira ji lêkera ”hêlan (hilanîn, hiştin, terikandin, terkkirin)”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê hiştinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: cî hêl , war hêl , meydan hêl , jin hêl , mêrhêl, êlhêl, gund hêl , pezhêl, dê hêl , bav hêl , kur hêl , keç hêl
-hilgir : Paşgira ji lêkera ”hilgirtin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê hilgirtin û rakirinê radibe” dide peyvê.
Nimûne:bar hilgir
-hingêv : Paşgira ji lêkera ”hingaftin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê hingaftinê radibe” dide peyvê.
Nimûne: şûr hingêv , rim hingêv , tîr hingêv , derb hingêv , dar hingêv
-hî /-yî : bnr > -ahî
-ik (I) : Pirtika ji bo piçûkkirina ji ber xweşik û narînnîşandanê ye.
Nimûne: keç ik , qîz ik , law ik , kur ik , pîr ik , jin ik , mêr ik , pit ik , bav ik , kal ik , reş ik , zer ik , sor ik , gewr ik , rind ik , xweş ik , cewr ik , qird ik , berx ik , kar ik /kehr ik ,
-ik (II) : Pirtika ji bo navên tişt, hacet û alavan e.
Nimûne: dev ik , dest ik , lep ik , berçav ik , ker ik , pif ik , pir ik , bêr ik , ber ik , pal ik , çoç ik , hest ik , gir ik , boç ik , elb ik , kinc ik , kox ik , sîr ik , qirş ik , ref ik , piz ik , rêç ik , şim ik , zend ik
-ik (III): Pirtika ji bo navên hin xwarinan e.
Nimûne: av ik / af ik , tirş ik , dolm ik , lor ik , çol ik , xilor ik , kilor ik , nan ik , pel ik
-ik (IV): Pirtika ji bo navên hin nexweşîyan e.
Nimûne: zer ik , sor ik , xur ik , kux ik , xeneqût ik , bûk ik , efn ik , kuf ik , kam ik
-ikî : Navdêrê abstrakt ya nexweşîyan e yan jî tişt û mirovê bi wê nexweşîyê ketîye.
Nimûne: zer ikî , efn ikî , vir ikî , kuf ikî , kam ikî , kas ikî
-il : Navê cihekî nîşan dide.
Nimûne: paş il , pêş il , zeng il , xwaz il (xwazî), pax il
-inc : sar inc , gaz inc
-incî : nav incî
-ing / -ng / -wing : Pirtika ji bo piçûkkirina ji ber xweşik û narînnîşandanê ye.
Nimûne: roj ing , ar ing , sor ing , xwey ing , poş ing , rêw ing / rêwingî, birang, çiyang
-king : Pirtikeke cotpiçûkkirinê ye, tiştan du caran li ser hev piçûk dike. Ev pirtik jî her ji bo piçûkkirina ji ber xweşik û narînnîşandanê ye.
Nimûne: birak ing , xwey king , day king
-ino / -no / -nino : Ji bo forma bangkirina zayenda hem mê û hem jî nêr ya piranîyê ye.
Nimûne: xortino! (xortno), keçino! (keçno), kurino! (kurno), gundîno! (gundînino)
-istan / -stan (I) : Bi maneya cih, dever û şûn e.
Nimûne: gor istan , gul istan , bost an (bustan, bîstan), mûr istan , dar istan , çol istan , qûm istan , şar istan / şeh ristan
-istan (II) : Bi maneya welat e.
Nimûne: Kurd istan , Afxan istan , Bulxar istan , Gurc istan
-istan (III) : Bi maneya dem û zeman e.
Nimûne: germ istan (havîn), ziv istan ,
-işk / -îşk/ -oşk : germiş k , hevriş k , kurîş k , nermiş k
-î/-yî (I): Ev paşgira mensûbbûn û girêdana bi kom, eşîr, gel, netewe, ziman, zarava, devok, dîn yan jî mezhebekî nîşan dide.
Nimûne: samî, arî (aryanî), ertoşî, botî, milî, kurdî, erebî, almanî, kurmancî, lurî, alewî, êzîdî, behayî, îslamî, henîfî, şafi’î, caferî, isma’îlî, evangalî, lûterî
-î/-yî (II): Mensûbbûn û girêdana bi cih, dever, herêm, gund, bajar û welatekî

nîşan dide.

Nimûne: deştî, çiyayî, gundî, bajarî, zozanî, serhedî, behdînî, diyarbekrî, wanî, mêrdînî, kurdistanî, îraqî, afrîkayî, asyayî. deverî

-î/-yî (III): Ji rengdêrekê navdêreke abstrakt (mucered) çêdike.

Nimûne: sorî, zerî, bozî, qencî, sarî, germî, çêyî, sistî. qelewî, reşî

-î/-yî (IV): Ji rengdêr yan jî ji navdêrekê navdêreke abstrakt çêdike.

Nimûne: camêrî, azadî, serbestî, tolazî, serxweşî, rastî, dostî, nezanî, paqijî

-î/-yî (V): Ji navê kar û pêşeyekê navdêreke abstrakt çêdike û mijûlahîyekê nîşan dide.

Nimûne: karkerî, zîvkerî, cotkarî, gulfiroşî, bikirrî, dengbêjî

-î/-yî (VI): Ji navdêrekê ku dem nîşan dide navdêreke nû ji bo peryodeke taybetî çêdike.

Nimûne: rojî, sêmehî, nîvsalî, hefteyî, havînî, payîzî, zivistanî.

-î (VII): Ji navdêran rengdêr çêdike.

Nimûne: avî, bejî, xwînî, bengî

-î (VIII): Ji rengdêran navdêrên konkret çêdike.

Nimûne: şilî, gêrmî, germî

-î (IX): Ji navdêran navdêrên nû yên di maneya alav û tiştekî ne çêdike.

Nimûne: baranî, destî, derî, piştî, gulî

-î (X): Ji hokeran navdêr çêdike.

Nimûne: binî, serî, nîvî

-î/-yî (XI): Ji çi yan jî ji çi madenê çêbûna tiştekî nîşan dide.

Nimûne: hesinî, sifirî, polayî, zîvî

-îfk : balîfk, gulîfk

-îk : xurîk, qidîk, xidxidîk

-în (I) : Ji çi yan jî ji çi madenê çêbûna tiştekî nîşan dide.

Nimûne: zêr**în**, zîv**în**, dar**în**, derew**în**, rast**în**

-în (II) : Ji navdêran rengdêr çêdike.

Nimûne: reng**în**, zeng**în**, belg**în**, ah**în**, gurg**în**, beng**în**, deng**în**, şerm**în**, nal**în**, dil**în**

-în (III) : Ji navdêran navdêreke nû çêdike.

Nimûne: berf**în**, tirş**în**, roj**în**

-în (IV) : Ev paşgir ji hokerekê hokereke nû çêdike.

Nimûne: pêşîn, paşîn, dawîn, jêrîn, jorîn, navîn,

-îne : Ji navdêran navdêreke nû çêdike.

Nimûne: çar**îne**, yek**îne**, pêş**îne**

-înî (I) : Ji çi yan jî ji çi madenê çêbûna tiştekî nîşan dide.

Nimûne: dar**înî**, zîv**înî**, zêr**înî**

-înî /-yînî : Ev paşgir ji navdêrekê navdêrên nû yên abstrakt çêdike.

Nimûne: kurd**înî**, pîr**înî**, dêy**înî**, bav**înî**, heval**înî**, dost**înî**, beng**înî**, mêr**înî**, kur**înî**, keç**înî**, bûk**înî**, law**înî**

-înok : Ev paşgir maneya “kesê ku bi wî karî radibe, wî karî dike” dide peyva nû.

Nimûne: xap**înok**, çiv**înok**

-îş / -iş : Ev paşgir ji navdêran navdêreke nû çêdike û maneya ”karê ku tête kirin” dide peyva nû.

Nimûne: bexşîş, sparîş

-îtî /-yîtî : Ev paşgir ji navdêrekê navdêrên nû yên abstrakt çêdike.

Nimûne: kerî**tî**, bavî**tî**, gundî**tî**, mîrî**tî**, dêyî**tî**, seyî**tî**

-îtik : bangerî**tik**

-îyan : Ji rengdêrekê navdêreke nû, ku di maneya cih û deverê de ye dide peyvê.

Nimûne: germî**yan**

-jen (I): Ji lêkera ”jenîn, jendin”ê ya bi maneya lêdanê de ye. Wek paşgir maneya ”kesê yan jî tiştê ku karê lêdana wî tiştî dike” dide peyva nû.

Nimûne: kevan**jen**, av**jen**, bajen, agir**jen**, livajen, libû**jen**, keman**jen**

-jen (II): Ji lêkera ”jenîn”ê ya bi maneya ”dîwardanîn”ê de, wek paşgir ”kesê ku bi wî karî radibe” dide peyvê.

Nimûne: dîwar**jen**

-jimêr : Paşgira ji lêkera ”hejmartin”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê hejmartinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: demjimêr (alava ku demê dihejmêre, kronomêtre)

-k (I) : Pirtika ji bo piçûkkirina ji ber xweşik û narînnişandanê ye.

Nimûne:qûtîk, pîrk, nêrîk, kanîk, çêlîk, kurîk, cênîk, cêwîk, sêwîk, kevçîk, cok /cihok,

-k (II) : Pirtika ji bo navên tişt, hacet û alavan e.

Nimûne:daralînk, cerîfk, bermalk, binmilk

-ka : qestîka, qazîka, zûka, xwezîka, hêdîka, dizîka

-kanî / -(î)kantî : Bi alîkarîya vê paşgirê ji navdêrekê peyveke nû ku êdî hoker e, çêdibe û maneya ”bi awayê... , bi tehrê...” dide peyvê.

Nimûne: keçkanî / keçkantî / keçikantî, lawkanî / lawkantî / lawikantî, jinkanî / jinkantî / jinikantî, mêrkanî / mêrkantî / mêrikantî-ke : binke

-kî (I): Maneya ”wek, mîna, fena, şitî, şubhê” dide peyvê û wê dike hoker.

Nimûne: filehkî (filekî), kurdkî, kurmanckî, almankî, ecemkî, erebkî, mirtîbkî, gundîkî, bajarîkî, axakî, mêrankî, nivîskî, devkî, qeşmerkî, serserkî, qeşmerkî, hêkkî

-kî (II): Hokera dem û zemanan çêdike û maneya ”di dema (wexta)... de” dide peyvê.

Nimûne: nîvrokî, êvarkî, ‘esirkî

-kar : Ji gotina kar e û vê xeysetê dide maneya peyvê.

Nimûne: cotkar, xwendekar, koşkar, xebatkar, sextekar, hîlekar, xizmetkar, gunehkar, minêkar, alîkar / arîkar, zîyankar, rîyakar, nîvekar, sitemkar, zulmkar, derewkar

-karî : Ev paşgir ji navdêran navdêreke nû ya abstrakt diafirîne.

Nimûne: destkarî

-keft : Paşgira ji lêkera ”ketin / keftin”ê ye û maneya kesê / tiştê ku bi karê keftinê radibe dide peyvê. Lêkera ”ketin”ê di devokên wek behdînî û hinekên botî de ne wek ”ketin” lê wek awayê xwe yê kevn ”keftin” tête gotin.

Nimûne: destkeft

-ker : Ev paşgir awayekî din ya paşgira ”kar” e. Her bi maneya ”kesê / tiştê ku bi wî karî radibe” dide peyva nû.

Nimûne: zîvker, karker, zêrker, xebatker, hesinker

-kil : Paşgira ji lêkera ”kilîn, (kilandin, kil kirin)”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê kilandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: dewkil

-kir : Paşgira ji lêkera ”kirin”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê kilandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: destkir, malkir, karkir, şuxulkir

-kirr : Paşgira ji lêkera ”kirîn”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê kirînê radibe” dide peyvê.

Nimûne: bikirr

-kêş (I): Paşgira ji lêkera ”kêşan / kişandin (kaş kirin)”a barekî ye û maneya ”kesê ku bi wî kar û pêseyî radibe” dide peyvê.

Nimûne: avkêş, barkêş, kêlindikêş (= tirpankêş)

-kêş (II): Paşgira ji lêkera ”kêşan / kişandin”a tişteki bi dûman e û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê kişandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: afyonkêş, cigarekêş, qelûnkêş, tiryakkêş, hewakêş / bakêş, mîxkêş

-kêş (III): Paşgira ji lêkera ”kêşan / kişandin”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku ji aliyê manewî ve xwe dide ber wî karî” dide peyvê.

Nimûne: cefakêş, serkêş, zîyankêş, zehmetkêş, şûrkêş, dilkêş, balkêş

-kêş (IV) : Paşgira ji lêkera ” kêşan / kişandin”ê ya ji bo wezinandinê ye û maneya ”giranî”yê dide peyvê.

Nimûne: takêş

-koj : Paşgira ji lêkera ”kotin”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê kotinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: hestîkoj

-kuj : Paşgira ji lêkera ”kuştin”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê kuştinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: mêrkuj, spîkuj, mêşkuj, agirkuj, destkuj, bikuj, xwekuj, karwankuj

-kut : Paşgira ji lêkera ”kutan / qutan”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê kutanê radibe” dide peyvê.

Nimûne: mîrkut / mêkut / mîkut, dankut, sîrkut, bakut, darkut, bankut

-ko : Ev paşgir carina ji bo xweşikkirinê û carina jî ji bo piçûkxistina kesan ya di dema rewşa gazîkirinê de tête bi kar anîn.

Nimûne: Hemedko, Cemîlko, Resûlko, muxtarko, malxirabko, rebenko

-kok (I) : Ev paşgir ji bo piçûkxistin û sivikahîpêkirinê ye.

Nimûne: jinkok, mêrkok

-kok (II) : Ev paşgir ji bo piçûkkirina ji ber xweşik û narînbûnê ye. Ji rengdêr yan jî navdêran rengdêrek tête çêkirin.

Nimûne: fedîkok, xweşkok, keçkok, reşkok

-kokî : Ji rengdêran rengdêreke nû tête çêkirin.

Nimûne: kevinkokî, pembekokî, reşkokî, zerkokî, şînkokî,

-kolî : Ji lêkera ”kolîn, kolandin”ê ye û paşgira didwan ”î” lê hatiye zêde kirin û maneya ”kesê bi karê kolandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: pêkolî (pîkolî)

-lok : Ev paşgira han heye ku ji lêkera “(dev) lê kirin”ê kurt bûbe.

Nimûne: devlok

-mal : Paşgira ji lêkera ”malîn / maliştin”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê malînê radibe” dide peyvê.

Nimûne: destmal, pêştemal / pêşmal

-man / -iman: Bi maneya ”cih” e. Di zimanê pehlewî de bi maneya ”xanî, sera” de bû.

Nimûne: nîştiman, xaniman

-mend : Paşgirek e ku di maneya ”heyî, heye, xwedî” de ye. Tête dawîya navdêran.

Nimûne: dewle(t)mend, hunermend, bawermend, aqilmend (eqilmend), şewirmend, karmend

-mêj / -mij : Paşgira ji lêkera ”mêtin, mêhtin / miştin”ê ye û maneya ”kesê / tiştê ku bi karê mêtinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: xwînmêj (xwînmij), şîrmêj (şîrmij), marmêj (marmij)

-nak : Paşgirek e ku maneya “bi, tijî, tijî bi, bi ... dagirtî” dide peyvê.

Nimûne: xemnak, xeternak, derdnak, tirsnak

-nas (I) : Paşgira ji lêkera ”nasîn”ê ya bergindî “”ilm, zanist, zanîn”ê ye. Gava ku tête dawîya navdêran maneya ”kesê ku bi wê zanistê mijûl dibe” dide peyvê.

Nimûne: zimannas, stêrnas, dîroknas, rojhilatnas, aborînas

-nas (II) : Paşgira ji lêkera ”nasîn, (nas kirin)”ê ye û maneya ”kesê ku bi karê naskirinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: xwedênas, kêmnas, çavnas, rênas

-nasî : Ev paşgira hevedudanî ye û ji paşgirên "-nas" û "-î"yê pêk hatiye. Wek di paşgira "-î"yê de jî hatiye behs kirin, bi alîkarîya vê navdêrên abstrakt têne çêkirin. Ji ber ku paşgira "**nasî**" xwedî taybetmendîya bi navkirina zanistan e, ango navê 'ilm û zanistekê bi me dide zanîn, çêtir e ku ev bi tena serê xwe li vir cih bigire. Bi vî awayî em bizanibin ku ev paşgir ji bo çêkirina navên zanistan e.

Nimûne: zimannasî, stêrnasî, dîroknasî, civatnasî, rojhilatnasî

-nêr : Paşgira ji lêkera "nihêrîn / nêrîn"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê nihêrînê radibe" dide peyvê.

Nimûne: nexweşnêr, çavnêr (çavnihêr), zaroknêr

-nişîn : Paşgira ji lêkera "niştin, nişîn"ê ye û maneya "cihê ku ew kes lê rûniştiye" dide peyvê.

Nimûne: kurdnişîn, mîrnişîn, şahnişîn

-nivîs : Paşgira ji lêkera "nivîsîn / nivîsandin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê nivîsînê radibe" dide peyvê.

Nimûne: destnivîs, xweşnivîs, rastnivîs, çîroknivîs, sernivîs, reşnivîs.

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pîrsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna bihara 2006an

Careke din delîveya kombûna civîna Kurmancî li Dihokê, başûrê Kurdistanê, bi dest ket. Civîna me rojên di navbera 30/5 - 7/5 2006an de li dar ket.

Di vê civînê de ev heval beşdar bûn:

Mustafa Aydoğan (Mêrdîn), Rûken Bagdu-Keskîn (Stenbol), Lutfî Baksî (Xerzan), Ehmedê Dirihî (Çewlîg), Elîşêr (Wan), Samî Ergoşî (Barzan), Cewher F. Seîd (Hewlêr), Ebdulsetar Fettah (Dihok), Newzad Hirorî (Dihok), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mahmûd Lewendî (Qerejdax), Enwer Mehemed Tahir (Hewlêr), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Selam Nûman (Qamşilo), Fadil Omer (Dihok), Cemal Onursal (Cizîr), Enwer Osman (Hewlêr), Edîb Polat (Amed), Zinar Soran (Dêrik), Behrûz Şucaî (Kotol), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zilan (Agrî).

Ev cara didwan bû, ku me civîna xwe li parçe welatê xwe yê azad pêk anî. Bi dirêjahîya hefteyekê tamam me li ser programeke giran kar kir. Xala herî girîng ya xebatê babeta navên gulûgîyayan yên hem zanistî û hem jî kurdî bû. Di vî warî de, bi sayeya kedeke yekcar mezin ya hevalên pîspor ji başûr û bakurê Kurdistanê, me dikaribû em berhemeke berbiçav ji civînê derbixin.

Xalên din yên civînê, ji navên demûdezgehên dewletê û peyvên rojnamevanîyê pêk dihat. Piştî hîmdanîna dewleta federal li başûrê welat, çawan ku wê guhartineke nû

di dîroka me kurdan de pêşde anî, wisan jî wê tesîra xwe li ser zimanê me kir. Hindek mefhûmên nû anîn û hindek delîveyên din dane ber pêşdeçûna zimanê kurdî.

Navên dezgehên dewletê û peyvên rojnamevanîyê du babetên girîng bûn ku divîya kar li ser bête kirin. Ev yek ji bo nêzîkkirina devoka kurmancîya bakur û behdînî jî xwedî girîngîyeke mezin bû.

Cihê serfirazîyê bû, ku ev civîna me rastî rojên yekbûn û hevgirtina herdu îdareyên Kurdistanê hatibû. Vê hikûmeta yekbûyî hêvî, hez û şewqeke bêhevta dixist dilê me hemûyan.

Bi dirêjahîya herdu hefteyên me li Kurdistanê, em bûn mêvanê hikûmetê. Vê hikûmeta yekbûyî em bi comerdîyeke kurdewarî hêwirandin û bi hêzên xwe yên ewlehîyê em hildan bin baskên xwe yên parastinê. Ji hîç xizmetekê dirixî nekir.

Em bi dilekî germ wê pîroz dikin û jê re xweşbextî û serkeftinê dixwazin. Herweha ji dil û can spasî vê mêvandarî û xizmetên pêşkêşkirî dikin.

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Flora Kurdistanê

Amadekar : Edîb POLAT

kurde	latînî	tirkî	fransizî	îngilîzî
adarok, gulalesûre, kurikmast	<i>Anemone coranaria</i>	taçlı kırlalesi, rüzgar çiçeği, gül lale	anémone couronnée, anémone de Caen	crown anemone
alal, hilale, mêlaq, lale, helal	<i>Tulipa</i>	lale	tulipe	tulip
baqilê gamêşan, şolgenîk, kuşne, baqilfisek	<i>Vicia sativa</i>	arpa figi, buğday figi, ekin figi, (burçağın bir türü)	vesce commune	common vetch
baqilê xatûnî, kelikê xatûnî, baqilxatûn	<i>Sativum saccharatum</i>	baklagillerden nazlı gelin	pois mangetout	sugar snap peas
baxox, angelok, kanêje	<i>Centaurea kurdica</i>	peygamber çiçeği	centaurée kurde	kurdish centaurea
behîva bejî, badema çiya, çaqale	<i>Prunus carduchorum</i>	yabani badem	variété d’amandier sauvage	species of wild almond-tree
bendika avî, vîzdorik (zaza)	<i>Cardamine hirsuta</i>	tüylü köpük otu	cardamine hérissée	hairy bittercress
bêwîjan, pûjang, gulikê maran	<i>Achillea millefolium</i>	adi civanperçemi	millefeuille, achillée	yarrow
beybûn, beybûna demanan, babûnc	<i>Matricaria chamomilla</i>	papatya	camomille	camomile
beybûna beyaran	<i>Matricaria sp.</i>	çayır papatyası	camomille des champs	corn camomile
binevş, binefş, wenewşe (zaza), gularengag	<i>Viola odorata</i>	kokulu menekşe	violette	violet
binevşa belek	<i>Viola tricolor</i>	alaca menekşe	pensée sauvage	wild pansy
birinc, riz	<i>Oryza sativa</i>	pirinç	riz décortiqué	rice
biyok, bih, bihok, bihî, bî	<i>Cydonia oblonga</i>	ayva	coing	quince
botav, batovk, nûjdar, bahtof, sûrinc	<i>Hypericum triquetrifolium</i>	kızılçik otu, kantaran	millepertuis	curled -leaf St John’s wort
bûkik, bûkanî, bûk, bwîk, nîsanok, patpatok, patpatole, bûkûzava, gulênîsan, rêywek	<i>Papaver rhoea</i>	gelincik	coquelicot	common poppy
çarçar, şebraq	<i>Xanthium spinosum</i>	dikenli sıraca otu	lampourde épineuse	spiny cocklebur
çekem, dakone (zaza)	<i>Viscum album</i>	ökse otu	gui	mistletoe
çengê meryemê, siklamen	<i>Cyclamen purpurescens</i>	siklamen, tavşan kulağı	cyclamen commun, cyclamen rouge-pourpre, marron de cochon	cyclamen
çevk, çexşûr (cûreyek heliz e)	<i>Ferula communis</i>	çakşır otu	férule commune	giant fennel
çilek, tûya erdan, tûfrenğî	<i>Fragaria vesca</i>	çilek	fraise	strawberry
çîm, giyareş	<i>Lolium temulentum</i>	delice	ivraie enivrante, herbe à couteaux	darnel ryegrass
colbenî, şolikê maran, baqilê maran, kelîmar	<i>Lathyrus tuberosus</i>	koşkoz	gesse tubéreuse, gland de terre	tuberous pea, sweet pea
çûng, pêmirîşk	<i>Ranunculus</i>	düğün çiçeği	renoncule	crowfoot
cux, bencerek (zaza)	<i>Digitaria</i>	çatal otu (dijitarya)	digitaire	common crabgrass, large crabgrass
darçîn	<i>Cinnanomum zeylanicum</i>	tarçın	cannelier de Ceylan, arbre à cannelle	cinnamon tree
dargerînk, daralînk, badar	<i>Hedera helix</i>	duvar sarmaşığı	lierre	ivy
darucan, şêrpûg	<i>Echinochloa crusgalli</i>	darıca otu	panic des marais, pied-de-coq	barnyard grass
dînêv, dimor	<i>Lolium temulentum</i>	delice	ivraie enivrante, herbe à couteaux	darnel ryegrass, tare
dirî, dirîmok, dirîreşk, dendûreşk, tûtirk	<i>Rubus</i>	böğürtlen	mûre sauvage	blackberry
dûvikê hespê, sipingê maran, singê maran, şitlê xezalan, tilîper, rûnîn (zaza), vaşbitrî (zaza)	<i>Equisetum arvense</i>	at kuyruğu	prêle des champs, queue-de-renard	horsetail, cattail, joint brass, bottle brush, shavegrass, horse pipe
dûvrovî	<i>Setaria faberii</i>	kirpi darı	sétaire géante, setaire de faber	faber bristlegrass, giant foxtail, nodding foxtail

erpelan, pîrepind	<i>Scorzonera spp</i>	bir tür dağ çöveni	scorsonère	black salsifis
fasûlî, fasûlye, fasolî, fasla (zaza)	<i>Phaseolus vulgaris</i>	fasulye	haricot	bean
fîrêz (li hin deveran)	<i>Agropyron repens</i>	ayrık otu	chiendent	quackgrass
fîrêz, herêz, sînrek (zaza)	<i>Cynodon dactylon</i>	domuz ayrığı	chiendent, pied-de-poule, herbe des Bermudes	Bermuda grass
gêleqîr	<i>Bellevaia</i>	dağ sümbülü	variété de jacinthe	species of hyacinth
gêlik	<i>Scilla kurdistanica</i>	yıldız sümbülü	variété de scille	species of scilla
genek, dargenek, pilxin (zaza)	<i>Datura stramonium</i>	şeytan elanası, boru çiçeği	datura, stramoine, pomme épineuse	datura, thorn apple, stramonium
genim	<i>Triticum</i>	buğday	blé	wheat, corn
genimê nan, genimê ardî	<i>Triticum aestivum</i>	ekmeklik buğday	blé tendre, froment	wheat
(cureyên : genimê rûtik, genimê meksîkî)				
genimê savar, genimê req	<i>Triticum durum</i>	sert buğday	blé dur	hard wheat, durum wheat
(cureyên : genimê sorgul, genimê girover)				
gêregiya, giyabawer, kokvaş	<i>Hordeum bulbosum (poaceae)</i>	duvar arpası, yabani arpa, yumrulu arpa	orge nouvelle	bulbous barley
gezgezik, gezgezok, gezgezk, derzînk (zaza), geznik, gezgezîng	<i>Urtica</i>	ısırgan otu	ortie	stinging nettle
gijok, rîxok	<i>Rhamnus kurdicus</i>	ak diken	nerprun, bourdaine	buckthorn
gilgilê stembolî, garisê stembolî, genimşamî, lazût	<i>Zea mays</i>	mayıs	maïs	indian corn
giyabeng, xirebenk	<i>Hyoscyamus niger</i>	kara banotu, göztohumu	jusquiamе noire, herbe aux poules	black henbane
giyagewrik, kifkedûpişk, giyadûpişk, vaşogewr (zaza)	<i>Heliotropium europaeum</i>	bamkul otu	héliotrope	heliotrope
giyagîrêçk, sûrpencik, darê şivanan	<i>Polygonum</i>	çoban değneği	renouée	knotgrass
giyayê belalûkê	<i>Veronica spp</i>	yavşan otu	véronique	speedwell, veronica
guhbelok	<i>Phlomis grandiflora</i>	ayı kulağı	phlomis à grandes fleurs	phlomis grandiflora
guhmişk, gijnîja rovî	<i>Anagallus avensis</i>	tarla fare kulağı	mouron rouge	scarlet pimpernel
gula bênîjînê	<i>Arnica montana</i>	dağ arnikası	arnica des montagnes	mountain arnica
gula çavêşê, hemîşe bihar	<i>Calendula arvensis</i>	altmak, şamdan çiçeği, ayni sefa, portakal nergizi	souci des champs, gauchefер, souci sauvage	wild calengula, field marigold
gula hesretê, hanek (zaza)	<i>Crocus sativus</i>	safran	safran	saffron
gulengî, heşvil (zaza), savil (zaza), gulherçî	<i>Paeonia officinalis</i>	ayı gülü	pivoine	peony
gunikê beranan	<i>Polygonum convolvulus L.</i>	sarmaşık çoban değneği	renouée liseron	wild buckwheat, black bindweed
guriz, gelziwan (zaza), gurisk	<i>Anchusa officinalis</i>	tıbbi sığır dili	buglosse officinale	common bugloss
guriz, gelziwan, gûriz, gwîriz	<i>Myosotis arvensis</i>	unutma beni	myosotis des champs	field forget-me-not
gurk, gurgeh	<i>Orobanche</i>	canavarotu	orobanche	broomrape
gurnîkê mêşinan, gurnûka	<i>Arctium lappa</i>	dulavratotu	bardane, rhubarbe du diable	greater burdock
gurxenêq, kerxenêq	<i>Aconitum napellus</i>	kaplanboğan, kurtboğan	aconit napel, casque de Jupiter	monk’s hood
gûriz, golmize, zimanê ga	<i>Anchusa azurea kurdica</i>	sığır dili	buglosse	bugloss
hêjîr, încire	<i>Ficus carica</i>	incir	figue	fig
helerge, lerge	<i>Angelica archangelica</i>	melik otu, angelica	angélique	angelica
helhelok, belalûk	<i>Prunus mahaleb</i>	mahlep, idrisağacı	faux merisier	mahaleb sherry
helîkek, giloka zer, gelûka zerde, helikok	<i>Erysimum kurdicum</i>		vélar, érysimum	wallflower
hêro	<i>Alcea kurdica</i>	hatmi çiçeği	rose trémière sauvage	wild hollyhock
hes	<i>Ornithogalum kurdicum</i>	yabani sümbül	variété d’ornithogale	ornithogalum
hevrist, hêvrist, wêrs, wers, hors	<i>Juniperus communis</i>	ardıç	genévrier commun	juniper
hêzeran, tûra kûrila (Kerkûk)	<i>Delphinium</i>	yabani kuşayağı	delphinium, pied d’alouette	delphinium
hinar, henare	<i>Punica granatum</i>	nar	grenade	pomegranate
hingivîn, mijmijok, vaşê mêşan (zaza)	<i>Lamium spp</i>	ballıbaba	lamier	dead nettle
îsotê cumo	<i>Physalis alkekengi</i>	güvey feneri, patlangaç	physalis, alkékenge, coqueret	physalis, winter cherry, cape gooseberry
îsota sor, bîbera sor	<i>Capsicum annum</i>	kırmızı sivri biber	piment	pepper, capsicum, chilli
kakao, kekew	<i>Theobroma cacao</i>	kakao	cacao	cacao
karî, kardî, kardû, marmaroşk	<i>Arum maculatum</i>	lekeli yılan yastığı	arum tacheté, gouet tacheté, pied de veau	lords and ladies, cuckoo pint
kartol, petate, qûnpir, ritax, kirtop, sêvik, kartofil	<i>Solanum tuberasum</i>	patates	pomme de terre	potatoe
kelendor, kerbeşa derewîn, zirkerbeş, kerbeşa keran	<i>Onopordum spp.</i>	adi eşek dikeni	chardon	cotton thistle
kelxa deveyan, qoleg	<i>Centaurea kurdica</i>	devedikeni	variété de centaurée	centaury
kergezik, gezing	<i>Urtica dioica</i>	büyük ısırgan	grande ortie, ortie dioïque	large nettle
kerbalcana bejî	<i>Atriplex hastata</i>	kara pazı	arroche hastée	hastate orache, iron root
kerengnebî, kengirker, kêngerê nebî, çistole	<i>Eryngium campestre</i>	boğa dikeni	panicaut champêtre	sea holly
kevlepîr	<i>Boraginaceae</i>	hodan	myosotis	forget-me-not
kêrat, qereqaç	<i>Anagyris foetida</i>	zivircik	anagyre fétide, bois-puant	bean clover, stinking wood
kitan, kitaf, guş	<i>Linum</i>	keten	lin	flax
kitana kûvî	<i>Linum usitatissimum</i>	yararlı keten	lin utile (utilisé pour l’huile)	annual flax, linseed
kizink, kiznok, xulêr, kizina bejî, xurêl	<i>Vicia cracca</i>	kuşfiği	vesce craquette,	bird vetch
rihan, merzekew	<i>Ocimum basilicum</i>	fesleğen	basilic	basil
kîsikê şivanî, tûrikê şivanan, tarek (zaza)	<i>Capsella bursa pastoris</i>	çoban çantası, kuşkuş otu	capselle, bourse-à-pasteur	shepherd’s purse
koksor, lûexandir (zaza)	<i>Amaranthus retroflexus</i>	kırmızı köklü tilki kuyruğu	amarante réfléchie, amarante à racine rouge	redroot amaranth, redroot pigweed
kulîlka cotarî, hanhanek, ciwanemerg, pîvok	<i>Merendera kurdica, Colchicum kurdica</i>	gül faki	colchique du Kurdistan	autumn crocus , meadow saffron
kuncîkerk	<i>Sesamum indicum</i>	yabani susam	sésame	sesame seed, sim sim
lavlavka avî	<i>convolvulus ssp</i>	kuzu sarmaşığı	fleurs violettes, grimpe aux arbres	
lavlavk, leflefok, malvênçe	<i>Convolvulus arvensis kurdica</i>	tarla sarmaşığı	liseron des champs	bindweed, lesser bindweed
limon, leymûn	<i>Citrus</i>	limon	citron	lemon
mamîran	<i>Gentiana lutea</i>	sarı jantian	gentiane jaune	yellow gentian
mastêrek, tiliya xanimê	<i>Digitalis purpurea</i>	yüksük otu (alrenkli)	digitale pourprée	foxglove
mastêrk, sinbêleşên (zaza)	<i>Polygonum persicaria</i>	kırmızı ayaklı kara buğden	renouée persicaire	persicaria
meroje, merje, mîrajo	<i>Asparagus officinalis</i>	kuşkonmaz	asperge	asparagus
nançivîk	<i>Thlapsi arvense</i>	tarla akça çiçeği	tabouret des champs, monnoyère, herbe-aux-écus	stinkweed, pennycress
nanê çûçê, nançivîk, nançûk, nançûçik	<i>Thlapsi kurdicum</i>	çoban dağarcığı	monnoyère, tabouret des champs	field penny-cress
naznaz	<i>Portulaca grandiflora</i>	ipek çiçeği	pourpier à grandes fleurs	moss rose
nefel	<i>Trifolium spp</i>	yonca	trèfle	clover

nefela nêr, nefela binêrik	<i>Trifolium hybridum</i>	melez yonca, isveç üçgülü	trèfle alsike, trèfle hybride	alsike clover
nefela sor, keta sor	<i>Trifolium pratense</i>	kızıl yonca, çayır üçgülü	trèfle rouge, trèfle des prés	red clover
okaliptus, tadar	<i>Eucalyptus globulus</i>	ökaliptus	eucalyptus	eucalyptus
pencepisişk	<i>Ranunculus repens</i>	horoz ibiği, sürünücü düğün çiçeği	pied de poule, renoncule rampante	creeping buttercup
peqpeqok, teqteqok, çeçqeçqok	<i>Silene spp (caryophyllaceae)</i>	nakil, yapışkan otu	silènes	catchfly
pirpar, parpar, pêpîne	<i>Portulaca oleracea</i>	semiz otu	pourpier commun	purslane
pîvaz, piyaz	<i>Allium cepa</i>	soğan	oignon	onion
pîzel, pîzil	<i>Juncus</i>	hasır otu	jonc	rush
pûjan, naneya bejî	<i>Mentha arvensis</i>	kır nanesi	menthe des champs	mentha arvensis
qaçmûk, şewbor	<i>Hesperis kurdica</i>	acem menekşesi	variété de julienne	common dame's violet
qaco, şîrok, talişk, xasa bejî, talika zerencam (zaza)	<i>Lactuca serriola</i>	küçük ağı marul, küçük eşek marolu	laitue serriole	prickly lettuce
qarûş, karîş, qarûç, bencere, bencira	<i>Sorghum halepense</i>	kanyas, geliç	sorgho d'Alep	Johnson grass
qerenfil, qernefel, qurnefil, mêxek, mêxik	<i>Dianthus</i>	karanfil	œillet	carnation
qesel mehmûd	<i>Teucrium chamaedrys</i>	kısa mahmut otu	germandrée petit-chêne	wall germander
qinêber	<i>Cardaria draba</i>	kır teresi, yabani tere	passerage, cardaire drave	hoary cress, hoary pepperwort
qırşsorik	<i>Polygonum lapathifolium</i>	ravend yapraklı çoban yaprağı	renouée à feuilles d'oseille	pale smartweed, dock-leaved
smartweed				
qurincok, giya qurincok, gorcal (zaza)	<i>Tribulus terrestris</i>	demir diken	tribule terrestre, croix-de-malte	caltrops
rebenok, mêlaq (cûreyek lale ye)	<i>Tulipa oculis-solis</i>	güneş gözü	variété de tulipe	a species of tulip
ribês, rêwas	<i>Rheum ribes</i>	ışgın	rhubarbe	rhubard
rihan, merzekene	<i>Ocimum basilicum</i>	fesleğen	basilic	sweet basil
rihana maran	<i>Salvia spp</i>	adaçayı	sauge	sage, clary
rîlik, rolik, rûl, ziqqum	<i>Nerium oleander</i>	zakkum, ağ çiçeği	laurier rose	oleander, rosebay
sabûnok	<i>Saponaria officinalis</i>	adi sabun otu	saponaire officinale, herbe à savon	soapwort
selmast, sêlmask, selmik, vilincê bizan (zaza)	<i>Chenopodium album</i>	akkaz ayağı	chénopode blanc, ansérine, chou gras	lamb's quarters, pigweed, goosefoot
sernixûnk	<i>Fritillaria persica</i>	acem ters lalesi	fritillaire de Perse	persian lily, persian fritillaria
sêva binerdê, sêvaxîn, saya binerdî	<i>Helianthus tuberosus</i>	yerelması	topinambour	Jerusalem artichoke
şirta çeman	<i>Calluna vulgaris</i>	adi süpürge çalısı	bruyère	heather
sîvanok	<i>Phlomis kurdica</i>	ay kulağı	phlomis du Kurdistan	Kurdish sage
şoqilê hûr, mircor, çavreşk, baqilê hûr	<i>Vicia tetrasperma</i>	dört taneli fiğ	vesce à quatre graines	smooth tare
sorik, korek	<i>Panicum capillare</i>	kumdar, arnavut darısı	panic capillaire	witchgrass
sorsork, kitra sor, giyagêzk (gula wî : pîjildan, pîspisk, pîspisok, pîjik)	<i>Imperata cylindrica</i>	yelotu, kindıra, kan otu	paillote, paille de dys	cogon grass, blady grass
strîbeloq, strîşûjin, striyê çavbiloq, çavbeloq	<i>Centaurea</i>	deligöz	centaurée	centaurea
sumbil	<i>Hyacinthus orientalis</i>	sümbül	jacinthe	common hyacinth
şabelot	<i>Castane sativa</i>	kestane	châtaigne	sweet chestnut
şahtere	<i>Fumaria officinalis</i>	şahtere	fumeterre officinale	common fumitory
şembelik, xencelîsk	<i>Trigonella foenum-graecum</i>	çemen	fenugrec, sénégrain, trigonelle	fenugreek
şeqşeqok, çeçqeçe	<i>Bongardia chrysogonum</i>	çatlak otu	bongardia	bongardia
şerabok, giya zirzirok, şofan	<i>Avena fatua</i>	yabani yulaf	folle avoine	wild oats
şêlmok, harik	<i>Sinapis arvensis</i>	yabani hardal	moutarde des champs	wild mustard
şîlan, gulşîlan, sûrgule	<i>Rosa canina</i>	kuşburnu	églantine	wild rose, dog rose, eglantine
şilêr	<i>Fritillaria</i>	ağlayan gelin	fritillaire	fritillary
şilêra sernixûnk	<i>Fritillaria persica</i>	acem ters lalesi	fritillaire de Perse	persian lily, persian fritillaria
şilêra sernuxwîn, şilêra sernixwînk, gulbenda şahî	<i>Fritillaria kurdica, Fritillaria imperialis</i>	ağlayan gelin, kral tuğu	fritillaire impériale (cette fleur est originaire du Kurdistan, pousse en altitude)	crown imperial
şînak, bedemçe, şivşînk	<i>Prunus arabica</i>	badem türü	variété d'amandier	prunus arabica
şirşirk, giyagenim, biragenim, xelvaş (zaza), şîlmok	<i>Bromus spp</i>	dibromlu	brome	brome grass
şolik, colik, şoqil, baqil, baqla, kêlih, kelî	<i>Lathyrus</i>	bezelye	pois	pea
şoqil, şolgenîk, baqilfisek, colgenî, kelîk, gasos (Bahdinan)	<i>Vicia sativa</i>	ehli fik, arpa fiği, buğday fiği	vesce	common vesce
şoqilê pisîkan, xîşik	<i>Vicia hirsuta</i>	kaba tüylü fi	vesce hérissée	hairy tare
tîhnavk	<i>Labiate spp</i>	ballıbabagiller	variété de labiée	species of labiate
tîriyê dehlê	<i>Vaccinium myrtillus</i>	çoban üzümü	myrtille	whortleberry, blueberry
tîriyê hırçan	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	ay üzümü	busserole, raisin d'ours	bearberry
tîriyê maran	<i>Solanum nigrum</i>	köpek üzümü, köpek memesi	morelle noire	black nightshade
say mîrçikan	<i>Sorbus aucuparia</i>	kuş üvezi	sorbier des oiseleurs	mountain ash
tîrşok, tîrşoka xwarinê	<i>Rumex spp</i>	kuzukulağı	oseille	sorrel
tîrşok, tîrşoke	<i>Rumex acetosa</i>	kuzukulağı	oseille des prés	common sorrel
tîrşoka gayan	<i>Rumex obtusifolius</i>	küt yapraklı labada	patience obtuse	broad-leaved dock
tîrşoka keran	<i>Rumex dentatus</i>	labada	(oseille non comestible)	indian sorrel, toothed dock
tîrşoka kewan	<i>Rumex acetosella</i>	küçük kuzukulağı	fausse oseille, petite oseille	sheep's sorrel, small sorrel
tîrşoka zinaran	<i>Rumex crispus</i>	kıvrık labada	patience crépue	curly dock
tolik, xamazek (zaza)	<i>Malva neglecta</i>	ebegümeci	mauve à feuilles rondes	dwarf mallow
tûtîrşk, drîsork	<i>Rubus idaeus</i>	ahu dudu	framboisier	raspberry
xelîlok, pêlegleg, xilok, poşmê, poşmêz (zaza)	<i>Geranium spp</i>	turnagagası	géranium	geranium
xerdela bejî, xerdela reş	<i>Brassica nigra</i>	kara hardel	moutarde noire	black mustard
xilik, hilîk, hilîüreşk	<i>Prunus spinosa</i>	çakal eriği	prunellier, épinette, épine noire	sloe, blackthorn
xweşîl, taleşîr, şîrmar, xagşîr, xwelîşîrik, şîrik, şîroke, delêk (zaza)	<i>Euphorbia helioscopia</i>	seher otu	euphorbe réveil-matin	sun spurge, wartweed
zimanxwînk, zeliqok, nûsek, nwîsek, padûseh (zaza), dûgune	<i>Gallium aparine</i>	yapışkan otu	gaillet, gratteron	goosegrass, cleavers
zingilzava, tusiye keran	<i>Eryngium spp</i>	boğa diken	panicaut (variété de chardon)	sea holly, eryngo
zirtiq, fistiqa erdê, fisteqê bierdkî	<i>Arachis hypogaea</i>	yer fıstığı	arachide	peanut, groundnut, monkey nut
zirtolik, tolika keran, xamezeka sûre	<i>Malva sylvestris</i>	büyük ebegümeci	grande mauve	common mallow
kimê, dobelan	<i>Ascomycetes hypogés</i>	yermantarı, domalan	truffe	truffle
kimeya reş	<i>Tuber melanosporum</i>	kara yermantarı	truffe noire	black truffle
şoqilê hûr, mircor, çavresk, baqilê hûr	<i>Vicia tetrasperma</i>	dört taneli fiğ	vesce à quatre graines, lentillon, cicero	smooth tare
beybûna mêrgan	<i>Leucanthemum vulgare</i>	çayır papatyası	marguerite de prés	ox-eye daisy
gurnîg, gurnîgamêş, gûrnûk, mwîsek	<i>Xanthium strumarium</i>	hakiki sıraca otu	lampourde aux écrouelles, lampourde glouteron	rough cocklebur
behîva bejî, badema çiya, çaqaale	<i>Prunus carduchorum</i>	yabani badem	variété d'amandier	almond tree

Achillea millefolium, bawijan, pujang, gulikê maran

Aconitum napellus, gурxenêq, керxenêq

Agropyron repens, firêz (li hin deveran)

Alcea kurdica, hêro

Amaranthus retroflexus, koksor, lûexandir (zaza)

Annagryis foetida, kêrat, qereqac

Anchusa azurea kurdica, gûriz, golmize, zimanê ga

Anchusa officinalis, guriz, gelziwan (zaza), gurisk

Anemone coronaria, adarok, gulalesûre, kurikmast

Arum maculatum, kari, kardi, kardû, marmaroşk

Asparagus officinalis, meroje, merje, mûrajo

Atriplex hastata, kerbalcana beji

Avena fatua, şerabok, giya zirzirok, şofan

Bellevia, gêleqir

Boraginaceae, kevlepîr

Brassica nigra, xerdela beji, xerdela reş

Bromus spp, şirşirk, giyagenim, biragenim, xelvaş (zaza), şilmok

Calendula arvensis, gula çavêşe, hemîşe bihar

Capsella bursa pastoris, kîsikê şivanî, tûrikê şivanan, tarek (zaza)

Cardamine hirsuta, bendika avî, vîzdorik (zaza)

Cardaria draba, qinêber

Centaurea, strîbeloq, strîşûjin, striyê çavbiloq, çavbeloq

Chenopodium album, selmast, selmask, selmik, vilincê bizan (zaza)

Equisetum arvense, dûvikê hespê, sipingê maran, singê maran, şitlê xezalan, tilîper, rûnîn (zaza), vaşbitrî (zaza)

Echinochloa crusgalli, darucan, şêrpûg

Hedera helix, dargerînk, daralînk, badar

Merendera kurdica, *colchicum kurdica*, kulîlka cotarî, hanhanek, ciwanemerg, pîvok

Euphorbia helioscopia, xweşîl, taleşîr, şîrmar, xagşîr, xwelîşîrik, şîrik, şîroke, delêk (zaza)

Fumaria officinalis, şahtere

Gallium aparine, zimanxwînk, zeliqok, nûsek, nwîsek, padûseh (zaza), dîgunê

Heliotropium europaeum, giyagewrik, kifkedûpişk, giyadûpişk, vaşogewr (zaza)

Hesperis kurdica, qaçmûk, şewbor

Brassica oleracea, kelem

Lamium spp., hingivîn, mijmijok, vaşê mêşan (zaza)

Lathyrus tuberosus, colbenî, şolîkê maran, baqilê maran, kelîmar

Linum, kitan, kitaf, guş

Lolium temulentum, çîm, giyareş

Malva neglecta, tolîk, xamazek (zaza)

Matricaria chamomilla, beybûn, beybûna demanan, babûnc

Mentha arvensis, pûjan, naneya bejî

Myosotis arvensis, guriz, gelziwan, gûriz, gwîriz

Panicum capillare, sorîk, korek

Papaver rhoea, bûkîk, bûkanî, bûk, bwîk, nîsanok, patpatok, patpatole, bûkûzava, gulênîsan, rêywek

Phaseolus vulgaris, fasûlî, fasûlye, fasolî, fasla (zaza)

Phlomis grandiflora, guhbelok

Phlomis kurdica, sîvanok

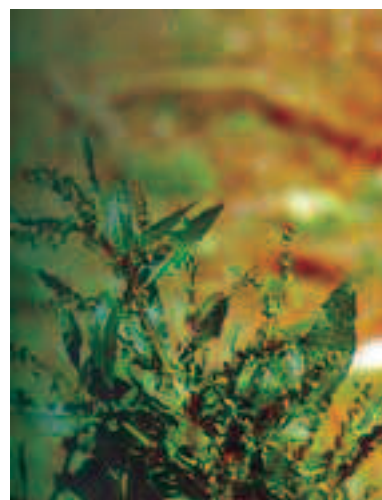
Polygonum lapathifolium, qîrşorîk

Polygonum persicaria, mastêrk, sinbêleşên (zaza)

Portulaca oleracea, pirpar, parpar, pêpîne

Rumex obtusifolius, tîrşoka gayan

Termên rojnamevaniyê

Amadekar : Newzad HIRÛRÎ

kurmancî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
reklam	reklam	réclame, publicité	advertisement
reklam kirin	reklam yapmak	faire la réclame, faire la publicité	to advertise
reklamger	reklamcı	publiciste	advertiser
reklamgerî	reklamcılık	publicité	advertising, publicity
agahdarî	enformasyon	information	information
analîz	analiz	analyse	analysis
analîz kirin (n.f.)	analiz etmek	analyser	to analyze
analîst	analist	analyste	analyser
jiînenigarî, jiyanname	biyografi	biographie	biography
peqoşk, peqoška axaftinê, balon	balon	bulle (de BD)	balloon
bandrol	bandrol	banderole,	banner
diruşm (n.f.)	1) bayrak, sancak 2) slogan	1) bannière 2) slogan, mot d'ordre	1) banner 2) slogan
stûr, tîpên stûr	kalın harfler	caractère gras	bold
weşandin	yayınlamak	publier, diffuser	to broadcast
weşan	yayınlama, yayın	diffusion, publication	broadcasting
klîp	klip	clip	clip
têgeh (n.f.)	kavram, mefhum	concept	concept
têgehî	kovramsal	conceptuel	conceptual
têgehbar	kavranabilir, anlaşılabilir	concevable	conceivable
netêgehbar	anlaşılamaz, kavranamaz	inconcevable	unconceivable
mafê weşanê	teelif hakkı	droit d'auteur	copyright

Dezgehên dewletê

Amadekar : Samî ERGOŞÎ

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
birêveber, rêveber	müdür	directeur	director
birêveberî, rêveberî	müdürlük	direction	directorate
navxwe	iç	interne	internal
navxweyî	dahili, iç	intérieur	internal, interior
elektrîk, kareba	elektrik	électricité	electricity, power
birêveberiya belavkirina elektrîkê (an karebayê)	elektrik dağıtım müdürlüğü	direction de distribution de l’électricité	electric power distribution directorate
sexbêrî	bakım	entretien	maintenance
tora elektrîkê (karebayê)	elektrik şebekesi	réseau électrique	power grid
avero	lağım, kanalizasyon	tout-à-l’égout	sewers
birêveberiya av û averoyan	su ve kanalizasyon müdürlüğü	direction des eaux et des égouts	directorate of water supply and sewage
birêveberiya kar û cîwarkirinê	istihdam ve iskan müdürlüğü	direction de l’emploi et du logement	directory of employment and housing
birêveberiya çandiniyê	ziraat müdürlüğü	direction de l’agriculture	directorate of agriculture
saman	kaynak, servet	ressource	resource
samanên ajelî	hayvan kaynakları	ressources animales	animal resources
birêveberiya samanên ajelî û beytariyê	hayvan kaynakları ve baytarlık müdürlüğü	direction des ressources animales et des services vétérinaires	directorate of animal resources and veterinarian services
birêveberiya gumrikê	gümrük müdürlüğü	direction des douanes	directorate of customs
plankirina bajêr	şehir planlaması	planification urbaine	city planing
birêveberiya gencîneyê	hazine müdürlüğü	direction du trésor	directorate of treasure or exchequer
birêveberiya weqfan û karûbarên dînî	vakıflar ve din işleri müdürlüğü	direction des biens de main-morte et des affaires religieuses	directory of mortmain and religious trusts
birêveberiya tapoyê	tapu müdürlüğü	direction des titres de propriété	land registry directory
birêveberiya baca hatiniyê (an derametê)	gelir vergisi müdürlüğü	direction de l’impôt sur le revenu	directorate of income tax
birêveberiya çavderiya bazirganiyê	ticaret denetleme müdürlüğü	direction de surveillance du commerce	directory of trade supervision/control
birêveberiya belavkirina sotemeniyê (an ardûyê)	yakıt dağıtım müdürlüğü	direction de distribution des combustibles	directory of fuel distribution
birêveberiya karûbarên civakî	sosyal işler müdürlüğü	direction des affaires sociales	directorate of social welfare
birêveberiya çavderiya darayî	maliye denetleme müdürlüğü	direction de contrôle financier	financial audit directory
birêveberiya spor (an werziş) û ciwanan	spor ve gençlik müdürlüğü	direction des sports et de la jeunesse	directorate of sports and youth
sindoqa çavdêriya malbatan	aile yardım sandığı	fonds d’aide aux familles	familly assistance fund
birêveberiya giştî ya perwerdeyê	eğitim genel müdürlüğü	direction générale de l’éducation	general directorate of education
birêveberiya perwerdeyê ya Dihokê	Dihok eğitim müdürlüğü	direction de l’éducation de Dihok	Dihok directory of education
taqîgeha keresteyên avakirinê	inşaat malzemeleri laboratuarı	laboratoire des matériaux de construction	building materials testing laboratory
birêveberiya pasportê	pasaport müdürlüğü	direction des passeports	passport office
birêveberiya polisên parêzgeha (wilayeta) Dihokê	Dihok vilayeti polis müdürlüğü	direction de la police du département de Dihok	police directory of Dihok county or province
birêveberiya ewlekariyê ya Dihokê	Dihok emniyet müdürlüğü	direction de la sûreté de Dihok	Dihok directorate of security
birêveberiya trafîkê	trafik müdürlüğü	direction du trafic	traffic directory
birêveberiya ava binerd	yeraltı suları müdürlüğü	direction des eaux-souterraines	directory of subterranean waters
birêveberiya nifûsê	nüfus müdürlüğü	direction de l’état-civil	directory of civil status
birêveberiya çalakîyên dibistanan	okul etkinlikleri müdürlüğü	direction d’activités scolaires	directory of school activities
birêveberiya polisên hawarê	imdat polisi müdürlüğü	direction de la police de secours	directory of emergency services
birêveberiya agirkujiyê	itfaiye müdürlüğü	direction des pompiers	fire brigade directory
serokatiya zanîngeha Dihokê	Dihok üniversitesi başkanlığı	présidence de l’université de Dihok	presidence of Dihok university
birêveberiya şaredariya Dihokê	Dihok belediye müdürlüğü	direction de la municipalité de Dihok	Dihok municipal directory
birêveberiya tendirustiyê	sağlık müdürlüğü	direction de la santé	directory of health
birêveberiya statîstîkê (an amarê)	istatistik müdürlüğü	direction de la statistique	directory of statistics
birêveberiya karkenariyê	emeklilik müdürlüğü	direction des retraités	directory of pensioners
birêveberiya şûnewarên kevnare	eski eserler müdürlüğü	direction des sites archéologiques	directory of archaeological sites
odeya bazirganiyê	ticaret odası	chambre de commerce	chamber of commerce
birêveberiya ava gundan	köy suları müdürlüğü	direction des eaux pour les villages	village water supply directory
kompanya tiştên xwarinê	gıda maddeleri şirketi	compagnie de l’alimentation générale	compagny of staple food stupply
birêveberiya avdanê	sulama müdürlüğü	direction de l’irrigation	directory of irrigation

Di kurdî de binavkirina nebatan

Amadekar: Ehmedê DIRIHÎ

Gelo di zimanên din de û di zimanê kurdî (kurmancî **(k)** û zazakî **(z)** = kirmancî/kirdkî/dimilkî) de nebat çawa tên bi nav kirin? Binavkirina nebatan tê vê manayê: Bi navên sade û yekhejmar ên îlmî binavkirina nebat û grûba nebatan û danîna qaydeyan. Navên latînî hem dirêj in û hem jî gotîna wan zehmet e. Lêbelê li dinyayê navên nebatan ên îlmî, bi latînî tên dayîn. Ji van navan re **“navên botanîkî”** tê gotin. Di ferhengan de jî, wek **bot** (*Morus alba*) tê nivîsîn.

Di vê nivîsarê de, min binavkirina nebatan bi kurdî (bi du zaravayên kurdî) û latînî dane ber hev. Çawa dişibihin hev, çawa tên wesifandin û manaya wesifan nîşan didin. Ji bo navên bi kurmancî min tîpa (k) û bi zazakî jî tîpa (z) danîye ber. Ger nav di her du zaravayan de muşterek be, min tiştê nedanîye ber. Di amadekirina vê lêkolînê de keda birayên min kek Malmîsanij û kek Roşan Lezgîn gelek e. Wan di her warî de alîkarîya min kir û bi zanyarî û pêşniyarên xwe ev xebat dewlemendtir kirin. Ez gelekî spasî wan dikim. Herweha gelekî spasdarê kek Malmîsanij im ku wî ev ji zaravayê zazakî kiriye kurmancî.

1) Hin nebat navên xwe yên latînî, ji peyvên *kurd*, *carduchorum*, *Kurdistan* yan jî herêmên Kurdîstanê werdigrin. Çend nimûne:

2) Di latînî de, tenê navekî rast û îlmî yê her nebatê heye. Ji vî navî re “binomial” tê gotin û her cinsek bi du peyvên bi nav kirin. Nimûne:

3) Di zimanê kurdî de navên nebatan, piranî bi îzafeya navdêran yan jî bi îzafeya rengdêran e. **Nimûne:** şitlên **xezalan** (k); kekvila **zerde** (z); sosina **awe** (z)

4) Di binavkirina nebatan de mirov reng, bêhn, tehm, şikil û cîyê ku lê hêşin dibe dide ber çavan.

5) Hin nebat jî bi navên heywanan tên bi nav kirin. **Nimûne:** nanê **mîrîşkan** (k); tîrşikê **gayan** (z); tîrşoka **gayan** (k); zûlê **kesayan** (z); adirokê **heşî** (z); dimê **lûyî** (z).

Heke navê heywanan li pêşiyê be, yekhejmara wî tê bi kar anîn. **Nimûne:** **dîk**penc (k); **mar**şing (k); **şêr**pûg (k); **verg**vaş (z); **xoz**mêw (z)

6) Di kurdî de carna hece tekrar dibe û li dû wan paşgira “-ik” yan jî “-ok”ê tê, bi vî hawî navê nebatê çêdibe. **Nimûne:** **bizbizok**; **hedhedik** (k); **reşreşik** (k); **kirkirok** (k); **lavlavk** (k); **parpar** (z); **qumqumok**; **sorsorik** (k); **tajtajik**; **wahwahok**; **xîxîşik**; **xumxumik**

7) Di latînî û kurdî de, bi pêşgir û paşgiran jî navên nebatan çêdibin.

ZAYEND (NÊR Û MÊ)

Di latînî de zayenda navan heye. Nav yan nêr, yan mê û yan jî notr in. Zayend bi paşgiran tên nimandin.

nêr	mê	notr	nimûne	maneya peyvê
-us	-a	-um	albus, alba, album	sipî
-er	-ra	-rum	niger, nigra, nigrum	reş(k), sîya(z)
-is	-is	-e	brevis, brevis, breve	kilm, kirr
-r	-ris	-re	acer, acris, acre	tal (k), cal (z)

Di kurdî de, di navan de zayend, yanî **nêr** û **mê** heye. Nebat li gor **zayenda** xwe tên bi nav kirin. Di îzafeya zazakî de paşgirên nêr “-ê” û “-o”, paşgirên mê jî “-a” û “-e” ne. Di zaravayê kurmancî de, paşgira mê “-a” û paşgira nêr jî “-ê” ye.

1) Navên **dar**an mê ne. hebikêra argoşan (z) sayêra mîrçikan (z) dara biyê (k) dara sêvê (k)

2) Di zaravayê zazakî de navên **bir**ran (z) (= **devî** (k)) nêr in. Lê di kurmancî de mê ne û di

halê pirhejmarîyê de têne bi kar anîn. birrê qalî (z); gezo sûrin (z); şitlê**(n)** xezalan (k); şirtê**(n)** çeman (k)

3) Navên **fêkî**yan mê ne. alûnça tîrşe (z); momixa reş (k); sêva bejî (k)

4) Navê **kev**zê mê ye. kevza awe (z); kevza avê (k)

5) Navên nebatên **alifî** yên **baqleyî** mê ne. neflika sipî (z); arguda bej (z); nefela sipî (k) kizina reş (k)

6) Navên nebatên **alifî** yên **genimî** nêr in. xelvaş (z); çim; giyareş (k)

7) Navên **kulîl**kan mê ne. vilika kutikan (z); binefşa belek (k); sosina avê (k)

8) Navên **sew**zeyan bi piranî mê ne. Tenê yên ku dişibihin organa nêrtiyê, hinek ji wan nêr in (xiyar, balcan, kundir û hwd). îsoto sûr (z); xeyarê payîzî (z); xiyarê bejî (k) kundirê dolmikan (k); balcanê reş (k)

A) NAVÊN NEBATANÊN KU ÎZAFE NE

Di kurdî de navên hin nebatan wek îzafeya navdêran yan jî îzafeya rengdêran e.

Îzafeya navdêran:

fisa **vergî** (z) nequrê **leglegî** (z) saya **argoşan** (z) vilincê **bizan** (z) neynûka **bûkê** (k) baqilên **keran** (k)

Îzafeya rengdêran:

girnûga **gilore** (z); pêçeka **sipî** (z) garisê **stenbolî** (k); kundirên **mîranî** (k)

Navên tewirên nebatan gelek caran bi îzafe ne. Wek nimûne ez çend tewirên “beqla/bakla”, “neflike”, “tuye” û “qerqaşê” dinivîsim: beqlaya **gayan**/ bakla **gayan** beqlaya **heran**/bakla **heran** (z) beqlaya **maran**/bakla **maran** beqlaya **mîrçikan**/bakla **mîrçikan** (z) beqlaya **pisîngan**/bakla **pisîkan** beqlaya **sultanî** beqlaya **xatunan** / bakla **xatunan** / bakla **xatunî** neflika **sipî** (z); neflika **sûre** (z) neflika **zerde** (z); tuya **qere** (z) tuya **sîyaye** (z); tuya **sipî** (z) tuya **sûre** (z); tuya **tîrşe** (z) tuya **ximrî**/tuya **xumrî** (z) qerqasha **payîzî** (z); qerqasha **wesarî** (z)

B) HIN TAYBETMENDÎYÊN DINÊN NAVÊN NEBATAN

Li gor hin taybetmendîyên wan, meriv

Latînî

Alcea **kurdica**
Cirsium **carduchorum**
Paeonia mascula **kurdistanica**
Merendera **kurdica**
Centaurea **kurdica**
Astragalus **kurdicus**
Paracaryum **kurdistanicum**
Verbascum **kurdicum**

Li vir “kurdistanica” varyete ye û maneya “yê Kurdistanê / ji Kurdistanê, kurdistanî” dide, “carduchorum” jî bi maneya “yê kurdan” e.

2) Di latînî de, tenê navekî rast û îlmî yê her nebatê heye. Ji vî navî re “binomial” tê gotin û her cinsek bi du peyvên bi nav kirin. Nimûne:

Latînî

Morus alba
Manaya “morus”ê, di kurdî de “tuye” /”tû” ye, manaya “alba” jî di kurdî de “sipî” ye.

2) Di latînî de, tenê navekî rast û îlmî yê her nebatê heye. Ji vî navî re “binomial” tê gotin û her cinsek bi du peyvên bi nav kirin. Nimûne:

dikare li ser navên din ên nebatan weha bibêje:

1) Navên nebatan ên bi peyvên “awe” (z)/ **avî** (k) û “**varte**” (z): bencra **awî** (z); kuya **awî** (z); sungê **vartî** (z)

2) Navên nebatên **yabanî**: cewek (z); cewvaş (z) korekvaş (z); sîrvaş (z); şilêlvaş (z) încila **zuray**/încila **zûre** (z); nehaya **bejî**/nehaya **bêjî** (z); qewaxa **pînce** (z) sayek/saya **borî** (z); sîrik tîrşika **zurayîne**/ tîrşika **zureyîne** (z) valbor/vala **borî** (z)

3) Navên nebatan ên li gor **cîyan**: **asmîn** (z); **binerdik** (k); guldî**war** (k); incasa **mal**tayê (k); saya **binerdî** (z)

4) Navên nebatan ên li gor **alîyan** (**cîhetan**): vasê **veraroj** (z); **verroj**/ **verrojik**/ **verarojk**/ gula **ververo**jî (z); gula **berbiroj** /gul**berojk** (k)

5) Bi peyvên **bawerîyê**: **cehnemî**; **cenet-ceh**nem; kîngernebî; kuya **şêxanî** (z)

6) Bi peyvên **cinsîyetê**: **dêlek** (z); **dêleşit** (z)

7) Bi peyvên **demê** (**wext**): **adarok**; gula **adarê** (k); **gulenîsan** (k); kulîlka **gulanê** (k); kuya **zimistanî** (z)

8) Bi peyvên **merivatîyê**: **vêywek** (z); **bûkik** (k); **xalcînek** (z)

9) Bi navên **kesan**: **elik-fatik** (k); **meyrem**xort (k)

10) Bi navên **mîtolojîk**: **newroz**

11) Bi peyvên **tibî** (**hekîmtîyê**): **tadar**; vaşê **tenşîyî** (z); giyayê **balûkê** (k)

12) Bi peyvên bona xususîyetên **jinan**: beqlaya **xatunan**/**xatunî**, bakla **xatunan**/**xatunî** tarrê **xatune** (z); tîrşoka **xatune**; **xatune**; **xatunek**

13) Bi peyvên **xwarinê**: **nanê** mîrçikan (z); **rûnî**; **rûnîn**

14) Bi navên **wesilan** (**organan**): **bilikê** heşî (z); **çimê** pisîngan, **çimga** (z); **çavga** (k); **goşgoz**; **penceşêr**; **pence**xanim

15) Bi peyvên **şekilan**: girnûga **gilor**; **pelpihûn** (z); **punc**vaş /**pûnc**vaş (z)

16) Bi navên **eşyayan**: **giştonek** (z); gul**borî**; gulzirnayî; lûleper **ma**stêrek; qeb**q**abik; **rêzile** (z); **zel** (z)

Kurdî

hîro/hêro
vergvaş (z)
heşvil, savil (z)
kulîlka cotarî, hanhanek, pîvok (k)
baxox, angelok, kanêje (k)

2) Di latînî de, tenê navekî rast û îlmî yê her nebatê heye. Ji vî navî re “binomial” tê gotin û her cinsek bi du peyvên bi nav kirin. Nimûne:

Kurdî
tuya sipî (z), tûya spî (k)
Manaya “alba” jî di kurdî de “sipî” ye.

2) Di latînî de, tenê navekî rast û îlmî yê her nebatê heye. Ji vî navî re “binomial” tê gotin û her cinsek bi du peyvên bi nav kirin. Nimûne:

17) Bi navên **çekan**: **rim**; **singoyê** îspanî; **şimşîrî topîz**; **xencere**

18) Bi navên **heywanan**: binevşa **seg** (k); bûke**gur** (k); derpêkê **dîk** (k); dilqoka **heran** (z); dirrrika **devan**; fise**gur** (k); gelzûnê **mîrçikan** (z); giya**beraz** (k); goşê **kutikan** (z); goşt**berxik** (k); guh**mişk** (k); gun**pîsik** (k); gurnigê **gamêşî**; hebikê **argoşan**/saya **argoşan** (z); kardûnê **heşî** (z); kerenga **kûsî** (k); kerika **berxo** (k); kîngerê **heran** (z); kuvarkê **bizinkî** (k); kuvarkê **mîkî** (k); lepe**hîrç** (k); luzê **kesayan** (z); **marmaroşk** (k); **ma**sîjehr (k); merzekew (k); **mêşxwur**/**mêşgir** (k); nefela pîyê **balindeyî** (k); **pêcanik** (k); pîqaze (k); piranê **meşnan** (z); rihana **maran**; rişê **bizinê** (k); sawinê **mîrçikan** (z); sungê **maran**; şaxeask (k); teliyê **merrayan**/**mirteli** (z); teliyê **mozikan** (z); tîrîyê mamê **rûvî** (k); tîzbîyê **dewarî**; vasê **kekan** (z); vasê **leglêg** (z); vasê **pisîngan** (z); vaş**zerenc** (z); **verg**vaş (z); vile**heş**/heşvil, vilheşik (z); vilika **kutikan** (z); vilincê **bizan** (z); **xoz**mêwe (z); zebata **pilingî** (k)

19) Bi navên **hejmaran**: **çar**teli/**çar**telu (z); **çar**çal/**çar**çar; **çel**pere (k); **dimor**/**dimol**; gula **şêst**per (k); **hez**argez; **hezar**reng; **hez**artere

20) Bi peyva “**boye**” (z) (bi kurmancî “bêhn”): **boyin**vaş (z); **şewboy**

21) Bi peyvên **tehmê**: bîbero **şîrîn** (z); helûtîrşik (z); engura **şekerî** (z); engura **şerabî** (z); **şekirok**; **taleke**/**taleki**, **talik** (z); **talika** zerencan (z); **tîrşinge**/**tîrşingî**; **tîrşik**; **tîrşikêre** (z); vasê **hemgînî** (z); zebeşa **tahle** (z)

22) Bi peyvên **rengan**: belgîzer; bengzerik; binevşa **belek** (k); çav**zerk** (k); engura **qerî** (z); engura **sûrî** (z); gilgilo **sipî**/girgilo **sipî** (z); goza **sîyaye** (z); gula **sûre** (z); gulezer; gulzêr (z); gulzêrîn; hebzeş (k); îsoto **sipî** (z); ke**z**fer, kevzer; kekvila **sipî** (z); kelemo **sûr** (z); kevza **zerkesk**; kevzareş (k); koksûre (z); kovikê **erxiwanî** (k); kumsûre (z); **lalengî** (rengê mandalîn e); lêmeka **sipî**ye (z); mex**mork**; sîrê kumik**mor** (k); **sor**kelem (k); sosina **sipî** (z); **sûr**dar/**sûre**dar (z) **sûrgule**/**sûrgul**, **sûrgulik** (z) **sûrince**/**sûrinci**/**sûrinc**/**sorince**/**sûrûnç** (z) **sûr**vaş (z); tarro **sûr** (z); teliyo **sîya**/teluyo **sîya**/**sîyateli** (z); teliyo **zerd** (z); tirewa **sûre** (z); tûreş**k** (k); vaşo **gewr** (z); vila **çe**qere (z); xamazeka/xanzeka/ximazeka/xamzeka **sûre** (z); xerdelo **sîya**; **zergoz**; **zer**zeng

23) Bi peyva “**bin**”: **binerdî**; **bingozik**

24) Bi peyva “**dare**” /”**dar**”: **dar**benîşt; **dar**çîn; **dargez**; **dar**hulu (k); **dar**şilêr; **dartizbî** ; **darziravik** (k);

gendar/sûrdar (z); guldar; daralînk; darenan (z); dêdar; meledar
hişkdar / wişkdar (z)

25) Bi peyva “**gule**”/“**gul**”:
gulbend; gulmenşag (z); gelnêrgiz; gulqedife; gulzer; gulbej; gulbihar (k); gulkelem; gelnexwûn (k); gula adar; gula çavêşê (k); gula hesretê (k); gulebêmiraz (k); gulehingvîn (k); gulemî; şevgul

26) Bi peyva “**şa**”/“**şah**”:
şagul; şabaqil; şabelû; şabelûyêre/şablêre”/“şalbêre (z)

27) Bi peyva “**vaş**” (z) yan jî “**giya**” (k):
vaşê bitrî (z); vaşê derban (z); vaşê genimî (z); vaşo nemir (z); vaşê sawinî (z); vaşê şitî (z); vaşê tuzbeyan/vaşê tuzbûn (z); vaşê ziwanok (z)

giyabehlûlk (k); giyaciva (k); giyagewrik (k); giyagirêçk (k); giyajehrik (k); giyamêşxur (k); giyaşermîn (k); giyayê ferîşteyî (k); giyayê xanimê (k); giyayê kirman (k); hêzgiya (k); hircgiya (k); şûrgiya (k)

28) Bi peyva “**telî**”/“**teli**”/“**telu**” (z) yan jî “**stirî**” (k):
mirteli (z); sîyateli (z)

agirstirî (k); stirîbeloq (k); stirîk (k); stirîmişk; stirîper (k); stirîyên çavbeloq (k); stirîyên gêxanê (k); stirîyên maran (k); stirîzerk (k)

29) Bi peyva “**vile**”/“**vil**”, “**vilike**”/ “**vilik**” (z) yan jî “**kulîlk**” (k):
çavil (z); heşvil (z); kekvil (z); kozvilik (z); savil/savul (z); vilheşik (z)

kulîlka bayê (k); kulîlka cotarî (k); kulîlka gizbelokê (k); kulîlka hespan (k); kulîlka hesretê (k); kulîlka newalan (k); kulîlka nîsanê (k); kulîlka qesar (k); kulîlka şewatê (k); kulîlka tolgînê (k); kulîlka xezalan (k); kulîlka zehferan (k)

30) Bi peyva “**pîvaz**” (k):
pîvaza çolê (k); pîvaza guran (k); pîvaza hirçan (k); pîvaza kuçikan (k); pîvaza kurdî (k); pîvaza kuvî (k); pîvaza maran (k); pîvaza genî (k); pîvazî (k); pîvazok (k); pîvazxag (k)

31) Hin navên nebatan bi tekrarkirina peyvekê çêdibin:
kefkefok; mijmijok; peqpeqok; şeeqseqok; tastasik; teptepik; teqteqok; xaşxaşik

C) YÊN KU BI PÊŞGIRAN ÇÊBÛNE

bê-
fasulyeya bêdasî/faslêya bêdasî (k)
gorcala bêteli (z); gula bêmiraz (k)
vila bêkoke (z); vaşo bêkok (z)

zir-
Pêşgira “**zir-**” maneya “yabanî” û “sexe, nerast” dide. **Nimûne:**
zirbaqle (k); zircatir (k); zirfistiq (k); zirhewr (k); zirhêjîr (k); zirleylanq (z); zirsosin (k); zirşemamok (k); zirtolike (z)

Ç) YÊN KU BI PAŞGIRAN ÇÊBÛNE

-eke/-eki/-ek/-k
derzînek
kelawek (z)
korek (z); lêmek (z); paduseke/paduseki/padusek (z); sayek (z); sînzek (z); şîrzek (z)
veyveke/veywek (z)

-êre
alûnçêre (z); beyêre (z); dirrikêre (z); findiqêre (z); gozêre (z); henarêre/nalbêre (z); kinayêre (z); lûxpêre (z); mahşlêre/maşlêre (z); payîzêre (z); qêlikêre (z); sayêre (z); teyêre (z); valêre (z); vamêre (z); xibêre (z); zerdalîyêre (z)

-ik
derzînik/dêrzînik; gezik; sûrpencik (z); sûsik; şirtik

-in/-yin/-în/-yîn
pilxin (z); tarro gilerzgîn (z); telîyin/teluyin (z); zerîn (z)

-ok
adirok; gezok; kiznok; silqok; sîrmok; şeçok; tirşok; xezalok; zengilok

D) NAVÊN KU BI FORMÊN CIHÊ TÊNE GOTIN

hirmî (k): hermê, hermî, hermû, hurmî, hurmê
tirî (k): tirih, turî
murî (z): meroe, meroy, miro, miroy, mirwa, mirwi, mura, murîye, murû, mûrû

E) NEBATÊN KU BI NAVEKÎ TÊNE GOTIN

Kurdî	Latînî
Anix	Satureja hortensis
Anix	Mentha arvensis
Anix	Mentha longifolia
Anix	Pimpinella anisum
Anix	Thymus fallax
Anix	Origanum munzurense

G) JI NAVÊN NEBATAN ÇEND GOTINÊN PÊŞÎYAN Û ÎDYOM

Zazakî:

Îdyom:

Awe deketwiş **şekoke**.

Beng werdiş.

Bi qasê **goze** bîyayîş la **gozêre** ra qisey kerdiş.

Çûleyê **vame** denêkerdiş.

Deyî şarî gay û bizî, deyî mi **gelnêrgîzî**.

Hênî pûne ra aciz o, **pûne** zî şîno çimeyê hênî de beno zergûn.

Herdîşe **xas**, qine **pîyaz** bîyayîş.

Kêna şargê **gulan** a, waştîya vîst û hewt tenan a.

Korek dest ra nêrîşîyayîş.

Mesela **sîr** û **pîyaz** kerdiş.

Mi eşt **gozêre**, şî gina **mazêre**.

Mi eşt **sayêre**, şî ame **tuyêre**.

Mîze verdeno **telî**, keno wişk.

Ne **pîyaz** werdiş, ne fek veşayîş.

Neheyê serê tahte bîyayîş.

Pele **kelmayêre** bîyayîş.

Sey girê **darî** bîyayîş.

Sey **pirparî** zêdîyayîş.

Sîr û **pîyaz** ra qisey kerdiş.

Şemo birayî Mamî, **gozan** bedelneno bi **vamî**.

To vile dîy, tira darû çîy.

Xele bi firîk, mele bi şîrik.

Zîre **korekî** vîyartîş.

Gotinên pêşîyan:

Gozê pûçî xirexir kenê.

Her **vaş** kokê xo ser o beno zergûn.

Pîyaz çîqas firk bo ende sere keno pîl.

Sereyê **pîyazî**, qina **pîyazî** yew î!

Welî ra **telî**, telîyî ra welî kuweno.

Kurmancî:

Îdyom:

Ava goşt û **balcana**, ne xwar ne da cîrana.

Ava ser **berûyan**, wek zavayê dilê xesûyan.

Avîlok zî nexşê xwedê ye.

Baxçê **gula**, para bêaqîla.

Berû jî darê ketî, dar nasnekirî.

Bi dilê keran bimîne, qevdek **baxdenûs** namîne.

Bi eşqa **mewîja**, dil diçe **guvîja**.

Bi serîyek **sîr** nekirin.

Bi şev **şemamok** bi roj pîrebok bûyin.

Bizrê **pirparê** bûyin.

Bo xatirê **gulê**, **dirik** dikeve paşîlê.

Bûyîn **dirika** reş.

Bûyîn **îsot**.

Çelleyê erebî û **firîgên noka**?!.

Çi zanît qedrê **gulê**, kerbeş divêt kerê reş.

Çil kilamên hirçî ne, hemû jî li ser dara **hermî** ne.

Darê min kulavê min, rehmet li dê û bavê min.

Dibê qey **sêvek** e, kirine du felq. (Teşbîh)

Dimirim dibiecim; **ceh** dibêjê ez **birinc** im.

te can e, ê me **balcan** e?/ te can e, ê min **balcan** e?.

Endilko bavê keko, tekê min o, tekê keko.

Garis jî destan nerîjîn.

Gayê fiso, nan **garis** o!.

Gula geş dane ber pozê kerê reş.

Ha namûs ha **baxdenûs**!.

Heft çrokê hirçê ne, her heft jî li ser **hermê** ne.

Heke **xiyar** e, jî tûtikê ve dîyar e.

Herçî ber e, **gula zer** e.

Heya herî bigre **xernûf**.

Hezîran hizirî, **giya** li baskê kizirî.

Kakilê **gûzê** bûyin.

Kes **pîvazan** pê hûr nake.

Kirin wek **pincar**.

Li ser **dirikan** rûniştîn.

Lomeya **pîvaz** jî **sîr** kirin.

Mala bavan **gula** geş, mala mêran roja reş.

Maneya nedayînê, “werîs li **garis** e.”.

Mar jî **pûngê** aciz e, **pûng** jî diçe li ber qula wî hêşîn tê.

Min **sîr** nexwarîye ku bîhn jî devê min bê!.

Nan heye, av heye, **pîvaz** heye, lo lo tu çima dimirî?.

Nav gîya de **tolikê** begemkirin.

Ne dixwim **gêlazan** ne didim hevrazan.

Ne kortigê **kerengan** bûyin.

Nîsk kirin gîşk.

Nok jî dibêje pozê min heye!.

Pincara çîyayekî bûyin.

Pîrê nemir bihar tê, kero nemir **qîvar** tê.

Qîz **sêva** li darê ye, her kes çoyê xwe davêje.

Sêva çê para hirçê.

Sîr jî jî **pîvaz** re dibêje “wêde here, bîhn ji te tê!”.

Tene bûn firîg, mele bûn şîrîg.

Tovê **pirparê** bûyin.

Ya tûrek **mêwîj**, ya kelemekî tûj.

Zarok **kulîlka** malan e. (Teşbîh)

Zebeş neçûyîn dêv.

Gotinên pêşîyan:

Dar bi berê xwe şîn e.

Dar û devî bi guh in!

Dara **hirmîyan sêvan** nade!

Darê min kulavê min, rehmet li dê û bavê min.

Demek a **kulîlkan** e, demek a **sosinan** e.

Genimê dewsa **kizinê**, berxê li ber bizinê, mêrê bindestê jinê, her sê Hesabê mirinê.

Germ germa **tûyan** e, kêf kêfa rûtan e.

Giya di bin kevir de namîne.

Giyayê hewşê ji xwedî re tahl e.

Gul bê bîhn nabe.

Her **giya** li ser koka xwe şîn tê.

Ji **sorik** patîle çênabe.

Ji **şîlanê** nîr çênabe.

Ker ji **nefelê** fahm nake.

Kundirê mîranî, çêtir e ji şekirê şîranî.

Nan nanê **genimî**, bext bextê mêran.

Nanê **gilgil** jî tunebûnê çêtir e.

Nok tê li kokê.

Petêxên zer para kûsiyan e!

Pîr bi **pîvongê** carek tê xapandin.

Pîvaz pîvaz e, çi sor e çi sipî ye.

Rojek a **gulê** ye, yek a **gulşîlanê** ye.

Serîyek **pîvaz**, bîhnê berdide beroşekê.

şohreta çeman **dar û bî**, şohreta qîz û bûkan şar û temezî.

Tebax e, **tirî** bax e.

Temûz e, kakil kete **gûz** e.

Xwediyê **xiyarê** çilmisî, ne dixwe ne dide kesî.

Zarê şîrîn, **pîvaza** tûj dike hinguvîn.

Zebeş bi dengê xwe, **hinar** bi rengê xwe.

Zebeş jî xwarinê re, dendik jî danînê re.

Zor **gizêrê** radike.

Çavkanî

Baytop, Prof. Dr. Asuman, Bitkilerin Bilimsel adlarındaki Niteleyiciler ve Anlamları, İ.Ü Ecz. Fak. Yayınları, İstanbul, 1995

Baytop, Prof.Dr. Turhan, Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, TDK Yay. Ankara, 1997

Bedîrxan, Celadet Ali, Ferhenga Kurmancî-Frensî, Kovara Vate, Stockholm, hûmare: 1-18 (1997-2002)

Davis, P.H., Flora of Turkey and the East Aegean Islands, 10 cîld, Edinburgh (1965-1988)

Erdem, Turan, Ferhenga Zazakî-Tirkî/Tirkî Zazakî, Doz Yay. İstanbul 1997

Farqînî, Zana, Ferhenga Kurdî-Tirkî, Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, Îst., 2004

Farqînî, Zana, Türkçe-Kürtçe Sözlük, Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, Îst., 2000

Gruba Xebatê ya Vateyî/Vate Çalîşma Grubu, Türkçe-Kırmancca(Zazaca) Sözlük/Kırmancca(Zazaca)-Türkçe Sözlük, İkinci

Basım, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2004

Guest, Evan, Flora of Iraq, Ministry of agriculture Republic of Iraq, 9 cîld, Baghdad, 1966

Îzolî, D., Ferhenga Kurdî-Tirkî, weşanên Deng, İstanbul, 1992

Malmîşanîj, Zazaca-Türkçe Sözlük/Ferhengê Dimilkî-Tirkî, Weşanên Deng, İstanbul, 1992

Özcan, Mesut, Zazaca-Türkçe Sözlük, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1997

Polat, Edip, Bilim Dilinde Kürtler, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2004

Qazzaz, Shafiq, Kurdish-English Dictionary, Aras Press and Publishers, Erbil, 2000

Saadalla, Salah, Saladin’s English-Kurdish Dictionary, Avesta Basım Yayın, 2000

Tazegül, Emrullah, Tarımsal Bilimler Sözlüğü, cild I-II, İzmir, 1987

Turgut, Harun, Zazaca-Türkçe Sözlük, Tij yayınları, İstanbul, 2001

Vate (kovara kulturî), Stockholm, hûmare, 1-25 (1997-2005)

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du Bulletin de liaison et d’information

N° C.P. : 65913 A.S.

© INSTITUT KURDE DE PARIS

106, rue La Fayette, 75010 Paris

France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64

www.fikp.org

Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN

Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVIII)

Civîna Parîsê ya payîza 2006an

Civîna 39an ya Kurmancî rojên di navbera 27/11 - 2/12-2006an de li Parîsê kom bû. Beşdarên civînê li ser peyvên kurdî û îranî di ermenî de, peyvên kêmnas, termên fûtbolê, peyvên di stranan de, ferhenga Avestayî-Kurdî, paşgir û pêşgirên kurdî xebitîn. Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Elîşêr (Wan), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozi (Batman), Kendal Nezan (Diyarbakir), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behrûz Şûcaî (Kotol), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî). Encamên ji xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Peyvên kurdî û îranî di ermenî de

Amadekar : Têmûrê XELÎL

ermenî	kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
	ermenî, êrmenî (m, r)	ermenî	arménien	armenian
	ermenî, ermenkî (n)	ermenice	arménien, langue arménienne	armenian, armenian language
ajdahak	ezderha, ejdiya, ejdeha, ziya, ziha	ejderha	dragon	dragon
koçarî	koçerî	bir Kürt oyunu	une danse kurde	a Kurdish dance
hox	(ji îranî ahaka) ax, xak	toprak	terre	soil, land, earth
axor	axur	ahır	étable	stable
azat, (avestayî azate)	azad	özgür, hür	libre	free
andam, (avestayî hendame)	endam	uzuv	membre	member
ambar, (ji îraniya kevn hembar)	enbar, embar	anbar	dépôt, entrepôt	warehouse, store
bijîşk (ji îranî pizîşk)	pizîşk, pêzêşk	doktor	médecin	physician, doctor
datavor (ji îraniya kevn date: heq, dad)	dadwer	hakim	juge	judge
dataxaz	dadxwaz, dadres	savcı, dava makamu	procureur	prosecutor
djvar	dijwar	çetin, zor	difficile	difficult
doşab	doşav	pekmez	sirop épais de raisiné	a thickened grape/resinous syrup
gomêş	gamêş	camuş, manda	buffle	buffalo
gaz (ji îranîyê gez)	gaz, gez	arşın	mesure de longueur d'environ 68 cm	a yardstick (about 68 cm long)
gazar	gizêr, gêzer	havuç	carotte	carrot
girpan	girfan, berîk	cep	poche	pocket
kopal	gopal	baston, asa	canne	cane
klor	kilor, gilover, gulor	yuvarlak	rond	round
hêl	hêl	kakule	cardamome	cardamon
hîmk	hîm	temel, esas	base, fondation	basis, foundation
hîmn	hîm: bingeh	kök, esas	racine	root
hol	hol; vizik	topaç	toupie	top, spinning top
hazar	hezar	bin	mille	thousand
comard	comerd	cömert, yiğit	brave, généreux	brave, generous
kîp	kîp : şidandî; derî kîp girtin kîpê hev rûniştin	sıkı, çok yakın; kapıyı sıkı kapatmak birbirine çok yakın oturmak	très serré, resseré; fermer bien la porte; s'asseoir très près l'un de l'autre	very tight, tightened up; to shut the door securely; to sit close together
ksak	kîs, kîsik	kese, torba	bourse	purse
kûrak	kurîk	at ya da eşek yavrusu	petit d'un cheval ou d'un âne	a foal (of horse or donkey)
mom	mûm	mum	bougie	candle
şapîk	şapik	gece gömleği	tunique de nuit	night shirt
bizêz	bizûz, gizûz	güve	mite	clothes moth
kap	kap	şerit, kısa şerit	laisse, corde	leash, cord
kaşêl	kaş	çekme, çekiş	traction	traction, haulage
lagan	legan	leğen	assiette large	large bowl
lavaş	lewaş, loş	levaş	fine galette de pain	a flat loaf of fine bread
paç	paç, maç	öpme, öpüş	baiser, embrassade	a kiss, a hug, an embrace
mêxak	mêxik	karanfil	oeillet, clou de girofle	a carnation, a clove

Peyvên kêmnas (II)

Amadekar : Kendal NEZAN

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
hox	küçük giriş kapısı	portillon	gate, barrier
kam n.m.	suyun geçişini engelleyen bir tür vana	dispositif en bois ou en métal bloquant le passage de l’eau (<i>sorte de vanne</i>)	a metal or wooden device for controlling water flow (an adjustable dam)
kamar n.f.	yuvarlak tahta çerçeve (elek, tef, vs)	cadre circulaire en bois (<i>de tambourin, ou d’un tamis</i>)	a circular frame (for a tambourine or sieve)
kamav	su kesildikten sonra arkta kalan birikinti	eau stagnante, flaque <i>n.f.</i> (<i>restant dans la rigole d’irrigation après que l’eau ait été coupée</i>)	a puddle (of water remaining in an irrigation channel after the water has been cut off)
kambûn	diş kamaşması	agacement des dents	having the teeth on edge
kam n.f.	un, yumurta sarısı ve sudan yapılan ve porselen eşya onarımında kullanılan yapışkan	colle artisanale, faite d’un mélange de farine, de jaune d’œuf et d’eau servant à réparer les porcelaines	traditional glue, made of a mixture of flour, egg yoke and water, ised for repairing pottery and china.
kam dan; kam dan çîniyê	yapıştırmak, çatlak bir porseleni yapıştırmak	coller, recoller (<i>une porcelaine</i>) ; recoller une porcelaine	to glue, to stick, to glue together pieces of china
tevş, toş, tevşok	yassı, taşlarla oynanan bir çocuk oyunu	sorte de pétanque kurde	a Kurdish game of bowls
tûr n.f.	geleneksel bir Kürt oyunu (oyuncuların bir kısmı geniş bir çemberin içinde durup dışardan yaklaşan oyuncuları kemerleriyle vurur ve kemerlerini almaya çalışır)	jeu traditionnel où une partie des joueurs se tient à l’intérieur d’un grand cercle et frappe à coups de ceinture ceux qui s’approchent d’eux et cherchent à prendre leur ceinture	a traditional game in which some of the players stand inside a large circle and beat back with their belts those who try to approach them and take their belts away
pezmiyok, pezmêjek, pezmijk, pezmişk	koyun kenesi	tique (de moutons)	a tick (the insect)
pêçemok	yarasa	chauve-souris	a bat (the flying mammal)
Pêvir, Pêwr, Perwîn, Sureya n.f.	Süreyya	les Pléiades (<i>constellation</i>)	the Pleiades
Pêwr û Mêzîn	Terazi burcu	la Balance (<i>constellation</i>)	Libra (constellation of)
piçiqîn, piçikîn, alîn, lefîn	sarılmak	s’enlacer, se nouer	to embrace; to knot
piçiqandin, pêçan, alandin, lefandin	sarmak	enlacer, nouer, ficeler.	to intertwine, knot or tie up
fatfatik, şemşemotik, margîsk, marmarişok, marîjok, fatimoke	fatmacık, çayır kertenkelesi	lézard des près	green lizard
pêxew n.m.	örtü, bataniye	couverture	blanket
şemşemotik n.f.	bir çeşit Kürt mantısı	sorte de gros raviolis kurdes	a kind of Kurdish ravioli
apê mûş (an lûs) an mamê lûs	geleneksel bir Kürt oyunu: iki oyuncu gözleri kapalı bir şekilde belli bir mesafede karşı karşıya oturur. Aralarında bir yastık vardır, oyuncu karşısındakine kefiyesiyle darbe salmadan önce “mamê lûs, xwe bike çilûs, hat te derbeke bênamûs” . (Lûs amca, eğil sana kötü bir darbe geliyor) der diğeri darbeden kaçmaya çalışır”. En çok puan alan oyunu kazanır. Bir oyuncu karşısındakini vuramayınca oynama sırası diğerinin olur.	un jeu traditionnel kurde dans lequel deux personnes sont assises, séparées l’une de l’autre par un traversin, les yeux fermés. Elles se donnent des coups avec un « egal » noué. Le jeu consiste à esquiver les coups de l’autre. A chaque fois, on prévient l’autre avec : “mamê lûs, xwe bike çilûs, hat te derbeke bênamûs” . La victoire est acquise aux points. Dès qu’on manque un coup, c’est l’autre joueur qui reprend la main.	a game in which two people are seated, separated by a cushion, with their eyes closed. they hit out at one another with a knotted “egal”. the aim of the game it to dodge the opponent’s blows. each time they warn one another with “mamê lûs, xwe bike çilûs, hat te derbeke bênamûs” . victory is decided on points. Each time a player misses, his opponent takes over the striking.
pezkoguro n.f.	birdirbir	saute-moutons	leap frog
kerikê kerajo	geleneksel bir Kürt oyunu: oyunculardan biri gözünü kapar ve sırtını diğer oyunculara çevirir. Biri sırtına dokunup “Kerikê kerajo, kî te dajo?” (Eşek sürücüsü eşek, seni kim sürüyor?) der. Eğer sesini tanımazsa onu sırtına bindirip oyun sahasında gezdirir, tanırsa o sırtına biner ve sahayı dolaşır	jeu traditionnel kurde où un joueur ferme les yeux et tourne le dos aux autres. Quelqu’un touche son dos du doigt en disant : Kerikê kerajo, kî te dajo ? (petit âne conducteur d’âne, qui te conduit) S’il ne reconnaît pas la voix, il doit porter la personne sur son dos et faire un tour de terrain, s’il le reconnaît c’est lui qui monte sur son dos	a traditional Kurdish game in which a player closes his eyes and turns his back on the others. someone touches his back saying: Kerikê kerajo, kî te dajo? If he fails to recognize the voice he has to carry that person on his back round the field. If he does recognise the voice, then the other carries him.
çavşûtenek, çavgirtinok, çavgirtinek, veşartok	saklanbaç	jeu de cache-cache	a game of hide and seek
hol, vizik, teqal	topaç	toupie	spinning top
gizgizok	ottan yapılan küçük topaç	sorte de petite toupie faite d’une herbe (gizgizok) qu’on fait tourner sur un plateau.	a kind of small top made of a variety of grass (gizgizok) that is spun on a tray
ponijîn	kara kara düşünmek	avoir des pensées noires, en avoir lourd sur le cœur	to have dark thoughts, to be heavy hearted
ponijîn n.f.	kara düşünce	pensées noires	dark thoughts
pûrisandin	ufalamak	émietter	to shred or crumble
nanê hişk pûrisandin	kuru ekmek ufalamak	émietter le pain sec	to crumble dry bread
tûtûn pûrisandin	tütün yapraklarını ufalamak	émietter les feuilles de tabac	to shred tobacco leaves
qefilîn, cemidîn, qerimîn, simirîn	soğuktan donmak	être transi, geler <i>v.i.</i> , se refroidir <i>v.pr.</i> , se geler <i>v.pr.</i> , FAM. cailler <i>v.i.</i>	to be numb with cold, to be freezing,
qefilîn, betilîn, rat bûn, westiyan	(bazı kuzey ağızlarında) yorulmak, yorgunluktan halsiz düşmek	(<i>REGION.</i>) (<i>dans certains parlers du nord</i>) être fatigué, être épuisé, être exténué	(in some northern regional dialects) to be tired, worn out, exhausted
qerqaş, çilspî	saf beyaz, parlak beyaz	blanc pur, d’un blanc éclatant	pure white, a brilliant white
qesidandin	1) asmak, takmak; 2) çarpmak 3) baş vurmak	1) accrocher <i>v.tr.</i> 2) heurter <i>v.tr.</i> 3) adresser une requête.	1) to hang up; 2) to collide with or bump into s.o.; 3) to petition a court
qesidîn	1) uğramak; 2) yönelmek, başvurmak	1) visiter <i>v.i.</i> , rendre visite en passant, faire halte; 2) s’orienter <i>v.pr.</i> , s’adresser à...	1) to call in on s.o.; 2) to go and see s.o.
lî mala yekî qesidîn	birine uğramak	faire étape chez quelqu’un	to break one’s journey at s.o.’s
qesp	sert, sağlam (taş yada çakmak taşı için)	solide (qualité d’une pierre, d’une pierre à briquet)	solid (eg. like a stone or a flint)
qeş n.f.	(batı ağızlarında) soyma	(<i>dans les parlers de l’ouest</i>) épluchage	(in the western dialect) peeling (fruits etc)
qeş kirin	soymak (meyve ve sebze)	peler, éplucher	to peel or clean fruit or vegetables

qetek	buğday ya da pirinci ayıklamada kullanılan tahta sini	plateau en bois utilisé pour trier le blé ou le riz des cailloux	a wooden tray used for sorting wheat or rice to remove small stones
qewarok	içi henüz oluşmamış taze ceviz	noix verte dont la coquille n’est pas encore formée.	an unripe nut whose shell has not yet formed
qewlî, bi qewlî	göre, -e göre	selon	according to
qewlî filankesê/î	falancaya göre	selon un tel	i.e according to so and so
qewilandin	(ender) inandırmak, ikna etmek, baştan çıkarmak (bkz qebûlandin)	(rare) convaincre <i>v.tr.</i> , persuader <i>v.tr.</i> , séduire <i>v.tr.</i> (voir qebûlandin)	(rare) to convince, to persuade or to seduce s.o. (see also qebûlandin)
qewîtfî, tenbî	tenbih, tavsiye, sipariş	avertissement, recommandation, avis, conseil	a warning, an advice or recommendation
qewîtfî kirin	1) tenbihlemek, tavsiye etmek; 2) sipariş vermek	1) donner un avis, conseiller, recommander ; 2) passer commande ;	1) to give advice, to advise or recommend; 2) to place an order
qewîtfî lê kirin	birini tenbihlemek	recommander à...	to recommend to s.o.
qewîtiya pêşîyan	ataların tavsiyesi, ata sözü	tradition, adage	a tradition, a saying
qeyal, qiyale n.f. AR.	öğlen uykusu, öğlen dinlenmesi	repos de midi, sieste	a mid-day rest, a siesta
ketin qeyalê	öğlen istirahatına çekilmek	faire la sieste, se mettre à l’abri de la chaleur pour le repos de midi	to take a siesta, to shelter from the heat, to take a mid-day nap
qebal adj. AR.	olgun, olgunlaşmış	mûr, mûrî	ripe, ripened
qêna adv.	(ender) güçlükle, zor, güç bela	(rare) difficilement	(rare) with difficulty
qêna hat	güç bela geldi	il est arrivé avec peine.	he arrived with difficulty
qicî, qij, qijî	kaynar, kaynaşan	(rare) bouillant(e) , bouillonnant(e), effervescent(e)	(rare) boiling, effervescent
qîç n.f.	(yerel) an	REGION. moment	(regional) moment, short while
qîçekê ; bi vê qîçê vegeriyan	bir anlık; anında döndüler	REGION. moment, un petit moment ; ils sont revenus tout de suite	(regional) a moment, a short while; they returned immediately
qîdîk n.f.	kursak	jabot	crop (of bird)
qîdîka mirîşkan,	tavuk kursağı	jabot d’une poule	a chicken’s crop
qîdûm n.f.	tırmık	râteau <i>n.m.</i>	a rake
qîdûm kirin ; erd qîdûm kirin	tırmıklamak	ratisser ; ratisser le sol	to rake
qîdûmkirin	tırmıklama	ratissage (du sol)	raking
kubik, qîlûz, xûz	kambur	bosse	hump
qîlvîlandin n.f.	1) çalkalama; 2) sarsma	1) rinçage ; 2) secousse	1) rinsing; 2) a jolt or bump
qîlvîlandin	1) çalkalamak; 2) sarsmak, silkelemek	1) rincer, passer à l’eau ; 2) secouer	1) to rinse out, to soak; 2) to shake
qîlvîlîn	1) çalkalanmak; 2) sarsılmak, silkelenmek	1) être rincé, être passé sous l’eau ; 2) être secoué, être agité	1) to be soaked; 2) to be shaken or disturbed, to be agitated
qîmil, qîmir, qemer	yanık ten	hâle, teint hâlê	tan, a tanned complexion
qîmitokî	1) buruşuk; 2) solmuş, solgun	1) froissé, chiffonné, froncé, plissé ; 2) flétri, fané	1) creased, crumpled; 2) withered, wilted, faded
qînyat n.f.	1) takat, güç; 2) kanaat (bkz qenaet)	1) force <i>n.f.</i> , vigueur <i>n.f.</i> , énergie <i>n.f.</i> ; 2) conviction, croyance. <i>Voir aussi qenaet</i>	1) force, energy; 2) conviction, belief (see also qenaet)
qînyata min bi te re	sana güveniyoum	je te fais confiance	I trust you
qînyata çavan	güründüğü kadar	à vue d’œil	as far as one can see
dîtîna çavan qînyata dîlan e	gözle görmek inanmaya yeter	la vue suffit à rassurer le cœur	the sight is enough to reassure the heart
qînyata dîl şkênandin,	muradına ermek, gönlünün arzularını gerçekleştirmek	réaliser un désir profond, s’efforcer, chercher à obtenir la réalisation d’un vœu, d’un désir	to achieve a deep wish or desire
qîn, qînik, qînîk, qînike	nakarat	refrain, rengaine,	a refrain or melody
qînêre, qînotî	öğleden sonra yenilen hafif yemek	goûter <i>n.m.</i> , repas léger pris dans l’après-midi.	tea, i.e a light meal or snack taken mid-afternoon .
qîran	salgın hayvan hastalığı:	épizootie <i>n.f.</i>	epizootic disease
qîran ketiye nav pez	sürü salgına bulaşmış	les moutons sont frappés par une épizootie	the sheep have caught an epizootic disease
qîrçok, <i>syn.</i> çîkûs	cimri	avare <i>adj.</i>	miserly, stingy
qîrçûn n.f.	hayvan yemi artığı	fourrage non consommé par les bêtes et devenu impropre à la consommation	fodder, not eaten by the animals and become unsuitable for consumption
bêşû	kar yığını	congère, amoncellement (de neige)	snowdrift, a heap of snow
qîtin	sigara ağızlığı	fume-cigarette	a cigarette-holder
qîtîtk	kuruntu (kurumuş parçacık veya dilimler için)	pièce ou morceau séché (<i>de quelque chose</i>)	a piece or a dried piece (of s.thg)
qîtîtkê xwînê	kan kuruntusu;	plaque de sang séché	a pool of dried blood
qîtîtkê petêxê	kurumuş kavun dilimi;	tranche de melon séché ;	a slice of dried melon
qîtîtkê (mêrî) kulê	baş belası, belalı delikanlı	casse-cou, jeune homme bagarreur	a daredevil, a reckless person
qîl	boynuz	défense	a tusk
qîlê berazan, <i>syn.</i> şirne;	yabani domuz boynuzu,	défense de sanglier	a boar’s tusk
qîlê filan	fil dişi	défense d’éléphant	an elephant’s tusk
qîqac n.f.	yaklaşık 12 kg olan eski tahıl ölçüsü	ancienne mesure de céréales d’une capacité de douze kilos environ	an old unit for measuring grain, of about 12 kg capacity
qîr, zift	asfalt;	asphalte <i>n.f.</i> , bitume <i>n.m.</i> :	tar, asphalt, bitumen. eg.
qîr kirin	asfaltlamak;	asphalter <i>v.tr.</i> , goudronner <i>v.tr.</i> ;	to asphalt or to tar
... kirin qîrê,	bulaştırmak, çamura batırmak, güç duruma koymak;	engluer, embourber, mettre dans le pétrin	to bog down, to get in a mess
bûn qîr	yapışmak, musallat olmak	être collant, être casse-pied	to be clinging, to be a nuisance
qetran	katran	goudron	tar
qoçandin, quçandin	büzmek;	replier, recroqueviller ;	to fold up again, to huddle;
xwe qoçandin ser hev,	büzülmek, kabuğuna çekilmek	se recroqueviller	to curl o.s. up
syn. xwe qosî ser hev kirin			
qol n.m.	kolye	collier <i>n.m.</i>	necklace
qolê zêran	on iki altın dizili kolye ya da baş takısı	collier ou diadème de douze piécettes d’or	necklace or diadem made of 12 small gold coins
qolê mil, girmilk	omuz başı	articulation du bras à l’épaule	shoulder joint
qolek an qolik n.f.	çerçöp olarak yakılan, bir tür irice deve dikenî	variété de gros chardon, utilisé comme brindille	a kind of large thistle used for kindling
qolik (bi qolikê ketin)	(koyunlarda) kelebek hastalığı	maladie de foie qui affecte les moutons (être atteint d’une maladie de foie)	liver disease affecting sheep, (to have a liver complaint)
qopik n.m.	1) topal 2) top biçiminde kumaştan düğme	1) cupule du gland; 2) bouton en tissu en forme de boule	1) an acorn cup; 2) a round cloth button
qoqik, kort	oyuk, delik	trou <i>n.m.</i> , cavité <i>n.f.</i>	a hole or cavity
qoqika çav	göz oyugu	orbite de l’œil <i>n.f.</i>	eye socket

qoqika mêjî	kafatası	boite crânienne	cranium
qoqilandin	1) delmek, oymak 2) oyugundan çıkmak (göz)	1) trouer <i>v.tr.</i> , percer <i>v.tr.</i> ; 2) sortir de l’orbite (<i>œil</i>)	1) to make a hole, to pierce; 2) to gouge (an eye)
qoq n.f. tizbiya qoq	hint cevizi ağacı ya da kökü; hint cevizi ağacından yapılan tesbih	bois ou racine de cocotier : chapelet en bois de cocotier	the wood or root of a coconut tree a string of beads of coconut wood
qoq, qoqe n.f.syn. meqere qoqeya ta	makara iplik makarası	bobine <i>n.f.</i> bobine de fil	a reel, a spool a reel of thread
qoqilandin	oynatmak (bir çocuğu omuzunda oynatmak)	faire bouger, faire sauter (un enfant sur ses épaules)	to make s.o move or jump (eg. a child on one/s shoulders)
qorbaçe, kuxika qîrqîrok, xeneqîtik, xeneqûtîk, xeniqok.	boğmaca	coqueluche <i>n.f.</i>	whooping cough
qorç n.f.	bir cilt hastalığı	une maladie de peau	a skin disease
qûrîn n.f.	turna çılgılığı	cri de la grue	the cry of a crane (bird)
qoş n.f.	hayvanlarda doğum sancısı	convulsions d’un animal au moment de la mise bas	convulsions of an animal as it gives birth
mî ketiye ber qoşan	koyun doğum sancısı çekiyor	la brebis est prise des convulsions de la mise bas	the ewe is in labour convulsions
quşdik, qutîk, qotîk	ayna	miroir	mirror
qulat	top;	boule :	ball;
qulata berfê	kar topu	boule de neige	snow ball
quloz	1) yüksek; 2) zirve;	1) <i>adj.</i> haut, élevé; 2) <i>n.f.</i> cime, sommet	1) high; 2) summit or peak;
quloz bûn	yükselmek	s’élèvev ;	to rise;
qulozî hewa bûn	göklere göklere çıkmak	monter vers le ciel	to fly to the sky
quloz kirin	yükseltmek	élever	to raise or bring up
qurs	(yerel) yüce dağ	(<i>régional</i>) haute montagne	(regional) high mountain
kurt, qurt	akbaba	vautour	vulture
kurtê laşan,	leş kargası	vautour moine (<i>aegypius monachus</i>).	a species of vulture (<i>aegypius monachus</i>)
quzgezk, cûbir, cûbirk	dana burnu	courtillière; (lat) <i>gryllotalpa vulgaris</i>	a mole cricket (<i>gryllotalpa vulgaris</i>)
gezgez, gezgezk	dana burnu	mufler, gueule de loup ; (lat) <i>antirrhinum</i>	snapdragon (<i>antirrhinum</i>)
qûnteşî, hespê bûkê	helikopter böceği	libellule	dragonfly
sivoreav, seyê avî	su samuru	loutre	otter
qûz, kûjî, kûjik, kûze	sansar	fouine	weasel, stone martin
delek, semûr	zerdeva, ağaçsansarı	martre, zibeline	a marten, sable
kurebeşk, kurbeşk	porsuk	blaireau	badger
qwîz	kokarca	putois	polecat, skunk
sîxur	oklu kirpi	porc-épic	porcupine
cîq	sığırcık	étourneau sansonnet, merle	a starling
lî ber xistin	(yerel) çaktırmak	(<i>régional</i>) faire comprendre	(regional) to make s.o understand
lî rû bi ber bûn	(yerel: orta Anadolu Kürtleri) çakmak, anlamak	(<i>chez les Kurdes d’Anatolie</i>) comprendre	(regional: anatolian Kurds) to understand
raber xistin	(yerel) teşvik etmek, çaktırmak, birinin kafasına koymak	(<i>régional</i>) inciter à faire quelque chose, faire comprendre, pousser à..., mettre dans la tête de	(regional) to urge s.o to do s.thg. make s.o understand, to push s.o to ...; to ram s.thg into s.o.’s head
raborandin, raborî kirin	1) geçinmek; 2) geçindirmek, geçimini sağlamak	1) faire passer; 2) assurer sa subsistance	1) help s.o. cross 2) to keep or support oneself
raborî, debar, îdare	geçim;	subsistance;	subsistance;
raboriya me baş e	geçimimiz iyi	nous avons un bon niveau de vie	we have a good standard of living
racivandin	toplamak, biraraya getirmek	réunir <i>v.tr.</i> , rassembler <i>v.tr.</i>	to unite or assemble
racivîn: cûn ser hev, civilîn	büzülmek, çekilmek (kumaş)	se recroqueviller, rétrécir <i>v.i. (le tissu)</i>	to shrivel up, to shrink (cloth)
raçandin	temel atmak	jeter les bases, les fondements	to lay the basis or foundations
ranav, ranaviş n.f.	telkin	suggestion	suggestion
ranavî yekî kirin	birine telkin etmek	suggérer à quelqu’un	to suggest to s.o
ramedan	yatırmak, uzatmak	étendre, allonger	to streach, lay down, or lengthen
xwe ramedan	uzanmak, yatmak	s’étendre <i>v.pr.</i> , s’allonger sur le dos	to lie down, to lie on one’s back
Syn. paldan, razan xwe dirêj kirin			
randîn	sürmek, gütmek	mener, conduire	to lead, to drive
raperîn	bir ırmağı geçmek, aşmak	traverser une rivière, franchir <i>v.tr.</i> , survoler <i>v.tr.</i>	to cross a river, to go through or beyond; to fly over or skim through, (depending on contest),
raper	geçit	passage, gué	crossing, ford
rapêlîn	bükmek, katlamak	plier <i>v.tr.</i> , replier <i>v.tr.</i>	to fold; to fold over
raps	ekilmiş tarla, ekilmiş arazi	champ cultivé, terrain cultivé.	cultivated field, cultivated land
rasandin, rêsandin	örmek 2) zamk sürmek, yapıştırmak; susturmak	nouer, tricoter 2) collar	1) to knot, to knit 2) to stick
rêsayî, rêsî, rêsandî	örülmüş:	noué, tricoté :	knotted:
rêsayî	örülü, örgülü, eğimli	noué, barbelé	
têlê rêsayî	dikenli tel	fil de fer barbelé	barbed wire
rasteyar	samimi; içten	sincère <i>adj.</i> , franc, franche <i>adj.</i>	sincere, frank
rasteyarî	samimiyet, içtenlik	sincérité <i>n.f.</i> , franchise <i>n.f.</i>	sincerity
pê werkirin, lê kirin	dökmek, serpmek	saupoudrer	to sprinkle
xwey pê werkirin	tuzlamak, tuz serpmek	saupoudrer de sel	to sprinkle salt
ratib: pergal	düzen;	ordre <i>n.m.</i> :	order, tidiness;
ratiba mala wî rind e	evi çeki düzenlidir	sa maison est bien rangée	the house is tidy
ratûtikandin	(yerel): örtmek, kaplamak, üstünü kapatmak	(<i>régional</i>) mettre sur, couvrir	(regional) to put s.thg. on, to cover
lihêf ratûtikandin	üstüne yorgan örtmek	couvrir d’une couette	to cover with a quilt
ravêjker	danışman	conseiller, ère <i>n.</i> , précepteur, trice <i>n.</i>	advisor, tutor
ravrav	kumral	blond vénitien, blond roux.	a reddish blond, ginger coloured
rawêj	1) tavsiye, öğüt, nasihat; 2) konuşma tarzı	1) conseil, recommandation; 2) manière de parler, parler <i>n.m.</i>	1) advice, recommendation; 2) a way of speaking, speech
rawêjkar, rawişkar	danışman	conseiller, ère	adviser,
rawêjkarî, rawişkarî	danışmanlık	fonction de conseiller	counsellor
pê re westan, pê re westiyan	biriyle uğraşmak	s’occuper de quelqu’un, passer du temps avec quelqu’un, se donner du mal pour quelqu’un	to look after s.o., to go to some pains for s.o.
raweşan, raweşîn. Syn. daweşîn;	1) silkiilmek, sarsılmak 2) dökülmek;	1) trembler, bouger brusquement, de façon saccadée, être ébranlé ; 2) tomber :	1) to tremble, to move jerkily, to be shaken; 2) to fall;

pelên darê raweşiyane	ağacın yaprakları dökülmüş; 3) yığılmak, toplanmak, herkes köye döküldü	les feuilles de l’arbre sont tombées 3) s’attrouper <i>v.pr.</i> , se masser <i>v.pr.</i> : tout le monde se rassembla au village.	the leaves have fallen; 3) to flock together, to form a crowd; everyone flocked to the village
her kes raweşiya gund			
raweşandin: reşandin	(yerel) serpmek, dökmek	(<i>régional</i>) asperger <i>v.tr.</i>	(regional) to spray
raxistek	çamaşır serilen ip yada yer	étendoir à linge.	a clothesline
raymezin	1) mağrur, burnu havada; ukala 2) (mec.) eşraf	1) hautain, e <i>adj.</i> , arrogant, e <i>adj.</i> ; 2) FIG. notable <i>adj.</i>	1) haughty; 2) (fig) noteworthy
raymezini	mağrurluk; ukalalık	arrogance <i>n.f.</i> :	arrogance:
raymezini kirin	mağrur mağrurluk etmek, hava atmak	prendre des airs, faire preuve d’arrogance.	to put on airs, to display arrogance
rebisandin, repisandin, tepisandin	basmak, bastırmak	tasser <i>v.tr.</i>	to pack, to tamp down
rebisîn, repisîn, tepisîn	basılmak, bastırılmak	se tasser	to subside or shrink, to bunch up
rebisandin, rewisandin	sulamak, su vermek	arroser, irriguer	to water, to irrigate
refî n.f.	def, uzaklaştırma;	écartement, éloignement;	a gap or distance;
refî kirin	def etmek, uzaklaştırmak	écarter, éloigner	to separate or move away
regez n.f.	1) ırk; 2) cins	1) race <i>n.f.</i> ; 2) genre <i>n.m.</i>	1) race breed, 2) kind, type
remêl, rimêle, hewêrde, sûsik	bıldırcın	caille	quail
ramî	gösterme;	action de montrer:	showing;
ramî dan	göstermek	montrer	to show
renandin	rendelemek	raboter	to plane down or scrape
rengrêj	boyacı, elbise boyacısı	teinturier	dyer
rengrêjxane	kumaş ya da elbise boyama yeri	teinturerie	dyeing
rengrêjî	boyacılık	métier de teinturier	the trade of dyeing
veresîn	çözülme (örgü)	filer, se défaire, se détricoter	to spin, to undo, to unpick
resandin	yetiştirmek	faire pousser, cultiver	to make s.thg. grow, to cultivate
reşbend	(yerel) uçurum	REGION. gouffre <i>n.m.</i>	(regional) a gulf, a chasm
firînek, firînok, zang	uçurum	abîme	abyss
reşik, xarûk	yünden örülü çarık	sandale en laine et poils tissés pour l’hiver	a winter sandal woven of wool and hairs.
retimandin, ritimandin	tıkamak	boucher <i>v.tr.</i>	a butcher
retimîn, ritimîn	tıkanmak	être bouché, être obstrué	to be blocked
rewa	ödül;	récompense, prix	a reward, a prize;
rewa kirin	ödüllendirmek	récompenser	to reward
rewag	çadır çeperlerini kaplayan keçeden geniş şerit	bande de feutre qui entoure les haies (çît) autour de la tente	a felt band that surrounds hedges; (çît) or round a tent
rawdîn	çok aç, acından ölen	très affamé, qui meurt de faim.	very hungry, starving
rawdînî	açlık	famine <i>n.f.</i>	famine
dîlq n.m.	1) biçim, kılık; 2) rol;	1) forme ; 2) rôle;	1) form, shape; 2) a role;
ketin dilqê yekî	birinin kılığına girmek, birinin rolünü oynamak	prendre le rôle de quelqu’un	take on s.o.’s role

Termên fûtbol - II -

Amadekar : Mistefa AYDOĞAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
Federasyona Fûtbolê ya Ewrûpayê	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği	UEFA (Union Européenne de football)	UEFA (Union of European Football Associations)
Federasyona Fûtbolê ya Navneteweyî	Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği	FIFA (Fédération internationale de football)	FIFA (International Federation of Football Associations)
gol avêtin	gol atmak	tirer un but	to shoot a goal
gol kirin	gol yapmak	marquer un but	to score goal
gola lê	geçerli gol	but valide	valid goal
gola nelê	geçersiz gol	but invalide	invalid goal
golparêz, qelewan	kaleci	gardien de but	goalkeeper
kûpa	kupa	coupe	cup
kûpaya FFE (UEFA)yê	UEFA kupası	coupe de l’UEFA	UEFA cup
kûpaya şampiyonan	şampiyonlar kupası	coupe des champions	champions cup
lêdan, lêxistin	vuruş	tir	kick
lêdana aûtê, derlêderî	kale vuruşu, aut atışı	sortie de but	the goal kick
lêdana destpêkirinê	başlama vuruşu	coup d’envoi, engagement	kick off
lêdana ji goşeyê, goşelêderî	köşe atışı	tir de coin, corner	the corner kick
lêdana penaltiyê, lêdana cezayê, cezalêderî	penaltı atışı	penalty	the penalty kick
lêdana serbest a neyekser, serbestlêderîya neyekser	endirekt serbest vuruş	coup franc indirect	the indirect free kick
lêdana serbest a yekser, serbestlêderîya yekser	direkt serbest vuruş	coup franc direct	the direct free kick
lêdana serbest, serbestlêderî	serbest atış, serbest vuruş	coup franc	free kick
maç	maç	match	match
maça neteweyî	ulusal maç	match national	national match
şahê golan, şahê golavêjan	gol kralı	meilleur buteur	top scorer
şampîyon	şampiyon	champion	champion
şampîyonîya cîhanê	dünya şampiyonası	championnat du monde	world championship
şampîyonîya Ewrûpayê	Avrupa şampiyonası	championnat européen	European championship
taçavêtin, avêtina ji kenarê, کنارavêjî	taç atışı	remise en jeu	the throw-in
taxim	takım	équipe	team
taximê neteweyî	ulusal takım, milli takım	équipe nationale	national team
tora golê, tora qeleyê	kale ağı	filet de but	goal net

Paşgirên kurdî

-III-

Amadekar : Reşo ZÎLAN

-o (I) : Ji bo çêkirina navên hem jin û hem jî mêran bi dawîya peyvê ve tête girê dan.

Nimûne: Soro, Mendo, Bazo, Silo; mo, Zeyno, Xeco, ‘Eyşo, Weso.

-o (II) : Ev paşgir ji bo piçûkxistina kesan, tişt, cih û deveran û jê bi gilî û gazin behskirinê, yan jî ji bo saloxdan û wesifdanê tête bi kar anîn. Ev dikare hem di forma dema rewşa gazîkirinê de be hem jî ji bo binavkirin û navlêdanînê be.

Nimûne: Hemo, Remo, Şemo, Heso, bavo, Silo, xalo, apo, gundo, çemo, guro, şahîno, hevalo, liço, lîko, xwaro.

-o / -yo (III) : Ji bo forma bangkirina zayenda nêr ya yekhejmar e.

Nimûne: kuro!, bavo!, keko!, zavayo!, gêjo!, dîno!

-ok / -yok (I) : Paşgirek e, ku ji bo salox û wesifdana mirovekî ye.

Nimûne: çepok, tirsok, kenok, mirovok, gerok, revok, şermok, zarok, girîyok, mizmizok, xapînok, xeydok, qarqarok, qehrok, dilbijok

-ok (II) : Bi alîkarîya vê paşgirê ji navdêr yan jî rengdêran navdêrên nû têne afirandin.

Nimûne: gulok, adarok, nîsanok, devok, nezok, pelok, kelok /kelek, miştok, peqpeqok, zelqok /zeliqok, keçelok, şemitok, şînok, gezgezok, xemrevînok, pêkenok, payîzok, dîlok

-ok / -yok (III) : Ev paşgira ji bo piçûkkirinê ye. Gava ku tête dawîya peyvekê, tiştê ku jê tête kad kirin, ji alîyê mezinahîyê ve piçûk dike.

Nimûne: ferhengok, fetilok, hêjîrok, şekirok, şemamok, zengilok, xeberok, pîvazok, pîfdanok, kaniyok / kanyok, hestîyok, axayok

-oke : Ji navdêran rengdêrekê diafirîne.

Nimûne: bîroke, şiloke (şilope), şermoke, firoke, virroke, tiroke

-okî : Ev paşgir ji navdêran rengdêrekê çêdike.

Nimûne: qirêjokî, peritokî, zerikokî, reşkokî, gemarokî, pitpitokî, girînokî, gumgumokî, vinvinokî, ximximokî

-olek : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: tatolek

-ole : Bi vê paşgirê rengdêr têne afirandin.

Nimûne: zirtole, tirole,

-olek / -olik : Bi vê paşgirê rengdêr têne afirandin.

Nimûne: gululik, çînçolek (cincilk, çincîl), zirtolek

-olekî : Bi vê paşgirê rengdêrekê pêvebrî (attrîbutîv) tête çêkirin.

Nimûne: reşolekî, şînolekî, keşkolekî

-onek : Ev paşgira ji navdêrekê rengdêr yan jî navdêrekê nû çêdike.

Nimûne: tirsonek, zirtonek, bizdonek, fitlonek, zîvronek

-or : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: şilor

-orik : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: xilorik

-ose : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin. Paşgira “-ose” kurtbûyîya paşgira “-asa” ye ku bi maneya „wek, mîna, fena, şubhê” ye.

Nimûne: keroşe.

-otankî : Bi vê paşgirê rengdêrekê pêvebrî (attrîbutîv) tête çêkirin.

Nimûne: reşotankî, pîrotankî.

-over : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: girover / gilover, hilover.

-ox : Ev paşgir bi maneya “çêker, kesê ku dike, kesê ku bi wî karî radibe” dide peyvê. Paşgira “-ox” di zimanê pehlewî de heye û di farisîya îro de jî din peyvan de maye. Lê di kurdî de, herî zêde, di zaravayê zazakî (dimilî) de bi rengêkî gelekî berfireh tête bi kar anîn. Wisan ku dikare bi maneya “çêker” jî bo her kar û pêşeyî bête bi kar anîn.

Nimûne: çêkîrox, kirrox, kirox (kiryox), salox (salix).

-oyî : Bi vê paşgirê ji navdêrekê rengdêrek tête afirandin.

Nimûne: pesnoyî, şeroşî, peyvoyî

-pare : Ev paşgir bi maneya “kerr, perçe, parçe” ye.

Nimûne: yekpare, dilpare, cigerpere,

-perwer : Ji lêkera “perwerandin”a îranî ye ku di maneya “perwerde kirin, xwedî (xudan) kirin, jê re xwedî derketin, mezin kirin, terbiye kirin, hebandin”ê de ye. Ev paşgir maneya “kesê / tiştê ku dihebîne / hez dike, jê re xwedî derdikeve” dide peyvê.

Nimûne: kurdperwer, mêvanperwer, nîştîmanperwer, mirovperwer

-pêç : Paşgira ji lêkera “pêçandin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê pêçandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: birînpêç, serpêç, dorpêç, rûpêç

-parêz : Paşgira ji lêkera “parastin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê parastinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: welatparêz, hawîrparêz

-perest : Paşgira ji lêkera “perestîna”a ku di maneya “hebandin, jê re secde birin”ê de ye. Wek paşgir maneya “kesê ku wî tiştî dihebîne, ji wî tiştî re secdeyê dibe” dide peyvê.

Nimûne: agirperest, pûtperest, xaçperest, keysperest, xwepereş, kevnepereş, pûlperest, nijadperest

-pêj : Paşgira ji lêkera “pehtin / pijandin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê pehtinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: xwarinpêj, nanpêj, rûnpêj, aşpêj

-pîv : Paşgira ji lêkera “pîvan / pîvandin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê pîvandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: germîv, bapîv

-poş : Paşgira ji lêkera “poşîn”a bi maneya “lixwekirin, wergirtin”ê ye. Gava ku tête dawîya peyvekê maneya “kesê / tiştê ku bi karê poşînê radibe” dide peyvê.

Nimûne: zirîpoş, reşpoş, çavpoş

-rax : Paşgira ji lêkera “raxistin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê raxistinê radibe dide” peyvê.

Nimûne: serrax, binrax, cîrax.

-rêş : Paşgira ji lêkera “ristin / rêşîn”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê ristinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: teşîrêş.

-revîn : Paşgira ji lêkera “revîn / revandin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê revînê radibe” dide peyvê.

Nimûne: xemrevîn, dilrevîn, xewrevîn, hevalrevîn.

-rêj : Paşgira ji lêkera “rêtin / rotin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê rêtinê radibe dide” peyvê.

Nimûne: avrêj, xwînêj

-saz : Paşgira ji lêkera “saxten”a farisî ye ku dibe “çêkirin”a kurdî û maneya “kesê / tiştê ku bi karê çêkirinê / sazîkirinê” radibe dide peyvê.

Nimûne: dermansaz, diransaz, demsaz, çeksaz, karsaz.

-soj / -soz : Paşgira ji lêkera “sotin”ê, ango şewitîn / şewitandinê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê şewitandin / sotinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: dilsoj / dilsoz

-stîn : Paşgira ji lêkera “standin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê standinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: ruhstîn

-şîkên : Paşgira ji lêkera “şîkandin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê şîkandinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: balafirşîkên, fermanşîkên, kevirşîkên, qeşaşîkên, serşîkên, deqşîkên, dilşîkên, şakşîkên (=moralşîkên)

-şo : Paşgira ji lêkera “şûştin”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê şûştinê radibe” dide peyvê.

Nimûne: mirîşo, tenaşo (teneşo, teneşîr), destşo, cilşo, çekşo, kincşo, kirassho, serşo, firaqşo, amanşo, berxşo

-şok : Paşgireke hevedudanî ye, ji paşgira “-şo” û “-k” pêk hatiye. Maneya “cîhê ku ew tişt tê de tête şûştinê” dide peyvê.

Nimûne: serşok, destşok, pêşok, firaqşok

-tir (I) : Paşgireke demê ye.

Nimûne: sibetîr, rojtîra din

-tir (II) : Paşgira forma kemper ya rengdêrî yan jî hokerî ya ji bo saloxdana rewşeke danberhevî û miqayesekirinê ye. Nimûne: xweştir, çêtir, germtir, bihatir, bilindtir, xurttir, mezintir, pirtir, dûrtir, zûtir, derengtir, leztir, bezatir. -tiraş : Paşgira ji lêkera “tiraşîn / tiraştin”ê ye û maneya kesê / tiştê ku bi karê tiraştinê radibe dide peyvê. Nimûne: kevirttiraş (bertiraş), heykelttiraş, qelemtiraş, darttiraş, serttiraş, simttiraş. -tirîn : Paşgira forma lapekemper ya rengdêrî yan jî hokerî ya ji bo saloxdana rewşeke danberhevî û miqayesekirinê ye. Nimûne: xweştirîn, çêtirîn, germtirîn, bihatirîn, bilindtirîn, xurttirîn, mezintirîn, pirtirîn, dûrtirîn, zûtirîn, derengtirîn, leztirîn, bezatirîn -tî : Paşgirek e ku ji bo çêkirina navdêrên abstrakt tête bi kar anîn. Nimûne: şivanttî, gavanttî, hostettî, hevalttî, birattî, mirovttî, zavattî, kurdîttî, kerttî, harttî, beredayîtî, durûttî -van / -evan (I) : Ev paşgira ku di zimanê farisî de “-ban” e, di kurdî de bûye “-van” yan jî “- wan”. Di zimanê kurdî de ew bi van çend awayên jêrîn tête bi kar anîn. Wek di van nimûneyan de jî xuya dike, maneya bingehîn ya vê paşgira lêkerî “panêrî / çavnêrîya heywanan kirin, çûna ber heywanan, heywan xwedî kirin” e. Li vir, hewce ye em bibêjin, ku peyva “şivan”a kurdî di zimanê pehlewî de “şuban” e û peyva “şu” ya ku ji zimanê sanskrîtî ye, di vê peyvê de maneya “pez” wergirtiye. Bi vî rengî, ew di farisî de bûye “çûban”, lê di kurdî de dengê “ş”yê hatiye parastin û bûye “şivan”. Ev peyv çûye nav zimanê tirkî û bûye “çoban”. Herwekî ku xuya dike, mîna ku hinek kes dibêjin, peywendîya vê peyvê bi gotina “ço, çov, şiv” nîn e. Nimûne: şivan, gavan. berxvan, karvan / kehrikvan, golikvan, dikvan, masîvan -van / -evan (II) : Paşgira “-van”ê xwedî çend guhartoyên din e.Li vir, herwekî di nimûneyên jêrîn de jî dîyar dibe, ji bo çêkirina navên hin kar û pêşeyan e. Ev paşgir maneya “ew kesê ku ji karê navbirî fêm û beşedike, ew şuxul ji destê wî têt û xwedan wî karî ye” dide. Nimûne: nêçîrvan, baxvan, lîstikvan, bêrîvan, aşvan, kelekvan, melevan, dîdevan, nêrevan, segvan, baxçevan, rezvan, melekvan (serpale), melûvan, qeflevan -van (III) : Paşgira “-van”ê ya di vê guhartoyê de bi maneya “kesê ku ji lêdana alaveke mûzîkê fêm dike, jê dizane û bi wî kar û hunerî radibe” dide peyvê. Li vir hewce ye bête gotin, ku di zaravayên din yên kurdî de ji bo saloxdana ev celeb karê hunerî paşgira “- jen”ê tête bi kar anîn, ku ji lêkera “jenîn”ê ye, ango “lê dan”. Bo nimûne, dibêjin “keça min kemanê xweş dijene”. Gava ku em bala xwe didin zaravayê kurmancî dibînin ku piranîya Kurmancan ji dêl “jenîn”ê ve lêkera “lê dan”ê bi kar tinin. Ji ber hindê, vê nimûneya me gotî, bi awayê “keça min kemanê xweş lê dide / keça min xweş li kemanê dixê” dibêjin. Ji vê jî dîyar dibe, ku kurmancî ji zaravayên din yên kurdî û herweha ji zimanên din yên îranî bi dûr ketiye. Nimûne: bilûrvan, zirnevan, tembûrvan -van / -evan (IV) : Paşgira “-van”ê ya di vê guhartoyê de bi maneya “kesê ku çavê wî li ser karê	navbirî ye, kesê li tişteki miqate ye, panêr” e. Nimûne: dergehvan, piştevan -van (V) : Paşgira “-van”ê ya di vê guhartoyê de ji navdêrekê rengdêrekê diafirîne. Nimûne: dilovan -wan (I) : Paşgira hevmaneya “-van”ê. Ji bo maneya di vê nimûneya jêrîn de li guhartoya jorîn ya (-van / -evan (I)ê binihêre. Nimûne: selwan / serwan (ango şivanê deveyan) -wan (II) : Paşgira hevmaneya “-van”ê. Ji bo maneya di vê nimûneya jêrîn de li guhartoya jorîn ya (-van / -evan (IV)an binihêre. Nimûne: pawan, sîwan -wer (I): Paşgira bi maneya “xwedî kar û pêşeya navbirî” dide peyvê. Nimûne: pilewer -wer (II): Paşgira “-wer” ya di vê guhartoyê de bi maneya “xwedîbûn”ê ye. Nimûne: serwer -wer (III): Ev paşgira ji navdêrekê rengdêrekê çêdike û dide nîşan dan ku “ew tiştê navbirî ji çi materyalî” çêbûye. Nimûne: zîwer (zîvîn), pilewer. -weş : Ji lêkera “weşîn”ê ye û gava ku wek paşgir tête bi kar anînê maneya “tiştê ku karê weşandinê dike dide” peyvê. Nimûne: pêlweş -wî: Bi alîkarîya vê paşgirê ji navdêrekê rengdêr yan jî navdêreke nû têne afirandin. Nimûne: tawî, bawî, efsanewî, rêwî -xane (I): Paşgira bi maneya “xanî, avahî” ye. Nimûne: nexweşxane, dersxane, çayxane, qehwexxane, şîrxxane, mêvanxane, diwanxane, karxane, çapxane -xane (II): Paşgira bi maneya “derdana ku tê de tiştek tête kirin” e. Nimûne: agirxane, qûşxane -xane (III): Paşgira bi maneya “xaneya çek û sîlehan” e. Nimûne: şeşxane -xwar / xwer / -xur : Paşgira ji lêkera “xwarin”ê ye û maneya “kesê /tiştê ku bi karê xwarinê radibe” dide peyvê. Nimûne: xwînxwar, goştxwar, pîrxxwar, kedxwar, mîratxwar, bertîlxwar, mirovxwar, heramxwar, selefxwar, xemxwar -xwaz: Paşgira ji lêkera “xwastin”ê ye û maneya “kesê /tiştê ku bi karê xwastinê radibe” dide peyvê. Nimûne: miradxwaz, azadîxwaz, xêrxwaz, qencîxwaz, daxwaz, dilxwaz, şerxwaz, aşîxwaz -xenêq: Paşgira ji lêkera “xeniqandin”ê ye û maneya kesê /tiştê ku bi karê xeniqandinê radibe dide peyvê. Nimûne: gurxenêq, kerxenêq -xur : bnr > xwar -xwer : bnr > xwar	-xwez : bnr > xwaz -xwên : bnr > xwîn -xwîn : Paşgira ji lêkera “xwendin”ê ye û maneya “kesê /tiştê ku bi karê xwendinê radibe” dide peyvê. Nimûne: quranxwîn -yar /-iyar (I) : Ev paşgir bi maneya “dost, heval” e. Nimûne: bextîyar, hişyar, zanyar, jîyar, nasyar, berpirsiyar, peyar, -yar /-iyar (II) : Ev paşgir maneya “kesê ku wî karî dike” dide peyvê. Nimûne: cotyar, kiryar, kirryar, şandîyar -za (I) : Paşgira ji lêkera “zan / zayîn”ê ye û maneya “ji dayîka bûye, hatiye dinê, zaye” dide peyvê. Nimûne: nûza (=berza), hevalza (cêwî) -za / -zî / -ze (II) : Bi maneya “ji kesê navbirî çêbûye, ji kesê navbirî dayîka bûye, hatiye dinê, zaye” dide peyvê. Nimûne: birazî /biraza, xwarzî /xwarza, mîrza / mîrze -zade : Ev paşgir bi maneya “zarokê ji navbirî çêbûyî, zarokê ...” dide peyvê. Nimûne: begzzade, esilzzade, mîrzzade, begzzade, şêxzzade, şehzzade, perîzzade -zan : Paşgira ji lêkera “zanîn”ê ye û maneya “kesê / tiştê ku bi karê zanînê radibe” dide peyvê. Nimûne: kurdîzan, zimanzan, rêzan, hozan, qedirzan -zen / -ezen : Paşgira ji lêkera “zeden”a farisî ye ku bergindê “jenîn”a kurdî ye. Li gor kurdî diva bû ev pagir biba “jen” lê herwekî xuya ye, me ev form ji farisî bi deyn kiriye. Nimûne: borîzen, şûrzen, qelpezen, neyzen -zar : Ev paşgir bi maneya cih e, cihê lê çandina tişteki ye. Bi alîkarîya wê rengdêr yan jî navdêr tên çêkirin. Nimûne: gulzar, bazar (ji biha-zar). -zed : Herwek paşgira “-zen”ê, ku me li jorê jê behs kiriye, ev paşgir jî ji lêkera “zeden”a farisî ye ku bergindê “jenîn”a kurdî ye. Wek paşgir maneya “kesê ku hatiye pêşniyar / pêşkêş kirin” dide peyvê. Nimûne: namzed -zede : Herwek paşgira “-zen” û “zed”ê, ku me li jorê jê behs kiriye, ev paşgir jî ji lêkera “zeden”a farisî ye ku bergindê “jenîn”a kurdî ye.. Wek paşgir maneya “kesê ku tiştê navbirî lê ketiye” dide peyvê. Nimûne: felaketzede, qezazzede - firaz / fînaz /fînyaz : Paşgira bi maneya “bilind” e. Nimûne: serfîraz -eng : Ev paşgir ji paşgira “-aheng” ya îranî kurt bûye û di kurdîya îro de bûye “-eng”. Ji hokerekê navdêr çêdike. Nimûne: pêşeng

Peyvên di stranan de

Amadekar : Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
liyan: dilê min liyan e	tedirgin, endişeli; kalbim endişe doludur	inquiet, anxieux; mon cœur est inquiet	anxious; my heart is anxious
yabo: bavo	ey baba	(rég. dans les parlers de la plaine de Mêrdîn) père	(reg.) father
akincî: dêmanî, dêmatî	yerleşik	sédentaire	sedentary
seyir kirin, sêr an se kirin	bakmak	regarder	to watch, to look at, to observe
sibeng, sibê, spêde	sabah	matin	morning
êmilk: berxê ber şîr	sût kuzusu	agneau de lait	suckling lamb
qelibîn: qulibîn	devrilmek	être renversé	upside down; spilt; somersault
gulm: qurt	yudum	gorgée	a mouthful (of food or drink especially)
bed	kötü	méchant, mauvais	bad, wicked
bedgiran	çok ağır	très lourd, implacable	very heavy, implacable
kefen	kefen	linceul	a shroud
dupa; dupa ez ji bo te hatim	çoğunlukla, çoğunlukla senin için geldim	surtout, principalement ; je suis venu surtout pour toi	mostly; principally, above all I have come for you
êlî: ê'lî; bi dengê ê'lî	yüksek; yüksek sesle	élevé, haut ; à haute voix	loud, speaking out loud
rîdan: rî, rû, ridên	sakal	barbe	beard
mûçing	cımbız	pince à épiler	tweezers
çêlî, çêlik: derziya gir	iri iğne	grosse aiguille	a big needle
berek	yamaç, yokuş	col	a pass
bereka çiyê	dağ yamacı	col de montagne	a mountain pass
bereka hespê	at yularının boyuna geçirilen bölümü	pièce d’harnachement entourant le cou du cheval	a part of a horse’s harness going round its neck
çil	doruk	sommet, cime	summit, peak
çilê darê	ağaç doruğu	cime d’un arbre	the top of a tree
çilê çiyê	dağ zirvesi	sommet de montagne	mountain summit
lî çil û çıyan	zirvelerde, yükseklerde	sur les hauteurs, sur les sommets	on high land
namil: navmil	omuz arası, sırt	le haut du dos, emplacement entre les deux épaules	top of the backe, a place between the shoulder
teng û ber: teng û berteng	gümül dürsük	sangle, pièces d’harnachement entourant le ventre et le collier d’un cheval	strap, girth
lî ber guhê yekî xistîn: pê hisandin	kulağına çalmak	faire sentir, mettre la puce à l’oreille	to make s.o. feel, set s.o. thinking
jin berdan	boşanmak (kadından)	répudiation, divorce	repudiation, divorce
hozinan; hozê mîhan û berxan ; mîhan hoz kirin	oğlakları koyunlara salmak	lâcher des agneaux sous les brebis	to put lambs to suckle at ewes
hebûk	1) varlık, mal 2) atın bileği, bukağılık	1) (rég. dans le Caucase) richesse ; 2) paturon, articulation inférieure (au-dessus des sabots) du cheval	1) (regional in Caucasus) wealth; 2) a horse’s pastern (a joint just above the hoof)
lî ser darê piyan rawestan, lî ser lingan rawestan	ayakta kalmak, sürekli çalışmak	rester debout, travailler sans cesse	to remain on one’s feet, to work continuously
ramûsan: maç	öpücük, öpme	baiser	a kiss
ramûsîn	öpmek	embrasser	to kiss
hingivê zeyıyan	oğul balı	premier miel de jeunes abeilles	virgin honey, the first honey from a fresh swarm
seqlawî (seklawî)	seklavi, slav kökenli asıl at	cheval de race slave	a Slav breed of horse
nal	nal	fer à cheval	horseshoe
bizmar, mîx	çivi	clou	nail
şop	iz	trace, empreinte	a mark, stamp
selef, selefê siwaran	süvari alayı	convoi de cavalier	a cavalcade, a convoy of horsemen
cuhar, cuher, ceher, cehar	yem torbası	musette, mangeoire	nose bag, feed bag
qozax	yosma, şuh	coquette, belle	smart, good looking, pretty
ji ... û pêştir	den itibaren	à partir de	as from, starting with
dilober, dîlber	güzel kız, dilber	beauté, belle fille	a beauty, beautiful girl
evîndar	aşık	amoureux	in love
ceng	savaş	guerre	war
cangorî	kurban	sacrifice, victime	sacrifice, victim
hez kirin	sevmek	aimer	to love
guhdar	dinleyici	auditeur	a listener
dengbêj	ozan	barde, troubadour	a bard, minstrel
narîn	zarif, ince	fin, délicat, raffiné	fine, délicat, refined
xirxal	halhal	chaîne de cheville	anklet
guhar	küpe	boucle d’oreille	ear ring
rewal	tüysüz delikanlı	jeune homme imberbe	a young beardless man
qewal	yezidilikte deyiş söyleyen	chanteur d’hymnes religieux yézidis	singer of yezidi hymns
xelîn, stûyê te bixele! xanî xeliya	1) burkulma: boynu burkulası! 2) yıkılmak: ev yıkıldı	1) se briser, que ton cou se brise ! 2) s’effondre, la maison s’est effondrée	1) to be broken, may your neck be broken; 2) to have collapsed, the house has collapsed
xilxilîn	yıklmak	s’effondre	to have collapsed
peya bûn: daketin	inmek	descendre, mettre pied à terre	to dismount
sîng û berê tiştîrî	el değmemiş, bakire	vierge ; dont nul n’a caressé les seins	a virgin, s.o whose breasts have not been caressed

kulxan	1) hamamları ısıtan, hamamın altında bulunan kupalı ve geniş ocak; (2) çöplük	1) chaufferie d'un hammam ; 2) décharge publique	1) the boiler room of a steam bath; 2) a public waste dump
tewrî = herî; tewrî pêşî = herî pêşî =	en; en öndeki	le plus ; le plus en avant	the most; the most in advance
gernas	kahraman	héros	heroes
navgiran	meşhur, ünlü	célèbre, fameux	celebrated, famous
boke	cesur, atılğan	courageux, audacieux	brave, daring
bokeberan, boxberan	cesur, atılğan gözüpek	hardi, audacieux (comme un bélier)	bold, daring (like a ram)
can bi can	can ciğer	intime, très proche	intimate, close
xwemalî	1) aileden veya yakınlardan biri; 2) yerli, kendi yapımı	1) la famille, proche ; 2) fait maison	1) the family, close relations; 2) home made
lomekar	yakınan, yakınmacı	plaintif	plaintiff
dîwan	divan	cour, salle de réception d'un seigneur	a court, a lord's reception room
litimîn, likumîn	tökezlemek	trébucher	stumble
keleşo	çamaşırı kaynar suda yıkama	lavage du linge dans de l'eau bouillante	washing clothes in boiling water
darê keleşoyê	çamaşır tokacı	battoir d'essorage du linge	a clothes wringer
miçiqîn: çikîn	(çeşme, göl, kuyu vb), kurumak	tarir	to dry up
mirûz, me'd, sikûm, rûçik	beniz, yüz ifadesi	figure, expression du visage	countenance, facial expression
pelweşîn	yaprak dökümü	chute de feuilles	falling leaves
çêrîn; biçêre	otlamak	paître	to graze (eg. cattle)
xwastek; xwestek	istek, dilek	demande, souhait	request, wish, desire
bermalî	1) ev hanımı; 2) eş, zevce	1) ménagère ; 2) épouse	1) housekeeper; 2) wife
xela	kıtlık	disette	scarcity,famine
dawestîn	durmak	s'arrêter	to stop oneself,
dawestandin	durdurmak	arrêter, stopper	to stop
dagestin	ısırmak	se mordre (les lèvres)	to bite (one's lips)
peqîn	patlamak	exploser	to explode
peqandin	patlatmak	faire exploser	to make or cause an explosion
kaphêşîn: kabhêşîn	ayakları masmavi at	cheval aux pieds bleus	a horse with blue hooves
qêrîn: qîrîn:	çığlık atmak, bağırmak	crier, lancer des cris	to shout to cry out
zelal	duru, berrak	limpide	limpid, clear
kember: kemer	kemer	ceinture	belt
şalwar: şelwer	şalvar	pantalon bouffant	baggy trousers
qulemişk: qulmişk, kunmişk	fare deliği	trou à rat	rat-hole
dizgîn: destgîn	dizgin	rênes	reins
rûçik	yüz, surat, çehre	visage	face
xelek	halka	anneau	ring
xeleka lêvê	üst dudak kenarı	le plis de la lèvre supérieure	the fold of the upper lip
şimşat: şahîk, hilîn	kaygan, parlak ve kaygan	brillant et glissant (sol, surface)	shiny or slippery (eg. ground or surface)
çengzêrîn	1) altın kollu; 2) zengin ve cömert	1) au bras d'or ; 2) riche et généreux	1) with golden arms; 2) rich and generous
bazin	bilezik	bracelet	bracelet, bangle
bazing	küçük bilezik	petit bracelet	bangle
dewkil: sirsûm, qom	yayık	baratte	a churn
hêl: quwet	kuvet	force	force, strength
wer: werkî, werkîno, wanî, wisan, welê, weha, wilo, wanîko	öyle, böyle	comme, ainsi	like, thus,
gewrî(k)	dağın yüksek yerlerinde geçit veren yer	col de montagne	a mountain pass
sitrandin	barındırmak, korumak	abriter, protéger	to shelter, to protect
veder	sapa	à l'écart, éloigné de la route	out of the way, isolated, off the beaten track
kuzot: bizot, perenoj, sotik	köz	braise	hot coals or charcoal
qulp	kulp	anse	handle
niqutîn	damlamak	s'égoutter	to drip
niqutandin	damlatmak	égoutter	to strain

Ferhenga Avestayî-Kurdî

Behrûz ŞUCAÎ

avestayî	kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
<i>ðri-gaye</i>	sê-gav	üç adım	trois pas	three paces
<i>*hurvan-</i>	rewan	ruh	âme	soul
<i>*seveh-</i>	sibeh, spêde	sabah	matin	morning, east
<i>*verev-, vouru</i>	freh, fereh	geniş	large	wide, broad, spacious
<i>*zerey</i>	zer	sarı	jaune	yellow
<i>baêşezya-</i>	baş- (ji bo brîn û nexweşiyê)	tedavi etmek	soigner, guérir	to heal, cure
<i>-dantan-</i>	dindan, didan, diran	diş	dent	tooth
<i>dveêşe</i>	(di)min, (duj)min	düşman	ennemi	enemy
<i>freêşte</i>	fre	çok, çoğu	très	most
<i>ham</i>	havîn (hamîn), hamnan	yaz	été	summer

<i>hame</i>	hev, hema	benzer	semblable, similaire	equal, like, the same
<i>hamîne</i>	havîn, hamnan	yaz mevsimi	saison d'été	summer-time
<i>hau</i>	ew, hew(qas)	o	il/elle	he/she/that
<i>havene-</i>	haven, havan	havan	mortier	mortar
<i>hem</i>	hev	birlikte	ensemble	together
<i>heme</i>	hemî, heme	her	chaque	any, every
<i>hepte</i>	heft	yedi	sept	seven
<i>heurve</i>	her	tüm	tout, totalité	entire, whole
<i>heve, hve, xwe-</i>	xwe, ho	kendi	soi, le sien	own, one's own
<i>hext</i>	hêt	bud	cuisse	a thigh
<i>hezeh-, hez</i>	hêz	güç, kuvet	force, puissance	strength, power, force
<i>heêde</i>	di-	her zaman, Kürtçe geniş zaman ön eki	toujours, préverbe du duratif	always, (a Kurdish: durative verbal particle)
<i>hişkev-, huşke-, heoş-</i>	hişk	kuru	sec	dry
<i>hizva-, hizveh-</i>	ziman, ezman, ziwan	dil	langue	tongue
<i>hunerevent</i>	hunermend	yetenekli	habile, intelligent	skilled, clever
<i>huşkō-zem</i>	hişke-zevî	kuru toprak	terre sèche	dry earth
<i>hve</i>	eve, eva	bu	ceci	this, the, he
<i>hver-, xwen-</i>	xor- (xorhelat)	güneş	soleil	sun, sunshine
<i>hverə-xşeête-</i>	xurşîd	parlayan güneş	soleil radieux	the shining sun
<i>jnev</i>	jûnî, jinû, ejnû	diz	genou	knee
<i>kerəşver</i>	kişver, kişwer	coğrafi bölge	région de la terre	region of the earth
<i>kere</i>	kerî	sürü	troupeau d'ovins	herd (of sheep)
<i>ma, me</i>	me-	ma, olumsuzluk eki	ne pas, négation	not, negation marker
<i>maêt-</i>	ma-	kalmak	rester	to stay, abide,...
<i>man-, meinye-,</i>	(ra)man	düşünmek, inanmak	penser, croire	to think, believe
<i>maneh-</i>	(ra)man, mane	zihin, düşünce	esprit, pensée	mind, spirit, thinking
<i>maneye-</i>	man-	kalmak	rester	to stay, remain
<i>mater</i>	ma(k), may, dê(marî), mare	ana	mère	mother
<i>me-</i>	mi-, min	bana, benim	mon, moi	me
<i>mede, meêde-</i>	mey	güçlü içki	boisson forte	strong drink
<i>meêş</i>	mêşin, mîh, ga(mêş)	koyun	mouton	sheep,
<i>meêye</i>	mij	sis	brouillard	cloud, mist, fog
<i>meîdyane</i>	meydan	orta	milieu	the middle
<i>mer-</i>	mir-	ölmek	mourir	to die
<i>merate</i>	mêr, meriv	ölümcül, insan oğlu, insan	mortel, être humain	mortal, human being, man
<i>merəya</i>	mêrg	çayır	prairie	meadow
<i>mərəye</i>	mirîşk	kuş	oiseau	bird
<i>mesen, mezent-</i>	mezin	büyük, önemli, heybetli	grand, important, majestueux	great, important, greatness, majesty
<i>mexşî-</i>	mêş	sinek	mouche	fly
<i>meêeye-</i>	mest	sarhoş	ivre	drunk
<i>miðra</i>	mitra	Mitra, bir tanrı adı	Mithra	Mithra, name of a god
<i>mîjde</i>	mijde, mizgîn	müjde	récompense pour une bonne nouvelle	reward, for binging good news
<i>mîştî</i>	hemîşe, mişe	daima	toujours	always
<i>mrûre-</i>	mirar-	ölesiye	mortellement	deadly
<i>nafê</i>	navik	göbek	nombril	navel
<i>namen</i>	nav/name	ad, isim	nom	name
<i>namîşte</i>	nivîşt	eğilmek	se courber, s'incliner	bowing down, bent
<i>naveye</i>	nav	gemi, denizcilik	bâteau, naviguer	boat, ship, navigate
<i>neê-key</i>	ne-kê (ne tukes)	hiçbiri	aucun	none
<i>nəmah,</i>	nimêj, nivêj	saygıyla eğilme, dua	révérence, prière	reverence, prayer
<i>nevetá</i>	nehwêd, not, nod, newe	doksan	quatre-vingt-dix	ninety
<i>nîtəma-</i>	nizim	alçak	bas	low
<i>nû</i>	nuha, niha	şimdi	maintenant	now
<i>paðray-</i>	parêz, parast	korumak	protéger	to protect
<i>peyrîka</i>	pîrik(hevok), pîrê	cadı	sorcière	sorceress, witch
<i>peytî</i>	bi-, pey	ile	avec	with, to
<i>peoyryaêynî-</i>	pêwir, perwîn	Süreyya	Pléiades	Pleiades
<i>pera</i>	perr-, têperr	geçiş	à travers	aside, across
<i>pera</i>	pêr, par,	geçmiş, eski	ancien, ex	former (times),
<i>pere</i>	berê	eskiden	anciennement	formerly
<i>perşta-</i>	pişt-, parast-	sırt, koruma	support, protection	back, protection, guard
<i>petey-, peyti-, peyðy-</i>	peya	sahib, koca	maître, seigneur, mari	master, lord, husband
<i>pezdeye</i>	bizd-	ürkmek	craindre	to fear, to scare
<i>ramen-</i>	ramedan (vehesiyān)	huzur, dinlenmek	repos, paix	rest, repose, peace
<i>rane</i>	ran	bud	cuisse	thigh
<i>raşte-, razîşte-, raz-</i>	rast, raşt (zazakî)	doğru	droit	straight
<i>reêş-</i>	rîş	zarar	dommage	damage, hurt
<i>reoçeh</i>	roj	ışık, gün, ışığı	jour, lumière du jour	light, day-light
<i>reoçene-</i>	rojene, rojin, rojîn	pencere	fenêtre	window

<i>reoçine</i>	roj, rohn	parlak, ışıldayan (Kürtçede gün, güneş)	brillant, radieux (en kurde, jour, soleil)	bright, radiant, shining (in Kurdish day, sun)
<i>reod</i>	rûwek, (ru)stin	yetişmek	pousser, grandir	to grow (in Kurdish growing plant)
<i>reoje</i>	rovî	tilki	renard	fox
<i>reok-</i>	ronî, ronak	parlamak, ışıldamak	briller	to shine, to be bright
<i>reoxşne</i>	roşin, rohn	parlak	brillant	bright
<i>reoxşnev</i>	roşnayî, rohnî	parlaklık	brillance	brightness, brilliance
<i>reoÿne</i>	rûhn, rûn	tere yağı	beurre	butter
<i>reodeh-</i>	(rû)bar	ırmak	rivière	river
<i>reven, reon, urven</i>	rewan	akışkan, ırmak	fluide, rivière	flowing river
<i>şa-</i>	şa-	neşeli, mutlu	joyeux, heureux	joyful, glad, happy
<i>sarad</i>	sar, sal, ser	yıl	année	a year
<i>şatey</i>	şadî, şahî	neşe, zevk	joie, plaisir	joy, pleasure, comfort
<i>sefe</i>	sim	katır tırnağı	sabot (du cheval)	hoof (of the horse)
<i>seyrye</i>	(ser)gîn, (ser)go	tezek	bouse séchée	dung
<i>seoçeye-</i>	sûc, sûç	günah, hata	péché, faute	a sinful action
<i>serate-</i>	sar, sard	soğuk	froid	cold
<i>skend-, sçendeye-, sçadeye-, sçindeye-</i>	şkand-, şkên-	kırmak	casser, briser	to break
<i>spade</i>	spah, supa	ordu	armée	host, army
<i>speête</i>	spî	beyaz	blanc	white
<i>spen-</i>	seh, seg	köpek	chien	dog
<i>spîş</i>	spîh, spih	bit	pou	louse
<i>srû, srveêne</i>	strû	diken	épine	thorn
<i>star</i>	stêr	yıldız	étoile	star
<i>steore</i>	hêstir	büyükbaş hayvan	gros bétail (chameau, cheval)	largecattle, draught animal (camel, horse, ass)
<i>stewre-</i>	stûr	kalın, güçlü, sıkı	bien fixé, épais, ferme, fort	firmly fixed, stiff, firm, strong
<i>stûna-, stûne-</i>	stûn	sütun, direk	colonne, pilier	column, pillar, beam
<i>suxre</i>	suhr, sor	kırmızı	rouge	red (of fire)
<i>şyev, şev-</i>	şî, şo, çû-	gitmek	aller	to go
<i>urven, urun-</i>	rewan	ruh	âme	soul
<i>va-, vaye, vayeh-</i>	ba-, va-	rüzgar	vent	wind
<i>vaçe</i>	bêj-, bêje, vace	deyiş	adage	saying
<i>vefre-</i>	befr, berf, vewr	kar	neige	snow
<i>var-</i>	(bar)an	yağmur	pluie	rain
<i>vareye-</i>	barî-, var-	yağmur yağmak	pleuvoir	to rain
<i>veêda-</i>	peyda	bulma, elde etme	obtention	finding, obtaining
<i>veêm-</i>	em, me	biz	nous	we
<i>veên-</i>	vîn-, bîn-	görmek	voir	to see, to look at
<i>vährke</i>	verg, gurg, gur	kurt	loup	wolf
<i>vehyeh</i>	bêh(tir)	daha iyi	meilleur	better
<i>vî-çiðe-, vî-çidyai</i>	cida	ayrı, ayrılma	séparation	separation
<i>vîsent</i>	vîst, bîst	yirmi	vingt	twenty
<i>vohunî</i>	xûn, xwîn, gonî	kan	sang	blood
<i>xweê</i>	xwe	öz, kendi	soi, à soi	self, one's self
<i>xweêd-</i>	xwî (dan)	terlemek	suer	to sweat
<i>xweiryen</i>	xwarin (rader)	yemek, içmek	boire, manger	to eat, to drink
<i>xweñher</i>	xweyng, xweh	bacı	sœur	sister
<i>xwep-</i>	xew	uyumak	dormir	to asleep
<i>xwer-</i>	xwi-, xwar-	yemek, tüketmek	manger, consommer	to eat, to consume
<i>xwerantî</i>	xwarin (nav)	yemek	nourriture	food
<i>xwe-wrîre</i>	xwe-werar	faydalı meyveli	fructueux	fruitful, fruitbearing
<i>yûşma, xşme</i>	şima (zazakî)	siz	vous	you(pl.)
<i>yvan, yûvan</i>	ciwan	genc	jeune, jeune homme	young, young man
<i>zan-, zazan-, zîzen</i>	zê-, za-, zayîn	doğurmak	enfanter, donner naissance à	to give birth to a child, to bring forth
<i>zate-</i>	zayî-	doğmuş, hazır	né, présent	born, to be present
<i>zaver</i>	zor	beden gücü	force physique, vigueur	(bodily) strength, vigour
<i>zarad</i>	zird, zerî, zil, dil	kalb	cœur	heart
<i>zereneêne, zeraneêne-</i>	zêrîn	altından	d'or, en or	golden
<i>zerenye-</i>	zêr	altın	or	gold
<i>zeyene-</i>	zivistan	kış (mevsimi)	hiver	winter (time)
<i>zeyr.geone</i>	zergûn	sarı	jaune	yellowcoloured
<i>zî</i>	jî, zî	gayet tabi, elbette	bien sûr	of course, surely, indeed
<i>zrvan</i>	zeman	zaman	temps	time
<i>zya-</i>	ziyan	zarar vermek	endommager	to damage
<i>zyaney</i>	ziyan	zarar	dommage	damage

Pêşgirên kurmancî

Amadekar: Reşo ZÎLAN

Pêşgir ew pirtik û xurdepeyv in ku têne pêşîya peyvên, bi wan ve têne zeliqandin da ku maneyeke nû bidinê.

Kurdî yek ji wan zimanan e ku, ji bilî çend rêyên din, ji vê rêyê sîd werdigire ku peyvên biafirîne. Xurdepeyvên ku wek pêşgir têne bi kar anîn, dikarin bi tena serê xwe maneyekê nedin. Lê hindek ji wan dikarin bi tena serê xwe maneyekê bidin jî. Ew maneya di wê rewşê de, angore maneya

wê ya ferhengî û serekî, ji maneya ku ew wek pêşgir dide, yan gelekî dîr e yan jî hîç peywendî di gel nîne. Bo nimûne: Di hevoka "Baran qelemek da Zînê." de peyva "da"yê ji dema borî ya lêkera "dan / dayîn"ê ye. Mirov dizane ku ew "da"ya li vir bi me nîşan dide ku kesekî bi navê Baran tiştek ku qelem e, daye mirovekê ku navê wê Zîn e. Lê gava ku ew wek pêşgir, angore "da-", bête bi kar anîn, êdî peywendî di gel wê mefhûma ku lêkera "dan / dayîn"ê daye, namîne. Li vir

xurdepeyvok e, bi tena serê xwe hîç maneyeke wê tune ye.

Hindek pêşgir hene ku di peyva ku ew tê de ne, maneyekê berpêş dikin. Bo nimûne: Xurdepeyva "hil-" wek pêşgir bi me dide zanîn ku tiştek "ber bi jor" diçe yan jî "ber bi jor" dibe. Rabûn û qilozbûnekê nîşan dide. Wek: "Avêtin" û "hilavêtin". Hilavêtin, avêtineke ber bi jor e. Pêşgirên kurdî du cure ne, yek ji wan sade ye û ya din jî hevedudanî ye.

Pêşgirên sade

Pêşgirên sade bi tenê ji peyvekê pêk tên.

Ba-
Wek pêşgir maneya "fitil, fetal" dide, ku li hindek deveran jê re "ba" dibêjin. Bo nimûne: "Ka bayeke din bide vê birxûyê."

Nimûne: **Badan, badek**

Baz- /banz-
Bi maneya "qevaz" de ye.
Nimûne: **Bazdan, bazdanok, bazdok**

Ber-
Peyva "ber" bi tena serê xwe xwedan gelek maneyan e. Lê, wek di vê nimûneyê de jî diyar e, li vir, bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Berdan**

Bê-
Bi maneya "tune", "bêyî", "bêî"yê ye. Gava ku wek pêşgir têtê pêşîya peyvekê, maneya tunebûna tiştê navbirî, tunebûna wî tiştî dide peyva nû.
Nimûne: **Bêbav, bêbext, bêdad, bêdil, bêhiş, bêmirês, bêmirûz, bêpere, bêrû, bêxwedî, bêzar, bêzirav**

Bi (I) -
Bi maneya "yê ku dike", "yê ku wî karî dike" ye. Gava ku wek pêşgir têtê pêşîya peyvekê, maneya kesê ku wî karê navbirî dike dide peyva nû.
Nimûne: **Biken, bikirr, bikuj**

Bi (II) -
Bi maneya "heye, heyî", "di gel" e. Gava ku wek pêşgir têtê pêşîya peyvekê, maneya hebûna wî tiştê navbirî yan jî bi wî tiştî dide peyva nû.
Nimûne: **Biaqil, bidil, biruh, bitirs, biziman**

Çe- = çeng
Bi maneya "avêtin"ê ye. Xurdepeyva "çe-" kurtbûna ji peyva "çeng" e.
Nimûne: **Çebûn, çekirin**

ÇÊ- =çak
Bi maneya "qenc, baş, rind" e.
Nimûne: **Çêbûn, çêkirin**

Da-
Bi tena serê xwe hîç maneyekê nade. Lê wek pêşgir carina, di hin peyvên hevedudanî de, maneya "ber bi jêr, ber bi xwarê" dide.
Nimûne: **dabelandin, daçikandin, dadan, dagerandin/dagerîn, dagirtin, daketin, dakirin, dakişandin, danîn = danan <da- nihan> <da- înan>**,

daniştin, danizilandin/danizilîn, daqurtandin, darivîn/darivandin, dawerivandin / dawerivîn, daweşandin / daweşîn, dawestandin / dawestîn, daxistin

Der (I)-
Bi maneya "derve, der, ber bi derve, ji hundir ber bi derve" ye.
Nimûne: **Derbûn, derçûn, derdan, derdan, derketin, derkirin, derxistin**

Der (II)-
Di hin peyvên hevedudanî yên dem û zeman nîşan didin de, wek "derbihar, deraxlêve", bi maneya "destpêk"ê ye. Di hin peyvên din de maneya carina "tê de, di ... de, li" dide.
Nimûne: **Derbihar, deraxlêve, derdan(k), derpê, derling, dermale, dermalî, dergûş, derxûn**

He- =hi
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Hebûn, hejmartin**

Hil-
Wek xurdepeyveke pêşgir di maneya "ber bi jor, ber bi silal" de ye.
Nimûne: **Hilanîn / hilandin, hilatin = hilhatin, hilavêtin, hilawistin, hilibjartin, hilibûn, hilçandin, hilçinîn, hilfirîn, hilkeftin, hilkirin, hilkişandin / hilkişîn, hilmijîn, hilpekanandin / hilpekîn, hilperikîn, hilweşandin / hilweşîn, hilmij, hilibend**

Î- / ev-
Bi maneya "ev" de ye.
Nimûne: **Îcar = evcar, îro = evro, îsal = evsal, îşev = evşev**

Ne -
Ji bo derbirîn û îfadekirina rewşeke neyînî ye.
Nimûne: **Nebixêr, nebîna, nedar, nelirê, nemir, nemêr, nexweş, neyar, nezan, nezok, nemerd, nelê, netê, neçê**

Na -
Ji bo derbirîn û îfadekirina rewşeke neyînî ye. Pêşgira "na-" hevmaneya "ne-"yê ye.
Nimûne: **Naşirîn, naçar**

Nû -
Çi bi tena serê xwe be, çi jî ne bi tena serê xwe be di maneya "ne kevn, teze, taze" de ye. Gava ku wek pêşgir têtê pêşîya peyvekê, maneya nûtiya wî tiştê navbirî dide peyva nû.

Nimûne: **Nûbar = nûbihar, nûza, nûjen, nûçe**

Ra (I)-
Wek pêşgir di hin peyvên hevedudanî de maneya "ber bi jor, hilibûneke şaqûlî" û "kişin û belavbûneke asoyî" dide.
Nimûne: **Raberizandin / raberzîn, rabûn, radan, ragihandin, ragirtin, rahêlan = rahiştin, rahiştin, raketin, rakirin, rakişandin / rakişîn, rapelikîn, rapêçandin / rapêçan, rawestandin / rawestîn, raxistin, razandin / razan**

Ra (II)-
Wek pêşgir di hin peyvên hevedudanî de maneya "li, li aliyê" dide.
Nimûne: **Rajêr, rajor, raser, raber**

Ray-
Wek pêşgir di maneya "berpêşkirin, nîşandan"ê de ye.
Nimûne: **Raydan, raykirin**

Ro-
Wek pêşgir di maneya "rijandin"ê de ye.
Nimûne: **Rokirin, Robûn**

Rû (I)-
Paşgira "rû-" ya di peyva jêrîn de bi maneya "rû, seth"a jorîn e
Nimûne: **Rûdan**

Rû (II)-
Paşgira "rû-" ya di peyva jêrîn de bi maneya "rû, seth"a jêrîn e
Nimûne: **Rûniştin**

Şe-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **şekirin = şîyan, karîn**

Tey-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Teyîsîn**

Ve-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Vebijartin, vebirrîn, vebûn, veçinîn / veçinandin, veçirandin, vedan, vedizîn, veğerandin, veğerîn = veğeran, vegevizandin / vegevizîn, veguhastin, vehêlan, vehelîn / vehelandin, vehesîn / vehesandin, vehewîn / vehewandin, vehûnandin = vehûnan, vejandin, vejenîn / vejenandin, vejîn, vekirin, vekişandin / vekişîn, vekolan, vekuştin, vелеzandin, velistin /veleyistin, vemaliştin /vemaltin, vemalîn, veman, vemirandin, vemirandin = vemirîn, vemirîn, venandin / venan, venasîn,**

veniştin, veperitîn, vepirtikîn, verenîn, veresandin, vereşandin, veresîn, vereşîn, veristin, verotin, veşartin, vexistin, vexurandin, vexwarin, vexwendin, vezelandin, verûçikandin, vekît, vebirr, veder, veğer, verosk, veşartok

Vê-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Vêxistin, vêketin**

We-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Weşandin / weşîn**

Wer-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Wergerandin / wergerîn, vegirtin**

Pêşgirên hevedudanî yên kurtbûyî

Jê-
Pêşgira "jê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "ji vî, ji vê, ji wî, ji wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Jêbirin, jêberrîn, jêçûn, jêketin, jêkirin, jêxwarin, jêzan, jêder**

Lê-
Pêşgira "lê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "li vî, li vê, li wî, li wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Lêkirin, lêxistin, lêketin, lêkolîn, lêdan, lêhatin, lêmişt, lêker**

Pê-
Pêşgira "pê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "bi vî, bi vê, bi wî, bi wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Pêketin, pêgirtin, pêxistin, pêxwarin, pêxew, pêmahî, pêketî**

Tê-
Pêşgira "tê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "ddi vî, di vê, di wî, i wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Têdan, têgihîştin, têbînî**

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîstî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna 40î ya li Dihokê bihara 2007an

Civîna 40emîn ya Kurmancî di navbera rojên 14 – 20ê gulana 2007an de li Kurdistanê azad û li bajarê Dihokê li dar ket. Beşdarên civînê careke din bûn xwedî keys ku bikaribin bêhna ba û herwaya azad ya welatê xwe hildin. Jiyanê gelên Kurdistanê ya nû û rengîn bibînin û wê, ji bo çend rojan be jî, bi têra dilê xwe biçêjin.

Herwekî civînên berê yên li Dihokê çêbûyî, ev civîn jî bi alîkarîya hukûmeta Kurdistanê azad pêk hat. Wê di her warî de xizmeteke bêhed pêşkêşî civînê kir da ku ew bikaribe di aramî, hêminî û ewlehîyê de bi karê xwe rabe. Bi saya wê xizmetê, nemaze bi saya per û baskên parastina hêzên ewlehî û pêşmergeyên dilêr, civînê dikaribû pir rehet kar bike. Lewra civîn û beşdarên wê ji dil spasdarî vê xizmeta hukûmeta Kurdistanê azad in.

Xala herî girîng ya bernameya civînê, wek civînên berê yên li Kurdistanê azad, her dîsan ji xebata li ser gulûgîyayên Kurdistanê, angoyê, pêk dihat. Ji bo vî karî çend caran komikên kar yên ji pisporan pêk hatî çûn çîya û deverên ji aliyê gulûgîyayan ve dewlemend da ku xebata meydanî bikin. Di gel wê babeta giran li ser peyvên rojnamevanîyê û hin peyvên kêmnas jî hat kar kirin.

Taybetmendîyeke din ya wê civînê ew bû ku xebata Kurmancî 20 salîya xwe dadigirt. Bi civîna 40emîn ve dibû bîst sal ku ev xebat dom dike. Di mercên xweş û ne xweş de, nemaze di mercên li derveyî welat de, li Ewropayê, domkirina hinde salên xebatê ne karekî gengaz bû. Eger ne ji fedekarîya ji bo gelê xwe ba, ne gengaz bû ku ewçend hevalên şareza, bi ser de jî xwedî kar û malbat, bi dirêjahîya hinde salan û salê du hefteyan bihatana ba hev û keda xwe

têxistana xebatake weha. Ji ber wê yekê, diviya ev ked û west bi awayekî bihata teqdîr kirin, bilind bihata nirxandin. Loma ji bo wê hilkeftê şahîyeke biçûk hat li dar xistin. Çend hevalên ku di deh û jê bêtir civînan de beşdar bûyî lê ji ber sedemên têvel êdî nema dikarîn beşdar bibin ji bo wê şahîyê hatin vexwendin. Ew heval bi dîplomaya Bedîrxanan ya ji bo xizmeta ziman û bi dîyarîyekê, herweha hemû hevalên din yên koma Kurmancî bi dîyarîyeke manedar hatin perû kirin.

Careke din, hezar spas ji bo hemû hevalên berê û yên niha ku keda xwe xistine vê xebatê û xwe ji kar nedane paş. Herweha hezar dilovanî û rehet li hevalê koma Kurmancî rehetî kek Ebdulah Emîn Salihê Bêtasî yê gorbexîst, ku di demeke bêwext de, ji nav me bar kiribû û tevî ezîzen ber dilê xwe em jî kiribûn xemgînîyeke giran.

Ev in beşdarên civîna 40î:
Îbrahîm Seydo Aydoğan (Mêrdîn), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Rûken Bagdu-Keskin (Stenbol), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbakir), José Bertolino (Paris), Ebdulsetar Hemîd Berwarî (Dihok), Ehmedê Dirihî (Çewlîg), Elîşêr (Wan), Samî Ergoşî (Barzan), Newzad Hirorî (Dihok), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mahmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Letîf Nêrwey (Nêrwey), Kendal Nezan (Diyarbakir), Selam Nûman (Qamişlo), Fadi Omer (Dihok), Cemal Onursal (Cizîr), Enwer Osman (Zanîngeha Selehadîn), Edîp Polat (Diyarbakir), Cewher Fetah Seîd (Zanîngeha Selehadîn), Zinar Soran (Dêrik), Behrûz Şucaî (Kotol), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Ağrı) û Zeynelabidîn Zinar (Batman).

Peyvên di rojnamevanîyê de

Newzad HIRORÎ

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
çap	baskı	impression	edition
dawîdem, (dema) herî dawî	zaman sınırı, son dakika	dernière minute, date limite	deadline
daxwazî pêşkêş kirin	istekte bulunmak, dilekçe sunmak / takdim etmek	présenter une pétition	to submit petition
hindikayî	azınlık	minorité	minority
kampanya	kampanya	campagne	campaign
nav-	-arası	inter-	inter-
navdewletî	devletlerarası	inter-étatique	inter-states
navneteweyî	uluslararası	international	international
niştimanî	milli, ulusal, vatanî	national	national
peywendiyên navneteweyî	uluslararası ilişkiler	relations internationales	international relations
pir-	çok-	multi-	multi-
piranî	çoğunluk	majorité	majority
pirneteweyî	çokuluslu	multi-national	multi-national
pîroz kirin	kutlamak	fêter	revive
vejiyandin	canlandırmak	célébrer	celebrate
bi bîr anîn	anmak	commémorer	commerote
pirziman	çokdilli	multilangue	multilingual
pirzimanî	çokdillilik	multilinguisme	multilingualism
rojnameya êvarî	akşam gazetesi	journal du soir	evening newspaper
rojnameya spêdeyî	sabah gazetesi	journal du matin	morning newspaper
şidet	şiddet	violence	violence
welatparêz	yurtsever, vatansever	patriotic	patriotic
xwenîşandan	gösteri	démonstration	demonstration
xweser	yalnız, sırf	exclusive	exclusive
zimanê dayikê	ana dil	langue maternelle	mother tongue
zimanê fermî	resmi dil	langue officielle	official language
zimanê hevbeş	ortak dil	langue commune	common language
zimanê yekgirtî	birliği sağlanmış dil, birleşik dil	langue unifiée	unified language

Flora Kurdistanê (II)

Amadekar: Ehmedê DIRIHÎ

azgilêr, dêdar, dîndar, gelberû	<i>Quercus Libani Olivier</i>	Lübnan meşesi	chêne du Liban	Lebanon oak
barêze, barêje, pareza, giya zavak, xaleres, <i>zaza</i> : giya lawa	<i>Adiantum venustum</i>	çamardı	adiante gracieuse, cheveux de vénus	himalayan maidenhair, evergreen maidenhair
babûnc, beybûn, beybûna demanan	<i>Matricaria chamomilla</i>	papatya	camomille	camomile
bêjan, bêwîjan, gula mêş, gulikê maran, pûjang	<i>Achillea millefolia</i>	adi civanperçemi	millefeuille, achillée	yarrow
benî, xilindor	<i>Smyrnium olusatrum</i>	izmirotu, yabani kereviz	grande ache, persil de cheval	alexanders, black-lovage, horse-parsley
berdî, berdû, birdî	<i>Typha spp.</i>	taşçı tokmağı, kaldırımcı tokmağı, sukamuşı	typha, massette	bullrush, cattail
berûya spî	<i>Quercus alba</i>	beyaz meşe	chêne blanc	white oak
berzeling	<i>Lavandula angustifolia</i>	lavanta çiçeği	lavande	lavender
bî	<i>Salix</i>	söğüt	saule	willow
çavga, çawga, <i>zaza</i> : çimga	<i>Adonis dentata</i>		variété d’adonis	toothed pheasant's eye
çekem, <i>zaza</i> : dakone, bêûkane	<i>Viscum album</i>	ökse otu	gui	mistletoe
çeçqeçe, keproke, tırşoka kewan, şeçşeçok	<i>Bongardia lionesi</i>	çatlak otu	bongardia	bongardia
çevîr, çevk, çexşûr (cûreyek heliz e)	<i>Ferula spp</i>	bir çeşit çakşır otu	variété de fêrûle	variety of giant fennel
çevk, çexşûr	<i>Ferula communis</i>	çakşır otu	fêrûle commune	giant fennel
çûng, genimok, pêmirîşk	<i>Ranunculus arvensis</i>	karnibahar, düşün çiçeği	renoncule des champs, bouton d’or	corn buttercup, crowfoot
destarok	<i>Medicago polymorpha</i>	tüylü yonca	luzerne polymorphe, trèfle tiges minces	burclover, toothed medick
deqdelav	<i>Cyperus</i>	papirûs bitkisi	papyrus ou souchets	papyrus sedges, flatsedges, nutsedges, umbrella-sedges
derpîdik	<i>Caryophyllus, silene spp</i>	gıvışkan otu, tavuk yastığı	silène	campion
derzikê pîrê, derziya pîrê, gêjing	<i>Scandix pecten-veneris</i>	zühre tarağı	peigne de vénus	shepherd's needle
fisgurk	<i>Colutea arborescens</i>	yalancı sinameki	baguenaudier	bladder senna
gêleqir	<i>Muscaria armeniacum</i>	salkımlı sümbül, salkımlı misksoğanı	muscari	grape hyacinth
gelziwan, guriz, (<i>zaza</i>) gurisk	<i>Anchusa officinalis</i>	sığır dili	buglosse officinale	common bugloss
gêzerê bejî, gêjing, zirgêzer	<i>Daucus carota</i>	yabani havuç	carotte sauvage	wild carrot
gezgezîk, gezgezok, gezgezk, derzînk (<i>zaza</i>), geznîk, gezgezing	<i>Urtica</i>	ısrғанотu	ortie	stinging nettle
gingil, gungil, gwangil	<i>Acantholimon</i>	kar geveni, pişik geveni, at geveni, çobanyastığı	acantholimon, plante rampante de la famille du plumbago	prickly thrift
gîyahêsil, qamir, kerro	<i>Typha latifolia</i>	su kamuşı	canne de jonc, massette, quenouille	cattail, broadleaf cattail, bulrush
giya kevir	<i>Ajuga chamaepitys</i>	yerçamı	bugle petit pin	ground-pine
gîyabend	<i>Artemisia absinthium</i>	pelin otu	absinthe	absinth
giyagurg, gurge, giyagurok, gurik, <i>zaza</i> : vergvaş	<i>Orobanche kurdica</i>	Kürt süpürge otu, canavarotu	orobanche du Kurdistan	Kurdish broomrape
giyanîşol, giyazirzirok, perespî, şerabok, şofan	<i>Avena fatua</i>	yabani yulaf	folle avoine	wild oat
guhê ker, guhkerk, guhkerok	<i>Verbascum thapsus</i>		bouillon-blanc, molène blanche	great mullein
guhniğ, gulindok, <i>zaza</i> : goşê kutikan, zilindar, zirawend	<i>Aristolochia</i>	loğusa çiçeği	aristoloche	aristolochia
gulnîk, gulonîk	<i>Ixiolirion tataricum</i>	Sibiriya zambağı, tatarcık	lis de Sibérie	Siberian lily
gustîlok	<i>Astragalus spp</i>	bir çeşit geven	variété d’astragale	astragalus variety
hêjîr	<i>Ficus carica</i>	incir	figuier	fig-tree
hêro	<i>Alcea kurdica</i>	hatmi çiçeği	rose trémière sauvage	wild hollyhock
hevrist, hêvrist, wêrs, wers, hors	<i>Juniperus communis</i>	ardıç	genévrier commun	common juniper
hewaco, hewajo	<i>Alkanna tinctoria</i>	havaciva otu	orcanette des teinturiers	alkanet
kaja zawîte	<i>Pinus brutia, var. zawita</i>	kızıl çam	le pin de calabre, pin de turquie,	Turkish red pine, Calabrian pine
kariya kelê, kardûn, kardî	<i>Arum spp.</i>	yılan yastığı, domuz lahanası	arum tacheté, pied de veau	lords-and-ladies, cuckoopint
kemer, keber, şifehl, kemper: berkemer,	<i>Capparis spinosa</i>	kapari, kepere	câprior : câpre	caper
kenger, kengirok, kereng	<i>Gundelia tournefortii</i>	kenger, sakız otu	artichaut sauvage	tournefort's gundelia
kêrat, qereqaç	<i>Anagyris foetida</i>	katır kuyruğu, domuz dikenî	anagyre fétide, bois-puant	bean clover, stinking wood
kerbeş, <i>zaza</i> : teliyê heran	<i>Carduus pycnocephalus</i>	ince diken	chardon à capitules denses	carduus pycnocephalus (common names include italian thistle)
kevot	<i>Acer</i>	akçaağaç	érable	maple
kezan, kizwan	<i>Pistacia</i>	sakız ağacı	pistachier sauvage	wild pistachio
kinar, hestîrî, dirkezî	<i>Paliurus spina-christi</i>	kara çalı, kara diken	epine du Christ	Jerusalem thorn, garland thorn, Christ's thorn
kitan, kitaf, guş	<i>Linum</i>	keten	lin	flax
kîvar, kîvarê keran, giyaseg, <i>zaza</i> : kingerê heran	<i>Carduus</i>	kenger otu	variété de chardon	carduus
leven, qamîş	<i>Phragmites</i>	kamış	roseau	reed
liş	<i>Allium spp</i>	yabani sarımsak	ail sauvage, oignon sauvage	wild onion, wild garlic,
lûleper, lûlepera nav geniman (dexlan), <i>soranî</i> : gula gezîze	<i>Gladiolus italicus</i>	sûsen, ekinçiçeği	glaieul des moissons, glaieul d’Italie var. de glaieul native du kurdistan	Italian gladiolus, field gladiolus
mertalok, metalûk	<i>Medicago orbicularis</i>	tek yapraklı diskvari yonca	variété de luzerne à une feuille	large disc medick
mîtik, mûtik, mûhrik, morik	<i>Myrtus communis</i>	mersin	myrte commune	common myrtle
nîsanok	<i>Papaver cylindrica</i>	haşhaş çiçeği, gelincik	variété de pavot	variety of poppy
pêgulg	<i>Eryngium</i>	boğa dikenî	panicaut, var. de chardon,	sea-holly and eryngo
perpîn, pîrpîna keviran	<i>Sedum crassulaceae</i>	kaya semizotu	pourpier des roches	rock purslane
pîvaza kafira, şîlêra sernixûnk	<i>Fritillaria persica</i>	Adıyaman lalesi, Acem terslalesi	fritillaire de Perse	Persian bells
pîzok, dembîs	<i>Juncus junchesi</i>	saz, hasırotu	jonc	bullrush
qedqedok, qetqetok, dûvê hespê	<i>Equisetum spp.</i>	at kuyruğu,	queues de cheval, prêle	horsetail, scouring rush
rihana bejî, rihana kovî (çiyayî), <i>zaza</i> : rihana koyî	<i>Salvia spp</i>	ada çayı	sauge	sage
rûnas	<i>Galium spp</i>	yoğurt otu	gaillets, caille-lait	bedstraw
şerpeze, şepirze, giyapetatok, kartolok,kartolek	<i>Orchis spp</i>	orkide, Türk salebi	orchis mâle	salep orchid, curly purple orchid
şîlan, gulşîlan, sûrgule	<i>Rosa canina</i>	kuşburnu, yabangülü	rose de chien, églantier	dog rose
şînak, bademçe, şivşînk,	<i>Prunus arabica</i>	badem türü	variété d’amandier	prunus arabica
serteşik, şekirok, teşîlok	<i>Echinops spp</i>	topuz otu	chardon bleu	veitch's blue
serû, sero, selwî, selbî, serwî	<i>Cypress</i>	servi, selvi	cyprès	cypress
sosin, sêsna, sîsin	<i>Sternbergia spp.</i>	sarı çiğdem	crocus d’automne	sternbergias
sîmaq	<i>Rhus coriaria</i>	sumak	sumac	sumach
sping	<i>Tragopogon spp.</i>	teke sakalı	salsifis des prés	salsify pony, montana
stîrîzerk, stîrîmişk	<i>Cilibum spp. (Silibum)</i>	deve dikenî	variété de chardon	variety of thistle
tîrincok	<i>Melissa officinalis</i>	oğulotu	mélisse, mélisse citronée, citronnelle	lemon balm
tolatîrş	<i>Ranunculus spp.</i>	altıntabak, altın çiçeği, düşün çiçeği	renoncule	buttercup
tûyarovî	<i>Sambucus racemosa</i>	mürver, kırmızı meyveli mürver, gül mürver	sureau rouge, sureau à grappes	European red elder, red elderberry, scarlet elderberry
xelîlok	<i>Geranium tuberosa</i>	turnagagası	gêranium tubereuse	tuberose geranium
zengîlok	<i>Campanula</i>	çan çiçeği	campanule	bellflower
zîmanê ga	<i>Borago spp.</i>	hodan	bourrache	borretsch

Azglîlê, dêdar, dîndar, gelberû, *Quercus Libani* Olivier

Benî, xilindor, *Smyrniium olusatrum*

Bêjan, bêwîjan, gula mêş, gulikê maran, pûjang, *Achillea* spp

Babûnc, beybûn, beybûna demanan, *Matricaria chamomilla*

Bî, *Salix*

Çavga, çawga, *Adonis dentata*

Çekem, zaza : dakone, dêkone, bêwkane, *Viscum alba*

Çevir, çevk, çexşûr (cûreyek heliz e), *Ferula* spp

Marran : cûreyek teraş e

Derpîdik, *Silene* spp

Derzîkê pîrê, derzîya pîrê, derzîya leglegî, gêjîng, *Scandix pecten-veneris*

Destarok, *Midicago polymorfa*

Fisa hîrcê, *Zygophyllum*

Fisgurk, *Colutea arborescens*

Gêleqir, *Muscari* spp

Gîyabend, *Artemisia absinthium*

Gîyahêsîl, qamir, kerro, *Typha latifolia*

Gîyanîşol, gîyazîrzirok, perespî, şerabok, şofan, *Avena fatua*

Gîyasêvsêvok

Guhêker, guhker(k), guhkerok, *Verbascum* spp

Gulnîk, gulonîk, *Ixiolirion tataricum*

Gungil, gwîngil, *Acantholimon*

Gûnîkûr

Gurge(h), gurg, gîyagurg, *Orobancha* spp

Gurnîk

Hêjîr,
Ficus carica

Helizê nêr, heliz, rifse, refse,
Ferula communis

Hevrist, hêvrist, hors(z), wers(z),
Juniperius

Hewajo,
Alkanna spp

Hingustîlk, gustîlok,
Astragalus

Kaja zawîte,
Pinus brutia zawite

Kardî, kardûn, kariya kelê, kariya çiya,
Arum spp

Kelendor, qolek, kerbeşa keran, kerbeşa derewîn, zirkebeş,
Onopordum argolicum

Kêrat, qereqac,
Anagires foitida

Kereng, kengir, kengirok,
Gundelia tournefortii

Dirkezî, hestirî, kinar,
Paliurus spp spina christa

Kizan, kizwan,
Pistacia

Leven, qamîş,
Phragmites

Lîş,
Allium spp

Lûleper, lûlepera nav geniman (dexlan),
Gladiolus italicus

Mêwemarane, tirîyên maran, mirjo,
Bryonia multiflora

Mohrik, mohrika reş, mûtik,
Myrtus communis

Mohrika spî,
Myrtus spp

Çûng, genimok, pêmirîşk,
Ranunculus arvensis

Perpîna keviran,
Sedum crassulaceae

Pîvaza kafiran, şilêra sernixûnk
Fritillaria persica

Qaçkê (benîştê) şivanan

Qedqedok, dûvê hespê,
Equisetum spp

Qesel Mehmûd,
Labiatae teucrium polium

Kîvar, qîvar,
Carduus spp

Rûnas, *Galium spp*

Giyapetatok, kartolok, şepirze, *Orchis spp*

Şifehl, keber, *Capparis spinosa*

Şılan, gulşılan, sûrgule, *Rosa canina*

Serteşî(k), şekirok, teşîlok, *Echinops spp*

Serû, sero, selwî, selbî, serwî, *Cypress*

Simaq, *Rhus coriaria*

Sivêr, *Tordylium officinale*

Soryaz, sûrbenî, *Allium jesdianum*

Sosin, sêsna, sîsin, *Sternbergia spp*

Sping, *Tragopogon spp*

Tehlîşka kewan, *Lactuca sativa*

Tirincok, *Melissa officinalis*

Tîrşoka kewan, *Bongardia chrysopogon*

Toletîrş, tolatîrş, *Ranunculus spp*

Labiatae ajuga (lat.)

Xelîlok, *Geranium tuberosum*

Zimanga, *Borago spp*

Pela dara dîdarê, dîndarê

Pela dara berûyê

Pela dara maziyê

Şînak, şivşînk, *Prunus arabica*

Gezgezik, gezgezok, gezgezk, derzînk (zaza), geznik, gezgezing, *Urtica*

Kitan, kitaf, guş, *Linum*

Pîvaz, piyaz, *Allium cepa*

Adarok, gulalesûre, kurikmast,
Anemone coronaria

Badar, daralînk, dargerînk,
Hedera helix

Baqilê maran, colbenî, kelîmar, şolikê maran,
Lathyrus tuberosus

Bendika avî, zaza : vîzdorik,
Cardamine hirsuta

Bêwîjan, gulikê maran, pûjang,
Achillea millefolium

Beybûn, beybûna demanan, babûnc,
Matricaria chamomilla

Biragenim, şirşirok, giyagenim, zaza : şilmok, xelvaş,
Bromus

Bûk, bûkanî, bûkik, bûkûzava, bwîk, gulenîsan, nîsanok, patpatole, patpatok, rêywek, *Papaver rhoea*

Çarçar, şebraq,
Xanthium spinosum.

Çavbiloq, strîbeloq, strîşûjin, striyê çavbiloq,
Centaurea sp

Çavêşê, gula, hemîşe bihar,
Calendula arvensis

Çîm, giyareş,
Lolium temulentum

Ciwanemerg, hanhanek, kulîlka cotarî, pîvok, *Colchicum*

Darucan, şêrpûg,
Echinochloa crusgalli

Dûgune, nûsk, nwîsek, zeliqok, zimanxwînk, zaza : padûseh,
Gallium aparine

Dûvikê hespê, singê maran, sipîngê maran, şitlê xezalan, tilîper, zaza : rûnîn, vaşbitrî, *Equisetum arvense*

Fasolî, fasûlî, fasûlye, zaza : fasla,
Phaseolus vulgaris

Firêz (li hin deveran),
Agropyron repens

Gêlqir,
Bellevelia

Gelziwan, guriz, gûriz, gwîriz,
Myosotis arvensis

Giya zirzirok, şerabok, şofan,
Avena fatua

Giyadûpişk, giyagewrik, kifkedûpişk, zaza : vaşogewr, *Heliotropium europaeum*

Giyayê bilalûkê, *Veronica spp*

Golmize, gûroz, zimanê ga,
Anchusa azurea kurdica

Guhbelok,
Phlomis grandiflora

Guriz, gelziwan, zaza : gurisk,
Anchusa officinalis

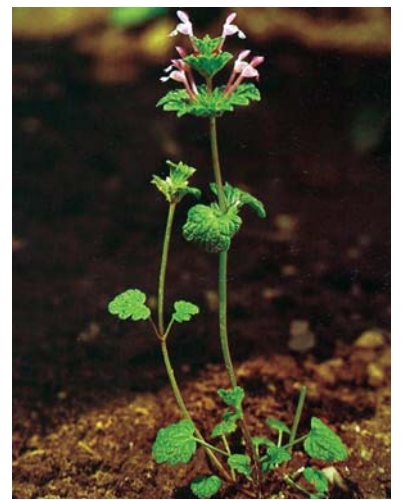
Gurnig, gurnîgamêş, gûrnûk, mwîsek,
Xanthium strumarium

Gurxenêq, kerxenêq,
Aconitum napellus

Hêro,
Alcea kurdica

Hingivîn, mijmijok, zaza : vaşê mēsan,
Lamium spp

Karî, kardî, kardû, marmaroşk,
Arum maculatum

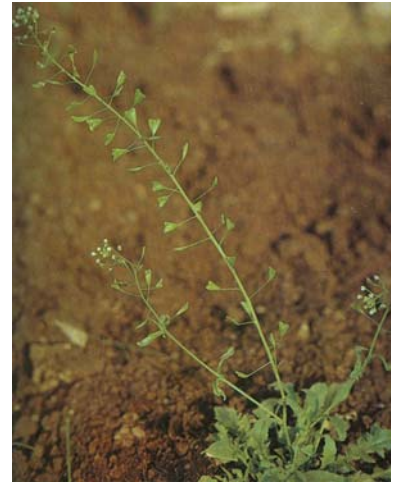
Çengê meryemê, siklamen,
Cyclamen purpurescens

Kerbalecana beji,
Atriplex hastata

Kevlepir,
Boraginaceae

Kiskê şivanî, tûrikê şivanan, zaza :
tarek, *Capsella bursa-pastoris*

Kizink, kiznok, xulêr, kizina beji,
Vicia cracca

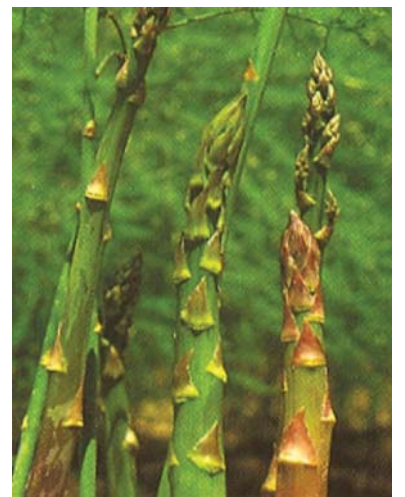
Koksor, zaza : lûexandir,
Amaranthus retroflexus

Korek, sorik, *Panicum capillare*

Mastêrk, zaza : sinbêleşên,
Polygonum persicaria

Merje, meroje, mîrajo, *Asparagus officinalis*

Naneya beji, pûjan, *Mentha arvensis*

Parpar, pêpîne, pirpar, *Portulaca oleracea*

Qaçmûk, şewbor, *Hesperis kurdica*

Qaco, şirok, talîşk, xasa beji, zaza :
talika zerencam, *Lactuca serriola*

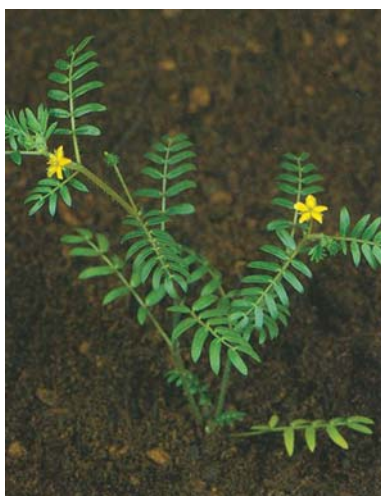
Qarûş, karîş, qarûc, bencere, bencira,
Sorghum halepense

Qinëber, *Cardaria draba*

Qirşork, *Polygonum lapathifolium*

Qurincok, giya qurincok, gorcal,
Tribulus terrestris

Selmas, sêlmask, selmik, zaza : vilincê
bizan *Chenopodium album*

Sîvanok, *Phlomis kurdica*

Şahtere,
Fumaria officinalis

Şêlmok, harik,
Sinapis arvensis

Şîrmar, şîroke, taleşîr, xweşîl, xagşîr,
xwelîşîrik, zaza : delêk,
Euphorbia Helioscopia

Şoqil, şolgenik, baqîlfisek, colgenî,
kelik, *Vicia sativa*

Tîrşoka gayan,
Rumex obtusifolius

Tolik, zaza : xamazek,
Malva neglecta

Xerdela bejî, xerdela reş,
Brassica nigra

Cux, bencerek (zaza),
Digitaria

Tiriyê maran,
Solanum nigrum

Alal, hilale, mêlaq, lale, helal,
Tulipa

Rihana bejî, rîhana kovî (çiyayî), zaza:
rihana koyî, *Salvia spp*

Tuya rovî,
Sambucus racemosa

Zengilok,
Campanula

Berdî, berdû, birdî,
Typha spp

Hinar, henare,
Punica granatum

Binevşa belek,
Viola tricolor

Erpelan, pîrepind,
Scorzonera spp

Helhelok, belalûk,
Prunus mahaleb

Xilîk, hilîk, hilûreşk,
Prunus spinosa

Tûtîrşk, drîsork,
Rubus idaeus

Tîrşok, tîrşoke, *Rumex acetosa*

Tiriyê dehlê, *Vaccinium myrtillus*

© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris
France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64

www.fikp.org

Directeur de la publication :
Reşo ZÎLAN

Réalisation :
Sacha ILITCH,
Mohamad HASSAN,
Yakup KARADEMIR

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du Bulletin de liaison et d'information
N° C.P. : 65913 A.S